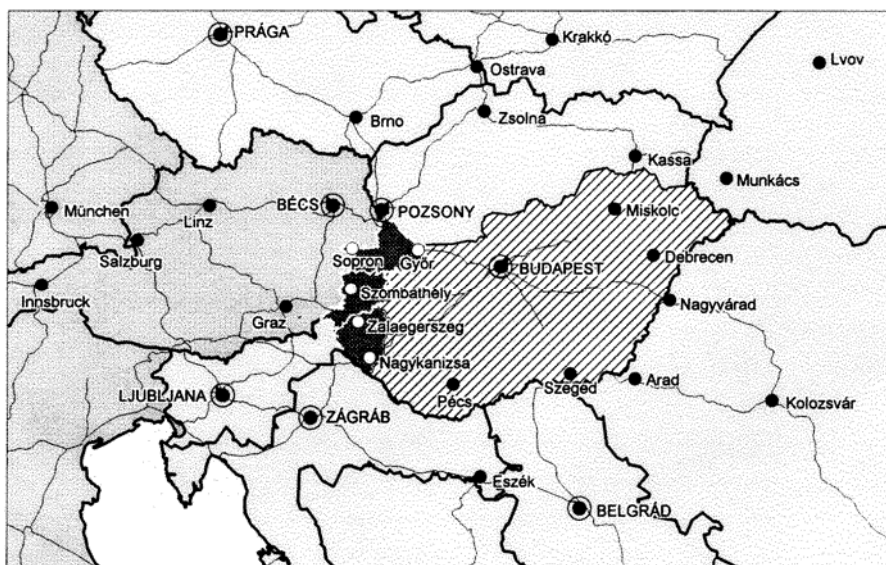

ÉPÍTÉSI ÉS KERESKEDELMI amerikai-magyar Kft.
1126 BUDAPEST, Istenhegyi út 9/d. HUNGARY
Tel: 355-4614 • Fax: 212-9626

**MAGYARORSZÁG NYUGATI HATÁRMENTI RÉGIÓJÁNAK
KOMPLEX TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
PHARE CBC HU 9502-0101-L001. sz. munka
„VÉGLEGES VÁLTOZAT” ÖSSZEFOGLALÓJA**

Budapest, 1998. november

ÉPÍTÉSI ÉS KERESKEDELMI amerikai–magyar Kft.
1126 BUDAPEST, Istenhegyi út 9/d. HUNGARY
Tel: 355-4614 Fax: 212-9626

**MAGYARORSZÁG NYUGATI HATÁRMENTI RÉGIÓJÁNAK
KOMPLEX TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA
PHARE CBC HU 9502-0101-L001. sz. munka
„VÉGLEGES VÁLTOZAT” ÖSSZEFOGLALÓJA**

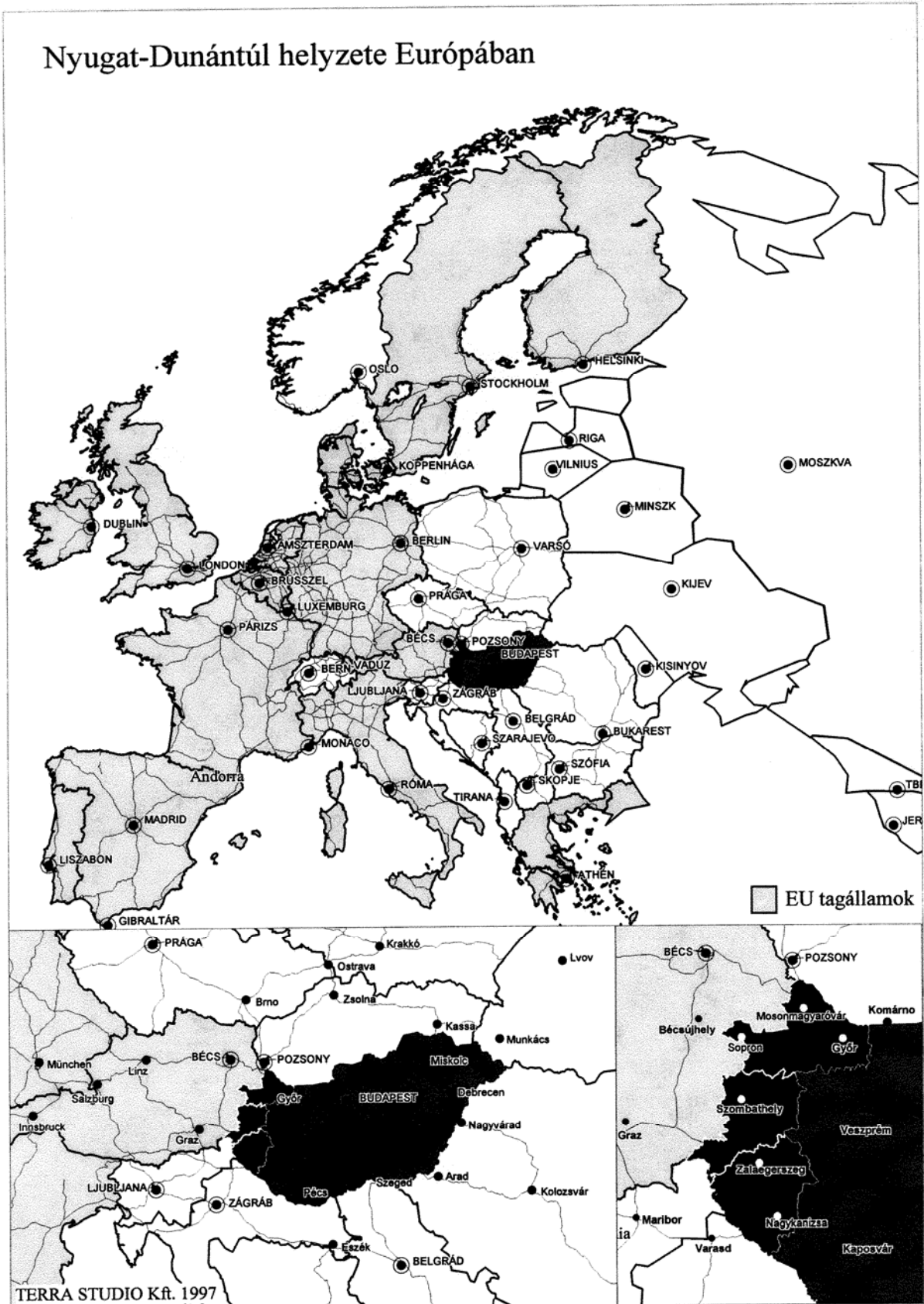
Készült: a Győr-Moson-Sopron Megyei Önkormányzati Hivatal által
összefogott:
Megrendelők: a Győr-Moson-Sopron, a Vas és a Zala megyék által alkotott
Nyugat-Dunántúli Régió Megyei Önkormányzati Hivatalai
és a régió öt megyei jogú városainak: Győr, Sopron, Szombathely,
Zalaegerszeg és Nagykanizsa Polgármesteri Hivatalai megrendelése
alapján kötött, valamint a
KTM-PHARE CBC Program Iroda ellenjegyzésével felruházott szerződés
alapján a PYLON Építési és Kereskedelmi Kft-ben, az e feladatra létrehozott
szakértői munkacsoport közreműködésével.

Témafelelős: Dr. Unk Jánosné

A szakértői munkacsoport tervező-kutatói:

Dr. Unk Jánosné	Laky Ildikó	Dr. Nemes Nagy József
Dr. Benedek László	Dr. Tombác Endre	Dr. Valér Éva
Dr. Rechnitzer János	Németh László	Böszörményi László
Macht Alajos	Friedrich Kapusta	Guzmics István
Hanczár Zsoltné	Zsuffa László	Nagy István

Budapest, 1998. november

1. sz. ábra: Magyarország nyugati határmenti régiójának helye Európában

A 184/96. sz. Kormányrendelet szerint előírt országos-, regionális-, megyei-, kistérségi- és településszintű egyeztetéseket követően a regionális szintű **állásfoglalásra és elfogadásra** vonatkozó mellékelt:

D O K U M E N T U M - o k

1. 1/1998. (III. 16.) RFT számú Határozat

A Nyugat-Dunántúli Regionális Tanácsa a PYLON Kft. által készített regionális koncepciót elvi jóváhagyással elfogadta, mivel az elkészített anyagot jónak ítélte egyeztetésre. Az anyagot kistérségi szinten három megyében tárgyalják meg az érintettek és írásos véleményüket küldjék meg az illetékes Területfejlesztési Tanács Elnökeinek május 15-ig, hasonlóan a megyei jogú városok és a minisztériumok is. Kéri a tanács a véleményezőket, hogy ne csak kritikai észrevételeiket fogalmazzák meg, hanem adjanak megoldási javaslatot is a kérdéskörben. A három megye Területfejlesztési Tanácsának Elnöke a beküldött véleményeket egyezteti, és kialakítja közös véleményét azok anyagba történő beépítésére. A közös vélemény alapján kialakult esetleges új kérdéskörök a végleges anyagba beépülnek, amelyet elfogadásra készítők a Tanács elé terjesztenek. A Tanács ezek után a koncepciót lezártnak tekinti.

2. 3/1998. (X. 1.) RFT számú Határozat

A Nyugat-dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács a PYLON Kft. által készített regionális koncepciót elfogadta. A Regionális Fejlesztési Koncepció szerves részét képezi a PYLON Kft. által készített Melléklet, amely a széles körű véleményezés eredményeképpen Megállapítások, Véleményeltérések, Hiányok, Javaslatok csoportosításban tartalmazza a fórumokon elhangzottakat.

TARTALOMJEGYZÉK

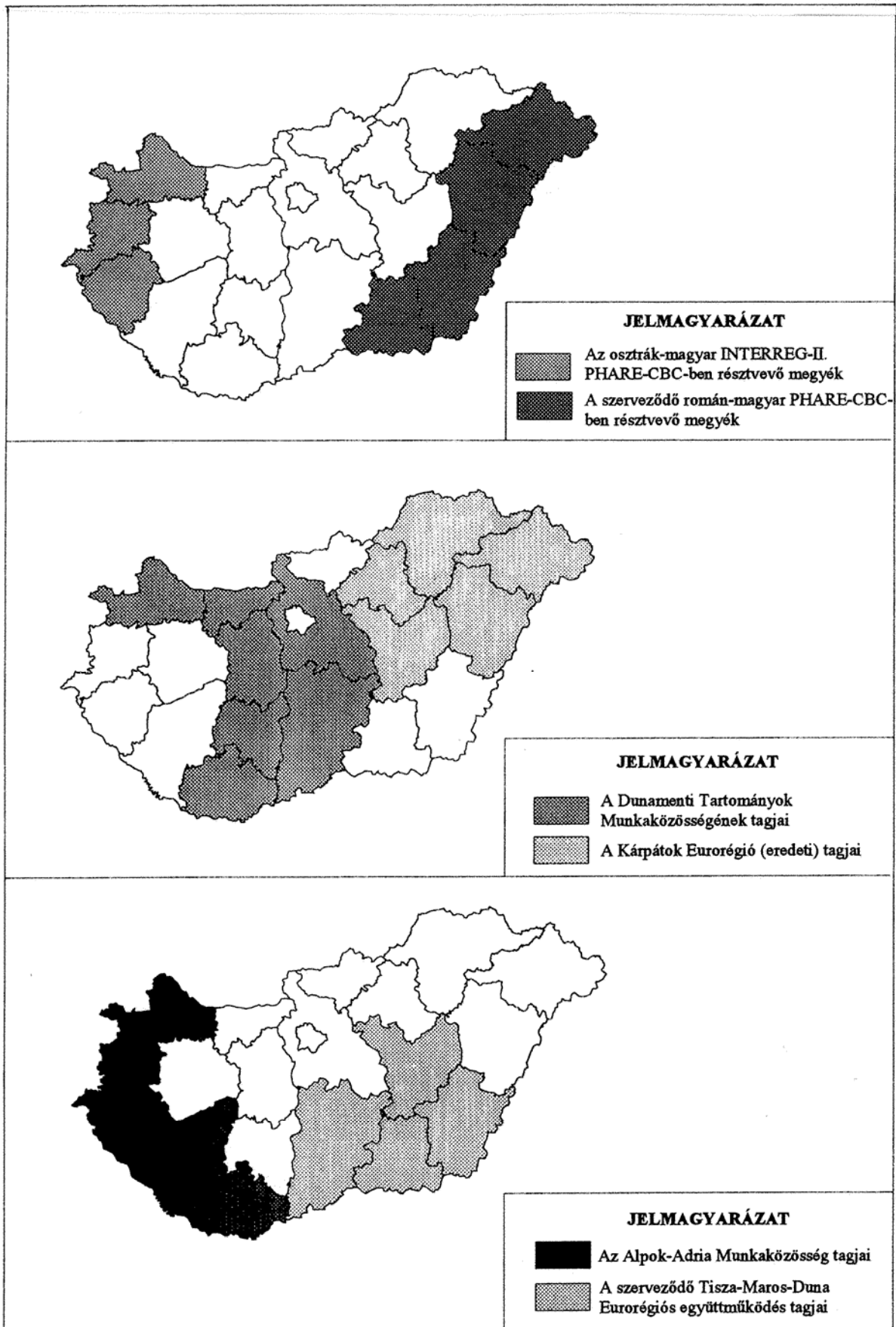
Oldalszám

1.	ELŐZMÉNYEK / HÁTTÉRI ALAPOK	5
1.1	Jogi alapok, módszerek	5
1.2	A regionális területfejlesztési koncepció célja	6
1.3	Interregionális irányelvek	6
1.4	Az Országos Területfejlesztési Koncepció alapelvei	8
1.5	A Nyugat Dunántúli Régió helye, szerepe, történelmi múltja, identitástudata, EU regionális fejlesztési normák szerinti megítélése	9
1.6.	A megyei területfejlesztési koncepciók összefoglalása	11
2.	HELYZETÉRTÉKELÉS	12
3.	MAGYARORSZÁG NYUGATI HATÁRMENTI RÉGIÓJÁNAK FEJLŐDÉSI VÁLTOZATAI ÉS JÖVŐKÉPE	14
4.	A RÉGIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI ALAPELVEI	15
5.	TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ	16
5.1.	Területfejlesztési stratégiai célok közép és hosszú távra	16
I.	TERMÉSZET-, KÖRNYEZET- ÉS TÁJVÉDELMI KONCEPCIÓ	19
II.	EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉS	21
III.	GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VÁLLALKOZÁSBŐVÍTÉS KONCEPCIÓJA	26
IV.	VIDÉKFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ	34
V.	MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA RENDSZEREK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	44
VI.	SZERVEZET ÉS INTÉZMÉNYFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ	64
VII.	A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	69
VIII.	AZ EURÓPAI CSATLAKOZÁS, EU NAGYRÉGIÓBA TARTOZÁS FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA	75

Forrásmunkák jegyzéke

Mellékletek

Magyarország határon átnyúló, regionális együttműködései (5)

ÉPÍTÉSI ÉS KERESKEDELMI amerikai–magyar Kft.
1126 BUDAPEST, Istenhegyi út 9/d. HUNGARY
Tel: 155-4614 Fax: 212-9626

MAGYARORSZÁG NYUGATI HATÁRMENTI RÉGIÓJÁNAK KOMPLEX TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

Végleges változat

A program száma: PHARE CBC HU 9502-0101 - L 001

1. ELŐZMÉNYEK, HÁTTÉRI ALAPOK

1.1. JOGI ALAPOK, MÓDSZEREK

A Közép- és Kelet-Európai országoknak az Európai Unióba való integrálódását segítő **PHARE CBC program lehetőséget** ad – a támogatott tervezés eszközeivel – komplex regionális célkitűzéseik összehangolására, a felzárkóztatásra, a határok mentén és azokon átnyúló területeken jelentkező tartományi, regionális speciális problémák oldására, továbbá az európai tágabb térségekhez igazodó rendszerkapcsolatok (ökológiai-, társadalmi-, gazdasági-, kulturális-, településhálózati-, közlekedési vezetékes energiahálózati stb.) kiépítésére, bővítésére, a kölcsönösen gyümölcsöző együttműködés elősegítésére.

Regionális szinten a tervi alapokat a közelmúltban (1994–napjainkig) készült az ország nyugati, határmenti régióját alkotó három megye: Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyék területfejlesztési koncepciói és azokat megalapozó háttér tanulmányok, előzetes koncepcionális javaslatok (1), (2), (3), továbbá az Észak-Nyugat-Dunántúli Régióra ugyancsak elindított területfejlesztési stratégiai javaslatok összefoglaló anyagai (4) képezik. Felhasználhatók voltak továbbá a szomszédos országok, ill. azok tartományi fejlesztési programjaisai az európai regionális határon átnyúló együttműködések (az Alpok–Adria Munkaközösség, az osztrák–magyar INTERREG I., II., a Dunavölgyi Együttműködés, a szlovén–magyar együttműködések, a Visegrádi országok közössége a hármás határmenti régiók) keretében kezdeményezett fejlesztési javaslatok anyagai, ill. aktualizált végkövetkeztetései.

Országos szinten – **felülről lefelé történő** – eligazítást és szabályozást a közelmúlt ide vonatkozó törvényei (a „területfejlesztésről és területrendezésről” szóló **1996. évi XXI. törvény** (1996. III. 19.), az **1996. évi LIII. törvény**: a természet védelméről 1996. június 18., az **1995. évi LIII. törvény**: a környezet védelmének általános szabályairól stb.) nyújtanak.

E törvények figyelembevételével készült, a vonatkozó rendelet (a 184/96. sz. Kormányrendelet 1996. dec.) szerint egyeztetett: **Országos Területfejlesztési Koncepció** – a továbbiakban OTK (5), melyet az Országgyűlés 1998. III. 20-án a 35/1998. OGY. sz. határozatával fogadott el. Az ebben foglalt területfejlesztési alapelveket és rangsorolt fejlesztéseket (ún. prioritásokat) célszerű irányelvként figyelembe venni és azokkal összehangolni a Régió sajátos helyzetéből adódó főbb fejlesztéseket, az ökológiai egyensúly és a környezet védelmének fenntartása mellett.

A területfejlesztési döntések és forráselosztások decentralizálási folyamatában az európai és hazai törekvések egybehangzóan az **alulról felfelé építkező területfejlesztési módszert** részesítik előnyben napjainkban, amikor is a **régiót alkotó mikroregionális struktúra** – amely hazai viszonylatban a települési önkormányzatok önkéntes szövetkezéséből létrehozott ún. **kistérségi települési társulások szövetéből áll össze** –, **integrálja** (saját kistérségi területfejlesztési koncepcióik segítségével) egy régió valós fejlesztési törekvéseit és vállalásait, ill. **befogadhatja** az országos, a megyei, sőt a nagyobb térségi-nemzetközi területfejlesztési elemeket is. E munkában célszerű volt a kétféle közelítési módszert együttesen alkalmazni.

1.2. A REGIONÁLIS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ CÉLJA:

A regionális területfejlesztés-tervezés eszközeivel

- hozzájárulni ahhoz, hogy a Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala megyéket ötvöző Nyugat-Dunántúli Régió* az Európai Unió területfejlesztési statisztikai régiójaként (NUTS 2.) kezelhető lehessen, ilyen szempontból egységes régiót alkotva:
  - ⇒ a Régió megjelenhessen az EU tagországok határmenti régiójában, mint a soron következő csatlakozó ország olyan első régiója (a közvetlen földrajzi, határmenti helyzetéből eredően), amelyik tudatos – a megyék között összehangolt – területfejlesztési **konceptióval rendelkezik**,
  - ⇒ a Régió koncepcióját a nyitottság jellemezze, az interregionális irányelvekre és saját országos területfejlesztési koncepciójának alapelveire alapozódjék,
  - ⇒ a Régió részt vehessen a természeti, táji értékek megőrzésében, a környezeti állapot megóvásában, az ökológiai szemlélet érvényesítésében,
  - ⇒ a **Régió kihasználhassa** a nemzetközi együttműködési lehetőségeket, a nemzetközi források bevonását és ezzel saját erőforrásainak növelését, elsősorban az **Európai Unió Regionális Politikáját** szolgáló **eszközrendszer adta lehetőségeket**. Ennek érdekében **bizonyítani**, hogy egyrészt a Régió egyes vagy bizonyos térségei a számításba jöhető támogathatósági feltételeknek (elmaradottság, munkanélküliség, vidéki elmaradottság – rurális térségi kritériumoknak) megfelelnek, másrészt programjaikhoz saját erőforrással (vagy állami támogatással) is rendelkeznek,
  - ⇒ a Régió a megpályázható támogatásokkal **csökkenthesse** a társadalmi-gazdasági, térbeli **esélykülönbségeket**, **javíthassa** a településrendszer-, gazdasági-, a műszaki infrastrukturális, főleg a közlekedési, a vidékfejlesztés-, az oktatási-, képzési, a kulturális és egészségügyi fejlesztések feltételeit és a határmenti kapcsolatok bővítését,
  - ⇒ valamennyi már kialakult programot, tervet szerepeltessen, illetve folyamatosan koordináljon az alágazati koncepcionális javaslatok között, amelyek a Régió közös ügyét: a területfejlesztési szerkezet javítását szolgálják.
- nagyobb távon további lehetséges együttműködésekkel egyre bővülő városrégiók bevonásával segítse saját régióján felül a szomszédos régiók, az ország és egy születő Közép-Déleurópai Nagyrégió létrehozását és felzárkóztatását.

A Regionális Területfejlesztési Koncepció **időtávlata** : hosszú táv (1998 – 2013) közép távra szóló program szerű javaslatokkal. Léptékét tekintve: regionális mélységű, a legkisebb egység: a kistérség (települési szint tárgyalása nélkül).

Tárgyalásmódját tekintve 8 tématerületet, mint legfontosabb területfejlesztési célt (prioritást) ölel fel (lásd a 3 sz. ábrát), amelyekben ezek más-más rangsort kapnak közép és hosszú távon.

1.3. INTERREGIONÁLIS IRÁNYELVEK

Az Európai Bizottság: az „AGENDA (napirend) 2000, a közösség jövőbeli területfejlesztési kilátásai” című (7) 1997-ben közzétett dokumentumának **alapvető megállapításai**, fejlesztési irányelvei szerint kell eljárni a koncepciókészítés során.

- A **területi tervezés** európai síkon az előfeltétele és eszköze a Közösség harmonikus fejlődésének és a perifériális régiók kedvezőbb integrációjának.

---

* Területe: 11.183 km², népessége 995.000 fő, a települések száma: 646 db, működő vállalkozások száma: 66.950. Az osztrák-, szlovén és horvát határmenti sáv hossza: mintegy 110 km.

- A **térbeli egyensúly** az Unióban a specifikus nemzetek feletti intézkedések végrehajtását négy területen teszi szükségessé: a határokon átnyúló együttműködés-, a perifériális régiók elszigetelődésének elkerülése-, a városi rendszerek kiegyensúlyozásának előmozdítása-, a vidéki térségek megőrzése.

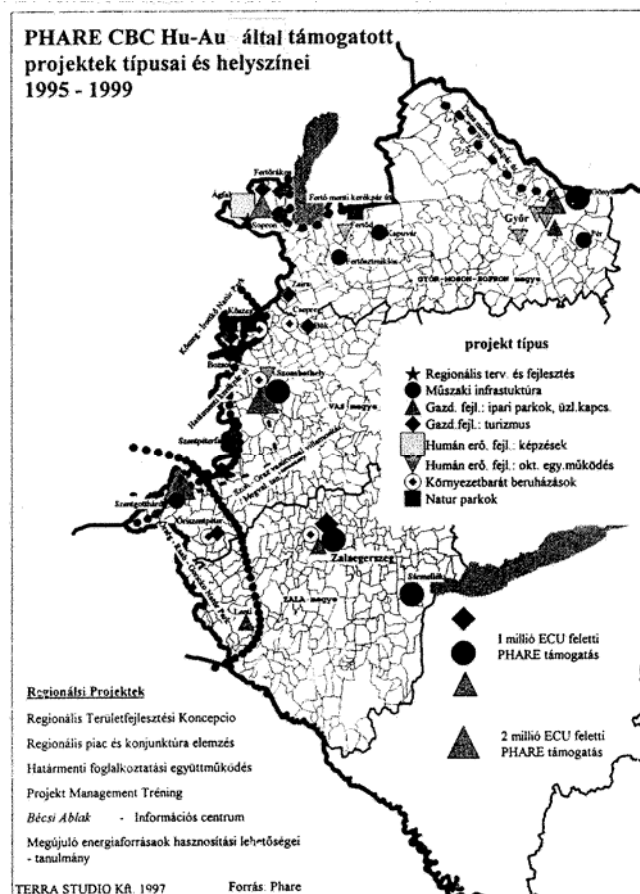
Az Unió közép- és kelet-európai országokkal közös **határmenti régióinak problémáit célszerű fokozatosan megoldani**, az erre vonatkozó irányelvek:

- a nagyobb jövedelmi különbségek a határ két oldalán ne veszélyeztessék a stabilitást (illegális bevándorlás szabályozása),
- az intézményi és politikai kultúrában mutatkozó különbségek ne nehezítsék az együttműködés kialakulását,
- **a műszaki infrastruktúra rendszerekben fennálló különbségek oldására, a transzeurópai hálózatok kiterjesztésére a határregiónak különleges szerepet és támogatást célszerű adni,**
- a területi komplex tervezés (beleértve a kulturális, jogi, gazdasági, technikai, adminisztráció és geopolitikai koncepcionális javaslatokat) és a **környezetvédelem koncepcióját** különleges koherencia jellemzi, ezekkel kapcsolatos problémák és eredmények **nem állhatnak meg a határoknál.**

A **Phare CBC Magyarország–Ausztria Programja** a határmenti térségek komplex területfejlesztési keretprogramjának tekinthető. Prioritásai a következők: területi komplex tervezés és fejlesztés-, környezet- és természetvédelem-, természeti értékek megőrzése-, emberi erőforrások fejlesztése-, gazdaság-fejlesztés-, műszaki infrastruktúra fejlesztés (az 1. sz. mellékletben).

A hazai regionális tervezés tartalmi követelményeinek értelmében további fejlesztési értékekről kell még számot adni, ezek: a településhálózat fejlesztése-, a vidékfejlesztés-, távlati területi szerkezet-, a fejlesztési eszközök és a szervezetfejlesztés.

2. ábra: A PHARE CBC HU-AU által támogatott projektek típusai és helyszínei 1995–99 között

1.4. A MAGYARORSZÁGI ORSZÁGOS TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ* ALAPELVEI

A helyi adottságokra alapozott – az alulról-felfelé építkezés módszerével készített – fejlesztési javaslatokat regionális szinten össze kell hangolni az **Országos Területfejlesztési Konceptió alapelveivel**, ezek:

- az ökológiai egyensúly fenntartása,
- a humán erőforrások intenzív igénybevétele,
- a területfejlesztési döntések és forráselosztások decentralizálása és az egyes hierarchikus szintek közötti kölcsönös segítségnyújtás (subsidiary) érvényesítése,
- a végrehajtó szervezetek közötti optimális kapcsolat („partnerség”) kiépítése,
- a demokratikus nyilvánosság és helyi társadalmi részvétel elérése,
- a társadalmi-gazdasági igazságosság érvényesítése – a területi ellátási aránytalanságok csökkentése.

A régiót alkotó megyék területfejlesztési koncepciói már ezek figyelembevételével készültek.

Az Országos Területfejlesztési Konceptió irányelvei az ország egészére:

- A **szociális piacgazdaság** elveivel összhangban érvényesíteni kell a társadalmi szolidaritást és a hosszú távú gazdasági érdekeket a központi források területileg differenciált elosztásánál, de mértéke biztosítsa a piacgazdaságba való bekapcsolódás lehetőségét és érdekelttségét.
- A **fenntartható fejlődés** elveit érvényesíteni kell az erőforrás-gazdálkodásban és a gazdaságfejlesztésben, a területfejlesztési koncepciókban a fenntartható gazdasági növekedés elérését kell biztosítani.
- Az **innováció** térbeli terjedésének elősegítése érdekében:
  - ösztönözni kell a kutatás-fejlesztés tevékenységet és annak decentralizálására irányuló törekvéseket;
  - a megfelelő szellemi és termelési háttérrel rendelkező településeken ki kell alakítani az innováció intézményes feltételeit,
  - javítani kell a kommunikációs kapcsolatokat a szellemi és termelési központok, illetve térségeik között
- A társadalmi, gazdasági és környezeti céloknak megfelelő **térbeli szerkezet kialakítása érdekében** törekedni kell:
  - a kiegyensúlyozott fejlődési modell érvényesítésére,
  - a túlzottan Budapest központú térszerkezet oldására a növekedésre alkalmas központok fejlesztésével,
  - a sugaras szerkezetű műszaki infrastrukturális hálózatok gyűrűs illetve transzverzális elemekkel való kiegészítésére,
  - az országos és regionális energiaellátás biztonságát szolgáló országos energiahálózatok kiépítésére.
  - A különböző természeti és földrajzi adottságú térségekben, az erőforrások fenntartható hasznosítását biztosító fejlesztéspolitikát kell érvényre juttatni az agglomerálódó térségekben,
  - az egyes üdülőkörzetekben,
  - a természetvédelem alatt álló területek térségében,
  - a környezeti szempontból veszélyeztetett térségekben.

Az OTK külön irányelveket és főbb fejlesztési javaslatokat ad az ország 6 nagyrégiójára, ezen belül a Nyugat-Dunántúli Régióra is (lásd a 2. sz. mellékletben).

---

* Az Országos Területfejlesztési Konceptió (OTK) a területi politika érvényesítését szolgáló **területpolitikai dokumentum**, amely meghatározza az ország és egyes térségei hosszú távú, átfogó, rangsorolt **területfejlesztési céljait**, valamint a területfejlesztési célok elérését szolgáló közép távú, ütemezett **feladatokat** (1), majd azokat a módszereket, eszközöket, amellyel a feladatok **megvalósíthatók**, rögzíti az Európai Unióhoz történő csatlakozással összefüggő **területpolitikát érintő alapelveket**, hatásokat, szerkezeti változásokat, miközben vigyáz a nemzeti és térségi **identitástudat** megtartására. Ehhez illeszkedik a megyei területfejlesztési koncepció a maga karakteres, határozottabb és nevesített területfejlesztési szándékaival, közép és hosszú távú programjavaslataival.

1.5. A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ HELYE, TÖRTÉNELMI MÚLTJA SZEREPE, IDENTITÁS TUDATA, EU REGIONÁLIS FEJLESZTÉSI NORMÁK SZERINTI MEGÍTÉLÉSE

Magyarország – ezen belül a három kedvezményezett megyéből (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala) alkotott régió ma még csak egyetlen Európa Unióbeli országgal; Ausztriával – ezen belül annak legkeletibb tartományával; Burgenlanddal – határos (lásd az 1. ábrát). A régió többi szomszédos országa (Szlovákia, Szlovénia, Horvátország) hasonlóan csak várományosa az Uniónak, s bár a kapcsolódás és együttműködés évszázados tradíciókra alapozott szálai hasonlóan kialakultak, kölcsönös külön támogatást egyelőre nem élveznek, önerős kezdeményezések szintjén (nemzetiségi, kulturális-, sport-, turizmus, helyi műszaki infrastrukturális kapcsolódások stb.) működnek csupán.

A szigorúan vett ország-, és közigazgatási területi határokkal szemben, a közelmúltban eddig kialakult, közvetlen és önálló társadalmi-gazdasági, kulturális, környezetvédelmi kapcsolatok már jelenleg is jóval kiterjedtebb makrorégióba vonták be Magyarországot, amely várhatóan további bővüléseket generál, miközben tiszteletben tartható az egyes országok nemzeti hovatartozása, sőt még a régióon belül, az egyes megyék önállósági igényei, érzelmei is.

A történelmi „közös múlt”, folyamatában változó (összetartó-széthúzó) ereje éppúgy formálta Magyarországnak a szomszédos országokhoz és az európai különböző hatalmi szférához való tartozását, mint közvetlen szomszédaik sorsát, Magyarország legfeljebb **nagyobb hátrányban került ebben az évszázadban az átlagnál.** Okainak jó része geopolitikai helyzetével, nemcsak a Közép-Európai makrorégióban elfoglalt szerepével, hanem a Nyugat-Keleti választóvonalért, a kedvező piaci és földrajzi adottságokért folytatott vetélkedésekkel is magyarázható.

Magyarországot az európai integrációban egy középeurópai piaci transzferábilis szerepében célszerű és szükséges megerősíteni, amelynek első fázisában **„Kelet-kapuja” funkcióját** látja már el, helyet ad és közvetít a nyugatról induló áramlásoknak (tudomány, tőke, kereskedelem, technológia, műszaki infrastruktúra rendszerkapcsolatoknak) éppúgy, mint a keleti felzárkózási törekvéseket célzó komplex folyamatoknak (áruforgalom, tranzitkereskedelem, energia-gazdálkodás, vállalkozások stb.). A második fázisban az északi dinamikusan fejlődő országok irányában akar közvetlen kapcsolatot teremteni, miközben a délnyugati és délről északra irányuló áramlatoknak, mint „Dél Kapuja” helyet adna a Régió és a Dél-Dunántúli Régió felé irányuló áramlatoknak is. E tevékenységek **első próbája** és színtere a nyugat-magyarországi régió helyes működése, nyitottsága. Felzárkóztatásához elengedhetetlen az európai tapasztalatok és támogatások elnyerése és hasznosítása.

Magyarország gazdasági fejlettsége – az egy főre jutó nemzeti termék (GDP) alapján – messze alatta marad a közelmúltban az Európai Unióhoz csatlakozott országok fejlettségéhez képest (lásd a 3. melléklet 1. sz. táblázatát) (8), mivel az: 3297 ECU/fő (1995-ben) s ez az egy főre jutó GDP az uniós átlagnak – a 17.345 ECU/fő-nek – (8) is mindössze egyötödét teszi ki. Éppen ezért várható, hogy az Unió már a felzárkóztatás idején is kellő támogatást nyújt Magyarországnak abból az ún. **„Strukturális Alapok” forrásból,** amelynek hat célja közül (lásd a 3. melléklet 1. ábráját), az **1.) cél: „a kevésbé fejlett régiók gazdasági fejlesztése”.** Ezt a sajnálatos kritériumot Magyarország teljes egésze ugyanúgy kimeríti, mint ezen belül, a Nyugat-Dunántúli Régió megyéinek területe is – az EU normák szerint – kimutatott, valamivel kedvezőbb gazdálkodása ellenére (lásd a 3. melléklet 2. ábráját). A gazdasági fejlettségnek a kistérségek szintjére végzett részletesebb, hasonlóan komplex mutatórendszer szerinti elemzések további fejlődésbeli feszültségeket és aránytalanságokat jeleznek a Régióban, annak is a vidéki-rurális térségeiben (lásd a 3. melléklet 3. ábráját), amelyek csökkentésére az Unió Strukturális Alapok forrásainak **5(b) célkitűzéseire szánt „vidékfejlesztési támogatásokra”** célszerű majd pályázni, a sajátérvő feltételeket megteremteni. Az Országos Területfejlesztési Konceptió keretében is lehatárolták azokat a vidéki jellegű mezeorégiókat – a statisztikai kistérségeket –, amelyek a **vidékfejlesztés 5(a) és 5(b) célterületébe sorolhatók,** s ahol a mezőgazdasági szerkezet átalakításon felül, uniós támogatásban részesülhet-

nek az infrastruktúra, a szolgáltatási, talajjavítási, munkahelyteremtési (nem mezőgazdasági) munkaerő átképzési, speciális vidékfejlesztési programok, s ahol a támogatás mértéke elérheti az összköltség 50%-át is (8).

1.5.1.A hatalom és a közigazgatási rendszer változásai, hatásuk a mai kapcsolatokra, kulturális együttműködésekre

A történelem, változásai ellenére, összetartó erőt is kölcsönöz az adott területen élők sorsváltásához, akár a dicső múltra emlékezés, vagy akár a megpróbáltatás leküzdése fölötti élmény, ami előmozdítja az életfeltételek jobbításához szükséges **közös törekvéseket** az adott területen.

Ma is szívesen vállalják a helybeliek, hogy a **Dunántúl** már az időszámítás előtt a Római Birodalom **Pannónia** nevű **tartománya volt**, és Pannonia-Superior szűkebb területén már virágoztak azok az ókori, Borostyán-út menti városok: Sale (Zalalövő), Savária (Szombathely), Scrabantia (Sopron), Arrabona (Győr), Ad Flexum (Mosonmagyaróvár), Quadrata (Lébény) stb., melyek még ma is fennállnak. Kultúrájuk, építészeti-, képzőművészeti értékeik igényességre kötelezik az itt élőket.

Régiónyi méretűek voltak Magyarország megyéi a XI. században, a honfoglalást követő konszolidáció idején, melyek közül Sopron-, Kolon és Somogy megyék bizonyos részeivel lehetne lefedni a mai régiót. A mai megyei **közigazgatási határok ezeréves eredete** történelmi értékek hordozója, melyek az akkor (1038-ban) már kialakított Egyházmegyék” régióival eredményesen befolyásolták az akkori magyar társadalom kulturális-szellemi fejlődését, igazgatási-jogi, gazdasági és kereskedelmi tevékenységét. A keresztény Magyar Királyság közvetítője volt a római és bizánci egyházi kultúrának, a nyugat-kelet és déli kereskedelemnek egyaránt.

A megyék regionális szerveződésére a történelem folyamán ugyan történtek kísérletek, így a XIV. század elején: a „kiskirályok” vagy oligarchák (tartományurak) idején, amikor a Régió teljes területe Kőszegi Henrik uralma alatt sýnylódott rövid ideig (1301–1310-ig) míg a magyar Anjou-házból származó királyok: Károly Róbert, majd Nagy Lajos meg nem szilárdították hatalmukat, hogy történelmünk fénykorát hozzák. A konszolidáció a megyékre is hatott, az akkori Győr-, Moson-, Sopron-, Vas és Zala megyék területe lefedte a mai megyéket, továbbá a mai Burgenland és Szlovénia határmenti területét, azonfelül átnyúlt Pozsony, Komárom, Veszprém és Varasd vármegyékbe is. **Ekkor alapították a pécsi (1367-ben) és a budai (1389-ben) egyetemeket**, teológiai iskolákat, egyidőben a prágai-, krakkói egyetemekkel.

A Régió megyéi a XVI. században az oszmán-török előrenyomulás alatt is megmaradhettek a Magyar Királyság igazgatási egységeként, amelltt megerősödtek a különböző védelemmel bíró **városkategóriák**, így: a szabad királyi város, a város, a város várral, végvár stb. erősségek, amelyek a mai napig megtartották városi szerepüket, várépítészetük történelmi-kulturális örökségünk részét képezik.

„A magyar térszervezetben, illetve a településközi és társadalmi kapcsolatokban, a területi állami és öngazgatásban, **történetileg meghatározó szerepet játszott a megyerendszer**. Minden állami szervezetrendszer a megyére, vagy a megyébe épült. A magyar közigazgatás másik meghatározó vonása a **fejlett városok elkülönült fejlődése**, mind közigazgatási-, mind pedig társadalomtörténeti tekintetében. A két rendszer nem feltétlenül kapcsolódott össze, a fejlett városok nem mindig kaptak központ funkciót a területi igazgatásban. (Győr, Sopron, Veszprém megyében a legfejlettebb város, Vas és Zala megyében nem a legjelentősebb város a megye székhelye az Árpád-kor végére).”(10)

„A városhálózat szerepe és jelentősége sokkal inkább megragadható a piacszerzés területén, mint a közigazgatási térszerzés vonatkozásában. A XV. században a térség két legjelentősebb városa Győr s Sopron volt, a legkiterjedtebb kereskedelmi vonzáskörzetekkel. Melléttük Csepreg, Egerszeg, Kanizsa, Keszthely, Kőszeg, Körmend, Lenti, Moson, Óvár, Pápa, Sárvár, Somlyóvásárhely, Szombathely, Tapolca, Vasvár, Veszprém volt jelentősebb piacközpont.”(9) A piacközpontok csak részben estek egybe a közigazgatási székhelyekkel. A kereskedelmi vonzáskörzet nagysága nem kizárólagosan a központ lakosság számától függött.

Nyugat-Dunántúl megyei beosztása az ország többi részéhez képest **történetileg nagyfokú stabilitást mutat**. A török hódoltság érintette a térség keleti és déli peremterületeit, de strukturálisan nem formálta át.

A **hatalom** politikai okokból azonban többször erőszakosan „belenyúlt” a **megyebeosztásba**. II. József 1785-ös közigazgatási reformja során a térségben egyesítette Moson és Győr megyét, s kisebb megyehatár korrekciókat hajtott végre. A nagyregionális kerületi igazgatás tekintetében Győr-Moson, Sopron, Vas, Veszprém és az egyesített Komárom-Esztergom megye a győri, míg Zala megye a zágrábi kerülethez nyert beosztást. (II. József halála után visszaállt a történetileg kialakult megye- és járásbeosztás.)

Az 1828-as országos összeírás szerint Sopron volt a legjelentősebb kereskedelmi és piaci központ a régióban, majd Nagykanizsa, Veszprém, Keszthely, Körmend, Szombathely, Győr, Pápa, Zalaegerszeg, Nezsider, Moson-óvár, Kőszeg, Kiscell, Kismarton következett a tiszta kereskedelmi vonzáskörzet lakosságát tekintve. A településközi kapcsolatok megyeszékhely-centrikusak voltak Győr, Sopron, Vas és Veszprém megyében, míg Zala megye kétpólusú volt, gazdasági súlypontját Nagykanizsa, politikai és igazgatási központját pedig Zalaegerszeg jelentette.

A XIX. század közepén, az **1848-as** szabadságharc elvesztése után, a Habsburg **abszolútizmus** megfosztotta az országot alkotmányától, megyei közigazgatási szervezet helyett **az országot** régiókra, **kerületekre** osztotta, amely régiókat a „Soproni kerület”-be terelte. A történelmi példák közel ezer év távlatában jelzik, hogy a kisebb-nagyobb területű, magyarországi **megye-méretű régiókra** szervezett **közigazgatás jól kormányozható struktúrának bizonyult**. Ettől való eltérésekre vagy az ország területének megnagyobbodása esetén vagy speciális rendkívüli helyzetekben került sor ideiglenesen.

A történelmi Magyarország századelejei felbomlása (az I. világháború ill. a Trianoni békeszerződés) után az országhatárok tartomány-, megye és körzethatárok megváltoztak.* Az 1930-ban megrajzolt képük annyiban is változott, hogy a **II. világháború** alatti **időleges területnövekedést követően** (a Muravidéken és a Muraközben) **további területcsökkenéssel állandósultak a mai határok**, melyek következtében több város elvesztette város körzetét és fordítva, mikrorégiók veszítették el kulturális, oktatási és polgári értékekkel bíró központjaikat, melyek a határ mentén ma is orvoslásra váró problémaként jelentkezve, megoldásra várnak.

A határmenti lakosság, a szétválasztott családok, intézményeiktől elesett kisebbségekké váltak a szlovák-, osztrák és szlovén határ mentén egyaránt, s a mindenkori politikai hatalomtól függ identitásuk, nemzeti kultúrájuk, nyelvük őrzése és átadása az új generációknak.

A kommunista rezsim nemcsak a szomszédos és utódállamokba szakadt magyarságot választotta el egymástól, hanem az 1975-ig fenntartott 20 km-es és az 1989-ig kiépített 2,0 km széles **határsáv elszigetelte az ittlakókat az „anyaországtól” is**, egyrészt az átlagos ellátási-fejlesztési lehetőségektől, ill. az országot a határmenti zóna szabad megközelítésétől is. Ezt a nehezen behozható „visszafejllesztés”-t a terület és vidékfejlesztés valamennyi hazai és nemzetközi eszközrendszerével fokozott ütemben, szervezett és támogatott program keretében célszerű kárpótolni az **ezredforduló végén és életkörülményeiket úgy javítani, hogy azok harmonizáljanak az Európai Unióhoz történő csatlakozás jövőbeni feltételeivel is**.

1.6. A MEGYEI TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓK ÖSSZEFOGLALÁSA

A Nyugat-Dunántúl megyéinek területfejlesztési koncepciói hasonló elemekből építkeznek, ami annak bizonyítéka, hogy a három megye problémái, illetve az arra adandó válaszok – az egyes megyék specialitásait megtartva – egyezők.

Legáltalánosabb az igény a **humán erőforrás** fejlesztés és az oktatás-képzés feltételeinek javítása iránt mutatkozik, aminek mindhárom megyében közvetett célja a települések népességmegtartó erejének fokozása, illetve a modernizálódó gazdaság által állított szakképzési követelmények teljesítése.

A régió számára a megyei célokból formálódó **második legfontosabb célkitűzés a gazdasági fejlődés feltételeinek javítása**.

* Az 1920-as békeszerződés területi és népességi változások leírása, ill. a közigazgatási területi korrekciók részletes leírása napjainkig a koncepció nagy anyagának 10. sz., mellékletében szerepel.

A gazdasági szerkezetváltást és gazdaságélénkítést mindhárom megye hangsúlyosan környezetbarát technológiák és termelési ágak fejlesztésével képzei el. A régió északi felében az ottani gazdasági hagyományokra építő tudásigényes és innovatív képességre alapozott iparágak megtelepítése és fejlesztése a cél, míg a természeti értékekben különösen gazdag, de gazdaságilag csak fejlődő déli területek gazdaságfejlesztési célja a foglalkoztatás bővítése, a természeti értékek védelme mellett.

A gazdasági potenciál megújulásában kis- és középvállalkozások fejlesztése nagy hangsúllyal szerepel. A gazdasági szerkezetváltás meghatározó eleme a turizmus, idegenforgalom fejlesztése is.

A régió megyéi nagy hangsúlyt fektetnek a **megyei és határon átnyúló kapcsolatok fejlesztésére, az önszerveződő kistérségek támogatására.**

A régió három megyéjének egymás közti viszonya a Nyugat-Dunántúli Régió szervezése szempontjából kedvező, mivel idejében felismerték a párbeszéd és az együttgondolkodás szükségességét. A megyék területfejlesztési koncepciói a megyefejlődés regionális együttműködésen alapuló forgatókönyvét valószínűsítették, ami a együttműködés regionális feltételeit megteremti.

A megyei területfejlesztési koncepcióban nagy hangsúlyt kap az **intézményi bázisok fejlesztése, a területfejlesztési tevékenységek hatékonyabb koordinálása**, a megye területfejlesztő szerepének növelése az operatív programvégrehajtás feltételeinek megteremtésére. A humán erőforrás fejlesztés és a gazdaságfejlesztés területén az együttműködés feltételeinek javítása elsődleges fontosságú az operatív teendők koordinálásakor.

A **műszaki infrastrukturális** hiányosságok felszámolása, új térségi szerkezetfejlesztést elősegítő hálózatok – elsősorban közlekedésiek – kiépítése, a településrendszer fejlesztése szintén közös célja az érintett megyéknek.

A **környezet minőségének javítása**, az ökológiai szemlélet kialakítása és érvényesítése mindhárom megye fejlesztési elképzeléseiben elsősorban feladatként jelentkezik. A régió gazdag természeti értékei a turizmus és idegenforgalom fejlesztésének alapját képezik, ezért a környezetvédelem gazdasági célként is hasonló fontosságú.

(Az egyes megyei területfejlesztési koncepciók rangsorolt fejlesztési céljait lásd a 4. sz. mellékletben.)

2. HELYZETÉRTÉKELÉS

Az előzetesen megfogalmazható távlati feladatok szempontjai szerint végzett értékelések¹ végkövetkeztetései alapján a következő megállapítások tehetők.

Magyarország nyugati határmenti régiója egy dinamikus fejlődésű, természeti és művi adottságaiban ígéretes, azonban szellemi erőforrásait és gazdasági színvonalát tekintve változatos terület, ahol a társadalmi-gazdasági elmaradottsággal küzdő területeken a felzárkóztatás, míg a fejlett térségekben a minőségi fejlesztés feltételeinek további javítása az elsődleges cél.

A régió népességét, intézményeit és gazdasági szerkezetét nagyfokú nyitottság jellemzi, ami a régióvá szerveződést és az európai regionális politika alapelveinek befogadását pozitívan befolyásolja.

¹ lásd a „tervezői változat” c. nagy anyagban

A Nyugat-Dunántúl az Európai Unió csatlakozás kulcsrégiója

A SWOT analízis

Erősségek	Gyengeségek
Kedvező földrajzi helyzet, gazdag környezeti, táji, , építészeti adottságok	Népességsökkenés, elöregedés, aprófalvas térségek társadalmi-gazdasági elmaradottsága
Szellemi erőforrásai, képzettségi szintje, innovációs képessége országos átlag feletti	A belső kapcsolatokat biztosító közúthálózat elégtelensége, vasúthálózat korszerűtlensége
Kulturális élete, igényessége, nemzetközi hírneve, szoc. érzékenysége, egészségügyi együttműködése	Universitas jellegű egyetem hiánya
Külföldi tőke jelenléte, beruházások kedvező aránya, erős exportorientáció, alacsony munkanélküliség	Az Európa normák szerint elmaradott infrastruktúra (csatornázatlanság, hulladékelhelyezés, gázellátottság hiánya), elmaradt útkorszerűsítések, bekötőutak hiánya
A Régió északi részén jó termőhelyi feltételek, nagy hagyományú agrárszféra, erre épülő élelmiszeripar, jó erdőgazdaság	Szakképzett munkaerő-hiány a dinamikusan fejlődő területeken, magas munkanélküliség a déli részeken
Az üzleti-szolgáltató szféra gyors fejlődése, sűrű bankfiók-hálózat	A gazdasági koncentrációk között perifériális, elmaradott területek, belső feszültség források
Az európai közlekedési folyosók átszelik, a magisztrális hálózat fő elemei érintik	A térségi gazdasági integráció elenyésző, nem épült ki egy helyi szinten szerveződő beszállítói kör
Kialakuló gazdasági-innovációs pólusai egy dinamikus gazdasági hálózatot alapoznak meg	A Régió déli részén kedvezőtlen talajadottságok, válságos agrárgazdaság
Kedvező éghajlata, termálvízben gazdag, optimálisan hasznosítható szénhidrogén meddőkúthálózata.	Csekély eszköz és forrás támogatás a természet-, a környezet és tájvédelem fenntartására, kiterjesztésére
Jó a víz és energiahálózati rendszerek kiépítettsége, nemzetközi tranzithálózatok átszelik	
Lehetőségek	Veszélyek
A Ny-Dunántúli határmenti Régió az ország egyetlen EU-val érintkező területe, hasznélvezője az EU határmenti PHARE CBC programjának,	A három megye régióvá kovácsolódása elhúzódik. A gazdaság elanyagiasodása miatt a kultúra kiürülhet.
Az EU- hoz való felzárkózás esélyei az ország régiói közül itt a legnagyobbak (Budapestet leszámítva)	Az EU támogatások fogadásához, megvalósításához szükséges szervezet fejlesztés gyengesége, pénzügyi lehetőségek hiánya
Közvetítő a nemzetközi műszaki infrastrukturális – közlekedési – hálózatfejlesztésekben, Kelet - Nyugat - Dél kapuja	Az oktatás-képzés korszerűsítése, a munkaerőpiac rugalmasságának további növelése elhúzódik
A régió kohéziója a szellemi erőforrás-fejlesztéssel, a gazdasági kapcsolatbővítéssel, a közlekedési és energia rendszerfejlesztések révén nagyban gyorsítható	Közlekedésföldrajzi vákuum alakulhat ki, ha a tervezett országos és ágazati szintű közlekedésfejlesztési beruházások, illetve későbbiekben a megfelelő szintű helyi csatlakozások nem valósulnak meg
Településrendszere a kistérségek szerepkörének és aktivitásának növekedésével kiegyensúlyozható, a tradicionális elemek megtartásával	A csatornahálózat kiépítetlensége, a hulladék elhelyezés bizonytalansága, a vízbázisok elszennyeződése elhúzódó problémává válik
Változatos gazdasági szerkezet stabilizálódik, nagy hozzáadott értéket termelő és exportképes ágazatok dominanciájával.	Az innováció orientált gazdaságfejlesztés által megkövetelt kvalifikált munkaerő arányának dinamikus növelését nem sikerül elérni.
Eredményes vidékfejlesztési eszközökkel javul a vidék helyzete, agrárgazdasága	A multinacionális cégek hosszú távon is szigetszerűen tevékenykednek, nem sikerül aktív beszállítói kört kiépíteni körülöttük.
Sokoldalú, igényes, a mainál nagyobb kapacitású idegenforgalom kialakításának lehetősége	A régió magyar tulajdonú vállalkozásai nem készülnek fel megfelelően az EU-ba való belépésre
Aktív tagja lehet a határon átnyúló európai régióknak, nagyrégióknak	A régió termőföldjeinek, erdeinek esetleges kiárusítása külföldiek részére
	A kelet - európai országok EU-ba való gyors felvételét akadályozó politikai körök térnyerése.

3. MAGYARORSZÁG NYUGATI HATÁRMENTI RÉGIÓJÁNAK FEJLŐDÉSI VÁLTOZATAI ÉS JÖVŐKÉPE

Változatok

A terület- és környezetfejlesztési lehetséges jövőkép változatok* közül a Régió: a „**kiegyensúlyozásra törekvő fejlődés**” (a területi kiegyenlítődé) és környezetkímélő gazdasági struktúraváltás változatának megvalósítását választja, a meglévő értékek és eredmények minőségi fejlesztésével, ill. a társadalmi-gazdasági szempontból hátrányosabb térségek felemelésével.

Ez a változat a **legigényesebb**, egyben leginkább **optimista** is, mind a szellemi-, mind a gazdasági erőforrások fejlesztése és kihasználhatósága kérdéseiben. Feltételezi a vállalkozások, a tőkebefektetések és a környezetbarát gazdálkodás területileg egyensúlyos fejlesztésének megvalósíthatóságát a hosszú távú – 1997–2010 közötti – időszak alatt.

Jövőkép

A megcélzott fejlődési változat teljesülése esetén a következő kép körvonalazható.

A RÉGIÓ

- dinamikusan **gazdaságú**, korszerű innovációs központokat kiépítő, a régi ipari övezetekben a korszerű üzemeket bővítő, másutt **új ipari parkokat létesítő térség**, amelyben a közép- és kisvállalkozásokat is kiemelten támogatják (inkubátorház, beszállítói program, mikroregionális fejlesztések),
- a vidékfejlesztés eszközeivel európai szintre fejlesztett mezőgazdasági termékszerkezettel és optimális térhasználati móddal zárkózik fel,
- tradicionális **idegenforgalmát** és turizmusát **továbbfejlesztve**, új húzóágazattal jelenik meg a régi és az új turisztikai profilú kistérségekben,
- **komplex közvetítő szerepet** tölt be Nyugat-Európa és Magyarország, ill. Magyarország és Kelet-Európa, és közvetlenül D-Nyugat- és Dél-Európa között, a kiépített eszmei és fizikai-hálózati rendszerek, agglomerálódott nagyrégiók segítségével,
- a területén megvalósuló közúti, vasúti, vízi és légi **közlekedési rendszerfejlesztések** révén egy olyan, jelenleginél egységesebb térszerkezetű területté válik, amely az interregionális kapcsolatok közvetítésére is magasabb színvonalon képes.
- megtartja jellegzetes, **hagyományos településrendszerét**, illetve azt új elemekkel – dinamikus kistérségek, új városok – gazdagítja. A lakosság életkörülményeinek folyamatos javítására használja a terület és vidékfejlesztés mindenkori eszközeit,
- a jövőképhez rugalmasan illeszkedő **helyi** – regionális – **oktatás-képzés komplex intézmény** hálózata úgy épül ki, hogy azokat a szomszédos országok és a határmenti régiók lakossága is igénybe vehesse,
- **egységes régióként partnerévé válik a szomszédos országok** határmenti régióinak, kedvező befogadási lehetőséget nyújt az Európai Unió fejlesztési stratégiáinak és programjainak és közvetít a felzárkózás előtt álló régióknak,
- az európai uniós felzárkózás folyamán az EU regionális politikáját aktívan befogadni képes szervezet és intézményrendszert épít ki, szakmailag felkészül a **programtervezésre** és a program kivitelezés koordinálására,
- a **természet és környezet védelmét** elsődleges területi feladatnak tekinti, a fejlesztések során a mai értékeket megtartja, a fenntartható fejlődésnek megfelelően,
- több **európai régió tagja lesz**, így a Bécs–Pozsony–Győr–Budapesti Eurorégió, a hármas határmenti Eurorégió, a kiterjesztett, öt ország fővárosát magába foglaló európai régió, végül igen nagy távon a középkelet–délnyugat-európai nagyrégió,

A régió által megcélzott társadalmi-gazdasági **fejlődés mértékét, változatait** és eredményességét erőteljesen **befolyásolhatja** a szomszédos országokkal való kapcsolatának kedvező, vagy kedvezőtlen alakulása.

* változatok: • polarizált fejlődés (a területi egyenlőtlenségek növekedése), • területi különbségek stabilizálódása (közepesen koncentrált fejlődés), • kiegyensúlyozott fejlődés (területi kiegyenlítődé)

4. A RÉGIÓ TERÜLETFEJLESZTÉSI ALAPELVEI

A területfejlesztés alapelvei közül kiemelt hangsúlyt kap a **környezetvédelem**, mely a területfejlesztés egészére kell hogy hasson, **ennek szűrőjén szabad csak átengedni bármely területfejlesztő művi beavatkozást.**

ALAPELVEK

- A Régió kész arra, hogy ún. **nyitott fejlesztési politikát** kövessen. Az Európai Unió területi tagozódásában alkalmas egység és partner arra, hogy területfejlesztési vagy bármely más fejlesztési céljai érdekében szövetkezzen a hazai szomszédos régiókkal és a szomszédos országok határmenti- vagy más egyéb régióival, tartományaival, ill. egyéb európai munkaközösségekkel,
- törekedjék arra, hogy kedvező természeti és **környezeti adottságait megőrizze**, fenntartsa, javítja, továbbá védelmi szempontjai alá rendeljen bármilyen gazdaságfejlesztési hazai és nemzetközi beruházást, működési engedély-nyújtást, szabályozást és tiltást,
- a területfejlesztés eszközeivel segítse az egészséges életvitel és az életkörülmények javítását, az **emberi erőforrások fejlesztését** (az oktatás-, képzés, kultúra, kutatás, innováció, egészségügy és szociális alapellátás-fejlesztés stb. megkülönböztetett támogatásával),
- elvi egyetértéssel, szolidaritással támogasson bármilyen **gazdaságfejlesztő, munkahelyteremtő** megmozdulást, vállalkozást, kistérségi-, települési szintű helyben-foglalkoztatási törekvést, a meglévő településszerkezeti rendszer fenntartását,
- használja ki a nyugati **határmenti kedvező** – földrajzi, gazdasági, kereskedelmi, szállítási és kulturális – **helyzetét**. Két és többoldali kapcsolatfejlesztésre, regionális együttműködésre, **EU-beli felzárkózásra** törekedjék és erre ösztönözzön valamennyi (termelő és nem termelő) ágazati vállalkozást, nemzetközi kooperációs rendszerfejlesztést, színvonal-emelést,
- törekedjék a területi szemlélet érvényesítésére, a régió **speciális adottságaira**, értékeire alapozott fejlesztések kiemelt támogatására, **részesítse előnyben a ma még elmaradott kistérségek** vállalkozásait, kapcsolatbővítéseit. Vegye igénybe a vidékfejlesztés, a turizmus és a beszállítói program komplex támogatási rendszerét (pályáztatások előmozdításával, igénybevitelével),
- **a területfejlesztés** közép távon a **kis és középméretű** és jellegű ipari-, mezőgazdasági-, idegenforgalmi-kereskedelmi és egyéb vidékfejlesztési **vállalkozási formákat karolja fel**, azoknak **adjon elsőbbséget**, az EU támogatási rendszerekkel összhangban,
- adjon helyet a Régió mindazoknak az országos-, megyék közötti- és nemzetközi szintű, **területi szerkezetet közvetlenül befolyásoló műszaki infrastruktúra-rendszer** – elsősorban a **közlekedési – fejlesztéseknek a döntés-előkészítés** egyes fázisaiban, és a **decentralizált finanszírozás érvényesülésében**,
- szorgalmazza azokat a műszaki infrastruktúra rendszerfejlesztéseket, melyek regionális és kistérségi szinteken a fejlődés feltételeit teremtik meg,
- a „**regionalitás**” elvét a gyakorlati életben a mezorégiók szintjén is érvényesítse azzal, hogy ismert ágazati fejlesztésekhez – az adott terület egyidőben történő **komplex fejlesztése** érdekében – **egyéb ágazati fejlesztések szervezését**, hozzárendelését is kieszközli és **koordinálja**, decentralizált eszközökkel végre is hajtja, de nem bocsátkozik a kistérségi szintnél mélyebb – településszintű – beavatkozások fejlesztésébe,
- A Regionális Fejlesztési Tanács nyújtson segítséget a területfejlesztési koncepciók, programok és tervekhez, szakmai-elvi koordinációval és adminisztratív segítséggel mindaddig, amíg az egyes tervek megvalósítására alkalmas gazdasági **szervezet(ek)**, területfejlesztési ügynökségek, egy térségmenedzseri hálózat stb. át nem veszi(k) a **megvalósítással járó lebonyolítási-, marketing** és a megvalósítás utáni **üzemeltetési munkákat**.

5. TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

5.1. TERÜLETFEJLESZTÉSI STRATÉGIAI CÉLOK KÖZÉP ÉS HOSSZÚ TÁVRA

1. A természet, a természetes és művi **környezet** folyamatos gondozása, fenntartása és **védelme**, ennek szűrőjén átkerülő fejlesztések támogatása.
2. Az **emberi erőforrások** hatékonyabb hasznosítása, fejlesztése megyei-, regionális-, országos és nemzetközi kapcsolat és intézménybővítéssel (az oktatás, a kutatás, műszaki fejlesztés, a művészetek, a kultúra, a sport és a megelőző egészségvédelem terén) rangsorolt feladatmeghatározás közép és hosszú távra bontott programok szerint.
3. Gazdaságfejlesztés
  - 3/a. a Régió **gazdaságának korszerűsítése**, az **ipar** szerkezetváltása a nyugati határmenti kedvező helyzetre alapozott új ipari, raktározási, feldolgozó vállalkozások indítása, az ún. „**beszállítói tevékenységi program**”-ba és hálózatba történő csatlakozás, új munkahely-teremtés. A középtávú program első fázisában a „**vállalkozási övezet**” és a tervezett „**ipari parkok**” létrehozása a mezőgazdaság feldolgozóipar korszerűsítése. Területi **kínálat** az ipari szerkezetváltás keretében igényelt **új környezetbarát profilok, technológiák** meghonosítására,
  - 3/b. a mezőgazdaság (növénytermesztés és állattenyésztés) és erdőgazdaság válságos helyzetének soronkívüli kezelésére **regionális agrárgazdaság-fejlesztési program** szükséges, amely a termőföld adottságaira, éghajlati, domborzati viszonyokra alapozva ad javaslatot hosszabb időszakra:
    - az optimális, EU konform és egyéb piacokhoz igazodó termékszerkezetre,
    - művelési ágakra,
    - optimális üzemi méretekre,
    - foglalkoztatási létszámmra, szerkezetre és mindezekre alapozott,
    - oktatási-képzési feladatokra;
  - 3/c. az **idegenforgalom** közép távú fejlesztésére vonatkozó terület és gazdaságfejlesztési javaslatok (az I. és II. szakaszra) kidolgozása, beleértve a **javasolt új termálfürdőhelyi központok komplex fejlesztését**, egyéb ágazatokkal összehangolt (pl. élelmiszer, gyümölcs-zöldség stb.) fejlesztését, a **megye repülőtereinek hasznosítási** vállalkozásait. A végrehajtásban az önkormányzatok koordinatív és közvetlen támogatói szerepe.
4. Vidékfejlesztés

Településrendszer, ezen belül kiemelten a vidék fejlesztése szükséges. A **vidékfejlesztésben** a kistérségek öntevékeny erejére támaszkodva, elsősorban az elmaradott térségek felkarolását célszerű elindítani, mivel ezek egyben a legnagyobb munkanélküliséggel sújtott területei is a megyének. Válságkezelésükre az országos támogatási formák, kedvezmények igénybevétele javasolható, amelyeket az önkormányzatok és a munkaügyi szervezetek koordinálhatnak, az évenként kidolgozott ütemterveik szerint,

Az önszerveződés után megerősödött **kistérségi**, területfejlesztési **társulások fejlesztési koncepcióinak** koordinálása, **beépítése** a régió koncepciójába és későbbi programjába, a nemzetközi **kereskedelem** és **szolgáltatás** (üdülési-, idegenforgalmi-, vendéglátói szolgáltatás) lesz a régió **két legfontosabb új „húzó ágazata”** a gazdaság hagyományos alágazati mellett. Feltételeinek megteremtéséhez: az információ-hálózat, a felvásárlás, a **komplex szállítás**, raktározás, elosztás, irányítás, a **műszaki infrastruktúra rendszerek – a közlekedés, a csatornázás, energiaellátás** – fejlesztése folyamatosan szükséges, a **természeti kincsek** (a termőföld, a vízfolyások, tavak – a Balatont is beleértve –, bányakincsek, hévíz kutak és források, erdők stb.) **nemzeti értéknek minősítése** mellett, ésszerű és fokozatos **feltárása**, értékelése – **közép távú**, rangsorolt **program** szerint – és környezetbarát **hasznosítási javaslata** (a közép távú programon belül ütemezett feladatok megjelölésével).

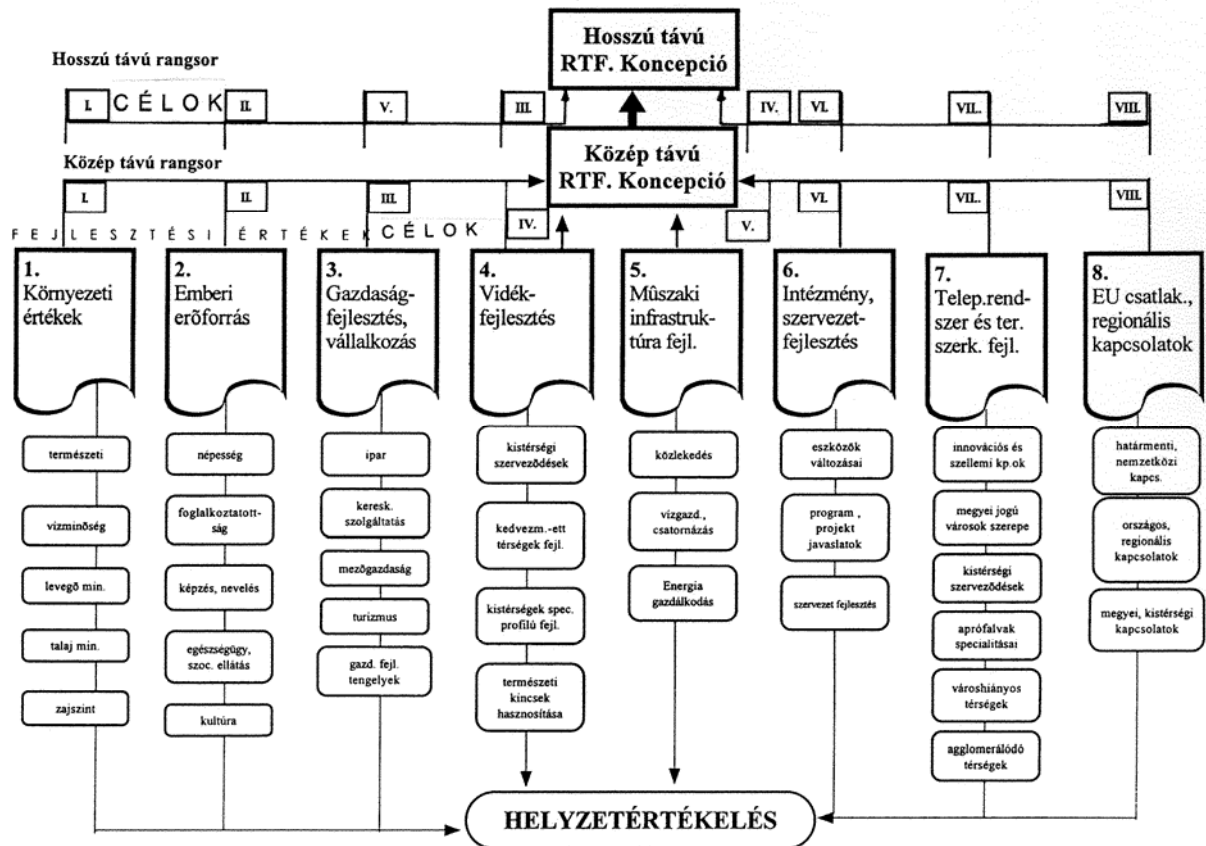
5. Műszaki infrastruktúra fejlesztés

Az országos és nemzetközi – tranzit – műszaki infrastruktúra rendszer – közlekedés, hírközlés, víz- és energiaellátási – ágazati fejlesztések régiót érintő szakaszainak komplex egyeztetést követő befogadása és beépítése a területi szerkezetbe, regionális koordinációval,

5/a. Komplex közlekedésfejlesztés

5/b. Vízgazdálkodási és -ellátás fejlesztés

5/c. Energiagazdálkodás és -ellátás fejlesztés

3. sz. ábra: A Régió területfejlesztési koncepcióját alkotó főbb értékek és fejlesztési célok (prioritások) kapcsolati rendszere

6. A felsorolásban az utolsó, de rangsorban az első feladatok közé javasolható: a területfejlesztés **eszköz- és intézményrendszerének** kialakítása, amely alkalmas a koncepció elfogadását követően kidolgozandó Megyei Területfejlesztési Program végrehajtására, ezen belül
- a stratégiai program és
  - az operatív program
  - projektjeinek pályáztatására, elbírálására, támogatás feletti döntésre, ellenőrzésére, támogatási újabb formák elnyerésére.
7. Településhálózat, térszerkezetfejlesztés
A **településrendszer** optimalálása, egészséges hierarchiájának kialakítása, a városhiányos térségekben a valós multifunkciós, dinamikus települések előnyben részesítése, az aprófalvas előregedő települések speciális kezelése, a kétpólusú megyében a települési funkciók egészséges munkamegosztása, az agglomerálódó – gazdasági – övezetek felzárkóztatásai, az innovációs szellemi központok erősítése bel- és külföldön,
A távlati, optimális területi szerkezet (funkcionális és műszaki rendszerszerkezet) és optimális területfelhasználás érdekében valamennyi alágazati fejlesztés folyamatos koordinálása szükséges, megfelelő információs – kialakítandó – adatalapra és további elemzésekre építve, mely már előre vetíti a gazdasági fejlesztési tengelyeket, urbanizációs zónákat, idegenforgalmi láncolatokat, a védett és a hasznosított vidékfejlesztési – és ezen belül az önszerveződéssel továbbélő – kistérségi területi szövetet.
8. Európai csatlakozás, regionális kapcsolatok
A **területi szerkezeti meglévő értékek** (adottságok és potenciális lehetőségek) maximális **kihasználása** mind a külső: országos-, regionális és nemzetközi kapcsolat kialakítás-, mind a megyei belső: kistérségi együttműködés formájában egy-egy meghatározott közös igény (pl. csatornázás) érdekében.

A fejlesztési stratégiai célok fontossági sorrendje; „prioritása” – a jelen munkához kidolgozott és alkalmazott – területfejlesztési módszer (11) szerint – időben általában és szükségszerűen is módosul.

Középtávon az általánosan elsődleges értékek elérése érdekében felállított célokat (a természeti-környezeti értékek, emberi erőforrásfejlesztéseket) követően az **elmaradott térségek** – a vidék – és a **gazdaság fejlesztése** (ezen belül az egyes alágazatainak – ipar, feldolgozóipar, mező- és erdőgazdaság) és azt ellátó **műszaki infrastruktúra rendszerek fejlesztése a legfontosabb**, mint **mennyiségi** hiánypótlás.

Hosszú távon a rangsort már a **minőségi fejlesztések** feladatai adják, így a térszerkezeti értékfejlesztés, a természeti kincsek – a termőföld –, a hévíz feltárások és egyéb megújuló energiahordozói hasznosítások, a településrendszer kiegyenlítő fejlesztései a fontosabbak a távlati jövőkép prognózis megvalósításának időlépcsőiben (lásd a 3. ábrát).

A **területfejlesztési stratégiai célok** (1–8. sz.) megnevezésén túl, valamennyi **célhoz** külön-külön részletes tartalmú megoldandó feladatok, koncepcionális javaslatok tartoznak, azok **indokolásával** a tárgyalás során, végül a vonatkozó témakörhöz rendelhető, már jól körvonalazható országos és **regionális szintű programjavaslatok** (a tényleges programok és projektek megalapozását szolgáló céllal) megnevezése következik (a kistérség globális fejlesztési szintjéig adható mélységig).

9. A területfejlesztés érdekében első lépés: a saját erőforrások megteremtése és folyamatos biztosítása, ami lehet:
- a szellemi erők összpontosítása a fejlesztést elősegítő támogatások felkutatására, megpályázására, elnyerésére és gyors hasznosítására
  - az erőforrásokkal való gazdálkodás intézményi-szervezeti kereteinek, feltételeinek megteremtése és működtetése.

I. TERMÉSZET-, KÖRNYEZET- ÉS TÁJVÉDELMI KONCEPCIÓ

1. sz. területfejlesztési cél: valamennyi ágazati fejlesztés csak a természet és környezetvédelem szűrőjén átengedve valósulhat meg.

Komplex, alapvető célok:

- I. Az egészséges környezethez való jog biztosítása, az emberi egészséget károsító, veszélyeztető hatások megszüntetése. A megfelelő életminőséghez szükséges környezeti állapotjellemzők megőrzése és helyreállítása.
- II. A bioszféra sokszínűségének megtartása, az élő és élettelen környezet természetközeli állapotának megőrzése, a természetes rendszerek és természeti értékek megóvása, fennmaradásának biztosítása, a természeti folyamatokban rejlő információk megőrzése.
- III. Az előző két fő cél szempontjából lételemnek tekintett természeti erőforrásokkal (víz, termőföld, levegő) való takarékos, értékvédő gazdálkodás, ezeknek a következő generációk számára való megtartása. Általánosan a természeti erőforrásokkal való gazdálkodásban a feláldozott és a létrehozott értékek pozitív egyenlegének biztosítása.
- IV. Az előzőekkel összefüggésben a gazdasági fejlődés és a környezet harmonikus, az ésszerű környezetigénybevételre és a minimális környezetkárosításra törekvő viszonyának megvalósítása.

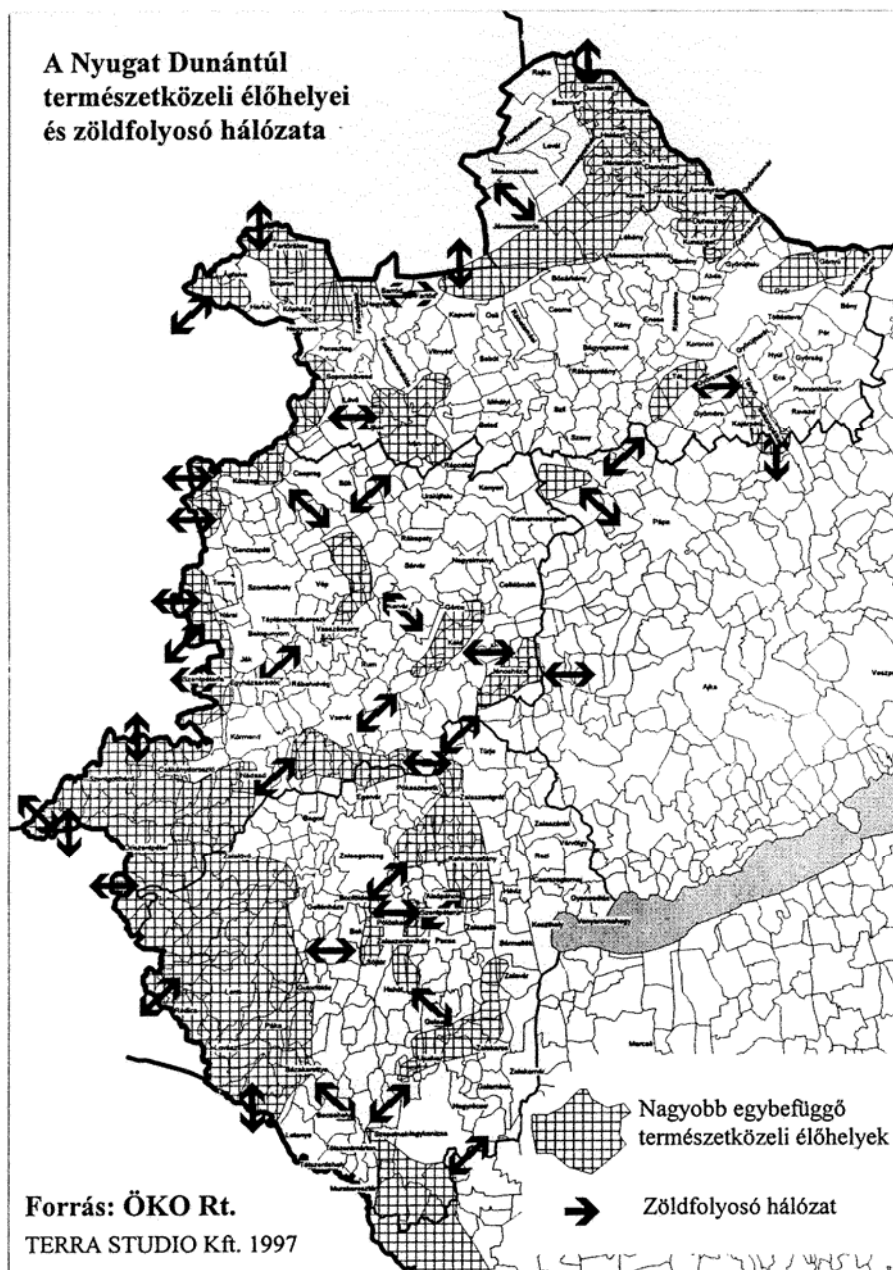
Indoklás:

- A térség olyan természeti értékekkel rendelkezik, amelyek nagy része a fejlett országokban már hiányzik. Ezek megtartása – a felbecsülhetetlen értékén túl – gazdasági előnyt is jelent.
- A fejlesztések engedélyezésénél tanulni kell a fejlett országokban környezeti szempontból már elkövetett hibákból, nem célszerű megismételni azokat.
- Törekedni kell arra, hogy a területfejlesztési koncepcióban az egyik fő cél az emberhez méltó életkörülmények biztosítása legyen. Ugyanakkor az életmódbeli különbségek gyakran értékhardozók is, amelyek megszüntetése a természeti értékekhez hasonlóan, veszteséget jelent az adott térségben.
- A gazdasági élet elanyagiasodása miatt a kultúra kiürülhet.
- A környezeti elemek védelmét (levegő, víz, föld) alá kell rendelni az ökológiai, az emberi egészségvédelmi és a települési környezeti érdekeknek. Ugyanakkor a lehatárolt védett területek (lásd az 5. sz. melléklet 1. ábráját) fenntartását és további kiterjesztését is támogatja a Régió, ahol ún. progresszív védelemmel gyakorolnak hatást az épített környezetre, a társadalmi igényesség újrafogalmazásával.
- A nagyobb egybefüggő, érzékeny természeti területek, természetközeli élőhelyek (a 4. ábrán) megfelelő védelmet kell hogy kapjanak, kiemelt figyelemmel ezeknek az országhatáron átnyúló elemeire. Ennek első lépése olyan határon is átnyúló terv és megállapodás készítése, mely az érzékeny természeti értékek és azok közötti zöldfolyosós hálózat rendszerét határozza meg.

Megoldandó feladatok a Régió szintjén:

- Azok a nagy jelentőségű, **országos szintű feladatok**, melyek a Régió szempontjából noha a legfontosabbak, országos, esetenként nemzetközi szintű döntések függvényei, amelyeket a Régió több csatornán keresztül, de csak közvetve befolyásolhat, konkrét programjavaslatok erre csak megfelelő döntést követően tehetők. Ilyenek: a Bős-Nagymarosi vízerőmű létesítése, a Szigetköz védelme, a Balaton vízminőség védelmének országos támogatása.
- A természet-, környezet- és tájvédelem **helyi szintű feladatai** a komplex területfejlesztés **keretében** – annak alkotórészeként – és nem önálló ágazati feladatként jelennek meg, hanem beépülnek az egyes ágazati, így: a megelőző egészségvédelem-, a gazdasági és szolgáltatási szféra-, a műszaki infrastruktúra rendszerfejlesztés feladatai és konkrét programjavaslatai közé. E helyen, csupán felsorolási igénnyel, ezek a következők: (12) (13) (14) (15)
  - ⇒ a vízbázisok védelme
  - ⇒ a felszíni és felszín alatti vizek védelme
  - ⇒ az állami tulajdonú, társulati kezelésű vízfolyások felújítása
  - ⇒ a Kis-Balaton védőrendszer II. ütem kiépítése
  - ⇒ a Nemzeti Természetvédelmi Alapterv szerint javasolt további területek védetté nyilvánítása
  - ⇒ a Nemzeti Környezetvédelmi Programnak a Régiót érintő feladatainak támogatása

- ⇒ az élővilág veszélyeztetettségének megszüntetése
- ⇒ a nagyobb összefüggő természetközeli élőhelyek védelme
- ⇒ egészségügyi, életmódbeli problémák fokozatos oldása
- ⇒ talajvíz-háztartási problémák (talajvízszint süllyedés, belvíz elvezetés) megoldása
- ⇒ a talajminőségjavítás folytatása
- ⇒ folyékony hulladék elhelyezése, csatornázás, szennyvíztisztítás szervezett megvalósítása
- ⇒ kistérségen belül a települési szilárd hulladékok megfelelő tárolása, ártalmatlanítása
- ⇒ a térség levegőminőségének javítása
- ⇒ helyi speciális környezetterhelések csökkentése
- ⇒ az épített környezet megfelelő szintű felzárkóztatása (rekonstrukció, rehabilitáció)
- ⇒ táj- és településesztétikai minőségjavítás (településszerkezet védelme, karakter megőrzés)
- ⇒ kavicsbányászat csökkentése
- ⇒ **műemlékek és helyi értékek, hagyományok megőrzése, védelme**
- ⇒ egyéb beavatkozást igénylő területi tevékenységek

4. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió természetközeli élőhelyei és zöldfolyosó hálózata

II. EMBERI ERŐFORRÁSOK FEJLESZTÉS

2. sz. területfejlesztési cél: Az emberi képességek érvényesítése az oktatás-képzés-nevelés és intézményfejlesztés révén

Indoklás:

- A társadalmi-gazdasági fejlődést meghatározó értékrendszer legfontosabb összetevője: az alkotó – **kreatív** – **szellemi erő**. Bármelyik tevékenység alapja: a „kiművelt emberfő”.
- A tudást, képzést nyújtó **oktatás** – különböző szintű **nagyrendszerei** – az alap-, a közép-, a felsőfokú iskolák, ezen belül a szakképzés további szintjein, különböző, aktuális céllal létrehozott **átképző-, továbbképző** foglalkoztatást előmozdító oktatási **kisrendszerek** egyenként mind megannyi **önálló hálózatot alkotnak** a Régió településrendszeréhez kötött csomópontokra vetítve, amelyek sűrűsödési ágai, vagy hiánya jelzi az oktatás intézményfejlesztési menynyiségei és minőségi igényeit.
- Az oktatás és állandó képzés-bővítés **intézményhálózatának fejlesztését** célszerű a **leg hamarabb**, már közép távon **programba** foglaltan megkezdeni, időigényessége, viszonylag hosszú elvi megtérülési ideje miatt.
- A közelmúltban végzett, **országos felmérés** (OTK-ban) is igazolta, hogy: – a Régió közoktatásának intézményellátottsága alig emelkedik az átlag fölé, középszintű képzésben jónak minősül, felsőfokú intézményhálózata hiányos, jelentős bővítésre szorul; a hálózata egyelőre egyensúlytalan.

Megoldandó feladatok (17), (18), (19), (20), (21), (22), (23)

Települések népességmegtartó erejének fokozása

Az emberi erőforrás fejlesztés egyik legfontosabb közvetlen célja a **települések népességmegtartó erejének fokozása**, ezáltal a aprófalvas térségekben a gyors **népességerózió mérséklése**.

Szakképzés, átképzés (további) korszerűsítése

A régió nagy lehetősége a középszintű képzések, a munkaerőpiaci mozgásokat követő továbbképzések és átképzések **összehangolásában** rejlik. A régióban általánosságban elegendő képző, átképző, továbbképző intézmény működik, a további fejlődést az alábbi irányok jelentik: (a) a munkaerőpiaci folyamatok *rugalmas* követésére, (b) a *személyre szabott* munkaközvetítésre, (c) a képzőhelyek közötti fokozottabb *koordinációra*, (d) a munkaerőszükséglet megfelelő *előrejelzésére* és ennek megfelelő képzések beindítására, (e) a *jövőképbe* tartozó: a technikai-, az idegenforgalmi, a mezőgazdasági, a kereskedelmi, szállítási-logisztikai és a társadalomtudományi képzés, továbbképzés, a nyelvoktatás, a számítógépes technika oktatása, felnőttátképzés, térségi menedzserképzés stb.

A képzések és átképzések *rugalmas és a helyi igényeknek jobban megfelelő rendszerét* kell kialakítani, úgy hogy a munkanélküliség ne csak a nagyobb városok és iparterületek mentén mérséklődjék, hanem az aprófalvas térségekben is.

A változó gazdaság számára az igényekhez igazodó, rugalmas át- és továbbképző programok biztosítása kiemelt jelentőségű. Szükséges a **kamarák, munkaügyi központok, szakiskolák az érdekképviseleti szervek az önkormányzatok, a foglalkoztató intézmények szoros együttműködése**. A szakképzéseknek fokozottabban kell támaszkodnia a demográfiai, a munkaerő-piaci és gazdasági információkra, folyamat elemzésekre, a határon átnyúló hatásokra, az érdekek összehangolására.

Az optimális megoldást az összes érintett bevonásával kialakuló *munkaerőpiaci kerekasztal tárgyalásokon* lehetne megtalálni.

Felsőoktatási integráció, regionális egyetem kialakítása

A felsőoktatás, továbbképzés terén is a *meglévő adottságokból* (az 5/a. ábrán) kell kiindulni és a térség, a régió fehér foltjaira, *hiányzó struktúráira* kell koncepcionális szintű megoldásokat találni. Ugyanakkor, miként egyéb ágazatokban is, csak azok a javaslatok számíthatnak sikerre, amelyek mindhárom megye közös törekvéseit, együttes céljait tükrözik.

A felsőoktatás terén ilyen közös érdek egy universitas típusú egyetem létrehozása, hiszen az ország területén egyedül a az Nyugat-Dunántúli Régió nem rendelkezik ilyen intézménnyel. Szükséges lenne tehát, hogy a régió felsőfokú szakember-képzés szükségletére helyi megoldások szülessenek, hiszen a szakemberek kötődése, a térség innovatív ereje, csak növekszik, ha lakóhelyükhöz közel tudnak megfelelő szintű képzésben részesülni, majd elhelyezkedni. Ugyancsak egy ilyen universitas típusú egyetem adna módot arra, hogy a térségből **hiányzó képzési formák**, pl. az **egyetemi szintű jogi, közgazdasági, és társadalomtudományi** képzések megvalósuljanak.

Másfelől viszont, a térség igen gazdag felsőoktatási intézményekben, főiskolák, egyetemi karok, akár egymással párhuzamos oktatási formák is jelen vannak a régióban. A koncepcióban javasolt **regionális egyetem** éppen azt a kettős célt igyekszik megvalósítani, hogy a hiányzó képzési, oktatási formák egyetemi rangú képzéshez jussanak a térségben, ugyanakkor az a gazdag szakmai kapcsolati háló, amely már napjainkban is jelen van a régióban, integrált módon, hálózatba szervezve, magasabb szintű felsőoktatást biztosítson. A regionális egyetem karai különböző megyékben lehetnek, attól függően, hogy az adott tématerület melyik megyében milyen erősen reprezentált. Ugyanakkor a közös intézményi struktúra, amelyet a jelenlegi adottságokra támaszkodva kell kialakítani, módot ad a (a) *párhuzamosságok* kiküszöbölésére, (b) a hatékonyabb integrációra, szakmai *hálózatrendszer* kialakítására, (c) a *két- ill. többszintű* oktatás bevezetésére, (d) az intézmények közötti *“áthallgatás”* lehetőségére, (e) hatékonyabb szakmai, gazdálkodási *szervezet* kialakítására, (f) az **európai integráció** és a **regionális szemlélet modellintézményének kialakítására** (javaslat az 5/b. ábrán).

A regionális egyetem kialakítása közép távú koncepcionális cél, amelyhez jó alapot ad a jelenlegi, sokszor informális, szakmai kapcsolati háló rendszeressé tétele, a közös szakterületek közeli tétele, a hiányzó láncszemek megteremtése, miközben a mai egyetemi bázisokkal, mint anyaintézményekkel (Pécs, Budapest, Veszprém) változatlan gyümölcsöző kapcsolatot tartanak fenn.

Nemzetközi erőforrásfejlesztés

A Phare CBC Magyarország-Ausztria Programban a humán erőforrás fejlesztés az alábbi főbb komponenseket tartalmazza:

- szaktudások, képességek, know-how és tapasztalatok kétoldalú átadását szolgáló képzési és tréning rendszerek kialakítása a határmenti térségekben
- oktatási intézmények (általános és középiskolák, szakképzést végző, felsőoktatási és kutatási intézmények) közötti működési és fejlesztési kapcsolatok kialakítása
- az Európai Unió integráció humán erőforrás oldali előfeltételeinek - megfelelő szakértői kapacitás - megteremtése, különösen a közigazgatásban és a térségi gazdaságban
- a térségi foglalkoztatás fejlesztési gyakorlat modernizációja

További regionális tapasztalatokat adott 1996-ban az ún. **LACE Program**, amely az európai határregiónok fejlesztését irányozza elő, s un. Eurorégiók kialakítását tűzi ki célul a határtérségekben. (68) Magyarországon az osztrák-szlovák-magyar határregiónban, valamint az **osztrák-szlovén-magyar határregiónban szerveződtek szakmai tanácskozások a LACE program keretében**. Előbbi esetében a Bécs-Pozsony-Győr háromszögben egy **eurorégió tervei** körvonalazódtak, amelynek intézményrendszerére, funkciójára, struktúráira több elképzelés született. Ezeket a kezdeményezéseket – noha számos pozitív eleme van, a politikai szándék hiánya egyelőre lelassította – célszerű volna közép távon megvalósítani. Az **osztrák-szlovén-magyar hármashatáron** viszont zavartalanul bontakozik ki az együttműködés napjainkban, amelyre ráerősíthet a javasolható, az ún. trilaterális Phare CBC Program is.

Mindezek a kezdeményezések erősítik a határszakasz fejlesztését, az országokat elválasztó határvonal nemcsak fizikai, hanem gazdasági, környezeti, társadalmi és kulturális szinten végzett lebontását.

Kutatás Fejlesztés – az innováció orientált gazdasági fejlődés feltételeinek biztosítása

A K + F szektor fejlesztését célszerű összekötni a térségben lévő oktatási intézmények, kutatóhelyek és innovációs központok közötti szorosabb *koordinációval*, a térségben alakuló ipari parkok, vállalkozói parkok és a oktató-kutatóhelyek közötti **szakmai hálózatok kialakításával**. A gazdaság húzóágazatai nem nélkülözhetik a helyi beágyazottságú *fejlesztő potenciál* hasznosulását.

Ebben az innovációs programban már most aktív szerepet tölt be Ausztria: Sopron, Kőszeg, Szombathely és Szentgotthárd térségében és feltehetőleg Szlovénia is: a Lenti és Lovászi térségére most tervezett vállalkozási övezetében és tervezett ipari parkjaiban.

Regionális, megyei léptékű egészségügyi beavatkozások

Egészségtudományi felsőoktatási intézmény létrehozása a régióban, melyben a minőségi egészségügyi ellátást biztosító szakembereket képeznek (ápolónő, gyógytornász, védőnő, dietetikus stb.).

A régióban – a felső Pannon Egészségfejlesztési Konzorcium működési területével átfedésben – szükségessé válik egy átfogó **egészségtérkép** készítése, mely a regionálisan, megyénként eltérő beavatkozási súlypontok meghatározásának alapjává válhat.

Az egészséges életmód igényének tudatosítása mellett, a **betegséget megelőző egészségvédelemre** való **nevelés** hosszú távú programjára célszerű hangsúlyt helyezni.

A térségben a kórházi ágyak számának csökkentését az ambuláns, valamint a **házi ápolási rendszerek** megerősítése kell hogy kísérje. A **személy- és családközelibb** gondoskodási formák elterjedése kívánatos, ugyanakkor az intézményi ellátó rendszernek a csökkenő források mellett kell javítani működésüket. Ezt a nem könnyű feladatot a jóléti rendszerek között már most is kialakított együttműködés további javításával, az intézményi ellátást kiváltó **civil szolgáltatások erősítésével** célszerű elérni.

Regionális, megyei léptékű szociálpolitikai beavatkozások

A szociális szolgáltatások területi alaphálózatának fejlesztése

Az alapellátási rendszer legfontosabb fejlesztési feladata az egységes színvonalú, széles körű alapellátás kiépítése, ami minden rászoruló számára település szinten biztosítja alapszükségeinek kielégítését, ebből a szempontból különösen fontos a helyzet megoldása azokon a kistelepüléseken, ahol az alapvető szolgáltatások hiányoznak és a demográfiai mutatók az országos átlagnál jóval kedvezőtlenebbek (családsegítő szolgálat, szociális konyhák, idősek klubja, hajléktalanok ellátása, szenvedélybeteg kezelés, gyermekvédelem).

A szakellátás körébe tartozó szolgáltatások elsősorban a népesebb településeken biztosíthatóak, sokszor megyei, vagy regionális feladatként.

PROGRAMJAVASLATOK

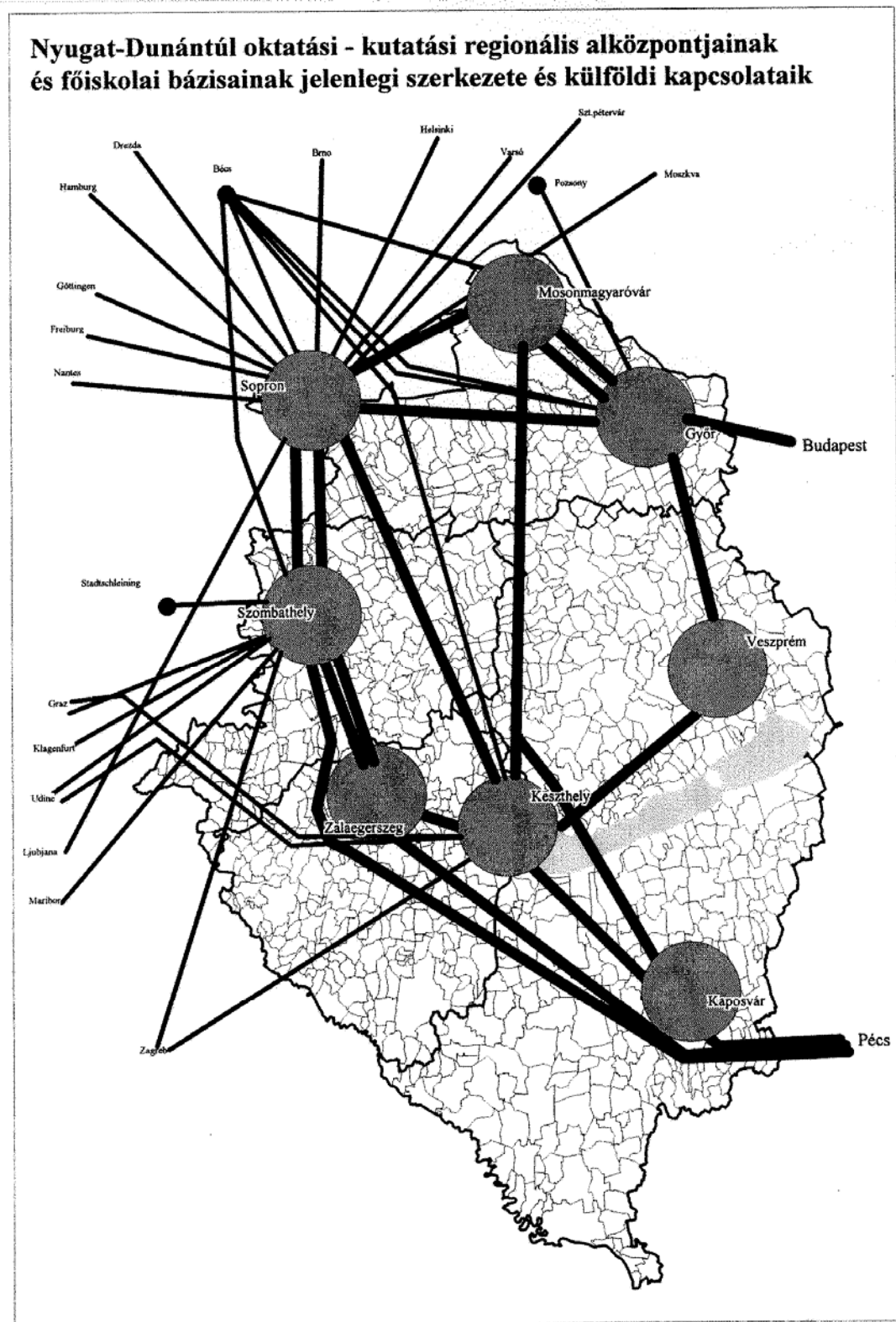
Országos - ágazati szint

- Szakképzés, átképzés további korszerűsítése, a munkaerőpiac rugalmasságának fokozása
- Regionális egyetem kialakítása
- Kutatás-fejlesztés bázisának kiépítése
- Egészségügyi felsőoktatási intézmény kiépítése
- Házi betegápolás rendszer fejlesztése

Regionális és megyei szint

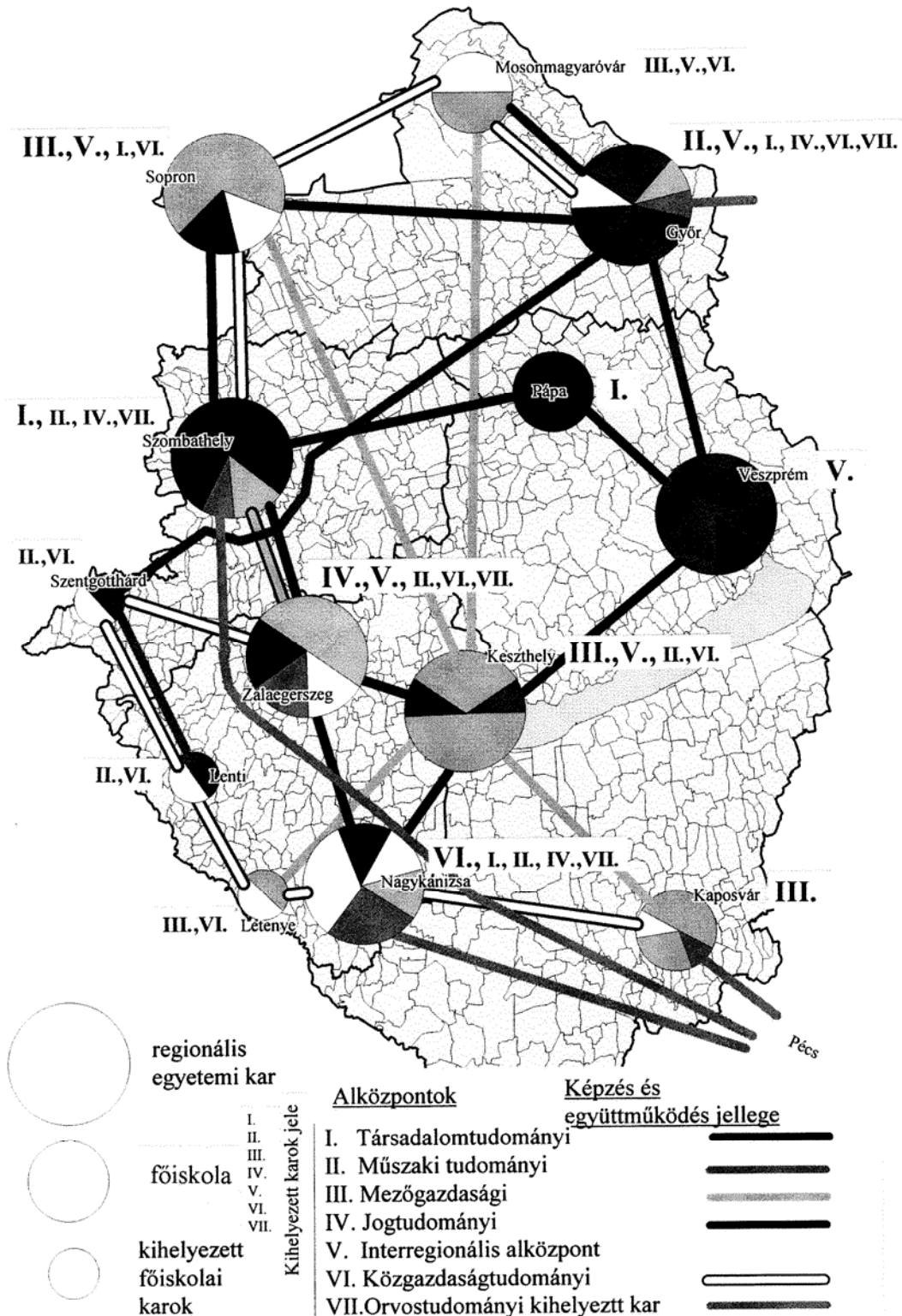
- Szakképzés, átképzés további korszerűsítése, a munkaerőpiac rugalmasságának fokozása
- Munkaerőpiaci kerekasztal kialakítása
- Regionális egyetem kialakítása
- Kutatás-fejlesztés bázisának kiépítése
- Természet és környezetvédelmi jogi szabályozások tudatosítása, ökológiai szemléletű felnőttképzés programja
- Egészségügyi felsőoktatási intézmény kiépítése
- Átfogó egészségtérkép megalkotása
- Házi betegápolás rendszer fejlesztése
- Szociális alapellátási rendszer fejlesztése

- Szociális szakellátási rendszer fejlesztése
- Kistérségi szintű átképzés, felnőttképzés
- Kistérségi szintű szociális alap és szakellátás bővítés

5/a. sz. ábra: Nyugat-Dunántúli kutatási-regionális alközpontjainak és főiskolai bázisainak jelenlegi szerkezete és külföldi kapcsolataik

Nyugat-Dunántúl oktatási - kutatási regionális alközpontjainak és főiskolai bázisainak javasolt helye, kapcsolatrendszere

5/b. sz. ábra: Nyugat-Dunántúli Régió oktatási-kutatási regionális alközpontjainak, egyetemi és főiskolai bázisainak javasolt helye, kapcsolatrendszere

III. GAZDASÁGFEJLESZTÉS, VÁLLALKOZÁSBŐVÍTÉS KONCEPCIÓJA

3. sz. fejlesztési cél: Európai Unió szintjére felzárkózó, versenyképes, komplex gazdaság kiépítése

Indoklás

- Annak érdekében, hogy a térség gazdaságára az EU csatlakozás ne járjon kedvezőtlen hatással, a csatlakozásig hátralévő időben a gazdaság teljesítőképességének, **versenyképességének** fejlesztése-, **növelése**, az ágazati és területi differenciáltságának tervszerű csökkentése szükséges.
- A régió hagyományosan a nyugati termelési és üzleti kultúra közvetítője, e szerep megtartásához is elengedhetetlen a gazdaság mielőbbi felzárkóztatása.
- A regionálisan fellelhető területi különbségek mérséklésében a gazdasági lehetőségek fejlesztése különösen jelentős tényező.
- A régió gazdasági társadalmi kohézióját egy É-D irányú komplex gazdasági és közlekedési tengely nagymértékben elősegítheti.
- EU piacokon is versenyképes mezőgazdaság megteremtéséhez a termelési és termékszerkezet átalakítása szükséges – illeszkedve a természeti-talaj és éghajlati adottságokhoz – továbbá az optimális gazdálkodási mód, üzemenagyság, területhasználata.
- A turizmus és idegenforgalom a megyék és a határmenti térségek kohézióját, a régió gazdaságában nagyságrenddel nagyobb foglalkoztatást, jövedelemtermelést képes megteremteni és képes hozzájárulni a kedvező természeti-talaj és épített környezeti adottságok optimális hasznosításához, főleg a hátrányos társadalmi-gazdasági adottságú vidékek – rurális térségek – felzárkóztatásához.
- A gazdaságfejlesztési elképzelések gyakorlati megvalósításához a régióban érlelődő egységes regionális marketing stratégia fontos adalékokkal szolgálhat. (1), (2), (3), (4), (5), (7), (8), (9), (16), (24), (25), (65), (66), (67), (68), (69), (70), (72), (73), (74)

3/a. sz. területfejlesztési cél: Ipari szerkezet és technológiaváltás

(Javaslatok a 6. ábrán)

Megoldandó feladatok:

- **Európai Unió csatlakozás** – gazdasági szereplők felkészítése
EU csatlakozás a gazdasági élet szereplőit nagy kihívások elé állítja. A döntően magyar tőkével működő vállalkozásokat segíteni kell a felkészülésben. A gazdaságfejlesztésben érdekelt szervezetek és a kormányzat összehangolt programja szükséges a cél optimális megvalósításához. (Minőségbiztosítás, marketing és piaci ismeretek, EU szabályozások stb.)
- Az ipar szerkezetátalakítása szükséges, környezetbarát új technológiák átvételével és támogatásával.
- Vállalkozási övezetek, ipari parkok kiépítésének és működésének támogatása.
- Az innováció orientált gazdaságfejlesztés háttérének biztosítása, szakképzés oktatás piaci rugalmasságának további fokozása.
- Területi egyenlőtlenségek csökkentése, megyék határán fekvő perifériális területek gazdaságfejlesztésének regionális szintű kidolgozása
Jóllehet a Nyugat-Dunántúl regionális és megyei összehasonlításban az országos átlagnál kedvezőbb helyzetben van a régióban számos gazdasági – infrastrukturális szempontból fejletlen térség található, különösen a megyehatárok közelében lévő belső perifériális területeken. Ezekben a területeken a gazdaság fejlesztése leghatékonyabban az infrastrukturális és humán fogadóképesség növelésén keresztül érvényesülhet. Az alacsony iparosodottságú – és a jövőben sem iparosodó – területeken a gazdaságfejlesztés fő iránya az alternatív jövedelemszerző tevékenységek támogatása, és szervezése lehet (korszerű élelmiszer feldolgozóipar, falusi turizmust kiszolgáló helyi ipari szolgáltatás, oktatás, képzés, beszállítói hálózat kiépítése).
- A régióban hiányzó É-D gazdasági-közlekedési tengely terveinek elkészítése és fokozatos megvalósítása.

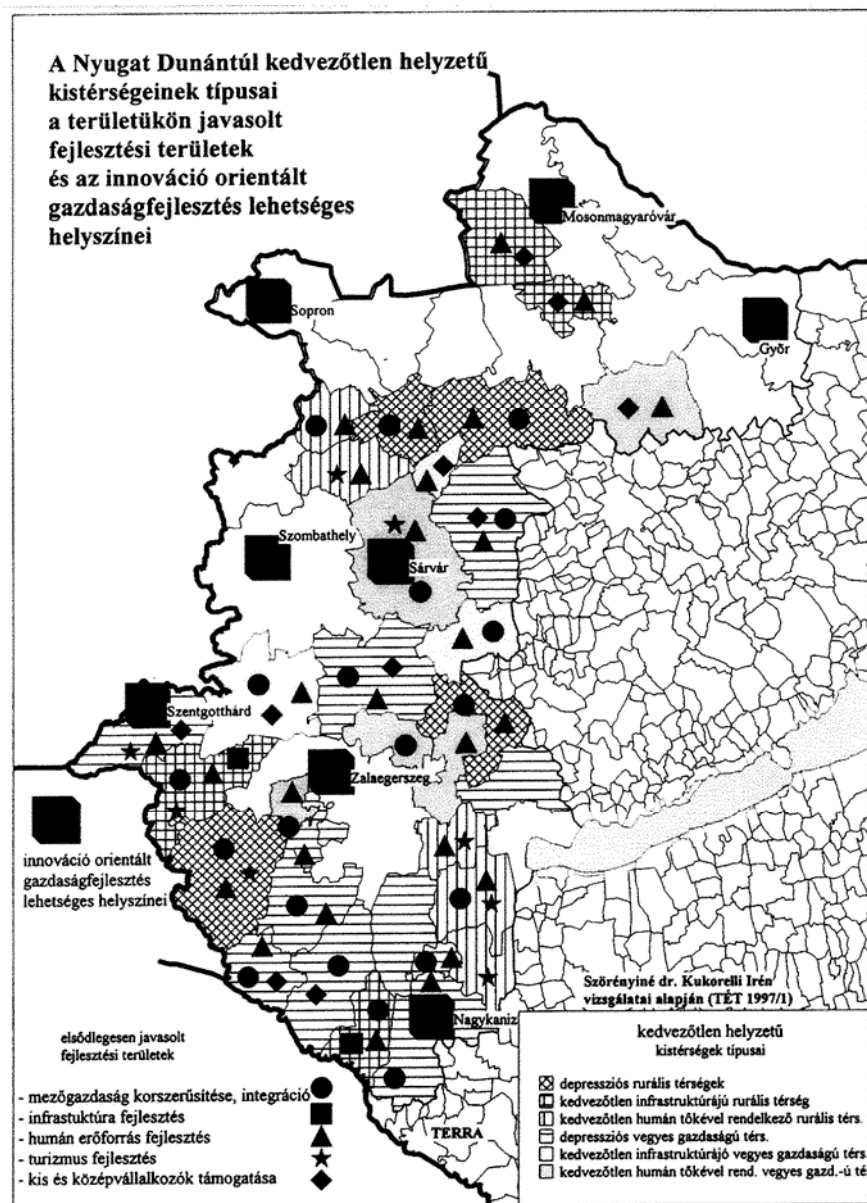

- **Beszállítói program**, koordináció az érintettek között

A régióban megtelepült – az eddigi gazdasági fejlődést generáló – multinacionális és hazai nagyvállalatok körüli beszállítói kör kiépítése, a már létező beszállítói kapcsolatok támogatása kiemelt jelentőségű a termelés kiegyensúlyozottabb méretbeli és területi megoszlása érdekében. A kis és középvállalkozások arányának növekedése a térség gazdaságának rugalmasságát fokozza, és a gazdasági termelés területi kiegyenlítődesét is elősegíti. A nagyvárosokhoz, dinamikus gazdasági pólusokhoz kötődő, nagyobb munkáslétszámot foglalkoztató közép és nagyvállalatokkal szemben ez a vállalati méret a településrendszerben bárhova telepíthető. A beszállítói hálózat kiépítésében a érdekelt szervezetek összehangolt fellépése szükséges. (IKIM, MVA, Területi Kamarák)

- **Regionális marketingterv kialakítása**

A gazdaság- és területfejlesztés hatékonyságát nagyban fokozza, ha a célok, az elért és elérendő eredmények egy **egységes regionális marketing** tervben is megfogalmazást nyernek, mely tartalmazza az EU belépés gazdasági vonatkozásait részletesen feltáró és a regionális szintű tőkevonzás maximalizálásának módjait, amellett megkísérli a regionális szinten egymásnak versenytársat jelentő ipari parkok és vállalkozási övezetek érdekeinek összehangolását.

6. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió komplex, gazdaságfejlesztési-szerkezeti javaslata

3/b. területfejlesztési cél: A mező- és erdőgazdaság átalakítása és fejlesztése

Megoldandó feladatok: (26), (27), (28), (29), (30), (31), (32), (33), (34), (35), (36)

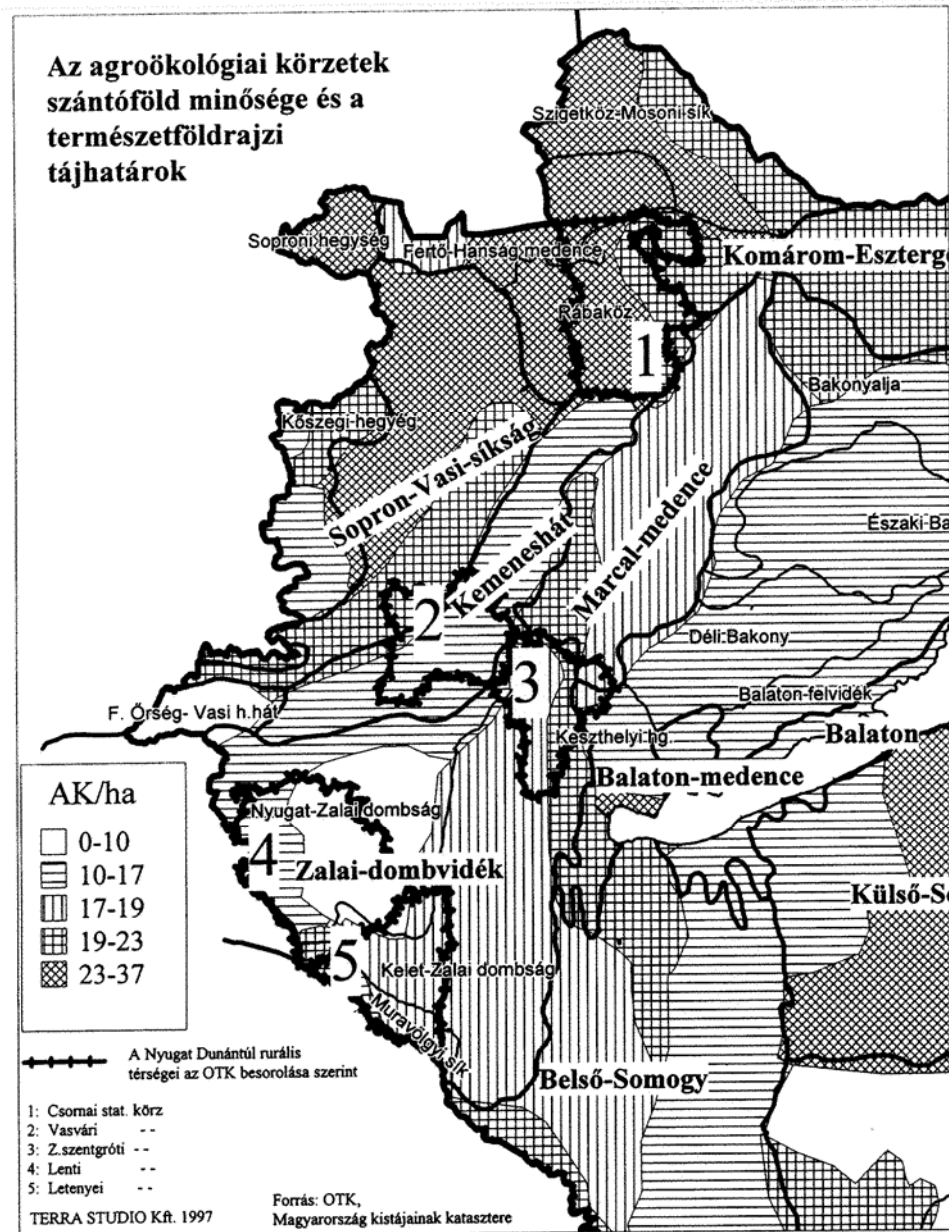
- A mezőgazdaság termelési szerkezetének céltudatos átállítása, egy hosszú távú Mező- és Erdőgazdasági Program keretében, az Európai Unió Strukturális Alapok céljai szerint (kistérségi-tájegységi szint mélységben kidolgozva).
- A magyar **mezőgazdaságban** bekövetkezett válság kezelésére kormányzati szintű beavatkozás szükséges (a Nemzeti Agrár Program szerint). A régiót alkotó három megye rövid távon ugyancsak elkészíti saját **Megyei Agrár Programját**. A régió ennek ésszerű koordinációjára vállalkozhat összhangban a külön is tárgyalt vidékfejlesztési programmal.
- A **mezőgazdasági termelés és erdőgazdaság fenntartása** a Régió meghatározott kistérségeiben (lásd a 7. ábrát, ahol az OTK lehatárolás szerint 5 tervezési statisztikai körzet, mint rurális fejlesztési terület került ebbe a kategóriába a Régióban, így: a csornai, a vasvári, a zalaszentgróti, a lenti és a letenyei körzet) az itt élő lakosság jelentős részének **életszükségletét jelenti**, ezért hátrányos helyzetük javítására megkülönböztetett állami eszközök – még az önrészre is – szükségesek a Phare CBC felzárkóztatási programban szerepeltetett projektek támogatásához (talajjavítás, növényvédelem, eszközök, szaktanács a pályázások felkészítésére, hasznosítására).
- Az aprófalvas térségek elsorvadásának megakadályozására **komplex vidékfejlesztési stratégia** szerint kell eljárni.
- Az EU Regionális és Mezőgazdasági Politikáját átveve, a kistérségek eligazítást kell hogy kapjanak a **kompenzációs támogatások** várható módjáról, nagyságáról és várható ütemezéséről elsősorban a kisvállalkozók számára, a tervezhetőség érdekében.
- A hazai és a nemzetközi versenyképesség érdekében a Régió fel kell készülni az **integrált mezőgazdasági termelési és értékesítési rendszerfejlesztésre** az Agrár Kamarák és a Kereskedelmi és Ipari Kamarák támogatásával kidolgozandó **élelmiszer-feldolgozóipari fejlesztési stratégiájának** kialakításával és koordinálásával.
- A fenntartható **mezőgazdaság alapjainak megteremtéséhez** (Birtokrendezés, kultúr-állapotban tartás, művelési ág változtatások, gép-, épület-technológiai fejlesztések stb.) szükségesek: a termelés mennyiségi és minőségi feltételeinek, versenyképességének megteremtése, korszerű agrotechnikai rendszer fenntartása, fejlesztése, a kiterjedt gyepterületek fenntartása, rajta az állattartás növelése, okszerű talajerőgazdálkodás (melioráció), integrált és vegyszertakarékos növényvédelmi rendszer fenntartás, a biotermesztés, mint alternatíva bevezetése.
- A Régió és az egyes **kistájak sajátosságait, természeti, talaj és éghajlati adottságait jobban figyelembe vevő, termelési és termékszerkezet kialakítása szükséges.**
- A **földterület művelési ágak szerkezetében javasolható a gyep- és kertkultúra** (szőlő, gyümölcs-termesztés) **arányának növelése, továbbá a takarmánynövények és az energianövények termőterületének növelése, a szántóföldi gabonatermesztés rovására.** Azonfelül a mezőgazdaság szerves hulladékainak; a biomasszájának a jelenleginél nagyobb arányú, a Régió energiafelhasználásának akár 8–10%-át is kitevő arányú hasznosítása energetikai és talajjavítási célokra (a téma részletesebb kifejtése a „megújuló energiák hasznosítása” fejezetben).
- A struktúraváltással összefüggő **szakoktatás bővítése** (pl. vállalkozó típusú „farmer” tevékenységre, integrált feladatokra) **többszintű oktatási rendszer** bevezetése.
- A nagy hagyományokra visszatekintő terménykereskedelem, a nagybani piacok, **terménytőzsde funkciót célszerű visszaállítani**, szervezeti és intézményi feltételeit megteremteni.
- Az adottságok és igények alapján megválasztott termékszerkezethez illesztett: **optimális üzemméretű és gazdálkodásmódok** megválasztását, annak kedvező strukturális megoszlásait egy regionális agrárpolitikával fokozatosan megteremteni.

Erdészeti fejlesztési javaslatok:

- A Nyugat-Dunántúli Régió kedvező erdőszűkségét meg kell hogy őrizzék nemcsak erdőgazdasági érdekei miatt, hanem az erdő élőfa állományának immateriális haszna miatt is, amivel hozzájárul a romlatlan környezet fenntartásához.

A Régió **fagazdaságának** elemzése alapján az alábbi célok fogalmazhatók meg:

- Meg kell őrizni az erdőterületeken található természetvédelmi értékeket, együttműködve a **természetvédelemmel**.
- A Régió természeti adottságait legjobban hasznosító **természeteszerű erdőgazdálkodást** kell folytatni, nagy értékű minőségi faanyag termelésére kell berendezkedni (nemes lomblevelű fafajokból értéke-
sebb termékgyártás).

7. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúl agro-ökológiai körzetei, természetföldrajzi lehatárolásai és a föld minősége szerinti területi osztályozása tükrében a Régió Rurális Térségei

- A természetszerű, nagy értékű erdők létrehozását, nevelését akadályozó pénzügyi szabályozó rendszer olyan átalakítását kell szorgalmazni, amely elismeri a nagyobb értékteremtéssel járó nagyobb költséget. (Országos Erdészeti Alap, erdőtelepítés).
- Az Európai Közösséghez való csatlakozás feltétele a **kellő arányú erdőtelepítés**, a vonatkozó irányelvek szerint. Az erdők rendeltetés szerinti kezelése elengedhetetlen követelmény. **Az erdő célra felajánlott üres földterület** a régióban egyelőre 52 ezer hektár (ez Gy-M-Sopron megyében 11 ezer ha, Vas megyében 25 ezer ha, Zala megyében 16 ezer ha-t tesz ki).
- Szorgalmazni kell a **tulajdonviszonyok** rendezésének mielőbbi befejezését. Az elaprózott magán erdőbirtokok összevonását, cseréjét segíteni kell, lehetővé téve esetleg az adómentes forgalmát is.
- Megfelelő szervezéssel gondoskodni, hogy a tervezett évi erdőtelepítések folyamatosan megvalósuljanak.
- Az erdészet szervezet és intézményrendszerét hozzá kell alakítani a megváltozott viszonyokhoz.
- Törekedni kell a mellékhaszonbevételek növelésére a **fafeldolgozás hulladékainak brikettálására (biomassza-hasznosításra)** stb. az ebből származó haszon egy részének fátermesztés szolgálatába állítására.
- A kiterjedt **erdei kisvasút-hálózat megtartása**, további bővítése, turisztikai hasznosítása célszerű szorgalmazni.
- Az **erdő-vadgazdálkodás összhangjának** javítása

3/c. területfejlesztési cél: A turizmus és idegenforgalom fejlesztése

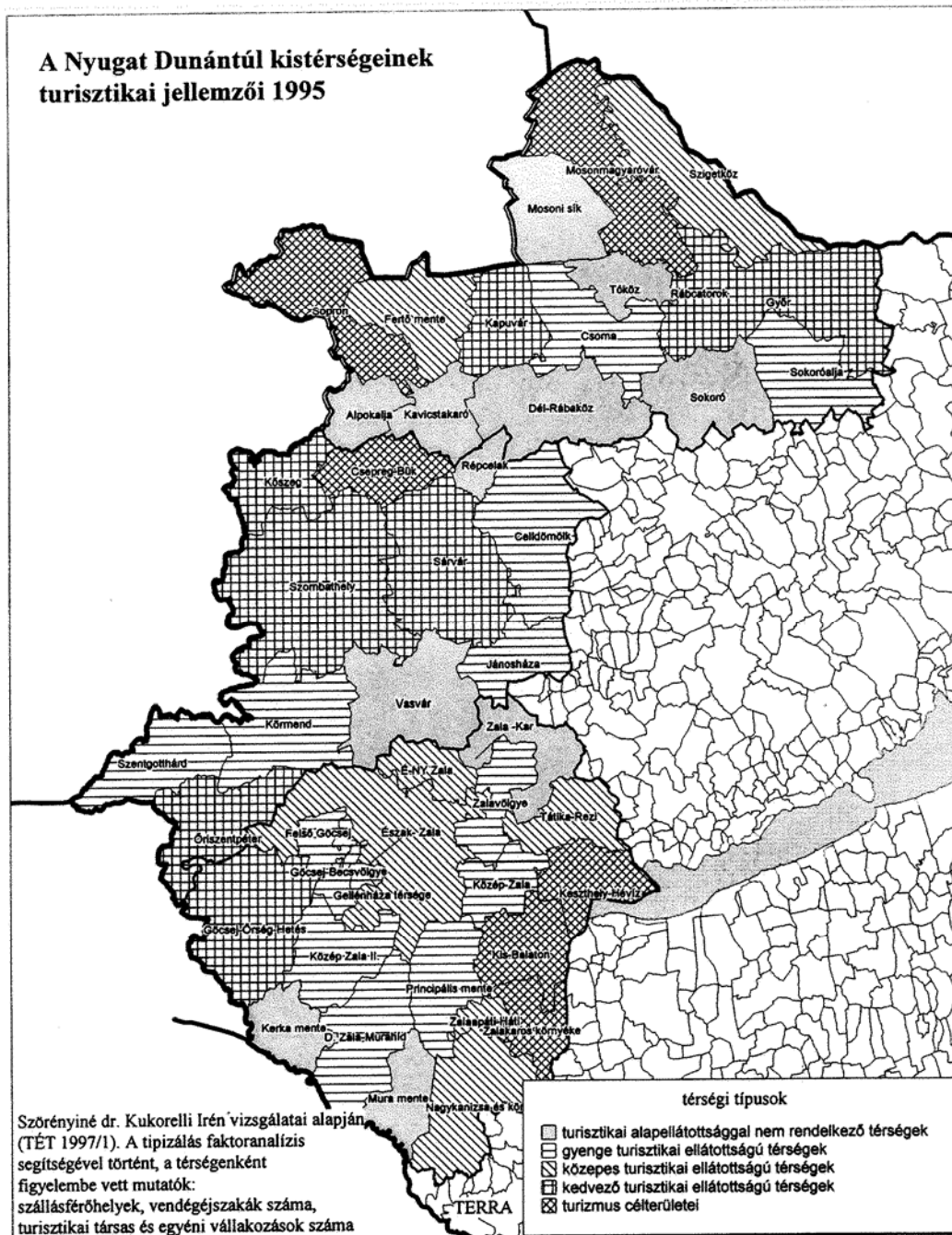
Megoldandó feladatok:

- Az Európai Unió programja célul tűzte, hogy a Nyugat-Dunántúli Régió **idegenforgalmának** összehangolt továbbfejlesztésével is járuljon hozzá a határmenti megyék belső és egymás közötti **kohéziójához** és segítse határrégiókkal összehangolható közös fejlesztéseket. Az Európai Unió már évekkel ezelőtt határozatot hozott, hogy a **regionális fejlesztés csak az idegenforgalom fejlesztésével együtt tervezhető**, akár gazdasági-, akár társadalmi problémakezelés, vidékfejlesztési témával hozzák kapcsolatba.
- A turizmus és idegenforgalom a maga multifunkcionális szolgáltatói tevékenységével elérheti, hogy speciális **húzóágazattá** váljék a Régió termelési szerkezetében.
- A Régióra végzett alapos helyzetfeltárások alapján kirajzolódott a turizmus területi szerkezete, amelyre a jövőkép épülhet (lásd a 8. ábrát).

Az Európai Unió álláspontjával összhangban, a magyar idegenforgalom sajátos helyzetének figyelembevételével az alábbiak megvalósítása szükséges az Országos Területfejlesztési Koncepció (1) szerint:

- ⇒ Az idegenforgalmilag látogatott, bevezetett ún. „kiemelte üdülőkörzetek”-ben – nemzetgazdasági érdekből, fokozott állami szerepvállalással – a minőségi turizmus komplex fejlesztése, és ezzel az idegenforgalmi bevételek növelésének elősegítése,
- ⇒ A kiváló adottságokkal, idegenforgalmi vonzerővel rendelkező, de **elmaradt térségek** általános és idegenforgalmi infrastruktúra és szolgáltató hálózatának **gyorsított ütemű fejlesztése** állami preferenciák biztosításával.
- A **Régió** jellegzetes üdülőtérületeire, ill. a különböző idegenforgalmi vonzerővel bíró, **élményt nyújtó bevonásra tervezett területeire eddig készült** megyei – kistérségi, városkörzeti és helyi **tervek „beemelése” javasolható a koncepcióba** és a Régió programjavaslatai közé.
- **Idegenforgalmi** fejlesztés szempontból az alábbiak komplex fejlesztések életre hívása és támogatása indokolt:
  - Kiemelt üdülőkörzetek fejlesztése
  - Kiemelt gyógyhelyek korszerűsítése és bővítése
  - Nagyszabású bevásárló, kulturális, szórakozási, szabadidős – pl. Natúr Park létrehozása – és sportközpont létesítése a hármastérségi mezoregiónban (Phare támogatással)
  - Üdülőkörzeten kívüli térségek, Nemzeti Parkok környezetbarát hasznosítása
  - A falusi turizmus – infrastruktúra fejlesztésére kistérségi támogatások
  - A kerékpáros turizmus - az országos és kistérségi kerékpár úthálózat fejlesztése
  - A viziturizmus - kikötő hálózat bővítése, rekonstrukciója
  - A természetjáró turizmus - turista útvonal-**hálózat** karbantartása, fejlesztése, ökoturizmus fejl.
  - A lovasturizmus - lovastúra útvonalak bővítése, a vadászturizmus kiterjesztése
  - A horgászturizmus hálózatszerű fejlesztése
  - Az iskolaturizmus hagyományainak továbbfejlesztése, szervezése (várutak, kastélyút, műemléktúra programok, botanikus kert pr.)
  - Kulturális és fesztiválprogramok
  - Népművészeti látványosságok szervezése
  - Borvidék-látogatások, „borutak” szervezése
  - Új, 4–5 csillagos szálláskapacitás kiépítése
  - A kisebb árfekvésű kereslet kielégítésére, a **kistérségi idegenforgalmi kínálat fejlesztése** javasolható (kb. 5–10 ágyas panzió kapacitással, üdülőfalvakkal, kempingekkel)
  - A kétirányú kínálat fejlesztésével, a **szezonnyújtás**, majd az egész éves **működtetés** elérése
  - Hatékony promóciós, **marketing** és értékesítési szervezetek létrehozása, beutaztatási program
  - Szakmai és piaci ismeretek **oktatása**

A hévizek, potenciális termálkutak hasznosítási és fejlesztési programjavaslatait, a határmenti „termálút fejlesztés”-t (a 9. ábrán) külön fejezet (4. sz. a természeti kincs és értékek) tárgyalja.

8. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió kistérségeinek turisztikai jellemzése és kiterjesztési javaslata

PROGRAMJAVASLATOK

Regionális szinten az iparfejlesztésre, komplex gazdaságfejlesztésre:

- Magyarország Nyugati Határmenti Régiója Komplex Területfejlesztési Programja
- É-D-i gazdasági-közlekedési tengely fejlesztési stratégiai programja
- Kis és középvállalkozások kiemelt támogatása, beszállítói program kidolgozása
- Innováció orientált gazdaságfejlesztés feltételeinek megvizsgálása, stratégiai tervek készítése város/megye szinten
- EU felkészülés - információs program a térség vállalkozói számára
- A PHARE támogatást nyert regionális piac és konjunktúra elemzés mielőbbi elvégzése

- Marketingstratégia kidolgozása
- Gazdaságfejlesztésben érdekelt szervezetek operatív együttműködési kereteinek kidolgozása
- Vállalkozási övezetek, ipari parkok terve
- Területi egyenlőtlenségek csökkentése regionális szintű pr.

A mezőgazdaság fejlesztésére

Országos - ágazati és regionális szinten:

- A Nemzeti Agrár Program alapján kidolgozandó Regionális Mező- és Erdőgazdaság-fejlesztési Program, az EU Strukturális Alapok szerint.
- A régiót alkotó megyék megyei Agrárfejlesztési Programja.
- A Régió Talajjavítási – meliorációs – Programja.
- A Régió allergén növényeinek (parlagfű, pázsitfű-fajok, nemesnyárok) rövid és középtávú visszaszorítási programja.

A turizmus, idegenforgalom fejlesztésére

Regionális - ágazati és szinten:

- Az ország kiemelt üdülőterületeinek fenntartási-fejlesztési programja.
- A RIB Regionális Idegenforgalmi Bizottságok üdülőterületfejlesztési stratégiai Programja
- A Régiót alkotó megyék Idegenforgalmi Fejlesztési Programjai.
- Az 1. sz. program: A Nyugat-Dunántúli Régió Idegenforgalmi Marketing Hálózati Rendszerének Fejlesztésére (részletes kifejtés a 6. sz. mellékletben).
- A 2. sz. program: A Nyugat-Dunántúli Régió új idegenforgalmi kínálati kapacitásának hosszú távú fejlesztése (1998–2010) (részletes tematikai javaslat a 6. sz. mellékletben).

PROGRAMJAVASLATOK

Az ipar és a komplex gazdaságfejlesztésre

Megyei, kistérségi szinten:

- Kis és középvállalkozások kiemelt támogatása, beszállítói program kidolgozása
- EU felkészülés - információs program a térség vállalkozói számára
- Innováció orientált gazdaságfejlesztés feltételeinek megvizsgálása, stratégiai tervek készítése város/megye szinten
- gazdaságfejlesztésben érdekelt szervezetek operatív együttműködési kereteinek kidolgozása
- Vállalkozási övezet – Lenti központú – ipari parkok tervezése, támogatása
- Területi egyenlőtlenségek csökkentése, Kistérségi Komplex Gazdaságfejlesztési Programok tervezése, modell értékű tervek és létesítések támogatása.

A mező- és erdőgazdaság-fejlesztésére

Megyei és kistérségi szinten:

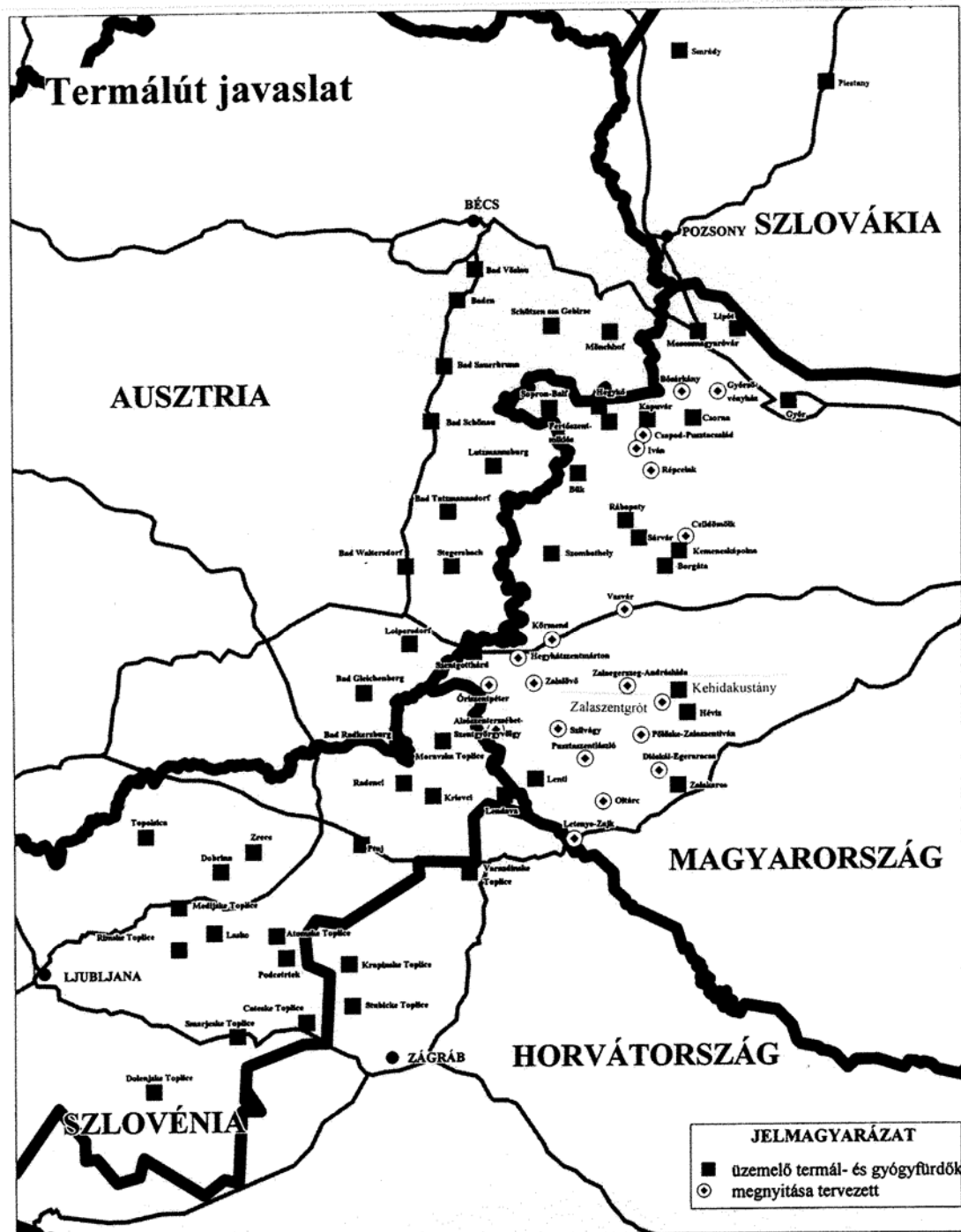
- A megyék hátrányos – rurális jellegű – kistérségeinek speciális fejlesztési programjai.
- Az élelmiszertermelési és -feldolgozóipari fejlesztési stratégiai program az egyes jellegzetes makro és mikrorégiókra (gyümölcsstermesztési pr., bioterm.) az EU normák alapján.
- Okszerű erdőtelepítési megyei, kistérségi programok.
- Fásítási FM támogatások bővítési programja

A turizmus és idegenforgalomra

Megyei és kistérségi szinten:

- Az idegenforgalmi infrastruktúra, marketing és PR tevékenység fejlesztési programja elvi és gyakorlati szervezése a szezon meghosszabbítás érdekében
- Referencia értékű kistérség fejlesztési modellprogramja
- Új idegenforgalmi fejlesztési modell bevezetése kistérségi társulások körzetében. Tervezés, szervezés, megvalósítás egy referencia térségben
- Határmenti Szabadidő Központ ún. „NATÚR PARK” tervezése
- Balatonparti települések marketing programja

- A Régió idegenforgalmi közép távú programja
- Az erdők turisztikai, idegenforgalmi hasznosítási szabályzata és programja
- Speciális hazai élelmiszer alapanyag termelés, gyümölcstermesztés és idegenforgalmi hasznosítás támogatási programja
- A meglévő gyógyidegenforgalmi központok és térségek felújítási és bővítési programja
- A tervezett gyógyidegenforgalmi központok fejlesztési programja
- A tervezett turisztikai új látványosságok fejlesztési programja
- A tervezett termálstrandok, üdülési-idegenforgalmi bázisok programja
- A kistérségi helyi nevezetességekre (horgászat, vadászat, lovasturizmus stb.) alapozott programok

PYLON KFT. - Számítástechnika: TERRA STUDIO KFT. 1997

9. sz. ábra: Öt országhatár-menti termálgyógyfürdőhelyi kínálat

IV. VIDÉKFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

4. sz. területfejlesztési cél: A vidék* a falvak megújítása, az önszerveződéssel létrejött kistérségi szintű komplex gazdaságfejlesztési – kiemelten mezőgazdasági – programok alapján, több-szereplős ágazati támogatással.

Indoklás:

- **A vidékfejlesztési politika a regionális politika része.** A terület és vidékfejlesztés új modellje egy „sokszereplős” finanszírozási modell, melyben nagy szerep jut a koordinációnak, hogy a fejlesztésben részt vállalókat és a több forrásból származó pénzeszközöket célirányosan hangolja össze és hasznosítsa. A vidékfejlesztés legalább hat minisztérium** ügye, egy egészséges munkamegosztásban.
A területfejlesztést (a regionális politikát) általánosan az Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium koordinálja. Az országos vidékfejlesztési program elkészítéséért – 2159/1996. (VI. 28.) sz. Korm. határozat szerint – *az agrártárca felelős: az országos program alapján a vidékfejlesztés koordinálása az agrártárca feladata, melynek megoldására megkezdődött a szükséges, de önálló szervezetfejlesztés.*
- Az EU gyakorlatában a vidékfejlesztésre, illetve megőrzésére az Európai Unió regionális politikájának és a Közös Agrárpolitikának (CAP) az intézkedései egyaránt vonatkoznak. A területfejlesztés fő célja az Európai Unió regionális politikájának megfelelően a gazdaságilag elmaradott régiók felzárkóztatása, illetve a fejlődésbeli lemaradás mérséklése, továbbá a gazdaság modernizálásához az alapfeltételek (infrastruktúra stb.) megteremtése, új munkahelyek létrejöttének ösztönzése.
- A regionális fejlesztés szervezeti kereteit (Országos Területfejlesztési Tanács, Regionális Fejlesztési Tanács, Megyei Területfejlesztési Tanács) a területfejlesztésről szóló törvény rögzíti. A megyék álláspontja, hogy ezekkel **párhuzamos szervezeteket a vidékfejlesztésre nem célszerű létrehozni**, de kereteik között új, speciálisan vidékfejlesztéssel foglalkozó intézményi elemeket (országos szinten az OTT keretében vidékfejlesztési munkabizottságot, a regionális fejlesztési tanácsok mellett **regionális vidékfejlesztési munkabizottságokat**) lehet működtetni.
- **A vidékfejlesztésre javasolt (rurális jellegű) kategóriába azok a mezőgazdasági profilú problematikus kistérségek esnek, ahol gyenge a föld minősége, eltartóképessége, sok a népsűrűséghez viszonyítva a mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya, az elvándorlás évi átlaga stb. Mindössze 50 kistérség került ebbe az osztályba az országban, ebből a Régióra ugyanaz az öt körzet esik, amelyik elmaradott és kedvezményezett is egyben.** (1997. I. félév)
A vidékfejlesztés területi javaslatait egyértelműen a **kistérségek szintjére** célszerű a továbbiakban megadni, azaz a megyei tervekben szerepeltetni.
- A területfejlesztés öt lehetséges szintje közül az első területi szint: a **kistérségeké**, amely a demokratikus, új szellemű politikát követve: **alapszintnek** tekinthető, amire aztán felépül a

* **Vidék** az a terület, ahol a mezőgazdasági tevékenység, a zöldfelület (erdő, természetes táj) dominál és aprófalvas településszerkezet, alacsony beépítettség, illetve népsűrűség jellemző. **Vidéki település**, amely városi státusszal nem rendelkezik, vagy rendelkezik ugyan városi státusszal, de lakónépessége nem haladja meg a 10.000 főt. **Vidéki jellegű kistérség**, ahol a vidéki településeken élő lakónépesség aránya több mint 50% (az OECD fogalom meghatározásában ez 15%). **Vidékfejlesztés** mindazon tevékenységek fejlesztése, amik a vidéki településeken élő lakosság megélhetési körülményeinek, jövedelemszerzési lehetőségeinek – **az életminőség – javítására** irányulnak, továbbá amelyek a természeti erőforrások, a környezet, a táj megőrzését szolgálják, és amelyek a vidék társadalomban betöltött funkciói ellátását tartósan erősítik.

** az FM, KTM, BM, PM, Népjelölti, Munkaügyi Minisztériumok, továbbá az IKIM, KHVM.

rendszer. Egyben tervezési-fejlesztési területi egységnek is minősül, amelyben teljes komplexitással összeadódnak az együttélő települések társadalmi-gazdasági, természeti-táji adottságai, fejlesztési igényei, törekvései. **A vidékfejlesztés területi javaslatait a kistérségek szintjén, azok területfejlesztési új koncepcióiba és programjaiba, célszerű beépíteni** és megvalósításukról gondoskodni. Közép távon a Régió valamennyi **kistérségnek** rendelkeznie kell **aktualizált területfejlesztési koncepcióval és programmal**. A Régió esetében ez 44 valós kistérséget jelent (Győr-Moson-Sopron megyében 15, Vas megyében 9, Zala megyében 20 kistérséget) (lásd a 10. ábrán). Jellemzésüket – a gazdasági és infrastrukturális adottságaik alapján a megyei területfejlesztési koncepciókat készítőik végezték el (az 1. sz. táblázati végeredménnyel).

- A Régió kistérségei távlati fejlesztésére részben általánosított programjavaslatok készültek az egyes megyei koncepciókban (lásd a 2. sz. táblázatot), részben saját konkrét és részletes kistérségi területfejlesztési koncepcióval, esetenként már programokkal is rendelkeznek, amelyek az önszerveződés következtében, közös elfogadást is tükröznek. Az ebben foglalt törekvésekre épít a komplex regionális terv. (1) (2) (3) (8) (16) (27) (32) (33) (35)

Megoldandó vidékfejlesztési feladatok:

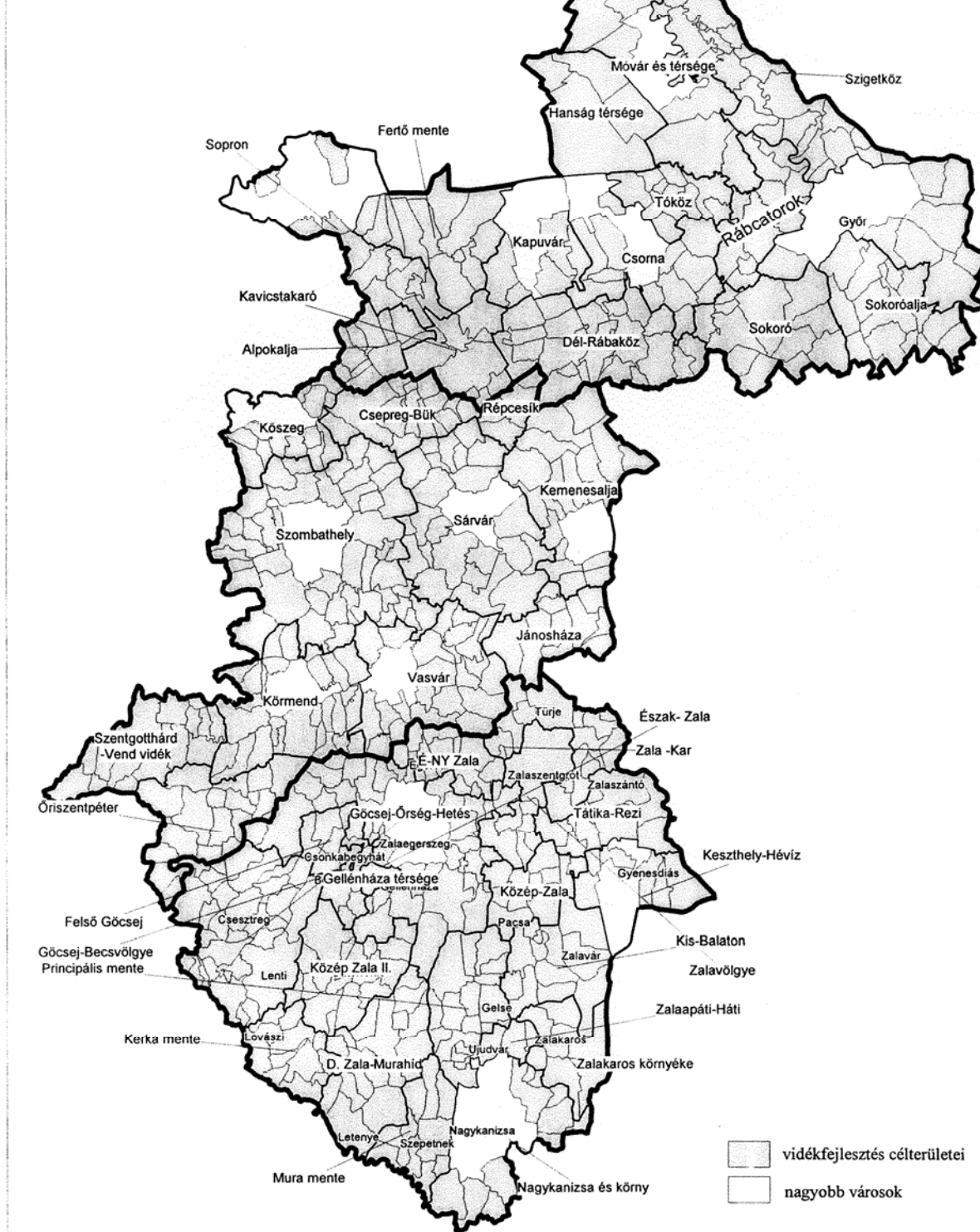
- A vidék gazdasági bázisának erősítése, a mezőgazdaság multifunkcionális jellegének kialakítása, a gazdasági tevékenységek diverzifikálása.
- A települési és a mezőgazdasági termelő infrastruktúra fejlesztése.
- A vidéki életkörülmények és életfeltételek javítása.
- Falufejlesztés, a falvak és tanyák megújítása, arculatuk javítása.
- A kedvezőtlen adottságú mezőgazdasági térségek megkülönböztetett kezelése, strukturális megerősítése.
- A gazdaságilag aktív népesség korösszetételének, szakmai képzettségének javítása, a fiatal vállalkozók vidéki kötődésének erősítése.
- A mezőgazdasági struktúraváltás – birtokrendezés és koncentráció, termelői társulások, szövetkezetek, az integráció létrejöttének ösztönzése, az adottságokhoz jobban igazodó földhasználat és termelési szerkezet, tájjellegű termék-specifikumok, tájfajták előállításának segítése és ösztönzése, erdősítés, ültetvények megújítása, az élőlombosítás – igényes ágazatok fejlesztése, a termőföld nem élelmiszertermelési célú hasznosítása, halastavak, víztározók létesítésének – elősegítése.
- A vidék és a mezőgazdaság szerkezeti megerősítésével összefüggő szakoktatás, képzés, kutatás és szaktanácsadás megerősítése és javítása.
- A mezőgazdaságban a fenntartható fejlődés követelményeinek érvényesítése, az agrárkörnyezet-védelem, a természeti és épített környezet védelme, a környezeti tudat erősítése (tájrendezés közhasznú munkával).
- A vidéki lakosság általános műveltségi színvonalának emelése.
- A szociális ellátás, gondoskodás javítása.
- A vidéki társadalmi közösségek felélesztése, szakmai és civil szerveződések, a kulturális értékek megőrzése, védelme (otthonteremtés, régi és új építészet együttélése, lakásfelújítás).

A vázolt vidékfejlesztési részfeladatok beépülnek az egyes ágazati, külön tárgyalt anyagba, ezért ezekre külön programjavaslatok készítése szükségtelennek bizonyult.

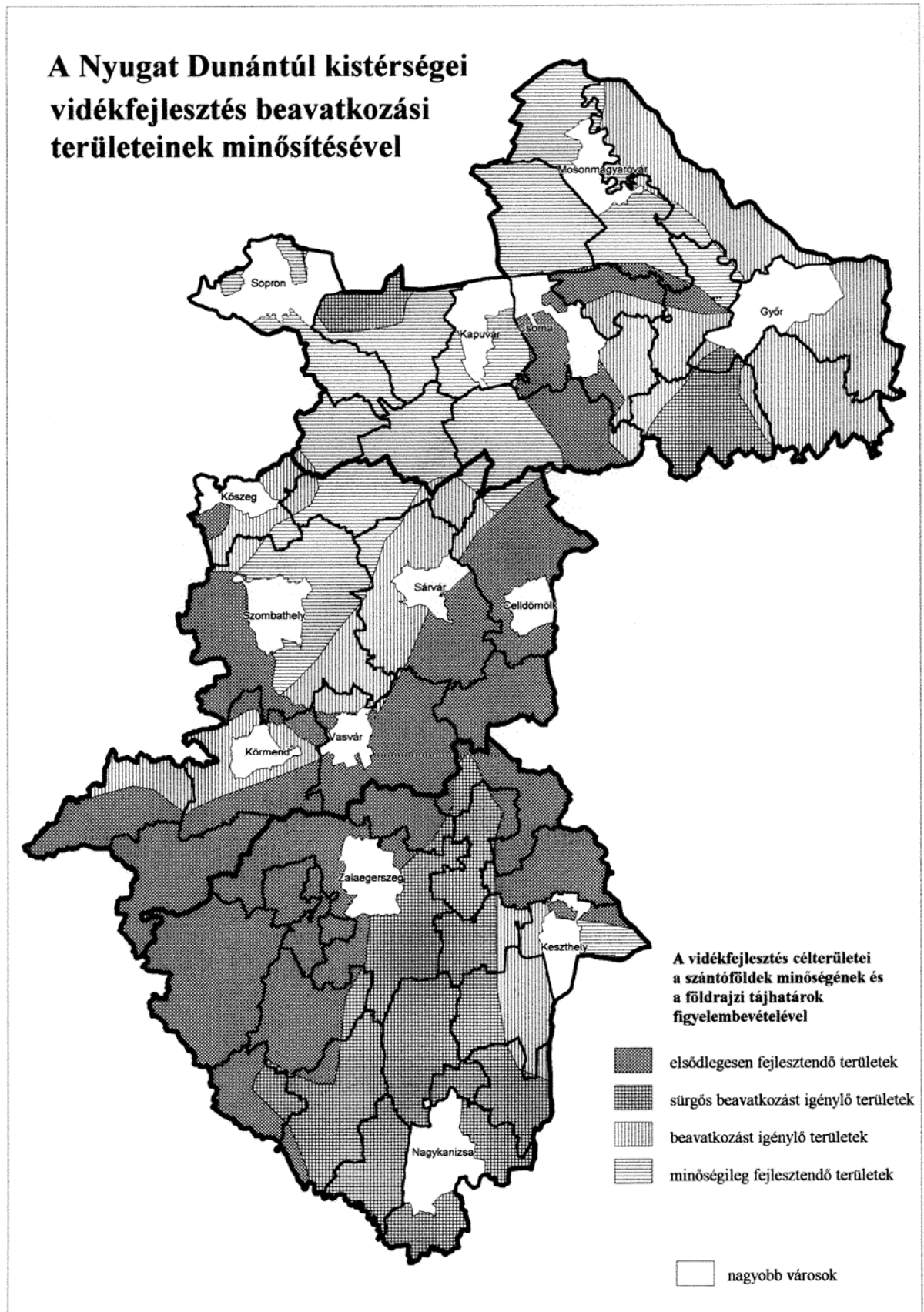
A Nyugat-Dunántúl kistérségei

(a valós szerveződések és a földrajzi-táji sajátosságok figyelembevételével)

és a vidékfejlesztés területei

10. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió kistérségei és a vidékfejlesztés területei

11. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió kistérségei a vidékfejlesztés beavatkozási területeinek minősítésével

**KISTÉRSÉGEK FEJLESZTÉSI ÉRTÉKELÉSE, BEAVATKOZÁSI JAVASLATA
GYŐR-MOSON-SOPRON MEGYÉRE**

<i>Ssz</i>	<i>Kistérség neve</i>	<i>Jellemző jövőkép</i>
1.	Győr agglomerációja	Aktív és sokoldalú szellemi-gazdasági pólus
2.	Sopron és vonzaskörzete	Változatos adottságok és lehetőségek, határon átnyúló hatás
3.	Csorna és körzete	„Stabilan középén”
4.	Kapuvár vonzaskörzete	Felnövekvő középváros, jó lehetőségekkel
5.	Mosonmagyaróvár és vonzaskörzete	Nagy hagyományok, nagy lehetőségek, kiemelkedő fekvés
6.	Fertőmente	Mezőgazdaság és turizmus a kulcságazatok
7.	Hanság térsége	A fejlődés gátja: kedvezőtlen infrastruktúra
8.	Szigetköz	A természeti értékek és agrárgazdaság egyensúlyának fenntartása
9.	Tóköz térsége	A térségnek ki kell találnia magát
10.	Rábcatorok települései	A kedvező infrastruktúra és a nagyváros közelségének élezője
11.	Sokoró mikrotérsége	A megyeszékhely árnyékából kinövő térség
12.	Tét mikrokörzete	Közepes adottságok, a helyi aktivitás erősítendő
13.	Dél-Rábaköz	Cél: kikapaszzkodás a depressziós teknőtől
14.	Kavicstakaró települései	Cél: kikapaszzkodás a depressziós teknőtől
15.	Alpokalja	Élnie kell tudni az adottságaival

VAS MEGYÉRE

<i>Ssz</i>	<i>Kistérség neve</i>	<i>Jellemző jövőkép</i>
1.	Szombathely és vonzaskörzete	Kultúra és a tudomány térsége. Határmenti
2.	Celldömölk-Kemenesalja kistérség	„Nagy hagyományok, nagy lehetőségek az É–D irányú tengelyben.” Rurális jellegű, gazdaság és műszaki infrastruktúra fejl. jav.
3.	Hegyhát-Vasvári kistérség	„Az elmaradottság felszámolható.” Jelentős munkanélküliség az É–D irányú tengelyben, kiemelt infrastruktúra fejl. jav.
4.	Körmenői térség	A sikeres szerkezetváltás és a több lábbon állás térsége. Határmenti
5.	Kőszeg-Kőszeghegyalja	„A Kőszegi-hegység üdülő és rekreációs övezete” Környezeti szempontból kiemelt + határmenti
6.	Őrségi	Tradíciók, turizmus, természetvédelem. Határmenti + rurális térség
7.	Répcesik	„A formálódó és feltörekvő” környezeti szempontból kiemelt, környezetbarát gazdaság, turizmus fejl. Az É–D irányú gazd. fejl. tengelyben.
8.	Sárvár-répcelaki kistérség	Sokoldalú kistérség a Rába mentén, rurális
9.	Szentgotthárdi kistérség	„A határok nem elválasztanak, hanem összekötnek”. Határmenti, innovációs központ, ipari parkkal, a Vend vidék felzárkóztatási törekvéseivel

ZALA MEGYÉRE

<i>Ssz.</i>	<i>Kistérség neve</i>	<i>Jellemző jövőkép</i>
1.	ZALA-KAR TIT	Szervezetten felzárkózó, hátrányos helyzetű, max. vidékfejlesztésre javasolt kistérség (KT)
2.	Őrség-Göcsej-Hetés TFT	Természet és tájvéd. értékű, határmenti gazdaság és infrastruktúra fejlesztésre javasolt övezet
3.	Muramenti Nemzetis. TFT	Határmenti-nemzetiségi értékőrző, max. vidék és kereskedelem-szolgáltatás fejlesztésre javasolt KT
4.	Dél-Zala Murahíd TFT	Közlekedési-kereskedelmi-ipari-vállalkozói-idegenforgalmi nemzetközi folyosó termálbázissal, védett erdőekkel
5.	Tátika-Rezi KT	Természeti-kulturális értékű, max vidék- és turizmus fejlesztésre érdemesült KT
6.	Kis-Balaton TFT	Természet és tájvédelmi értékű vízi paradicsom, polgári-kereskedelmi-idegenforgalmi célú regionális repülőtérrel
7.	Keszthely-Hévíz TT	A Balatoni Régió egyik kulturális, történelmi, idegenforgalmi központja, max. minőségi turizmusra javasolt KT
8.	Közép-Zalai I. KT	Komplex gazdaság és infrastruktúra fejlesztésre, bővítésre javasolt KT
9.	Kerkamenti KT	Határmenti kereskedelmi-beszállítóipari vidék- és turizmusfejlesztésre javasolt védett értékű KT
10.	Zalavölgye TFT	Az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengelyben, hátrányos helyzetű, turizmusfejlesztéssel felzárkózó KT
11.	Principális-menti TFT	Az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengelyben, kereskedelmi-szállítmányozási-raktározási és idegenforgalmi fő profilt igénylő KT
12.	Zalakaros Környéki TFT	Gyógy-idegenforgalmi központú, hátrányos helyzetű, max. vidékfejlesztésre váró, védett értékű KT
13.	Közép-Zala II. KT	Műszaki-infrastruktúra folyosóban, kedvező ipari-vállalkozói-idegenforgalmi-turisztikai fejlesztésre javasolt KT
14.	Észak-Nyugat-Zalai KT	Az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengelyben, hátrányos helyzetű, max. vidékfejlesztésre javasolt KT
15.	Felső-Göcsej KT	Természeti értékkel, termálbázissal, turizmus és vidékfejlesztéssel felzárkóztatható KT
16.	Göcsej Becsvölgye KT	Maximális vidékfejlesztésre, turizmus bővítésre javasolt KT
17.	Zalaapáti-Háti KT	Az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengelyben műszaki infrastruktúra rendszerfejlesztésre is max. javasolt KT
18.	Gellénháza Térsége KT	Tájrehabilitációt igénylő, energetikai bázisú kereskedelemre, környezetbarát iparfejlesztésre javasolt KT
19.	Nagykanizsa és Környező Települések TFT	Az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengely fejl. pólusa szellemi infrastrukturális és logisztikai, kereskedelmi központtal, elmaradott perifériákkal és termálbázisokkal, mezőgazdasági kistermeléssel, kertészeti profillal, nagybani piaci hagyományokkal, mezőgazdasági árútozsde célokkal.
20.	Észak-Zalai TFÖT	Vegyes profilú, heterogén fejlettségű, részben az É-D irányú gazdaságfejlesztési tengelyben lévő, műszaki infrastruktúra – főleg közlekedési – fejlesztést igénylő, gazdag termálbázisú max. szellemi és innovációs központtal, a legnagyobb KT

2. sz. táblázat: Győr-Moson-Sopron megye potenciális kistérségeihez rendelt fejlesztési programok

Érintett fejlesztési programok	I. típus			2. típus		3. típus					3-5. típus	4. típus	4-5 típus	
	Győr és agglomerációja	Mosonmóvár és vonzáskörzete	Sopron és vonzáskör.	Kapuvár és vonzások.	Csorna és vonzások.	Tét és mikro-térsége	Tóköz mikrot.	Dél-Rábaköz mikrot.	Kavicstakaró mikrot.	Pannonhalm és mikrot.	Alpokalja mikrot.	Szigetköz	Jánosomorja és mikrot.	Fertő mente mikrot.
1. Térségközpontok népességmentartó képessége				●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
2. Szociális intézményrendszer	●O	●O	●O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
3. Középfokú oktatási bázis megújítása	●O	●O	●O	●O	●O	O	O	O	O	O	O	O	O	●O
4. Felsőoktatási bázis integrációja	●	●	●											
5. Át- és továbbképzési rendszer	●O	●O	●O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
6. Tudásigényes ipar fogadása	●	●	●											
7. A kis- és középvállalkozások működési feltételei	O	O	O	●O	●O	●O	O	●O	O	O	O	●O	●O	●O
8. Agrárfejlesztési koncepció	●		●			●	●	●	●	●	●	●	●	●
9. Turizmus fejlesztés	●O	●O	●O	O	O	O	O	O	●O	●O	●O	●O	O	●O
10. Bécs-Pozsony-Győr potenciális eurorégió	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
11. Országhatár menti térségi együttműködés			●								●		●	●
12. Régióépítés	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
13. Fejlesztés koordináló intézménye	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
14. Megyei területrendezési terv	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
15. Térségmarketing	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O
16. Városok terciér funkciónak bővítése	●	●	●	●	●									●
17. Térségi szerveződések és központok						●	●	●	●	●	●	●	●	●
18. Közlekedéshálózat fejlesztése	O	O	O	O	O	O	O	●O	O	O	O	O	O	O
19. Kommunikációs rendszerek fejlesztése	O	O	O	O	O	O	●	O	O	O	O	O	O	O
20. Térségi infrastruktúra	O	●O	O	O	O	●O	●O	●O	●O	O	●O	●O	O	O
21. Környezetvédelmi koncepció	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	O	●O	O	●O
22. Természetvédelem	●		●				●					●	●	●

Térségi szintű programok: ●

Megyei szintű programok: O

2. sz. táblázat folytatása: Vas megye potenciális kistérségeihez rendelt fejlesztési programok

Fejlesztési programok	Celldömölki	Hegyhátvasvári	Körmendi	Kőszegi	Őrség	Répcésík	Sárvár-répcelaki	Szentgotthárdi	Szombathelyi
A települések népességmegtartó képességének fokozása	●	●			●		●	●	
A megyei közoktatási feladatok ellátása, az intézményhálózat működtetése, fejlesztése	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Felsőoktatás, kutatás-fejlesztés								●	●
Foglalkoztatáspolitikai, a megye munkaerőpiacának egyensúlya	●O	●O	●O	O	●O	O	O	●O	O
Egészségügyi, szociális rendszer színvonalának emelése				●		●	●	●	●
A színvonalas kulturális élet fenntartása		●		●		●	●		●
Innováció-orientált gazdaságfejlesztés			●	●				O	O
Vállalkozásélénkítés	●	●	O		O	●		●	
Agrárgazdaság összehangolt fejlesztése	●	●	●O		●		O		
Üzleti és gazdasági szolgáltatások kiszélesítése	●		●			●	●	●	O
A turizmus adottságainak kiszélesítése, a fogadóképesség növelése	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Környezetbarát energiák kihasználása			O	●	O				
Kapcsolódás a Bécs-Pozsony-Győr eurorégióhoz				O		O			O
Határmenti együttműködések bővítése			●O	●O	●O			●O	●O
Graz-Maribor-Zalaegerszeg-Szombathely új eurorégió kialakítása		O	O		O			O	O
Regionális kapcsolatok, régióépítés	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Szombathely regionális szerepkörének erősítése									O
Megyetudat erősítése, térségi marketing	●O	●O	●O	●O	●O	●O	●O	●O	●O
Magyar és regionális fejlesztési tervek kidolgozásának támogatása	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Kommunális, műszaki infrastruktúra fejlesztése	●	●		●	●	●	●	●	
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	●	●	●	●		O	●	O	O
Településhálózat fejlesztése, térségi nivellálás	●	●	●			O	O	O●	
Kistérségi együttműködések és helyi gazdaságfejlesztés támogatása	●	●						●	
Városi funkciók erősítése		O			O	O	O	●	
A megyehatár menti kistérségek fejlesztésének összehangolása a szomszéd megyékkel	O	O		●	●	●	●		
Vízbazisok védelme			●			●		●	●
Környezeti szabályozás	O	O	O	O	O	O	O	O	O
Természetvédelem			●	●	●				
Ökológiai szemlélet kialakítása	O	O	O	O	O	O	O	O	O

Kistérségi szintű programok: ●

Megyei szintű programok: O

2. sz. táblázat folytatása: Zala megye potenciális kistérségeihez rendelt fejlesztési programok

Fejlesztési programok	ZALA-KAR TIT	Órség-Göcsej-Hetés	Mura-menti NTT	Dél-Zala Mura-híd TTT	Tátika-Rezi TTT	Kis-Balaton TTT	Keszthely-Hévíz TT	Közép-Zalai KTI	Kerka-menti KT	Zala-völgye TTT	Principális-mente TTT	Zalakaros Környéki TTT	Közép-Zala KT II.	Észak-Ny-Zalai KT	Felső-Göcsej KT	Göcsej-Becs-völgye KT	Zala-apáti-Háti KT	Gellén-háza TKT	Nagykanizsa és körny. TTI	Észak-Zalai TÓT
A települések népességmegtartó képességének fokozása	●	●		●	●	●		●	●		●		●	●	●	●	●		●	
A megyei közoktatási feladatok ellátása, az intézményhálózat működtetése, fejlesztése		○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Felsőoktatás, kutatás-fejlesztés		○					○		○										○	○
Foglalkoztatáspolitikai, a megye munkaerőpiacának egyensúlya	○	●	●	●	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	●	○
Egészségügyi, szociális rendszer színvonalának emelése	●	●						●	●	●	●		●		●		●	●	●	●
A színvonalas kulturális élet fenntartása	●	●	●	●	●		●			●	●	●	●				●		●	●
Innováció-orientált gazdaságfejlesztés		○		●					○	○	●	○		●					○	○
Vállalkozásélnévkítés	●	●		○			●			●	●								○	○
Agrárgazdaság összehangolt fejlesztése	●	●	●	●		●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●		●	●
Üzleti és gazdasági szolgáltatások kiszélesítése		●	●	●		○	○	●	○	●	●	○	●	○	●	●	●	○	○	○
A turizmus adottságainak kiszélesítése, a fogadóképesség növelése		●		●	●	○	○	●	●	●	●	○		●	●	●	●	●	●	
Környezetbarát energiák kihasználása	●	●	●	○	●	●	●	●	●	●	●	●	●	○	●	●	●	●	○	○
Kapcsolódás a Bécs-Pozsony-Győr Eurorégióhoz	○	○	○							○	○			○			○		○	○
Határmenti együttműködések bővítése		○	●	○	○●				○						●				○	
Graz-Maribor-Zalaegerszeg-Szombathely új eurorégió kialakítása		○				○●	○					○		○	●	●		●		○
Regionális kapcsolatok, régióépítés	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Zalaegerszeg regionális szerepkörének erősítése																			○	○
Megyetudat erősítése, térségi marketing	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●	○●
Megyei és regionális fejlesztési tervek kidolgozásának támogatása	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Kommunális, műszaki infrastruktúra fejlesztése	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése	●	○	○	○	●	○	○	●	○	○	○	●	●	○	●	●	○	●	○	○
Településhálózat fejlesztése, térségi nivellálás	●			●			○	○			●		●	●			●	●	●	●
Kistérségi együttműködések és helyi gazdaságfejlesztés támogatása	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Városi funkciók erősítése		○		○			○	○	○	○	○			○					○	○
A megyehatár menti kistérségek fejlesztésének összehangolása a szomszéd megyékkel		○	○	○	●	●	●	●	○	●		●		○	●		●	●	○	○
Vízbázisok védelme		●	●	●		●	●		●	●	●	●		●						
Környezeti szabályozás	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○
Természetvédelem	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●	●
Ökológiai szemlélet kialakítása	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○	○

Kistérségi szintű programok: ●

Megyei szintű programok: ○

Vidékfejlesztés kezelési módja, támogatása

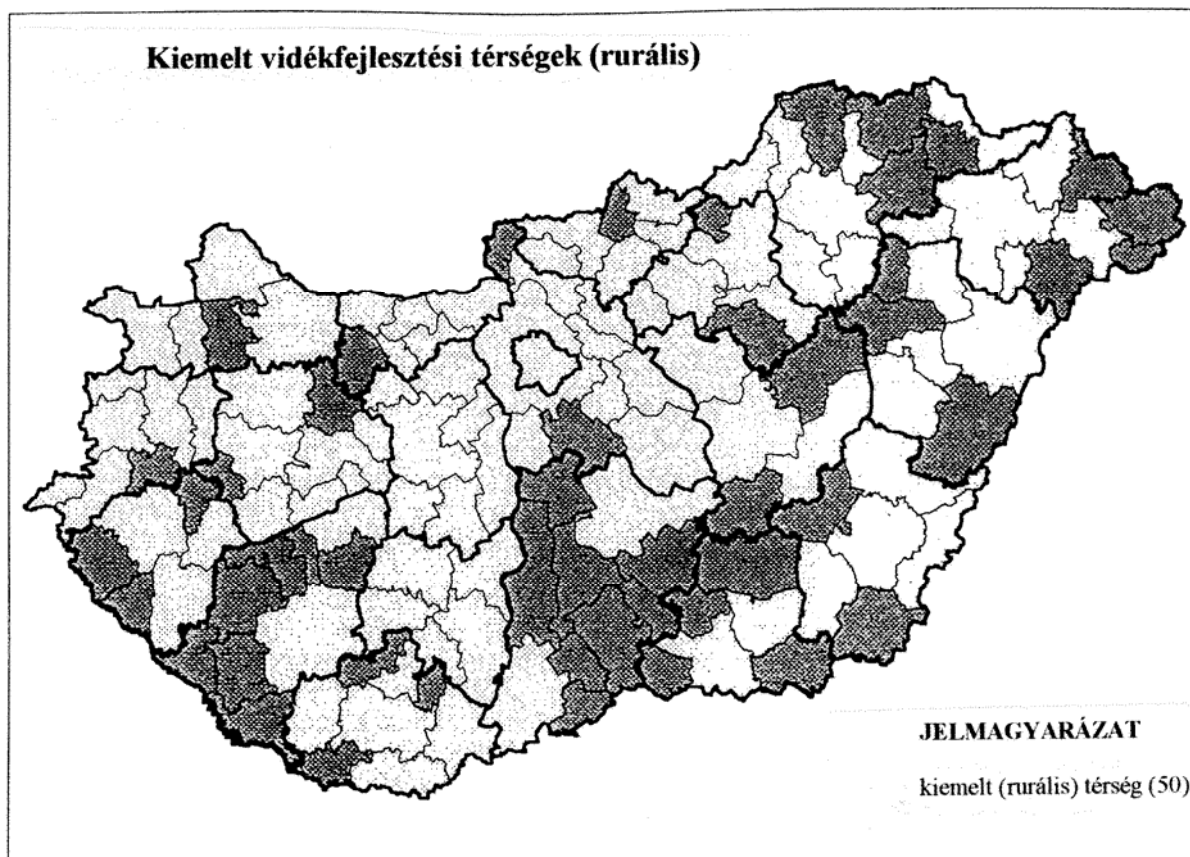
A vidékfejlesztési célok jelentős része ennek megfelelően szociális vagy össznemzeti érdeket szolgál. Ezek a célok viszont a biztonságos élelmiszer előállítás mellett – a Közös Agrárpolitika alappilléreit képezik. Az EU agrárpolitikájában kezdettől fogva az egyik fő feladat a mezőgazdaágból élők jövedemeparitásának biztosítása, de egyre nagyobb súlyt kap a táj, a természeti erőforrások megóvása, védelme is.

Az Európai Unióban a vidékfejlesztés a Mezőgazdasági Miniszterek Tanácsa hatáskörébe és az EU tagországokban a mezőgazdaságért felelős minisztérium felelősségi körébe tartozik. Ennek megfelelően az EU 1996. évi kérdőívekben a vidékfejlesztés a mezőgazdaság fejezetén belül (2/III. alfejezetként) szerepelt.

Az EU támogatás politikájában, illetve a Strukturális Alapok támogatási rendszerében 2000 után a vidékfejlesztésnek várhatóan az alábbi két jól elhatárolható kezelési módja lesz:

- a) az 1. célterületen belül – ahol az egy főre jutó GDP nem éri el a közösségi átlag 75%-át – a vidékfejlesztést, agrárstruktúra-fejlesztést is az integrált gazdaságfejlesztés keretében kezelik, bevonva az integrált programozásba.
- b) Az 1. célterületen kívül, jelenleg az 5/b célterülethez – az Agenda-2000 szerint 2000-től kezdődően az új 2. célterületekhez – tartozik integrált vidékfejlesztés, mely az agrárgazdasági célokon túl az infrastruktúrára, foglalkoztatásbővítésre stb. is kiterjed.

Az EK Bizottság állásfoglalását tartalmazó Agenda-2000 szerint az 1. célterület besorolási feltételei számottevően nem változnak meg, ezért az EU csatlakozást követően Magyarország teljes területe várhatóan az 1. célterülethez tartozni majd.

V. MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA RENDSZEREK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

5. sz. területfejlesztési cél: Helyet adni – környezet- és természetvédelmi szabályozások figyelembevételével – országos és nemzetközi tranzit műszaki infrastrukturális hálózati rendszereknek, **felgyorsíttatni az ágazati**, regionális és megyei szintű **fejlesztéseket**, kiépíteni és új-jáépíteni a megyei és kistérségi hiányzó, ill. meglévő rendszerkapcsolatokat.

Indoklás:

- Bármely társadalmi-gazdasági fejlesztés feltétele: a közlekedési-, szállítási és hírközlési, majd a víz- és energiaellátási hálózati és vezeték nélküli rendszerek kiépítettsége és minősége (az 5/K, az 5/V. és az 5/E. sz. fejlesztési célok érvényesülése).

KOMPLEX KÖZLEKEDÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

5/K. sz. területfejlesztési cél: A komplex közlekedés fejlesztése

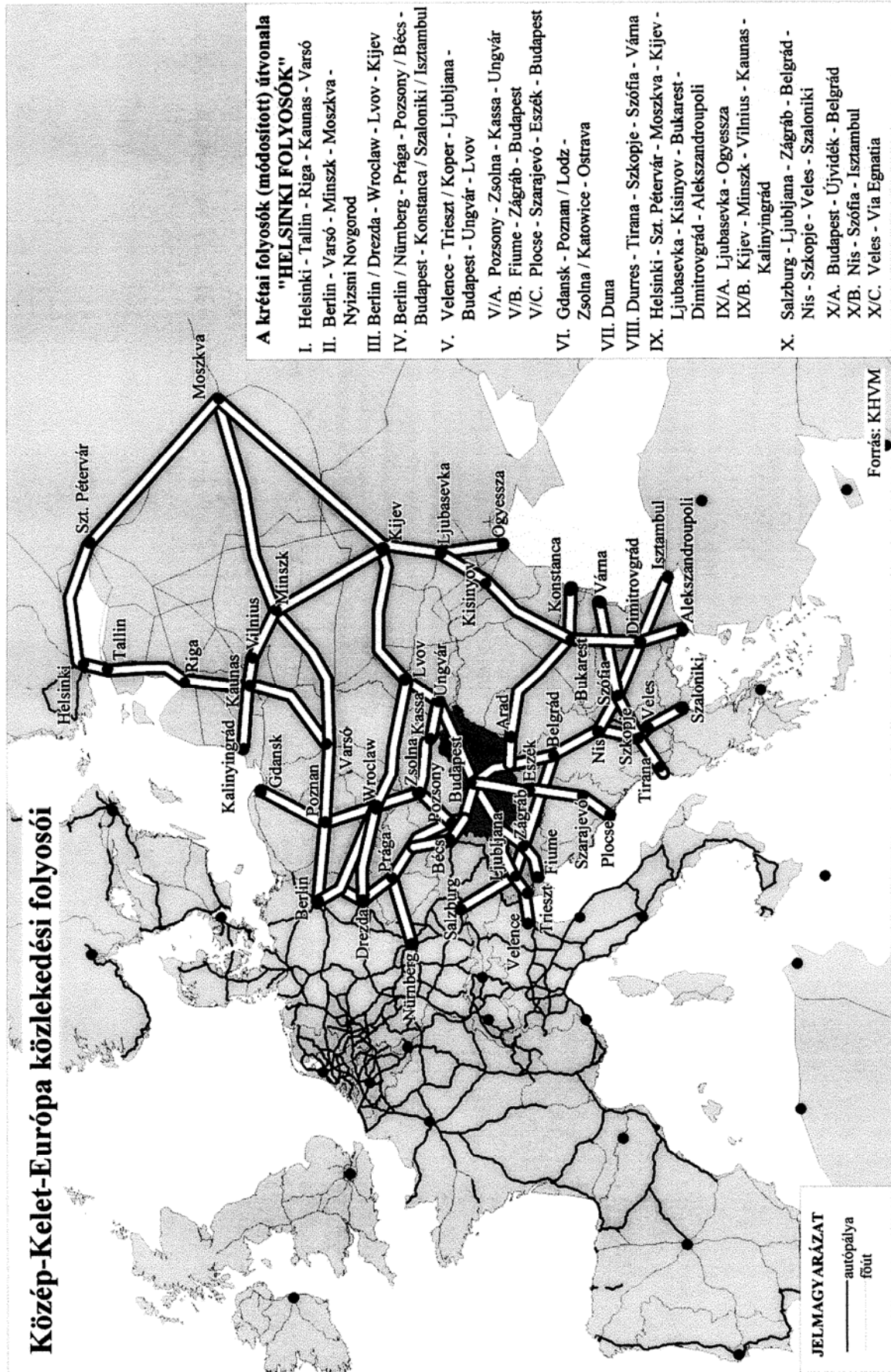
Indoklás:

- Az észak – déli fekvésű régió belső kohéziójának kialakulásában a közlekedési kapcsolatok lényeges javítása a legfontosabb tényező.
- A Helsinkai megállapodásban kijelölt európai közlekedési folyosók közül a IV, V, VI jelzésűek érintik közvetlenül a régiót. A régió közlekedési hálózatát a nemzetközi főirányokhoz csatlakozva kell kialakítani, a nemzetközi és regionális kooperációk elősegítése érdekében.
- A régió középső és déli térségének jelenlegi elérhetősége az ország többi részeiből közúton és vasúton egyaránt kedvezőtlen.
- Az állampolgárok életminőségének fontos tényezője a munkahelyek, intézmények stb. megközelíthetősége, mely a közlekedési hálózat kialakítása, minősége és a tömegközlekedési lehetőségek függvénye.
- A sugaras közlekedési rendszer feloldását szolgáló É-D irányú kapcsolatok megteremtése kiemelt jelentőségű a megyeszékhelyek közötti kapcsolatok szorosabbá fűzése és ezáltal a gazdasági együttműködés elősegítése érdekében (lásd a 12. ábrát)
- A közlekedés minőségi javítása a tőkevonást és gazdasági fejlődést elősegítő fontos tényező.
- Az egyéni közlekedési módok elterjedése és a régió gazdaságának élénkülése okán a régió fontos újtjai kapacitás gondokkal küzdenek.
- A szomszédos országokkal való együttműködés fejlődésének is kulcsa a közlekedési kapcsolatok minőségi és mennyiségi fejlesztése.

Megoldandó feladatok: (1), (2), (3), (51), (52), (53), (54), (55), (56), (57), (58), (59), (61), (62), (63), (64)

- **M9 nyomvonalának** kijelölése és az építés ütemezésének meghatározása

Az Országos Területfejlesztési Konceptió közlekedéshálózati javaslatában egy gyorsforgalmi gyűrű vezet az ország területének külső harmadán. Az M9 nyomvonala az országos szintű koncepcióban csak elméletileg meghatározott, pontosítása részletes területfeltáró vizsgálatot igényel és a közvetlenül érintett térség fejlesztési és rendezési koncepciójának együttes figyelembevételével történik. A vázlatos nyomvonal É-D irányban halad keresztül a régión, **Sárvár térségéig** nagyrészt a 86 sz. főút nyomvonalát követve, illetve azzal párhuzamosan, majd **Zalaegerszeget és Nagykanizsát felfűzve fordul Kaposvár irányába.**

12. sz. ábra: Közép-Kelet-Európa közötti közlekedési folyosói

A régió belső kohézióját megteremtendő, olyan útvonalra van szükség, mely a legfontosabb városok térségeit összeköti és a nemzetközi tranzitforgalmi irányokat is kiszolgálja. A gazdaságfejlesztés centrumai elsősorban a megyei jogú városok, a fejlesztési központok, melyek között a közlekedést a lehető legmagasabb szintre célszerű fejleszteni.

Az M9-es úttal kapcsolatos legfontosabb regionális szintű feladat egy konszenzuson alapuló nyomvonal meghatározása. A régió érdeke azt kívánná, hogy az É-D irányú nyomvonal a Szombathely és Sárvár között a környezeti értékek megóvásával haladna, majd Vasvár és Zalaegerszeg irányába fordulva Nagykanizsánál érné el az M7 autópályát. A fent vázolt javaslat tényleges úthálózat sűrítést eredményezne a régióban, és összekötné a régió legjelentősebb fejlesztési térségeit.

- A régió Balaton irányú kapcsolatának javítása

A régió Balaton irányú kapcsolatát a **84 és 75. számú** főutak rekonstrukciójával, illetve a szükséges mértékben új nyomvonal építéssel és gyorsforgalmi jelleggel kell biztosítani. A fejlesztésnél figyelembe kell venni, hogy a két főút egyaránt kiemelt szerepet tölt be az ország és a régió életében, ezért műszaki jellemzőit gyorsforgalmi út kategóriának megfelelően kell kialakítani.

- A régió főúthálózatának korszerűsítése és tehermentesítése első lépésben a legkritikusabb helyszíneken (a 14/a. ábrán)
  - ⇒ A Sopront Győrrel összekötő **85. számú** főúton települési elkerülő szakaszok építése, a forgalom növekedésének függvényében új nyomvonal kijelölése szükséges. Különös tekintettel a Soproni Ro-La pályaudvar forgalomterhelésére, illetve az ott tervezett fejlesztésekből várhatóan következő forgalom növekedésre. A soproni Ro-La állomás kivédhetetlen környezetkárosítást eredményezett a 85. sz. út menti településeken, ezért bővítése csak az út rekonstrukciójával összefüggésben kívánatos.
  - ⇒ A **86. számú út** a Rédics irányból észak felé haladó tranzitforgalom számára a legfontosabb, útvonala – az M9 gyorsforgalmi út kiépítéséig jelentősége csak növekedhet.

Hasonlóan fontos É-D irányú tengelye a régiónak a Zalaegerszeg – Nagykanizsa közötti 74. sz. főút.

Mindkét út jövőbeni szerepe az M9 gyorsforgalmi út építési ütemétől függ. Egy nagyon közeli M9 megvalósulás a két főúton kisebb rekonstrukciót indokol, míg egy távolabbi ütem a meglévő hálózat nagyobb méretű fejlesztését indokolja.

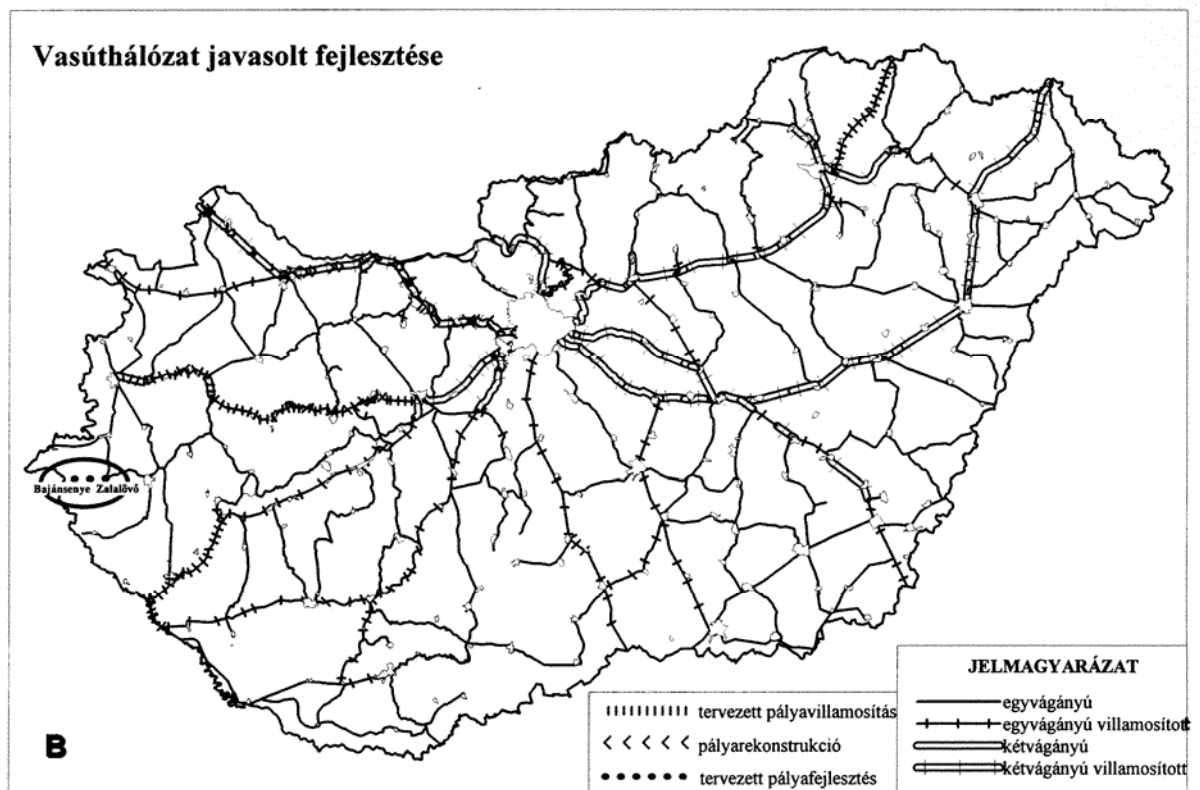
- M7 kiépítése az országhatárig, M 70-es út megépítése

Az M7, M70-es autóutak az V számú folyosó Velence - Ljubjana -Budapest- és az V/B folyosó Fiume - Zágráb -Budapest irányok része.

A hazai gyorsforgalmi úthálózatból az M7-esnek a régiót érintő szakasza, valamint az M70-es autópálya kiépítése országos és nemzetközi jelentőségű fejlesztéseket generál a régió déli területein keresztül. Kívánatos és javasolható az M7-es Balatonkeresztúr- Letenye szakasz és az M70 Tornyiszentmiklós – Letenye közötti ágazati fejlesztések előbbre hozatala és első ütemben autóútként való megépítése, a csatlakozó szlovén és horvát autópályák építési ütemével összhangban (lásd a 13/a. ábrát)

- Vasúti közlekedés fejlesztése (a 13/b. ábrán)

- ⇒ A Szlovénia vasúthálózatához kapcsolatot megteremtő Zalalövő – Hodos vasútvonal kiépítésével kialakul az V. európai közlekedési folyosó vasúthálózati szakasza is. Ennek megfelelően kell kezelni a Zalalövő - Zalaegerszeg – Budapest vasúti kapcsolatot biztosító vasútvonalak műszaki fejlesztését, – vonalvillamosítás, pályakorrekció szükséges.
- ⇒ A Pécs – Nagykanizsa – Zalaegerszeg – Szombathely illetve Győr irányban a villamos vasúti közlekedés feltételeit biztosítani kell.
- ⇒ A Rédics –Lendva vasúti kapcsolat helyreállítása, a határszéli elmaradott térség fejlesztésében. Illetve a Szlovén – Magyar gazdasági együttműködés kiterjesztésében nyit újabb lehetőséget.

Forrás: OTK

TERRA STUDIO KFT. 1997

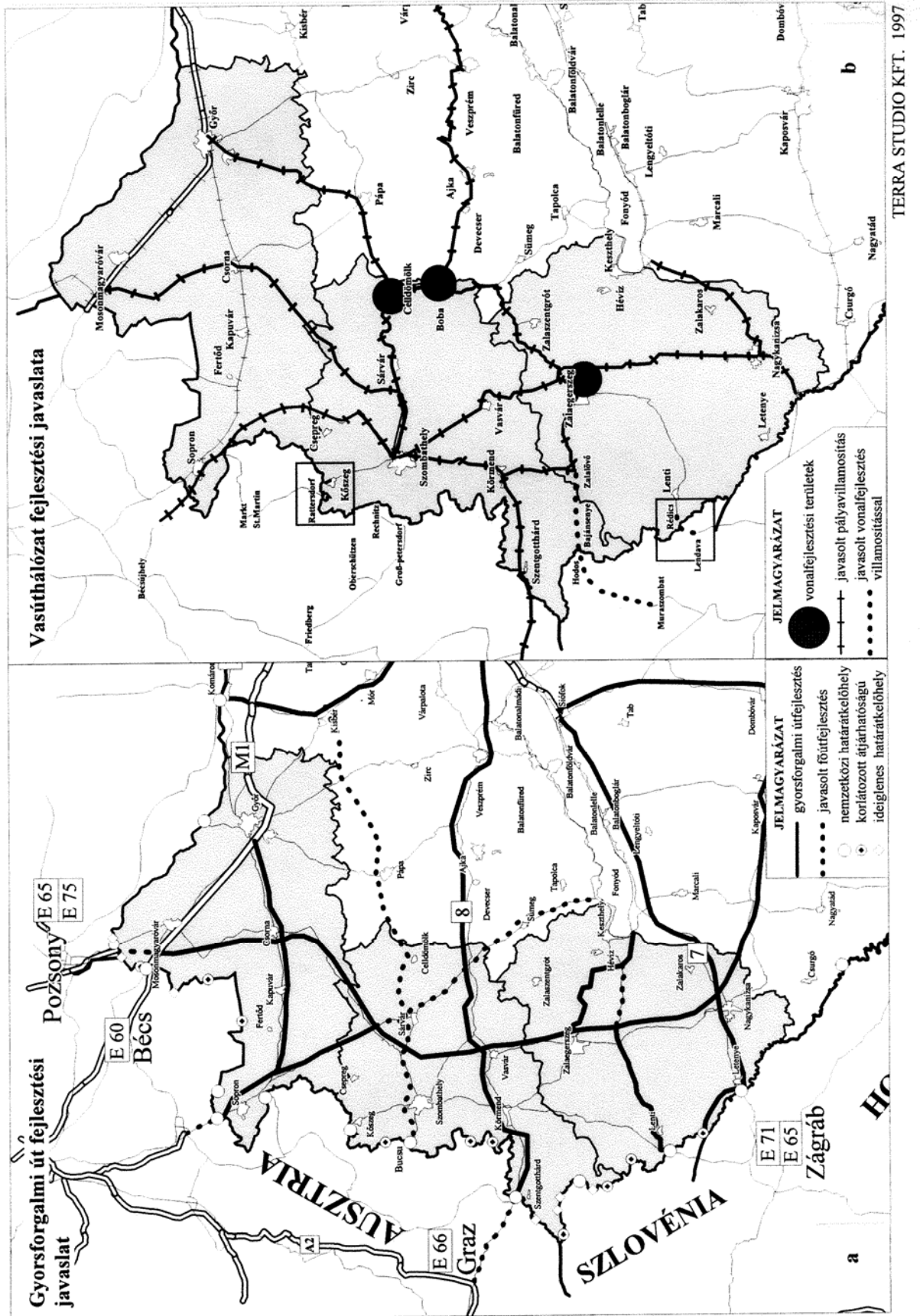
13. sz. ábra: Magyarország gyorsforgalmi úthálózatának és vasúthálózatának javasolt fejlesztése hosszú távra

- ⇒ Zalaegerszeg vasúti kapcsolatainak rendezése igényli a mintegy 7 km vágányátkötés megépítését a Nagykanizsa-Zalaszentiván vonalhoz csatlakozóan.
- ⇒ Lényeges javulás lenne elérhető a régió vasúti közlekedésében Zalaszentmihály Sármellék között új vágány építésével, még akkor is ha ennek realitása csak a nagytávú kitekintésben van meg.
- Osztrák – Magyar együttműködés közlekedési feltételeinek biztosítása
  - ⇒ Szombathely - Graz vasútvonal villamosítása (tervek elkészítése Phare támogatással), összhangban a szentgotthárdi ipari park fejlesztésével (lásd a 14/b. ábrán)
  - ⇒ A régió közúti kapcsolatainak javítása Ausztria felé.
Célszerű lenne, ha az eddig tervbevelt gyorsforgalmi kapcsolatokon túlmenően további összekötés létesülne – ebben a térségben - a két ország közúthálózata között. Ilyen lehetőség az M8-nak az osztrák A2 autópályáig, és az M85-nek az Eisenstadt-Bécs autópályáig való meghosszabbítása lehet. E két új kapcsolat arányosabban osztaná meg az ország nyugati határán a nemzetközi forgalmat.
  - ⇒ Az osztrák vasúthálózattal való kapcsolat helyreállítása Kőszeg - St.Martin között
- Regionális jelentőségű közlekedési csomópontok kialakítása
  - ⇒ Győr–Gönyű kikötő
A Duna mint Európa legnagyobb folyója, egyben a VI európai közlekedési folyosó. A hajózási lehetőségek jobb kihasználását segítő nemzetközi kikötő Gönyű térségében jelentős regionális térszervező erővé válhat.
  - ⇒ Regionális jelentőségű repülőterek
A régióban három – Sármellék, Pér, és Szombathely repülőtereinek fejlesztése indokolt, Ezek a repülőterek a szükséges beruházások elvégzése után alkalmassá tehetők nemzetközi járatok fogadására, ezáltal térségük dinamizálására.
  - ⇒ Logisztikai központok helyszíneinek megválasztása és regionális egyeztetése a közlekedési csomópontokban. (Győr, Szombathely, Sopron, Nagykanizsa, Zalaegerszeg)
- Kerékpárút hálózat kiépítése, nemzetközi kapcsolódási pontok kiépítése a régió idegenforgalmi vonzerejét növeli.
A kishatárforgalmat ellátó határátkelők esetében – a turizmus fejlesztése érdekében - kívánatos lenne ha az EU tagországok állampolgárai is igénybevehetnék azokat. A turizmus igényli a regionális jelentőségű kerékpárút-hálózatnak a határokon keresztül való összekötését. Ilyen célú új határátmenetek építése javasolt Zsira-Loosmánd, Szentgyörgyvölgy-Szentlászló, és Kétyölgy-Petrovci térségében.
- A régió középső térségeinek kelet - nyugati átjárhatóságát, a megyehatárok menti kevésbé fejlett térségek felfűzését segíti egy új főútvonal kialakítása Szombathely-Pápa –Kisbér mentén kialakított közlekedési tengely, mely Bucsú Incéd-Nagyszentmihály vonalon keresztül az osztrák főúthálózat irányába vezet.
- Kiemelt jelentőségű a régióban az összekötő és bekötő utak korszerűsítése és a zsáktelepülések megközelítésének javítása, a háromszámjegyű utak rendszerének kialakítása.
- Az előző célhoz kapcsolódóan a tömegközlekedés színvonalának megtartása, lehetőség szerinti javítása szintén fontos a sok kisteleppel rendelkező régió számára.

Tervezési feladatok

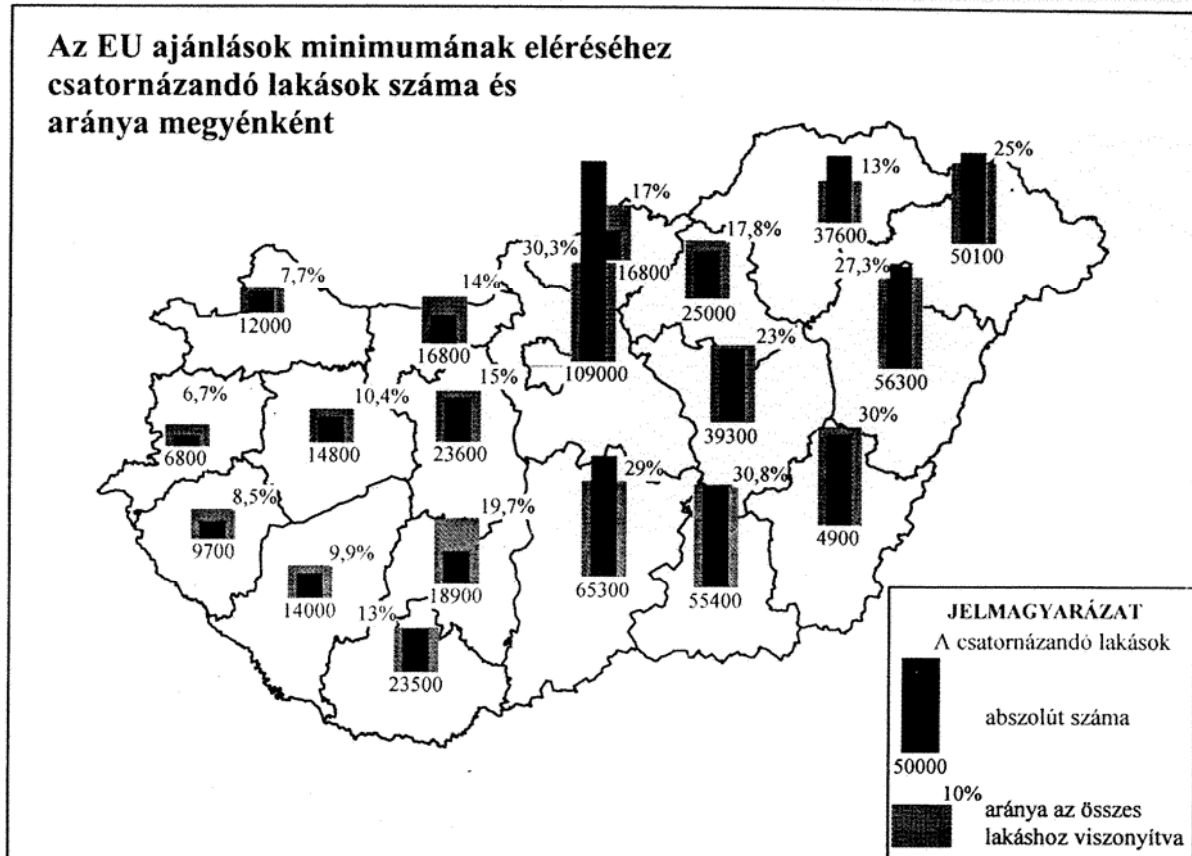
- É-D közlekedési – gazdaságszervező és **kohéziós tengely** terveinek elkészítése

Az előző pontban vázolt **M9-es út** gyorsabban érheti el a regionális kohéziót elősegítő és gazdaságfejlesztő hatásait, ha a nyomvonal rögzítését egy társadalmi, gazdasági és a regionális kohéziós hatásokat elemző hatástanulmány, illetve terv készül az É–D tengelyről.

TERRA STUDIO KFT. 1997

14.sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió gyorsforgalmi úthálózatának és vasúthálózatának fejlesztési javaslata

*Az Országos Területfejlesztési Konceptió OTK előirányzata
megyei bontásban (5)*

VÍZGAZDÁLKODÁSI ÉS VÍZELLÁTÁSI KONCEPCIÓ

5/V. sz. területfejlesztési cél: a vízgazdálkodás, vízellátás, szennyvíztisztítás, vízvezetés, árvízvédelem fejlesztése

Vízellátás feladatok

A Régió egészséges vezetékes ivóvízellátása az elmúlt tíz évben helyi, vagy regionális vízbázisra támaszkodva kiépült a régió valamennyi (646) településében. Az egyes településeken belüli még előforduló ellátási hiányokat helyi feladatként kell megoldani. Így a Régiót gyakorlatilag teljesen ellátottnak lehet tekinteni vízellátás szempontjából. A bekötött lakások aránya átlagosan: 95%.

A térség vízgazdálkodásában az EU követelményrendszernek megfelelően a vízbázisvédelem jelent kiemelt feladatot. Az érzékeny vízbázisok felmérése országosan, s így a vizsgált térségben is megtörtént (a 15. ábrán).

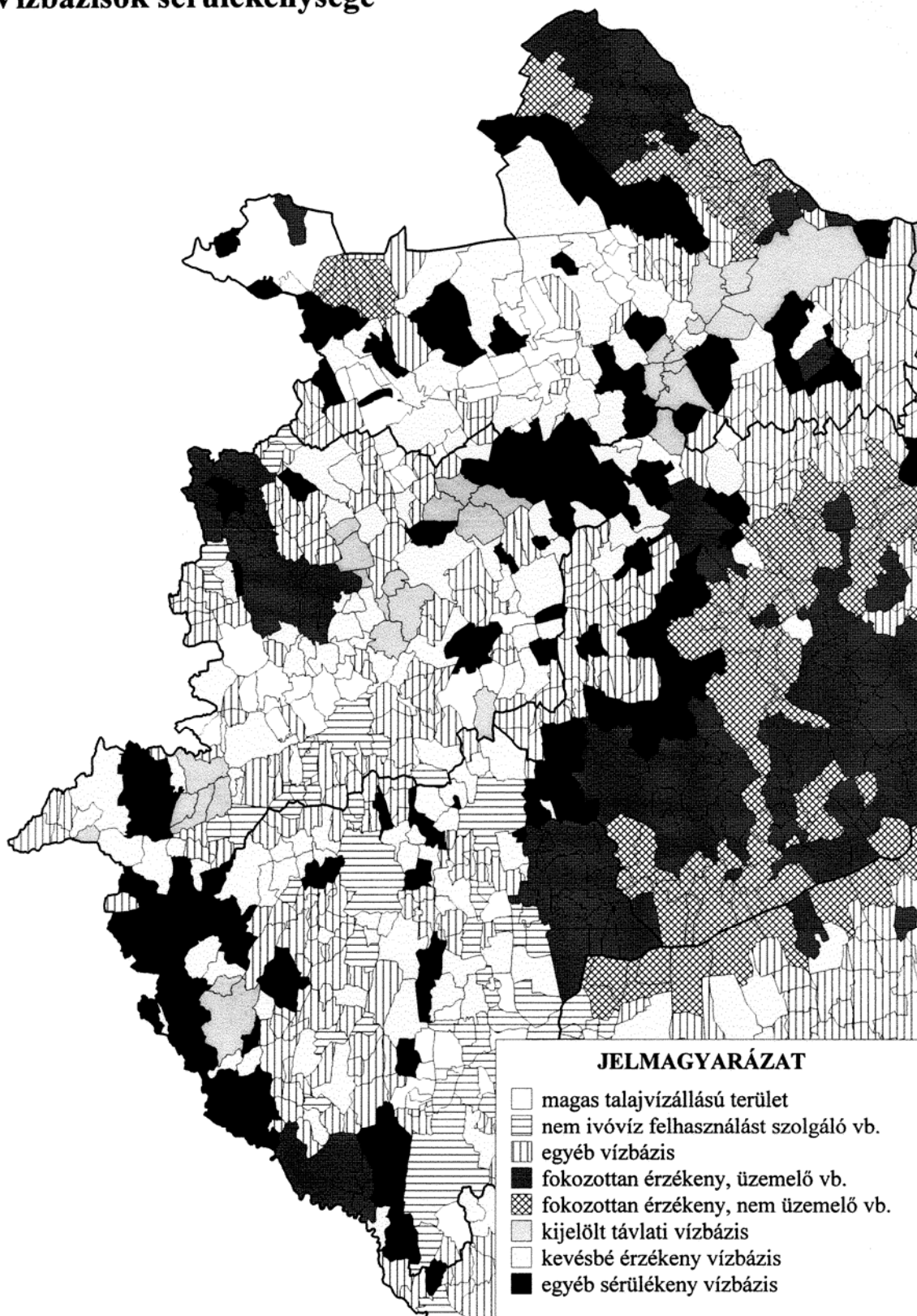
- A vízbázisok védelme országos és regionális környezetvédelmi feladat, amelyeket az ágazati programok keretében hajtanak végre. (1), (2), (3), (5), (12), (13), (14), (15), (19), (25)

Szennyvíz-elvezetési, -tisztítási feladatok

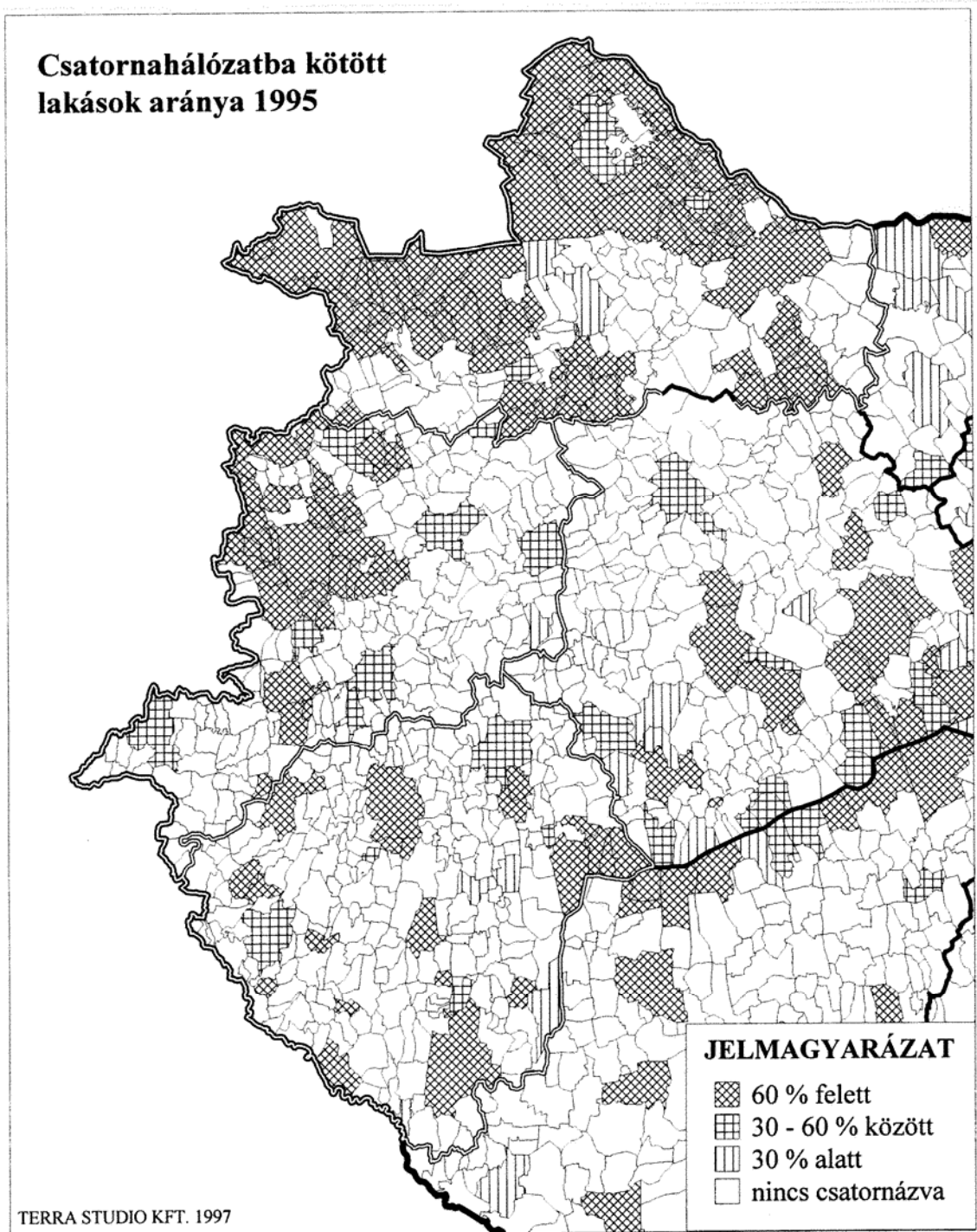
A Régió csatornázottsága inhomogén, összességében elmarad az EU normákhoz képest (a 16. ábrán). A szennyvízelvezetés, tisztítás, elhelyezés kérdésében a közelmúltban lényeges előrelépések történtek. Megvalósult számos helyi és regionális tisztítótelep, regionális és helyi gyűjtőhálózat. **A szennyvíz gyűjtése, tisztítása és elhelyezése területén jelentős hiányosságok vannak.** A hiányok pótlása kiemelt feladata a térségnek. **A feladatokat** a következők szerint lehet csoportosítani:

- Az EU direktívák szerint első lépésben valamennyi **2000 főnél nagyobb népességű település**, ill. az érzékeny területen lévő akár kisebb település is a csatornázásra és szennyvíz tisztítására, gyűjtésére **megfelelő támogatást kaphat.**
- A még csatornázatlan települések csatornázására a **tervi előkészítés rendezése** szükséges ahhoz, hogy választani ill. dönteni lehessen a helyi telep létesítése, ill. regionális kapcsolat kiépítésének változatai között.
- Ki kell emelni a még csatornázatlan, **2000 főnél kisebb településeket**, amelyek a jelenlegi támogatási rendszerből kiesnének. Azok számára **egyedi támogatás biztosítása szükséges** azért, hogy a hosszabb távú gazdaságos megoldás legyen kivitelezhető. Az Országos Csatornázási és Szennyvíztisztítási Keretterv szerint a **20 fő/hektár alatti** belterületi laksűrűségű területen **megengedhető** és javasolható a **szennyvizek szikkasztása** megfelelő közműpótló berendezésben történt előkezelés után.
- A már csatornázott településeken a feladat a **csatornahálózat település szintű kiépítése** és a még rá nem kötött ingatlanok bekötése.
- Az EU csatlakozási követelmények kielégítésének eléréséhez a megfelelő támogatás biztosítása.
- **Valamennyi kistérség szorgalmazza a belterületi csapadékvíz-elvezető hálózat kiépítését.** Csapadékvíz elvezetés fejlesztése fokozatosan történhet. A települések főbb utcáiban a **zárt csapadékvíz-elvezetési rendszer kiépítésére kell törekedni.**
- A vizsgált régió az ország legcsapadékosabb térsége. A **felszíni vízvezetés** csapadék befogadása, továbbvezetése a régióban sűrű vízvezetési hálózat kialakulását eredményezte. Patak-folyók sűrűn hálózák be a területet. Ebből az adottságból előnyt is lehet kovácsolni. A vizes felületek a turizmus, a sport, pihenés, üdülés számára nyújthatnak lehetőségeket, a megfelelő vízminőségvédelem mellett.

Vízbázisok sérülékenysége

15. sz. ábra: Vízbázisok területi megoszlása a Nyugat-Dunántúli Régióban

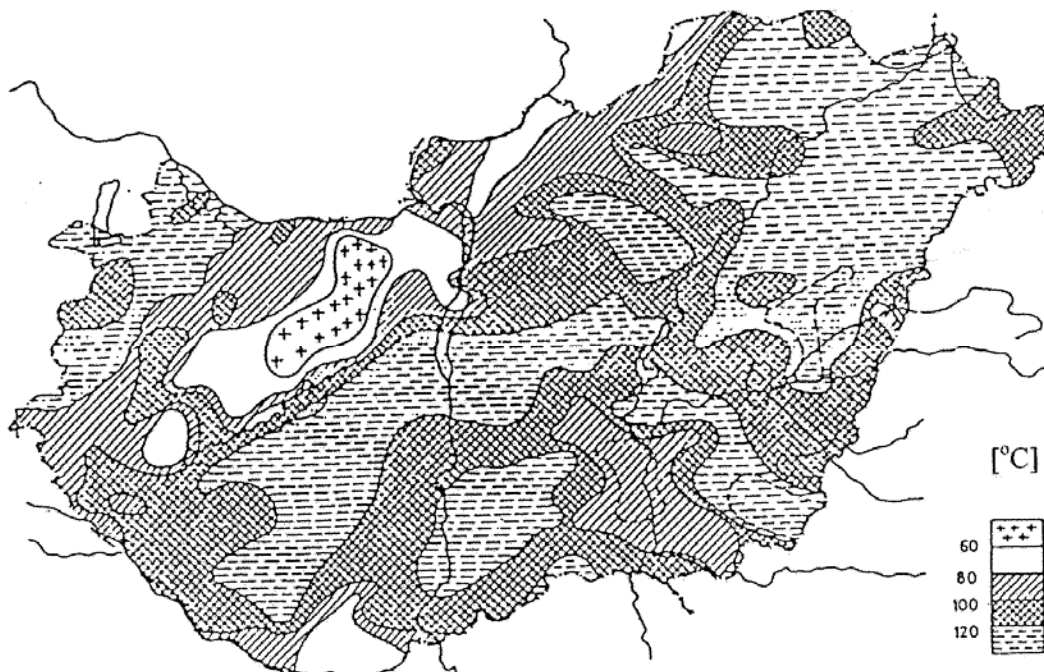
16. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió csatornahálózatba bekötött lakásainak aránya – ellátottsága

- A felszíni vizek között külön értéket képviselnek a térség tavai. Helyes vízgazdálkodásuk a térség gazdasági fejlődésének egyik alapját képezi. A völgyzáró tavak létesítése hozzájárult a kedvezőbb térségi vízháztartási egyensúlyhoz és egyben üdülési idegenforgalmi bázisként is használható.
- A felszíni vizek között kiemelten kell foglalkozni azokkal a nagyobb vízgyűjtő területtel rendelkező folyókkal, amelyek a nagyobb vízgyűjtő területről ért hatások következtében nagyobb vízszintmozgásokat okoznak, időnként árvízzel veszélyeztetve a környezetüket (a szigetközi, a dunai árvizek a Rába árhullámai).

- A szomszédos országokkal kötött **Határvízi Egyezményeket** továbbra is be kell tartani.
- A folyók, patakok mentén a megfelelő **árvízvédelem** biztosítása vízügyi és önkormányzati feladat. Az egyes vízfolyásokra az ágazati tervekben szereplő árvízvédelmi rendszereket (töltéseket, árvízcsúcs-csökkentő tározókat) meg kell építeni.
- A vizsgált térséget érinti még a bőszi vízlépcső hatása is, amelyre vonatkozóan az államközi megállapodás a mértékadó.
- Az árvízvédelmi problémákkal párhuzamosan a belvízkérdés is megoldást igényel. Vannak a régióban mélyebb fekvésű területek, ahol a talajvízszint megközelíti a terepszintet. A természetes élővilág megtartása érdekében ezt a magas talajvízszint állást el kell fogadni. (HANSÁG)
- Támogatást érdemelnek a különböző célra, így: vízkárelhárítási-, jóléti-, mező- és erdőgazdasági és speciális (pl. szennyvíz utótisztítási) célú hasznosításra a kistérségek önerejéből létesített mesterséges tavak, tározók.

Termákvíz kincs

- A Régió vízgazdálkodásában jelentős változást hozhat a gazdaság, a termákvíz kincs nagyobb hasznosítási programja, mely, a 30-as évektől tartó olajkutatás során meddő energiaforrásnak bizonyult kutakra alapozható. A jelentősebb termákvíz lelőhelyek térségében ma már történelmi múltú fürdő és **gyógyhelyek** létesültek, a fürdőhálózat **szérsény bővítése javasolható** a határmenti térségben (lásd a 9. sz. ábrát).
- Az érintett kistérségek fejlődésének egyik mozgatórugója lehet a **termákvíz-kincs** szélesebb körű hasznosítása, gyógyidegenforgalom, strandi, majd **komplex hőhasznosítási célokra**, egy szigorúan természet- és környezetvédelmi és **vízügyi hatáselemzést követő válogatás és engedélyezés után**.

Hőmérsékleti izotermák Magyarországon a felszíntől számított 2000 m mélységben (46)

HULLADÉKGAZDÁLKODÁSI KONCEPCIÓ

Fejlesztési cél: A vizsgálati térség hulladékgazdálkodási koncepciójának egyik elsődleges célja a keletkező hulladékok csökkentésére való törekvés kell legyen, a megyei és helyi önkormányzatok támogatásával, továbbá felvilágosító és tanácsadó szerepvállalással.

- A helytelenül kialakított lerakók veszélyeztetik környezetüket (talaj, vizek, levegő, stb.), ezért **második legfontosabb cél a hulladéklerakók számának csökkentése, azok megfelelő műszaki védelemmel történő ellátása.** Kiszámú, de környezetvédelmi szempontból megfelelően telepített és kialakított, a természeti környezeti elemek védelmét és a szükséges ellenőrző feladatok szakszerű elvégzését jobban biztosító kistérségi hulladékkezelő, ártalmatlanító telepekre van szükség. Ezen belül a már kialakult regionális rendszereket előtérbe kell helyezni.
- A szervezett hulladékgyűjtést ki kell terjeszteni a Nyugat-Dunántúl összes településére és el kell kezdeni a szelektív hulladékgyűjtés bevezetését.

Nyugat-Dunántúl területére alkalmazható regionális hulladékgazdálkodási stratégia vázlata a következő lehet:

- a) **A keletkező hulladékok mennyiségének csökkentése.**
  - b) **A potenciális másodnyersanyagok szelektív gyűjtése, előkezelése, újrahasznosítása.**
  - c) **Térségi hulladékgyűjtési és szállítási rendszer kiépítése.**
  - d) **A háztartási hulladékba keveredő veszélyes hulladékfrakció szelektív kigyűjtése, előkezelése, ártalmatlanítása.**
  - e) **A maradék hulladék anyagok ártalmatlanítása ill. biztonságos elhelyezése (lerakás, égetés).**
  - f) **A meglévő, nem megfelelő hulladéklerakó-helyek és az illegális vadlerakók felszámolása, rekultiválása.**
- Az utóbbi években a csomagoláskultúra növekedésével a szemét fajterfogata lényegesen növekedett. A hulladékkezelés korszerű módja: a **szemét újrahasznosítása.** Ehhez az első lépést a **szelektív szemétyűjtés** bevezetése jelentse.
  - A nem hasznosítható **szemét megsemmisítése** lehet a következő célkitűzés. Környezetvédelmi és területgazdálkodási szempontból erre megfelelő műszaki megoldást a **szemétegetés** kínálja. A szükséges műszaki berendezéseket PHARE támogatással célszerű beszerezni és megvalósítani (példa erre Nagykanizsa térsége).

5/E. területfejlesztési cél: Korszerű regionális energiagazdálkodási és energiaellátási rendszerfejlesztés
Indoklás

- A koncepcióhoz egyrészt a Magyar Energiapolitika (29) a 21/1993. (IV. 9.) OGY határozatában megerősített főbb stratégia irányait, másrészt az OTK (1) Országos és Regionális Energia Rendszerfejlesztési irányait, egyeztetett koncepcionális javaslatait célszerű érvényesíttetni.
- Az AGENDA 2000 Energetika fejezete az európai uniós **jogharmonizáció** érdekében: a monopóliumok lebontását, az energiaforrás diverzifikációt, a biztonságos ellátáshoz igényelt nagyobb kapacitást, tárolást, az energiahatékonyság fejlesztését (EE-2000), az európai árszintre emelést, az energiaadó bevezetését, az energetika nemzetközi kapcsolatainak bővítését, nemzetközi környezetvédelmi kötelezettségek teljesítését stb. vállalta az OECD Tagság elnyeréséig.
- Az Európa Bizottság: „Az Európai Unió energiapolitikájáért” c. dokumentum: a „Zöld könyv” stratégiai célkitűzése: „*A verseny növelésének céljából a versenyt azokban a szektorokban is be kell vezetni, ahol ragaszkodnak a monopóliumhoz. Az egységes európai piac megvalósításakor meg kell találni az egyensúlyt a fogyasztóvédelem általános követelményének kielégítése, az ellátás biztonsága és a környezetvédelem között.*” Másképpen fogalmazva, **szabad hozzáférést** (open access) kell megteremteni **mindenekelőtt a gáz- és villamosenergia-ellátás/szolgáltatás hálózati rendszereinek területén** az egyes országokban. (Az egyes országokon belül és között is versenyeztetni kell a termelőket és a szolgáltatókat.)*

Erre a lehetőségre már most kezdődően fel kell készíteni a társadalmat és a gazdaságot, hogy éljenek majd az új kínálattal az energiapiacra, mivel függetlenek lesznek a jelenlegi helyi monopóliumot élvező szolgáltatóktól.

Területfejlesztés-rendezés szabályozás szempontjából ez viszont a törvények módosítását ill. kiegészítését jelenti, a területi használati díjak és kötelező hálózatfenntartás érvényesítése érdekében, villamosenergia és gázszolgáltatásról szóló törvény módosítását is célszerű ezzel összehangoltan kidolgozni.

Megoldandó feladatok: (1), (2), (3), (4), (5), (36), (37), (38), (39), (40), (41), (42), (43), (44)

- Az EU energiapolitikájának legfontosabb elve: a hatékony gazdálkodáshoz illeszkedő energiahatékonyság növelése, a fajlagos **energiafogyasztás csökkentése**, az abszolút energiamegtakarítás növelése, energiatakarékosság folyamatos érvényesítése, támogatása (ezzel is csökkentve a környezeti terheket, légszennyezéseket).
- **Az energiaforrások választékának távlati bővítését:**
  - ⇒ hagyományos energiahordozóra alapozva kell kiépíteni, így a **vezetékes földgázellátást** célszerű az eddig/még ellátatlan kistérségben, önkormányzati szervezéssel és az igénybe vehető hazai és külföldi támogatással,
  - ⇒ a potenciálisan kedvező adottságú kistérségek területi szerkezetében a **megújuló energiaforrások** közül a napenergia-, a biomassza, a geotermikus (és korlátozottan a szél) energiaforrások hasznosításával célszerű gazdagítani, s ezekre külön országos-, megyei szintű és Phare CBC, továbbá Világbanki támogatásokat igénybe venni.

A hagyományos, de gazdaságtalan kitermelésmóddal hasznosítható **energiahordozók bányászatát** gazdasági-, természet és környezetvédelmi szempontból hosszú távon célszerű leállítani vagy mellőzni, ilyenek: a toronyi lignitmezők, a másod-, harmadlagos kitermelésű ismert szénhidrogén mezők, a mezozoos rétegből származó termálvizek energetikai hasznosítása, a Duna vízterő hasznosítását villamosenergia termelésre célszerű ökológiai szempontból tovább mérlegelni.

* Az Európai Közösség politikai vezetői ettől az árak fokozatos kiegyenlítésétől, a piac „internacionalizálódását”, az együttműködés (és egymásrautaltság), a technológiai verseny erősödését remélik.” (32) **Magyarországon** a privatizáció az energiaszolgáltató szektorban nem törte meg a monopol helyzetet, csak **hazai monopóliumok helyett, külföldi, állami, ill. tartományi monopóliumok vették meg** a meglévő rendszereket, s ugyanúgy nem érdekük a szolgáltatási piac megosztása, **új szolgáltatók szabad hozzáférése pl. megújuló energiák hasznosítására**, akár a hő- akár a villamosenergia termelési és szolgáltatási tevékenységek létrehozása eseteiben. Pedig ezek az esélyek **maradtak még hazai kézben**, tulajdonjogilag és működési-engedélyadási döntési jogkör kérdésében is.

- Környezetvédelmi és társadalmi megítélések miatt célszerű kikötni, hogy a térségben **hasadóanyagbázisú** (atom) erőmű még nagy távon sem épül, ugyanakkor korszerű technológiájú – pl. geotermális – energia hasznosításra alapozott közép teljesítményű erőműnek helyet ad a régió.
- A felhagyott szénhidrogén kitermelő mezőket célszerű földgáztárolásra hasznosítani. Ilyen potenciális adottságot célszerű hasznosítani Nagylengyel–Gellénháza, Pusztaderics és Bázakerettye térségében, melyeket a tervezett ÉK–DNY-i magisztrális **tranzit földgázvezetési rendszer is igénybe vehetne**; amely további munkahelyteremtési és tranzitálási-bérleti kereskedelmi előnyökkel járna a gazdaságilag hátrányos területi szerkezetben, összhangban a Nemzetközi Energia Ügynökség előírásaival, mely nagyobb energiahordozói készletezést, tartalék kapacitás-képzést ír elő.
- Célszerű az OTK – OGY tervezet – javaslati szerint mielőbb elindítani a **megyék hosszú távú energiaellátási koncepciójának kidolgozását**, amelyben valós energiaigény becslésre alapozott, korszerű energiahordozói szerkezet megválasztás, környezetbarát energia termelés és hozzáférhető rendszerfejlesztési javaslat készül a Régió közös érdekei szerint.

KOMPLEX ENERGIAELLÁTÁSI rendszerfejlesztési feladatok

- Magyarország a jövőben is közel 50%-ban energiahordozói **behozatalra szorul** a prognózisok szerint, amelyhez az eddigi, kelet-európai országok közötti rendszerkapcsolatain felül, a **nyugat-európai együttműködő rendszerfejlesztések és bővítések kiépítését kell tovább folytatni** kölcsönös érdekek alapján (400 kV-on, nagynyomású új, É–D irányú tranzit földgázvezeték hálózattal stb.) a biztonságosabb, minőségi ellátás érdekében.
- A nyugati irányú országos és nemzetközi-, tervezett tranzit villamosenergia-, földgáz-, kőolaj-, kőolajtermékek és szilárd energiahordozói **szállítmányozás** (vezetékrendszeren, tengelyen és vízi úton) **műszaki hálózatainak** jó része átszeli a Régió területét, amelyek **nyomvonalait** társadalmi-ökológiai-gazdasági konszenzus árán mindenkor optimális feltételek mellett **biztosítani kell**, a megjelölt területi, műszaki-fizikai szerkezetben.
- A hosszú távra végzett **energiaigény** változásaira vonatkozó becslések az elfogadott „optimális változat” esetére **mérsékelt növekedést** jeleznek a gazdasági szerkezetváltást megelőző maximális teljesítmény és energiaigényekhez képest. Az energiahordozói szerkezetben a növekedés elsősorban a villamos energia iránt jelentkezik az új fejlesztési sávok és dinamikus központok térségében.
- **Határokon átnyúló energiaellátás területfejlesztési koncepcionális javaslati**
A Magyar Energiapolitika és az egyes alágazatok koncepcióinak, az Országos (OTK) és a megyék területfejlesztési koncepcióinak, **továbbá a szomszédos határmenti országok (Ausztria, Szlovákia, Szlovénia, Horvátország) távlati energetikai elgondolásainak összehangolására:**
  - interregionális energiaellátási program kidolgozása:
    - ⇒ az energiaellátás biztonságára,
    - ⇒ az erőművek (vízerőmű, atomerőmű) telepítésére,
    - ⇒ a nemzetközi kooperációs villamos-, földgáz és kőolaj hálózatok igényére, hasznosítására és telepítésére, a tranzithálózatok területhasználatára, igénybevehetőségére vonatkozóan.
- Az Európai Unióhoz való felzárkóztatása érdekében igényelt **regionális szintű**, a határon is átnyúló energia alap- és főelosztóhálózati kooperáció **rendszerfejlesztéseket** (villamos és gázellátó hálózatokat) célszerű már közép távon is beépíteni a fejlesztési programba, mint támogatást érdemlő projekteket, így:
  - az **országos és nemzetközi** ágazati villamos hálózati rendszerfejlesztések kiépítését:
    - ⇒ a 400 kV-os hálózati kapcsolatok kiépítésére Hévíz–Cinkovce, Maribor (Szlovénia) és Hévíz–Zerjevinec (horvát), később Szombathely–Südburgenland között (lásd a 17. sz. ábrát),
  - ⇒ a Jamalból indított nemzetközi **észak–déli tranzit földgázvezeték hálózatnak** a régiót és a megyét is átszelő telepítését, megcsoportosítását (a Gy-M-S megyei Bana és a Zala megyei

Nagylengyelben), amely Rédics és a szlovén országhatár térségében hagyja el az országot és Szlovénián átvezetve jut el az adriai Trieszt kikötőbe.

- Az **országos és nemzetközi** hálózati rendszerfejlesztések koncepciója és programja közép távra (a 18. és 19. ábrákon):
  - a 400 kV-os hálózati kapcsolatok kiépítésére Hévíz–Cinkovce, Maribor, Hévíz–Zerjevinec (horvát), később Szombathely–Südburgenland, újabb Győr–Wien közötti szakasz
  - a Jamalból indított nemzetközi **észak–déli tranzit földgázvezeték hálózat** régiót átszelő telepítésére, megcsapolhatóságára (a Gy-M-S megyei Banán és a Zala megyei Nagylengyelben).

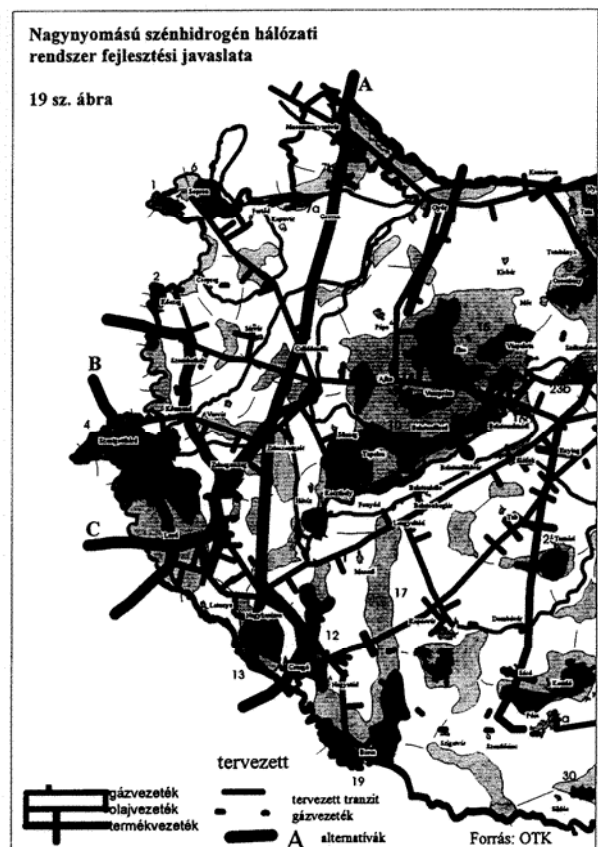
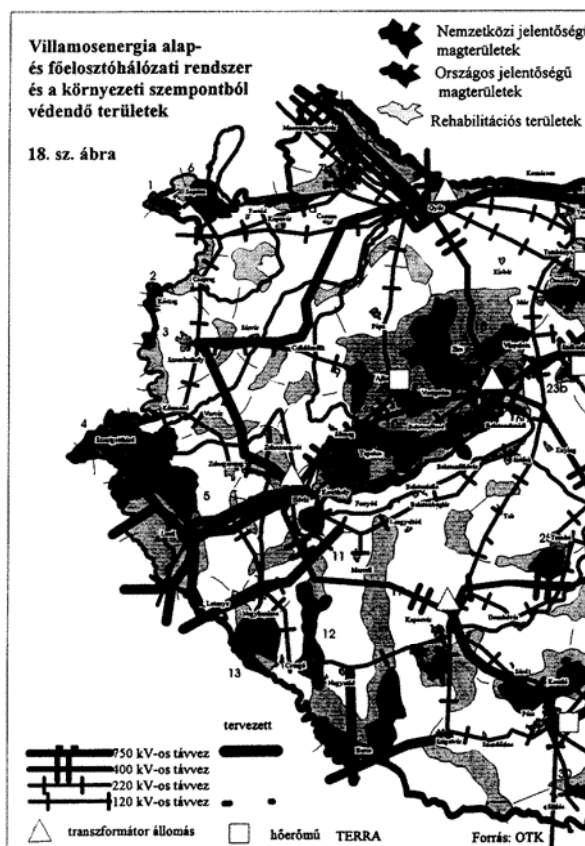
Nagy távon várható egy ugyancsak az Adria tengeri kikötői táppontból indított hajón szállított, importált cseppfolyós földgázra (LNG) alapozott nagynyomású földgázvezeték összeköttetés:

Trieszt–Csáktornya–Tornyiszentmiklós–Lovászi–Lenti–Óriszentpéter–Szentgotthárd–Ausztia nyomvonalon (Lovászi átadóval) („B” változat) vagy a

Trieszt–Lendva–Rédics–Gellénháza–Zalaegerszeg–Körmend–Szombathely–Ausztia nyomvonalakon („C” változat), gellénháza és szombathelyi átadóval

Trieszt–Csurgó–Zalacomár–Hévíz–Sümege–Celldömölk–Csorna–Mosonmagyaróvár–Pozsony („A” vált.)

A régió szempontjából ez utóbbi, É–D irányú földgázhálózati változat („A”) volna a legelőnyösebb, azzal a változtatással, hogy nyomvonala párhuzamos lehetne a tervezett É–D irányú közlekedési rendszerkapcsolattal, minél kevesebb területhasználati igénnyel. Amellett ez a gázhálózat is hozzájárulhat a megyék összefogását célzó, É–D irányú gazdasági tengelyben jelentkező rendszerfejlesztések korszerű kiszolgálásához.

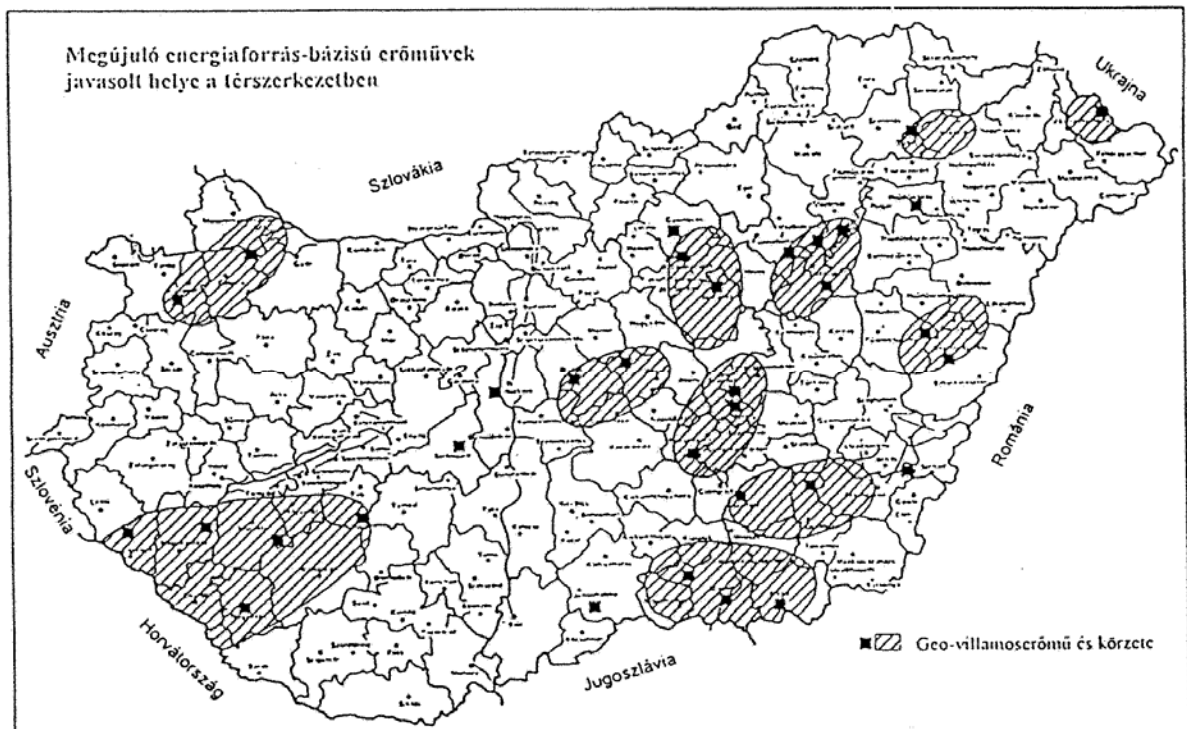

MEGÚJULÓ ENERGIAHASZNOSÍTÁSI regionális feladatok

Elsősorban Ausztriából, kisebb mértékben Szlovéniából is begyűrznek ezek a környezetbarát, energiatakarékos hasznosítási módok, amelyet az EU maximálisan támogat. Jelenleg is PHARE CBC támogatással, párhuzamosan készül egy a Régióra vonatkozó felmérés és koncepció a megújulókra. Ennek program- és projekt-javaslatait célszerű jelen koncepcióban is beépíteni.

- A **kistérségek** területfejlesztési koncepcióiban és programjaiban célszerű a **helyi hagyományos és megújuló energiahordozók** feltárására és hasznosítására szóló programokat is kidolgoztatni, beleértve a kevésbé ismert támogatási formák igénybevételének feltételeit, jelenlegi kihasználhatóságát.
- Az **Országos Területfejlesztési Koncepció** (1) összhangban az iparpolitikával és az energiaiparági és a környezet és településfejlesztési politikával, **kitüntetett szerepet szán már közép távon a megújuló energiák elterjesztésének** az ország relatíve gazdag adottságú területein, így a Régióban is, főleg a bio-, a geotermális és napenergia-források bevonásával.
- A vezetékes földgázellátás kiépítése aprófalvas térségekre aránytalanul nagy terhet jelent, ezért megfontolandó a kistérségi területfejlesztési koncepciók készítése során több korszerű változatot kidolgoztatni (helyi biomasszára, termálhőre, napenergiára alapozva) a hagyományos hőellátási megoldások mellett, s ha versenyképességük nyilvánvaló, akkor a szóba jöhető támogatásokat inkább ezekre a helyi forráshasznosításokra kérni, az import gáz helyett.
- A **biomassza** hasznosítására a mező- és erdőgazdálkodás jellegzetes mezőrégióit célszerű **előnyben részesíteni** más hagyományos energiahordozóra alapozott rendszerfejlesztésekkel szemben, azonfelül ezekhez ajánlható igénybe venni minden közvetlen és közvetett energia-megtakarítási támogatást.
- A Régió **geotermális-energiaforrás** és kitermelési adottságai, ill. potenciális lehetőségei európai és országos viszonylatban is igen kedvezőek.
A meglévő, ismert tulajdonságú kutakra a jövőben ideálisan az ún. „**komplex hasznosítási technológiát**” célszerű alkalmazni, azaz a hőfok-lépcsők mindegyikét helyben közvetlenül hasznosítani (**hőellátásra**, szárításra, balneológiai célokra), majd a lehűlt hőhordozó vizet ugyanabba a rétegbe visszavezetni a környezet védelme érdekében. A vázolt technológiák költségesek és versenyképessé várhatóan az ezredforduló első évtizedére válnak.
- Azokra az ismert **kutakra** azonban, ahol már vízgőz a hőhordozó közeg, amely **közvetlen alkalmas villamos energia átalakítására**, termelésbe fogásra, ott hasznosításuk már most időszerű és a MOL Rt. kutatásai (11) szerint versenyképes is, ezért időszerű, ha a vállalkozás anyagi feltételeinek megteremtésén fáradozik az illetékes kistérség. (a 20. ábrán)
Az Országos Területfejlesztési Koncepció energiaforráshasznosítási távlati javaslata is kiemeli Győr-Moson-Sopron és Zala megyét, mint a geovillamos-erőművek létesítésére alkalmas mezőrégiót (12) (13) és megnevezi a háttéranyag
⇒ a Szigetköz déli határoló vonalában Bősárkány–Györsövényház–Fehértó–Cakóháza–Lébény térségét,
⇒ a délzalai Letenye–Zajk–Lovászi–Lenti térségét,
⇒ a Zalakaros–Somogyfajs–Kaposvár tengelyt.
- Az energia ipar szükségesnek tartja a **termálvíz, mint hőhordozó közeg** kitermelésére vonatkozó **jogi szabályozások rendelkezését a jelenlegi törvények összehangolását** ahhoz, hogy a vállalkozások feltételei (vízkészlet-hasznosítási járulék, bányajáradék) tisztázódjanak és az EK-hoz való csatlakozás jogharmonizációját is megoldják,
- A **napenergia** hasznosítás korlátlan lehetőségei közül **már rövid távon** két legismertebb mód javasolható a Régió teljes területén, ezek:

- a **passzív naphőhasznosítás**: az új házak, üdülők, megfelelő tájolásával telepítésével, megfelelő határoló falakkal, verandával, szellőző elemekkel érhető el mintegy 15–20%-os tüzelőanyag megtakarítás évente, külön naphőt befogó berendezés nélkül,
  - **aktív naphőhasznosítás**: napkollektoros berendezés beépítése használati melegvíz és fűtés részére, tartályokkal, hőszivattyúval kiegészítve.
- Aktív napkollektoros, hőszivattyús hőellátás kiépítése javasolható a **fürdőhelyeken**, az **üdülőterületeken**, a jóléti tározótavak térségében és nem utolsósorban a **Balaton-parti** kistérségekben és a kiemelt, ill. a megkülönböztetett üdülőterületeken.
  - Az erdők turista-menedékhelyei, az erdészeti és megfigyelőállomások stb. **külterületi létesítmények** közvetlen nap/vill. energiaellátására **támogathatók a fotovillamos** (szilíciumos napcellás) **átalakító-berendezések** beépítése, amelyek nem igényelnek távvezeték építést, erdősáv-irtást stb. Célszerű volna olyan **regionális felmérést végezni**, hogy ez az abszolút környezetbarát ellátás mikor és milyen módon térülhet meg nemzetgazdasági szinten.
  - A Régió, de különösen a Fertő-tó és a Balaton térsége alkalmas **szélerőenergia** átalakításra, hasznosításra, szélerőtelep létesítésére. Az egyedi szélkerekes, háztáji gazdaságokban alkalmazott tápegységek telepítése ellenben bármely rurális térségbe javasolható.
  - Új vízerőmű telepítése a Régióban nem javasolható, legfeljebb a korábbi vízimalmok helyeire telepíthetők áramfejlesztő „törpe vízművek” formájában. A meglévő törpe vízművek felújítása elsősorban Vas megyében és kisebb mértékben Győr-M-Sopron megyében ugyancsak maximális támogatást kell hogy kapjon.

20. sz. ábra: Megújuló energiaforrás-bázisú erőművek javasolt helye Magyarországon (51)

ÖSSZEFOGLALÓ PROGRAMJAVASLATOK A MŰSZAKI INFRASTRUKTÚRA – közlekedés, víz és energia – RENDSZEREKRE

Országos, ágazati és regionális szinten

- Országos gyorsforgalmi úthálózat M7 nyomvonalának fejlesztési tervprogramja
- Országos főúthálózat M7-es, M70-es jelű útjainak fejlesztési tervprogramja
- Vasút korszerűsítések, villamosítások a Nyugat-Dunántúli Régióban
- Vasúthálózat bővítés, szlovén–magyar nemzetközi összeköttetés visszaállítása az ágazati tervek szerint, Hodos–Bajánsenye–Zalalövő–Zalaegerszeg, ill. Zalalövő–Körmend–Szombathely
- 85, 86, 84, 75, 74-es utak korszerűsítése, települési megkerülő szakaszokkal
- kerékpárút-hálózat kiépítése
- M8 korszerűsítés – Ausztria felé kapcsolat, Sopronnál Ausztria kapcsolat
- Győr–Gönyű kikötő
- légiforgalom - regionális repülőterek kiépítése (Sármellék, Pér)
- Szombathely-Pápa-Kisbér tengely
- Szombathely–Sopron–Bécs vasútvonal korszerűsítés
- Zalaegerszeg-Budapest közötti vasútösszeköttetése korszerűsítése
- összekötő és bekötő utak / zsákfalvak elérésének javítása
- határátkelőhelyek bővítése
- logisztikai központ helyszínekjelölése Győr, Sopron, Nagykanizsa
- a Régió vízbázis védelmi programja
- a Régió szennyvízgyűjtési, tisztítási programja
- a Szigetköz rehabilitációs és fejlesztési programja
- a Balaton vízminőségvédelmi programja
- a Régió hulladék-elhelyezési, ártalmatlanítási és hasznosítási programja
- Az országos és nemzetközi villamos alaphálózati és főelosztóhálózati, ágazati rendszerfejlesztéseknek (400 kV-os, 120 kV-os) a régiót érintő szakaszainak megtervezése és megvalósítása. (7. sz. melléklet)
- Országos és nemzetközi összeköttetést biztosító, nagynyomású földgázhálózat bővítés (nemzetközi rendszerkapcsolatba csatl.) tervezése és megvalósítása hosszú távon. (7. sz. mell.)
- A zalai gáztárolók – négy telephelyen – kiépítése, hasznosítása (előzetes üzleti terv)
- interregionális energiaellátási program a szomszédos országok rendszerkapcsolatainak bővítésével.

Regionális szinten

- M9 nyomvonalának kialakítása
- É-D tengely - közlekedés és gazdaság-szervező erő tervezés
- Kerékpárút-hálózat tervezés, kivitelezés
- légiforgalom - regionális repülőtér kiépítése
- Győr–Gönyű kikötő
- Szombathely-Pápa-Kisbér tengely terveinek elkészítése
- logisztikai központ helyszínekjelölése, területbiztosítása Zalaegerszeg, Szombathely
- háromszámjegyű utak rendszerének kialakítása

Megyei, kistérségi szinten

- Tömegközlekedés szinten tartása / javítása
- összekötő és bekötő utak / zsákfalvak
- kerékpárút-hálózat tervezés, kivitelezés
- a megyék közművesítési, csatornázási programjai
- a kistérségi társulások szennyvíztisztítási programja
- a hulladéklerakó-körzetek programja
- hulladékartalmatlanító bázisok programja
- árvízvédelmi létesítmények felújítási, bővítési programja
- Jóléti víztározó tavak környékének rendezése, üdülőfaluk telepítési programja
- Megyei megújuló energiafejlesztési program energiaforrás-hasznosítási megvalósíthatósági tervek és referenciahelyek kiépítése az elmaradott kistérségek helyein (nap, termál, bioenergiákra), különös tekintettel a termálenergia-hasznosításra
- Vezetékes földgázenergia-ellátás megvalósítása (127 ellátatlan településben), alternatív megoldása
- Növényi és állati eredetű szerves hulladékok biológiai hasznosítása biogáz, biobrikettáló telepek tervezése, kivitelezése 6-8 kísérleti telepre

- Közvetlen napenergia átalakítók (fotovoltaikus cellák) tervezése, telepítése tájvédelmi körzetekben
- Az erdészeti hulladékok energetikai hasznosítási javaslata
- A geotermikus energia komplex villamos és hőhasznosítási programja
- A kistérségek települések villamos elosztóhálózati, közvilágítási rekonstrukciója

Regionális – megyei szintű – hulladékártalmatlanítási programjavaslat

Ehhez két alapvető alprogram tartozik:

- Hulladékhasznosítási és feldolgozási módszerek elterjesztése,
- Regionális hulladékártalmatlanító telepek kialakítása

A **hulladékhasznosítás** kérdése alapvető fontosságú, hiszen a lerakandó hulladékmennyiség csökkenése érhető el vele. Ennek ellenére a konkrét tervek, megvalósítható elképzelések nem jelentek meg a gyakorlatban, nem-hogy a hulladékhasznosítást illetően, de még a térfogat csökkentésének megoldása ügyében sem. A különböző technológiák rendelkezésre állnak, de a gyakorlatba történő bevezetésre már sem elképzelések, sem megfelelő apparátus nem áll rendelkezésre. A fő feladat első lépésben a megvalósítható megoldások keresése és az elterjesztés körülményeinek kialakítása lenne, ide értve a megfelelő finanszírozási lehetőségek keresését. A kérdés egyértelműen regionális megoldást igényel, és a helyi szervezetek, intézmények bevonásával kezelhető.

A regionális **hulladékártalmatlanítás** feladatai megyénként a következők:

- **Győr-Moson-Sopron megyében** meg kell tartani a jelenleg is működő térségi hulladékgyűjtő rendszert. A regionális gyűjtési-szállítási rendszerekben biztosítani kell a megfelelő kapacitású és műszaki színvonalú hulladékkezelő-ártalmatlanító telepek létét fejleszhetőségét. (Részletesen vizsgálendő egy égető-berendezés telepítésének gazdasági és környezeti megvalósíthatósága.) Javasolható Csorna és Kapuvár vonzáskörzeti térségeinek közös rendszerként való továbbműködtetése. A megye összes kistélepülésén is be kell vezetni a szervezett, rendszeres hulladékgyűjtést, a részleges szelektív hulladékgyűjtés kombinálásával a visszanyerhető másodnyersanyagok hasznosíthatósága alapján.
- **Vas megyében** továbbra is fent kell tartani Szombathely és Körmend kisregionális lerakóhely jellegét. A regionális lerakók száma a megyében bővül a Csepregen épülő lerakóval és a még csak tervezett Kőszeg környéki lerakóhellyel. A meglévő lerakók tényleges állapotfeltárása érdekében végzett felülvizsgálatok eredményei alapján szükséges a kiskapacitású, környezetre veszélyes lerakóhelyek szanálása, rekultivációja, a vadlerakók megszüntetése. A megyében szintén a térségi, regionális hulladékgyűjtést-szállítást kell előtérbe helyezni, a részleges szelektív hulladékgyűjtés kombinálásával.
- **Zala megyében** az 1993-ban készült "Hulladékkezelési Konceptióterve" (NYUDU-KÖFE) szintén a regionális hulladékgyűjtést és szállítást irányozza elő és négy regionális hulladékkezelő, -feldolgozó, -lerakó telep kialakítását javasolja a megye területén. A koncepció szerint 1-1 telep a 70-120 ezer fős népesség települési szilárd hulladékmennyiségét és a telep vonzáskörzetében keletkező termelési nem veszélyes hulladékok mennyiségét tudja fogadni. A telepeken az újrahasznosítható hulladékok válogatás után visszanyerhetőek és a biohulladékok komposztálásra, a papír-, üveg- és fémhulladék újrafeldolgozásra kerülnek. A lerakóhelyek célszerűen, a megye nagyobb városainak környezetében kerülnének telepítésre: Zalaegerszeg és környéke, Nagykanizsa és környéke, Lenti és környéke, Keszthely és környéke. A NYUDU-KÖFE állásfoglalása szerint célszerű és szükséges figyelembe venni Zala megyében a Balaton Vízugyűjtő Fejlesztési Konceptiót, mely alapján javasolható még három kisebb hulladékkezelő-ártalmatlanító telep kiépítése Zalaszentgrót, Zalalövő és Zalamerenye-Zalakarosi települések környékén.

Regionális szintű önálló vízbázis védelmi program kialakítása nem szükséges, mivel egyrészt a vízbázisok védelmét a Nemzeti Környezetvédelmi Program központi feladatként határozza meg, másrészt az előzőekben felsorolt két program (szennyvízkezelés, hulladékártalmatlanítás) a vízbázisok védelmére is irányul, harmadrészt bizonyos szabályozási feladatok, mint a például a **kavicsvagyron** kiaknázási lehetőségeinek, térségi szabályainak meghatározása, **nem regionális feladat**.

VI. SZERVEZET ÉS INTÉZMÉNYFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ

6. sz. területfejlesztési cél: A területfejlesztés valamennyi szereplője közötti regionális szintű – az EU regionális politikáját is figyelembe vevő – érdekharmonizáció megteremtése, és az azt képviselő szervezeti keretek kiépítése

Indoklás:

Az Országos Területfejlesztési Konceptió irányelvei szerint a területfejlesztési programok résztvevői körében növelni szükséges a nem kormányzati, közjogi szféra szerepét. E folyamat magában foglalja mind a piacosítás, mind a társadalmasítás irányát, azaz:

- a magángazdaság kapcsolódjon be a területfejlesztésébe,
- a civil társadalom és az egyén jeleníthesse meg érdekeit, szükségleteit,
- a nonprofit szektor tevékenysége hasznosuljon a területfejlesztésben is,
- a közösségi és magánszereplők együttműködésének jogi szabályai a partnerségi szervezeteken túlmenően is tisztázódjanak,
- kormányzati eszközökkel is segíteni kell az alapítványok, egyesületek, közhasznú társaságok és profitérdekelt vállalkozások minél szélesebb körben történő beépülését a területfejlesztési célokat szolgáló tevékenységi rendszerekbe,
- a gazdasági kamarák aktív tevékenységet fejtsenek ki a területfejlesztési intézményrendszerben a térségi gazdaságfejlesztés előmozdítására,
- a regionális tudományok segítsék az új típusú területfejlesztési modell meghonosítását, a kiterjedt szervezetrendszer munkájának szakmai megalapozását.

Az Európai Unióhoz való csatlakozás folyamán a területi politikában várható legjelentősebb változás a **regionális döntési szint megerősödése**, az önálló regionális és helyi szintű kezdeményezési lehetőségek kiszélesedése lesz.

Az EU jelenlegi területfejlesztési gyakorlata szerint a három megye, mint régió megfelel majd a NUTS 2 méretű és jogkörű EU régióknak.

A Strukturális Alapok finanszírozási rendszerében a NUTS 2 szint az elemi tervezési, programozási egység, melyhez a fejlesztési forrásokat rendelik.

A Magyarországnak szánt támogatási keret elosztásában az országos érdekek és fontossági sorrendek – mint elsődleges rendezőelv – mellett az egyes régiók saját kezdeményezési és program-javaslatok hatnak majd döntő módon.

A program-javaslatok kellő kidolgozási színvonala és mélysége-, a megvalósításban résztvevő szervezetek konszenzusa és a program sikeres menedzselési képességének és feltételeinek bizonyítása elsőrendű szempontok lehetnek majd a támogatási pénzeszközök elnyerésekor.

Az egyes regionális szintű területfejlesztési programok projektjeinek a stratégiai célkitűzés szerint kijelölt „mederben tartása” nagy összefogást igénylő feladat, melynek elvégzése mindenképp **igényli egy állandó**, a koordinációra összpontosító **regionális területfejlesztési szervezet létrehozását**, annál is inkább, mivel a vázolt feladatok még nem tekinthetők az amúgy is fiatal magyar területfejlesztési politika és gyakorlat szerves részeinek.

A programok megalkotásánál, az egyes projektek tervezésénél nagy figyelmet kell szentelni az egyszerű mérhetőségnek és a monitoring rendszerrel való megfelelhetőségnek (kompatibilitásnak), még akkor is, ha ezeknek a feltételeknek a teljesítésével a program minőségi csorbulást szenved. Elfogadható az EU bizalmatlansága a még tagsággal nem rendelkező államokkal szemben, amikor az ide szánt segélyezés alkalmával – érthető módon – még nagyobb figyelmet fordítanak a beruházások hatékonyságára. Ezek miatt nagyobb a támogatási esélye egy, a résztvevők (gyakorlati és nem elvi!) megállapodásán – konszenzusán – alapuló, az EU szab-

ványos terv-értékelési normáknak megfelelő, könnyen átlátható és mérhető eredményeket kínáló programnak.

A Nyugat Dunántúl esetében az integrációra való felkészülést több tényező is megkönnyíti. A térség szereplői a PHARE CBC programon keresztül megismerik az EU pályázati rendszerét, a projekt finanszírozás és projekt menedzselés menetét és buktatóit. A határon átnyúló kezdeményezések bizton számíthatnak az EU támogatására az integráció után is.

Az Alpok-Adria munkaközösségében való részvétel és a PHARE CBC keretében, illetve az ettől független határon átnyúló együttműködések során hasznos tapasztalatok halmozódtak fel a nemzetközi együttműködés terén, ami szintén előnyös adottság, hiszen az EU széleskörű támogatási rendszereket működtet a határon átnyúló együttműködések elősegítésére.

A régió nem minden tekintetben van azonban előnyös helyzetben. Jelenleg még **hiányzik a gazdaság- és területfejlesztési elképzelések regionális koordinációja**, nem alakult még ki a regionális szintű területfejlesztés intézmény és eszközrendszere, szintén nincs kialakult kapcsolatrendszer a gazdaság szereplői és a területfejlesztési intézmények között, és a terület- és gazdaságfejlesztésért felelős különböző szervezetek sem jutottak el az operatív együttműködés és információcsere megfelelő szintjére. A nagyfokú önállóságot élvező közigazgatási egységek érdekegyeztetésének nincs kialakult fóruma. A szomszédos Burgenlanddal való viszonyt sok területen érdekellentét jellemzi, ami a most alakult Euró régiós Szövetségben feltehetőleg elsímul.

Az uniós csatlakozásra való felkészülés folyamán választ kell találni ezekre a szervezeti és intézményfejlesztési kérdésekre, hogy a régió a csatlakozással járó előnyöket a maximális mértékben ki tudja majd használni.

MEGOLDANDÓ FELADATOK

Regionális területfejlesztési program elkészítése

A Regionális Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott fejlesztési célokat és irányokat a Regionális Területfejlesztési Program hivatott továbbgondolni és a célokhoz részletesen megtervezett, konkrétan megvalósítható programokat rendelni.

A programok részletesebb kidolgozása már az Európai Unió programfinanszírozási gyakorlat szerint kell hogy készüljön, az abban foglalt célokhoz szükséges forrást sok esetben az EU belépést felkészítő támogatások nyújthatnak majd.

A regionális Területfejlesztési Program kidolgozására a régió odaítélt Phare támogatási kerettel rendelkezik.

A Regionális Területfejlesztési Tanács állandó munkaszervezetének kiépítése

A regionális fejlesztési elképzelések összehangolására, azokból egy egységes, az EU finanszírozási feltételeinek megfelelő program kidolgozására, az EU pályázati rendszereinek nyomon követésére, a programok és projektek menedzselésére a régióknak fokozatosan egy olyan **kis létszámú, de hatékony munkaszervezetet** kell létrehozni, amely – a Regionális Fejlesztési Tanács felügyelete alatt működve – biztosítja a Nyugat Dunántúl „versenyképességét” a regionális menedzsment területén.

Ez a munkaszervezet biztosítaná az állandóságot a Regionális Területfejlesztési Tanács (RTFT) alatt, amely Tanács ciklusonként változó személyekből, évente vállalt rotáció szerint sorra kerülő megyei elnöki vezetéssel működik. A kis létszámú munkaszervezet elsődleges feladata az információcsere elősegítése, a mindhárom megyében felhalmozódott tapasztalatok és kezdeményezések összegyűjtése és összeolvasztása lenne.

A feladatok sokrétűsége és azok gyors változása megkívánja, hogy az RTFT az állandó munkaszervezet mellett rendelkezzen egy rugalmas összetételű **külső szakértői hálózattal** is, akik

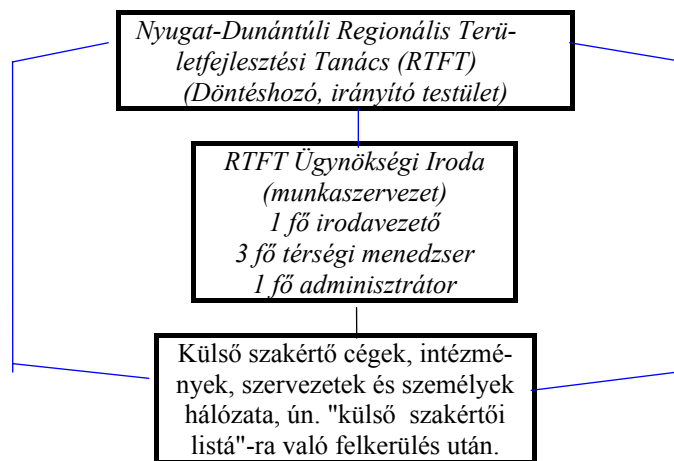
közül bármikor bevonhatók – szerződéses formában – azok, akik egy-egy feladat ellátására a legalkalmasabbak (a javasolt kapcsolati rendszerrel kibővült szervezeti séma a 22. ábrán)

A regionális szintű külkapcsolatok bonyolítását és nemzetközi és EU szintű érdekérvényesítést a RTFT, illetve a munkaszervezet (speciális képzettségű szakembere) végezheti.

A munkaszervezetet az alábbi szervezi felépítésben célszerű létrehozni.

A munkaszervezet az RTFT közvetlen felügyelete és munkáltatói joga alatt végzi a tevékenységét. Az irodát először elegendő csak 2 személlyel (irodavezető és adminisztrátor) létrehozni, majd 3 térségi menedzserrel bővíteni. A menedzsereket célszerű úgy kiválasztani, hogy a régió mindhárom megyéjét képviseljék.

21. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Regionális Területfejlesztési Tanács munkaszervezete

Az iroda munkatársait az RTFT nyilvános vagy meghívásos pályázaton választja ki. Az iroda munkatársai főállású alkalmazottként dolgoznak. Az iroda elhelyezése kérdésében az RTFT dönt kölcsönös megállapodással. A telephely állandó helyen, lehetőleg a Régió központi helyén legyen, még abban az esetben is, ha az RTFT üléseit váltakozó helyszíneken (pl. felváltva a 3 megyében) szervezik, és az RTFT elnöke az évenként vállalt rotáció alapján változik.

Az iroda fő feladatai:

- Titkársági feladatok
- A régióban felmerülő, a regionális területfejlesztési politikát érintő elképzelések koordinálása.
- Információcsere elősegítése a területfejlesztés szereplői között, a szereplők felkészítése az EU program finanszírozási gyakorlatára. (Workshopok, előadások)
- A regionális elképzelések egyeztetése a szomszédos régiókkal (határon túl is), közös projekt lehetőségek felderítése.
- Az RTFT elnöke és tagjai részére a tanácsban való részvételükkel kapcsolatos ügyeinek intézése.
- Az RTFT üléseinek előkészítése, rendezvények megszervezése.
- Az RTFT költségvetésének, pénzügyi és számviteli feladatainak bonyolítása.
- A külső szakértői hálózat megszervezése, irányítása, pályáztatás illetve felkérés, napi kapcsolattartás velük, szerződések előkészítése és végrehajtása.
- Az RTFT egyéb napi ügyeinek intézése, az RTFT ülései közötti időszakokban a folyamatosság biztosítása.
- Az RTFT pályázati részvételnek megszervezése és bonyolítása.

Megyék és a megyei jogú városok regionális együttműködési hálózatának kialakítása

Hasonlóan fontos – rövid távon megoldandó – feladat, hogy a munkaszervezet az érintettekkel konzultálva kialakítson egy **olyan regionális együttműködési hálózatot**, melyben a megyei jogú városok gazdasági, szellemi erejüknek megfelelően lennének reprezentálva és döntési jogkörökkel felruházva.

Célszerű lenne továbbá a „Területfejlesztésről és Területrendezésről” szóló törvény módosítását indítványozni, hogy a Regionális Területfejlesztési Tanács döntési jogkörrel rendelkező tagjai körét a régiók bővíthessék a megyei jogú városokkal.

Az ország azon régiója, mely képes lesz a régiót meghatározó erők konszenzusán alapuló intézményi és szervezeti keretet kialakítani behozhatatlan előnyre tesz szert a regionális szintű programok kidolgozásában és így az EU források megszerzésében.

Közösségi és magánszereplők bevonása a területfejlesztésbe

A viszonylag fiatal magyar területfejlesztési politikának nagy szüksége van a civil szféra és a gazdasági élet támogatására.

Ezért a területfejlesztés minden szintjén (országos – kistérségi) kiemelt jelentőségű a közösség és magánszereplők bevonása a területfejlesztésbe.

Ez történhet az alábbi módokon:

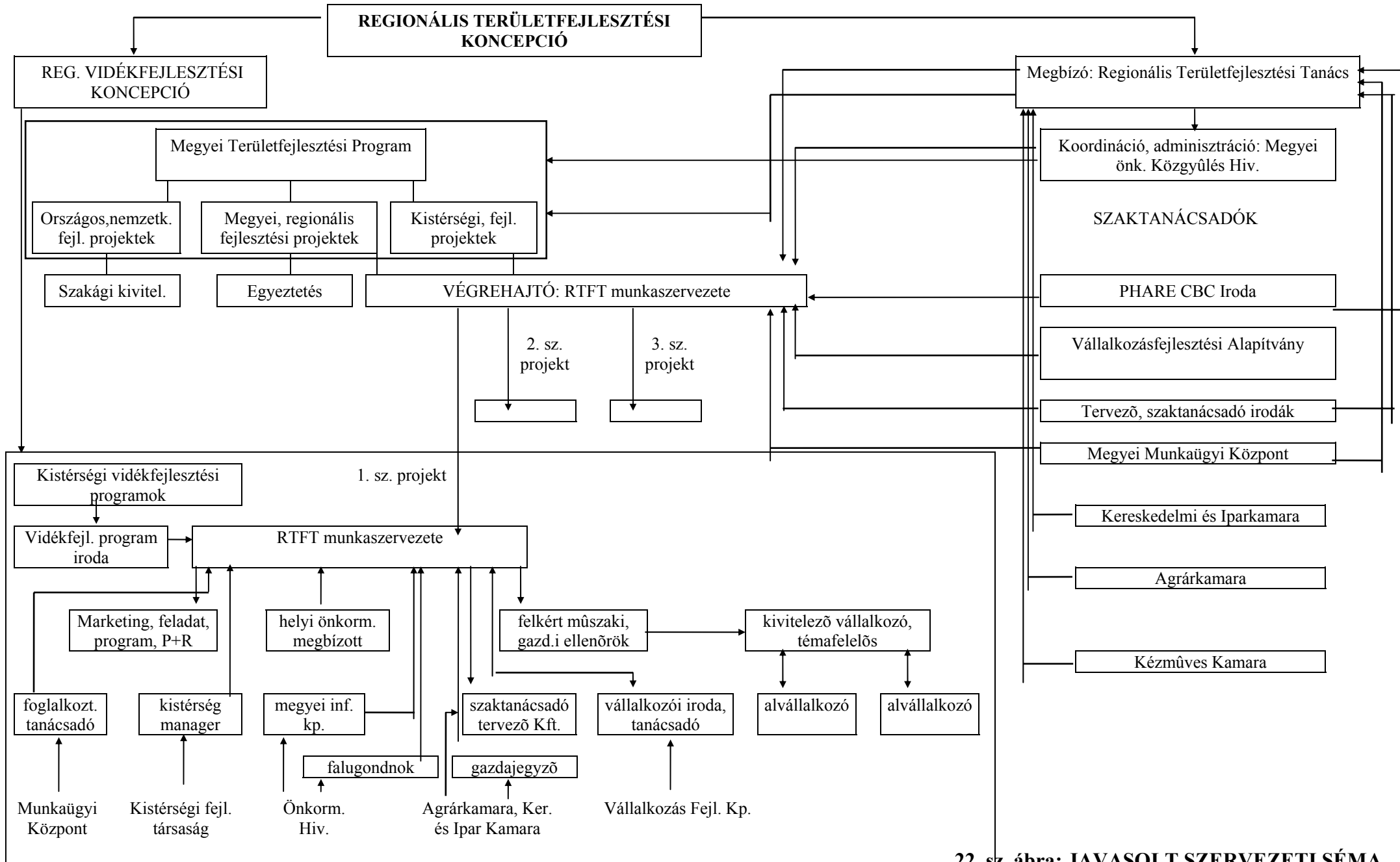
- sajtóforumok
- kiadványok, információs anyagok
- civil szerveződések, gazdasági szereplők meghívása a terf.tanács üléseire
- koncepciók, tervek egyeztetési szintjeinek (a realitások figyelembe vételével való) szélesítése különösen a gazdasági szereplők körében.

Országos - ágazati szint

- Területfejlesztés és Területrendezési törvény módosítása a Regionális Területfejlesztési Tanács döntési jogkörrel rendelkező tagjai körének a megyei jogú városokkal való kibővítéséről.
- Kormányrendelet-módosítás kezdeményezése a területfejlesztési megyei és regionális koncepciók egyeztetési, véleményezési módjának módosítására, annak érdekében, hogy a **legkiseb**b véleményezésre jogosult **szint a kistérség** (lehetőleg a tervezési statisztikai körzet szintje) és ne a település szintje legyen.
- Közösségi és magánszereplők bevonása a területfejlesztésbe

Regionális szint

- Területfejlesztés és Területrendezési törvény módosításának indítványozása a Regionális Területfejlesztési Tanács döntési jogkörrel rendelkező tagjai körének a megyei jogú városokkal való kibővítéséről.
- A Regionális Területfejlesztési Tanács állandó munkaszervezetének kiépítése
- Regionális területfejlesztési Program elkészítése
- Regionális területfejlesztési fórum kialakítása a megyei jogú városok aktivizálásával
- Közösségi és magánszereplők bevonása a területfejlesztésbe

22. sz. ábra: JAVASOLT SZERVEZETI SÉMA

VII. A TELEPÜLÉSRENDSZER FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

7. sz. területfejlesztési cél: A települési funkciók egészséges munkamegosztása, s hagyományos települési szerkezet megőrzése, új, nyitott területi szerkezet kiépítése

Indoklás

- A Régió rendhagyó településszerkezetének oldására a rendszerváltás nyitotta meg a szabad fejlődés lehetőségét, a városi koncentráció helyett, a kivételes karakterű aprófalvas, hagyományörző települések **funkcióinak gazdagítását** (a határmenti elzártságból a kereskedelem, a turizmus újraéledését, a kapcsolatbővítést stb.).
- az új törvények révén, az önkormányzás jogi alapot teremtett **kistérségi önszerveződésekre**, érdekképviselőket legalizálására előbb csak egy-egy egysíkú fejlesztés közösen vállalt megvalósítására (pl. vezetékes ivóvízellátás, földgázhálózat építés, közmunka, foglalkoztatás stb.), később, napjainkra már kistérségi komplex fejlesztési programok készítésére, készíttetésére, amelyben a funkciómegosztásokban (pl. oktatási intézményrendszerben) is egyezsége jutnak.
- A rendhagyó szerkezet csak részben igazolható természetföldrajzi, topográfiai adottságokkal, sokkal inkább a történelmi, politikai események hatása szabta meg a települések megmaradását, jelenkori sorvadását, határmenti hosszú idejű elzártságot, kapcsolatbénítást és településpolitikai-, oktatáspolitikai fejlesztésekben jelentkező mellőzését. A jelenleg formálódó **országos településfejlesztési irányok** elsősorban és szükségszerűen **az elmaradottság, a hátrányos helyzetű települések felzárkóztatását célozzák**, nem kezelik azonos fontossággal a településhálózat egyes markáns elemeit, nem szabják meg a korábbi „funkciók” és szerepkörök hierarchiáját, főleg nem **„fejlődésük” mértékét**, módját és minőségét, mivel ezt **a települések** mint önkormányzó szervezetek alulról, **saját maguk és részben a piaci körülmények** (amelyek ugyancsak szabadon érvényesülhetnek, ill. a települések szabadon befolyásolhatják) **alakítják már ma is**.
- Az **innovációs és szellemi központok** azonban változatlanul a településrendszer és a területi szerkezet meghatározó csomópontjai. Ahhoz azonban, hogy hatásukat regionális és térségi szinten is kifejthessék, egymással és a környezetükkel aktívan együttműködő hálózatot kell alakossanak.
- Választ kell találni a területfejlesztési szándékok és elvek, valamint a jelenlegi magyar közigazgatási rendszer visszáságai – különösen a megyei jogú városok – megyék kapcsolatában – között éleződő ellentétre, mivel a közigazgatási rendszer egyes elemei a decentralizált területfejlesztést és a regionális politika alapelveinek kibontakozását (szolidaritás, szubszidiaritás) gátolják.
- Az agglomerálódó térségek gazdasági és társadalmi életben betöltött egyre fontosabb szerepét a települések közötti intézményi kapcsolatoknak is követnie kell (a 23. ábrán).

Megoldandó feladatok:

(1), (2), (3), (4), (5), (45), (46), (48)

- **Az innovációs és szellemi központok** (elsősorban a megyei jogú városok) **közlekedési kapcsolatainak, intézményei kapcsolatainak, gazdasági kapcsolatainak élénkítése**.
- Az innovációs és szellemi központoknak az egymással és a környezetükkel szorosabb együttműködést kell kialakítaniuk. Ezek a kommunikációs csatornák fizikai értelemben véve: a közlekedési kapcsolatok, a távközlési hálózat, míg elvontan értelmezve: szellemi, oktatási-kutatási kapcsolatok, emberi kapcsolatok, intézményi és gazdasági kapcsolatok.
- A Nyugat-Dunántúl térszerkezetének kiegyensúlyozottabbá tételéhez fontos feladat a térség szellemi bázisainak fizikai és szellemi értelemben vett összekapcsolása. Hasonlóan fontos, hogy a szellemi központok körüli közvetlen területek és települések a központ kisugárzásának hasznélvezői legyenek. A vonatkozó fejlesztési elképzeléseket a humán erőforrással és az infrastruktúrával foglalkozó részek tárgyalják.

- **Megyei jogú városok településszerkezetben betöltött helyének, szerepének erősítése.**

A megyei jogú városok a rendszerváltás óta a magyar településrendszerben megkülönböztetett helyet foglalnak el. A törvényi szabályozás folytán a megyei jogú városok és azok megyéi, illetve a közvetlenül határos települések közötti kapcsolat rendezetlen, a mindenkori intézményi és személyes erőviszonyok függvénye.

A **Régió (és az ország) közigazgatási rendszere a területfejlesztést, a helyi szintű kezdeményezések felnövelését, a decentralizált döntéshozást és programmegvalósítást jelen állapotában nem segíti elő.**

Országos szinten a közigazgatási rendszer racionális átszervezése, regionális és megyei szinten helyi problémaáthidaló megoldások keresése a legfontosabb feladat, hogy a **megyék települései szerves és bonthatatlan egységet alkotva** vehessenek részt a decentralizált területfejlesztés feladatainak megoldásában.

- A kistérségi szerveződés fejlődésében a falvak szövetsége elérte, hogy azonos súllyal kezeljék, mint egykori városközpontját (kivéve a nagyvárosok esetét), ami a fejlesztések fölötti demokratikus döntésekhez vezetett napjainkig. E településpolitikát továbbfejlesztése javasolható a jövőben, a funkciók egészséges munkamegosztásával, hogy – a létszámtól független – új városok, kistérségi dinamikus központok erősödjenek a kevesebb számú városba áramlás eddigi káros gyakorlatával szemben. A településfejlesztési részletes javaslatokat dinamikus község központok és városi rangra vonatkozó javaslatokat a Konceptió háttér, ill. a „nagy” anyaga tartalmazza.
- Az **aprófalvas térségek**, kis lélekszámú települések elszorvadása, intézményi-infra-strukturális elmaradottsága és **minimális munkahely-kínálata**, tetéztve a lakosság elöregedésével stb. **jelenti a településhálózati fejlesztés fő feladatát**, amely azonban csak hosszabb távon hozható egyensúlyba.
- Ehhez nem elegendő a terület és településhálózat ismert eszközrendszere, hozzá kell hogy adódjon az ágazatok; elsősorban a mezőgazdaság válságkezelésére, a kereskedelem, a szolgáltatók engedményeire alapozott további eszközök, **munkahelyteremtő spec. támogatások** teljes szellemi és anyagi eszköztára, újabban a **vidékfejlesztés lehetőségei**.
- Az elmaradott, ill. kedvezményezett települések felzárkóztatására a kormányzat a „**határmenti**”-ségből származó eddigi hátrányos helyzet javítására részben hozzájárul olyan külső támogatások elnyeréséhez, mint pl. az Európai Unió által az ország nyugati határmenti 3 megyéjének (Győr-Moson-Sopron, Vas és Zala) EU szintű felzárkóztatására szervezett Interreg II.-PHARE CBC Program keretében pályázható támogatásokhoz, hatékony felhasználásához, amit akár a tervezésre, akár a megvalósításra vehetnek igénybe a régiót alkotó megyék, a kistérségek, s az arra érdemesült speciális projektek.
- A kormányzati támogatás másik lehetséges formáját a **szabad vállalkozás és határmenti, ill. nemzetközi kereskedelembe való bekapcsolódás lehetőségét** is célszerű igénybe venni, annak számos kedvező elemével (vámszabadterületek, kamionfogadó központok, „vállalkozási övezet” létesítési és működtetési kedvezményei, új határátkelők stb.).
- Funkcióbővítés* a Régió kiegyenlítettebb fejlődése érdekében: a felsorolt kormányzati elvi, koordinatív és esetenkénti konkrét központi támogatások szükséges, de nem elégséges volumenjét a településhálózat ki kell hogy egészítse önszervezéssel, alulról indított fejlesztések felkarolásával, megragadva valamennyi **funkcióbővítési igényt** és lehetőséget is. Ilyen igények:
  - ⇒ az oktatás bővítése, korszerűsítése, területi terítése
  - ⇒ a munkahelyteremtés újabb formái (idegenforgalom, turizmus, termálturizmus, ökoturizmus),
  - ⇒ a korszerű mező- és erdőgazdaság, gyümölcstermelés fejlesztése,
  - ⇒ a határmenti, a nemzetközi kereskedelembe, tranzit szállításba való bekapcsolódás.

* A témával foglalkozó részletes kutatások a települések 5 funkcionális típusát határozták meg 1 – városi funkciójú települések, 2 – város és falu közti átmeneti települések, 3 – funkciógazdag falvak, 4 – funkcióhiányos falvak, 5 – funkciószegény falvak. Győr-Moson-Sopron megye városi funkciójú települései meglehetősen egyenletlenül fedik le a megye területét, mivel a kelet–nyugat irányú közlekedési tengelyre fűződnek fel. A 85-ös úttól délre nagy kiterjedésű városi hiányos terület található. Ebben a térségben a központi szerepkör az eggyel alacsonyabb funkcionális településekre hárul. Vas megye északkelet–délkeleti szegélyének városai részben hiányos funkcióknak részben a köztük lévő nagyobb és közutakkal gyengén feltárt területeknek köszönhetően nem tudják szolgáltatásaikkal megfelelően ellátni a területet. Hasonló a helyzet a leginkább aprófalvas Zala megyében, ahol Zalaegerszegen, Nagykanizsán és Keszthely-Hévízen kívül a városok gyengék és perifériális elhelyezkedésűek. Ezekben a városi hiányos területeken különösen nagy szerep hárul a településhierarchia következő szintjén elhelyezkedő településekre.

- **Az agglomeráló térségek érdekegyeztető fórumainak kialakítása**
A nyugat-Dunántúl területén nagy kiterjedésű agglomerációk formálódnak elsősorban Győr, Sopron és Szombathely, majd Zalaegerszeg, Nagykanizsa és Lenti térségében.
Az agglomerációban szervesen együtt élő települések egyre több közös problémán osztoznak (közlekedés, lakáshelyzet, munkaerő ...stb.).
A közös problémák és feladatok megoldására **agglomerációs tanácsokat** célszerű létrehozni, ahol a települések saját jogkörében az agglomerációs tanácsra átruházott feladatokat hatékonyan és a térség számára optimálisan lehet kezelni. Az agglomerációs tanács a területfejlesztés térségi feladatainak megvitatására is alkalmas fórum lehet.
- A térszerveződés másik, jelentőségében növekedő elemeit, a valóságos, önszerveződő kistérségek, **kistérségi társulások**, településszövetségek fejlesztését célszerű támogatni. A kistérségi szerveződések különösen **a városhiányos területeken jelentenek szervező erőt**, ahol az egymással szövetkező települések egymással egyenrangúak és az együttműködést nem árnyékolja be a központi település – környező falvak vélt vagy valós ellentéte.
- A Régió területi szerkezetében mintegy képzeletbeli É–D irányú tengelyre fűzve helyezkednek el a hátrányosabb helyzetű területek; az ún. **„belső perifériális” térségek**, amelyek mindhárom megyében megtalálhatók. **Közös fejlesztésük** – gazdasági-, infrastruktúra és emberi erőforrásfejlesztéssel – a megyék közötti együttműködést teremtené meg, amely a „Régióvá válás”-hoz elengedhetetlenül szükséges.

TÉRSZERKEZETI VÁLTOZÁSOK, JÖVŐKÉP PROGNÓZIS

A térbeli mozgások, a Régió belüli munkaerő vándorlások, feltehetően a tradicionális területi központokon felül, újabb szervezőközpontokba irányulnak majd. Ilyenek lesznek:

- a vállalkozói övezeti központi tömörülések,
- az ipari park létesítésére felkészült vállalkozó és munkahelyteremtő bázisok,
- a ma még városhiányos térségek új városai,
- a kistérségi társulások szervező települései,
- a meddőkút hasznosításból kinövő új fürdőhelyek,
- a műszaki infrastruktúra rendszerek csomópontjainak, bázisainak sűrűsödési helyeinek helyet adó települések, településcsoportok,
- a kisebb lélekszámú, de funkciójukban már most gazdag határmenti települések, átkelőhelyek, a megye ún. „kapui”.

A vázolt, egészséges szerkezeti és területhasználati is járó módosulások a mai pontszerű fejlesztési gócból az azok összeköttetéseiből képezhető területi hálószerkezettel szemben, hosszú távon egy az egész Régiót valamilyen szinten összetartó, és kölcsönösen informáló **új térszerkezet hoznak létre**, amelynek régi és új szervezőközpontjai egy többoldalúan egyensúlyos zónarendszer elemeivé válnak a jövőben (a 24. ábrán)

A **zónákban dinamikus mozgásokat**, pezsgőbb társadalmi-gazdasági életet, színvonalasabb szolgáltatást generálnak az ide jutó ágazati rendszerek és infrastruktúrák. A **legerőteljesebb** és biztonságosabb az a terület, vagy **folysó**, ahol a legtöbb műszaki hálózati rendszer sűrűsödik majd össze (4–5 vezetékág). Az ellátások bővülését a helyi vállalkozói kedv felélénkülése okozhatja (önálló vállalkozások, önálló farmergazdaságok láncolat jön létre), a jelentkező közlekedési, víz- és energiaellátási bővülő igényekkel és rendszerfejlesztésekkel.

Ezt a jövőbeli szerkezetet lehet összevetni bármely területi tevékenységgel, hogy döntéselőkészítő-, rendezési-, szabályozási javaslatok szülessenek bizonyos engedélyezésekre, tiltásokra.

A szerkezet „erővonalai” nyitottak befelé, a szomszédos megyék, illetve országos nagyrégiók irányába éppúgy, mint kifelé a határon átnyúló térségekbe. Ezek nem csupán feltételezések, hanem valós megállapodásokkal is alátámasztottak, így például Győr-Moson-Sopron megye az É-

Dunántúli tervezési statisztikai régióval is kooperál, Zala megye a Nyugat-Dunántúli tervezési statisztikai régióba és egyben a PHARE CBC program régióba tartozik, azonban a törvény lehetőségével élve, meghatározott regionális érdekek következtében elkötelezett része és tagja a Dél-Dunántúli Régióknak is, a Balaton Fejlesztési Tanácsnak (Zala, Veszprém, Somogy megyékkel) stb.

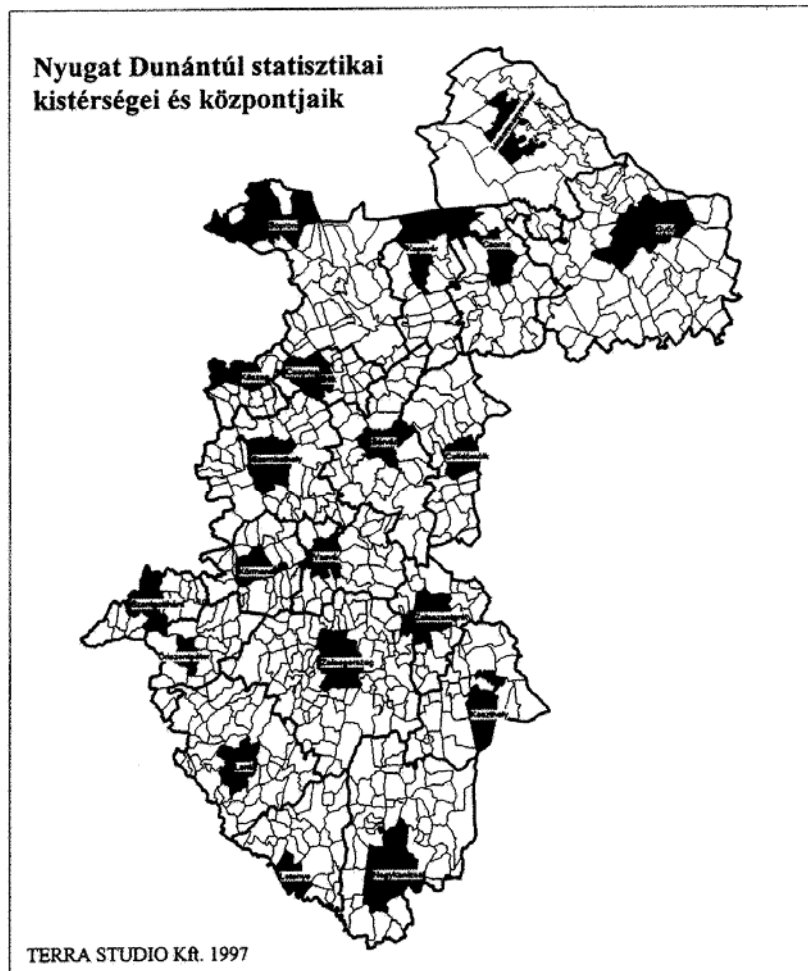
Javaslat

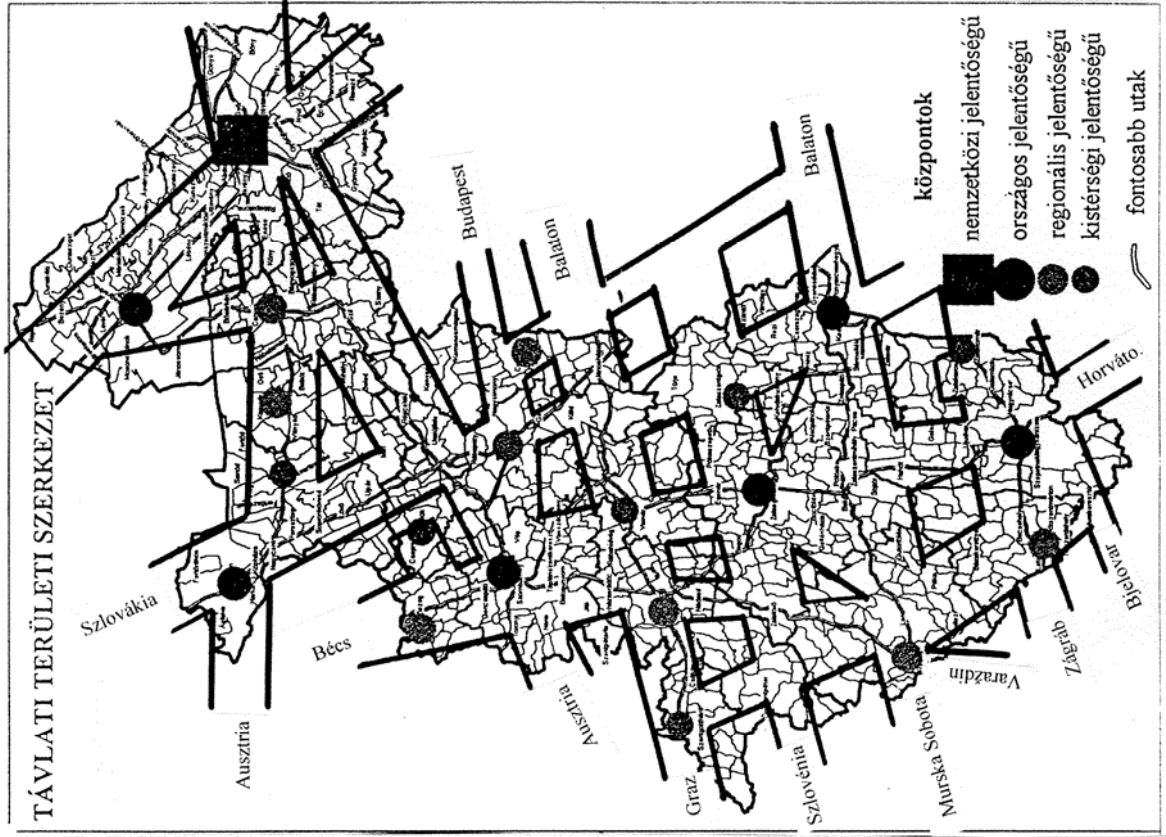
A településfejlesztésekre külön programjavaslat kidolgozása regionális szinten nem szükséges. Helyette célszerű megvizsgálni a készülő megyei területrendezési tervekben, hogy mely települések nélkülöznek a friss általános rendezési terveket és azok programjait.

PROGRAMJAVASLAT

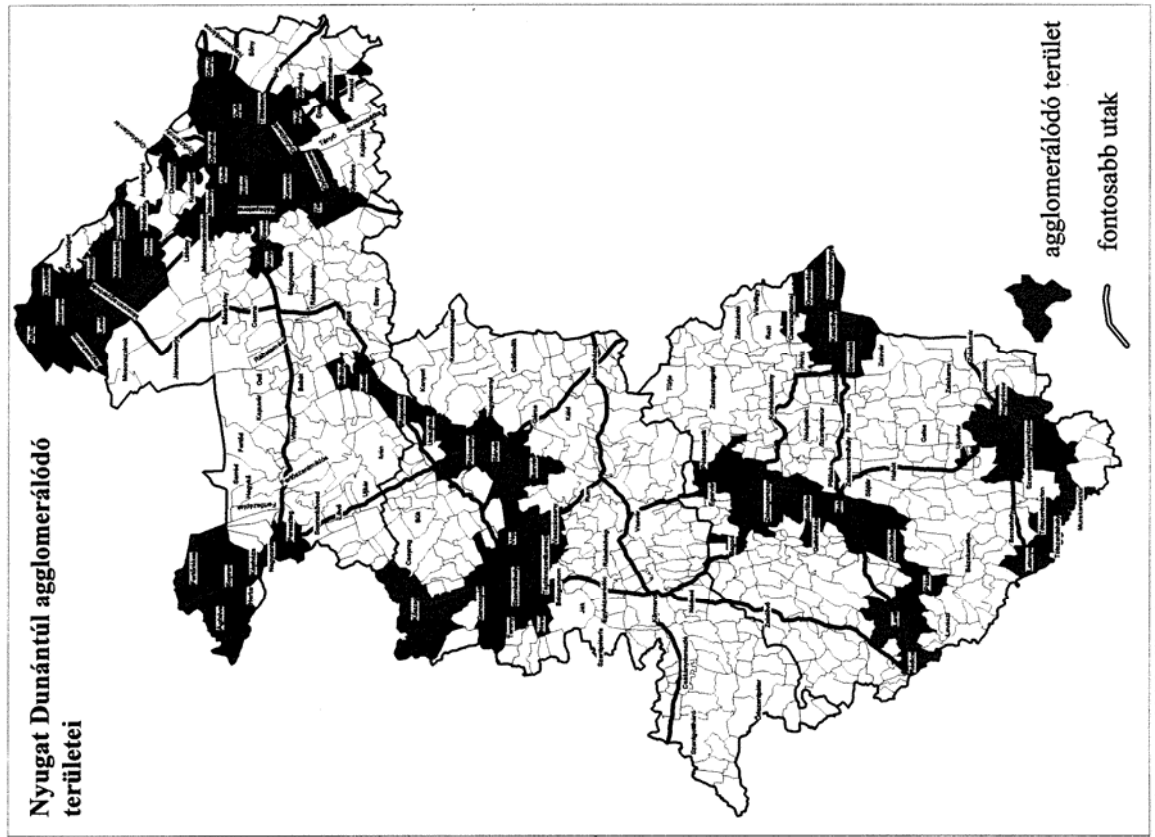
Országos, ágazati és regionális szinten

- A Régió Településrendszerének Fejlesztési Programja az OTK irányelveivel és a szomszédos Észak- és Dél-Dunántúli Régióval összhangban.
- A Nyugat-Dunántúli Régió É–D irányú gazdasági és közlekedési tengelyének Területfejlesztési Programja.
- A Régió egyes kistérségeinek komplex, ill. speciális – pl. üdülőterületfejlesztési – programjainak támogatása.
- A határmenti és a határon átnyúló kistérségi területfejlesztési programok támogatása.

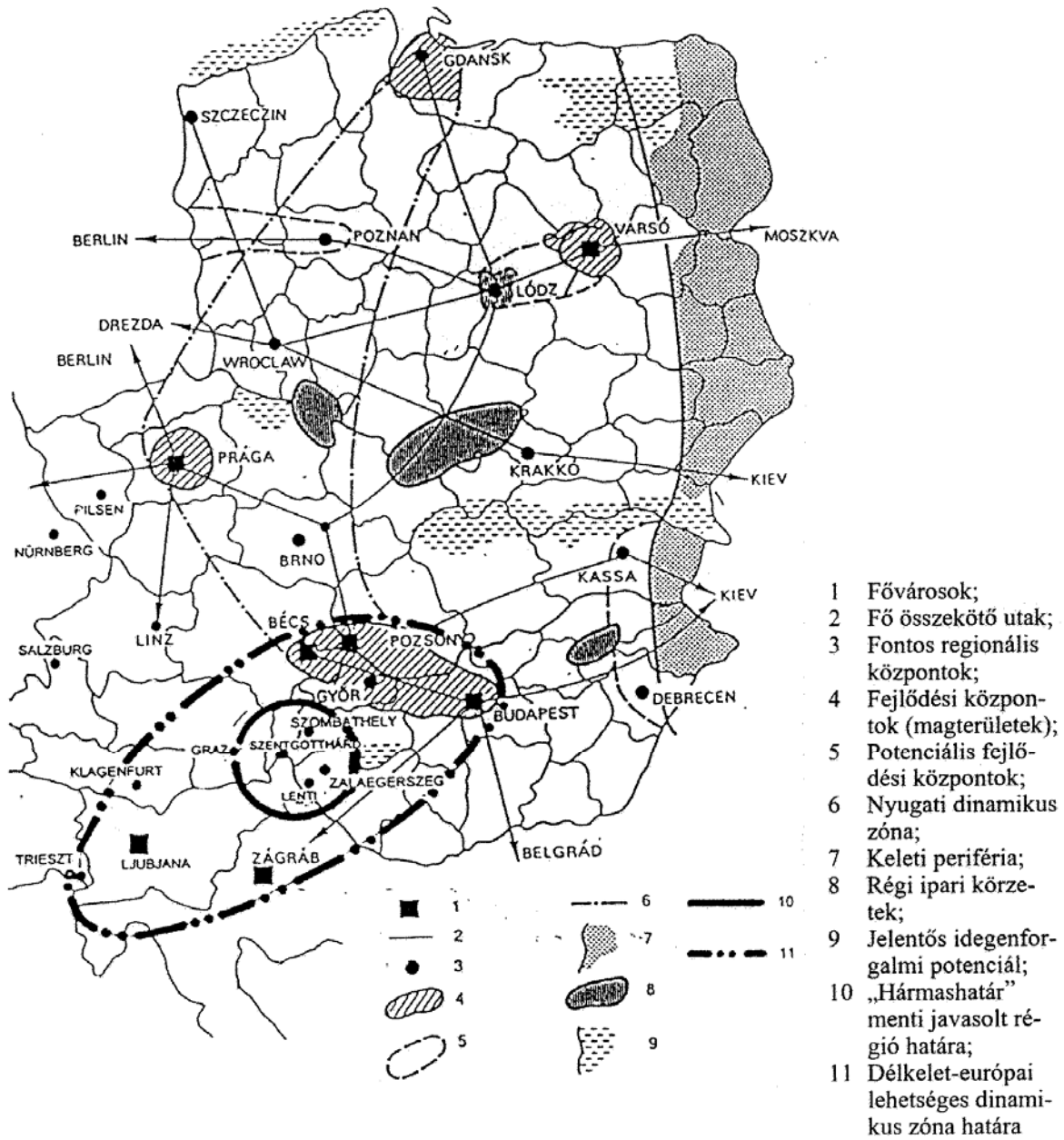

24. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió távlati területi szerkezete

23. sz. ábra: A Nyugat-Dunántúli Régió agglomerációs területei

Közép-Európa regionális nagyszerkezete (G. Gorzelak nyomán)

25. sz. ábra: Közép-Európa regionális nagyszerkezete (G. Gorzelak nyomán)

VIII. AZ EURÓPAI CSATLAKOZÁS, EU NAGYRÉGIÓBA TARTOZÁS FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA

8. sz. területfejlesztési cél: A hazai területfejlesztési rendszerbe illeszkedő, az EU csatlakozási feltételeknek megfelelő Régió megteremtése a külkapcsolatok és hazai regionális kapcsolatok bővítésével, a határmenti közvetítő szerep kiterjesztésével, a meglévő európai nagyrégiós csatlakozás mellett, új nagyrégióba tömörüléssel

Indoklás:

A meglévő kapcsolatok jelentős bővítése szükséges a következő tématerületeken:

- Az Osztrák–Magyar Határmenti Regionális Tanácsnak (INTERREG II) tagja: Győr-Moson-Sopron és Vas megye

- **Burgenland (71)**

A nyugat-Dunántúl számára a Burgenland, mint közvetlenül szomszédos ausztriai és EU tartomány fejlesztési elképzeléseinek megismerése a határon átnyúló együttműködések sikerre viteléhez kiemelt fontosságú.

Burgenland, mint EU 1 célterület támogatást élvez az EU strukturális alapjaiból. A Nyugat-Dunántúl számára különösen fontos, hogy megtalálja azokat a kapcsolódási pontokat, ahol az osztrák tartománnyal együtt tud működni, hiszen egy jól funkcionáló határmenti együttműködés jelentős anyagi és erkölcsi előnyt jelenthet a térségnek az EU integráció során.

A Phare CBC program kedvező feltételeket nyújt az együttműködésre, azonban a Burgenlanddal való viszonyt jelenleg sok területen érdekellentét jellemzi, a nagy múltra visszatekintő magyar–osztrák kapcsolatok ellenére, a határon átnyúló együttműködések mindaddig nem sikerült a szereplők között általánosan és a gyakorlatban megvalósítani.

- A létező és fejleszhető határon átnyúló együttműködések:
  - ⇒ Irottkői és Őrség-Rabb - Goricko Natur Parkok
  - ⇒ Szentgotthárd - Heiligenkreutz ipari park
  - ⇒ Fertőd-Hanság Nemzeti Park közös fejlesztése
  - ⇒ Gazdasági együttműködések Észak-Burgenland és Győr-Moson-Sopron megye között
  - ⇒ Sopron határon átnyúl gazdasági, kulturális kapcsolatainak mind teljesebb helyreállítása
  - ⇒ Oktatási, képzési és kulturális kapcsolatok
  - ⇒ Közép-Burgenland és Vas megye kapcsolata egyrészt Kőszeg és Obenpullendorf együttműködésében, másrészt Szombathely határon túli vonzáskörzetének helyreállításával realizálható (pl. oktatási, szolgáltatások). Kőszeg-Csepreg-Bük térségében elsősorban a termálturizmusban való együttműködésnek vannak lehetőségei.

- **Szlovákia**

Magyarország és a Nyugat-Dunántúl viszonya Szlovákiával a szlovák állam megalakulása óta kedvezőtlenül alakult, elsősorban a politikai feszültségek következtében. A Phare program szlovák–magyar viszonylatban szintén elsősorban politikai okok folytán későn jutott bármilyen értékelhető stádiumba. 1997 végén a szlovák fél álláspontjának és a Phare felelőseinek megváltozása után lehetőség nyílt az eredményes tervezés megkezdésére.

A magyar nemzetiséggel fenntartott kulturális kapcsolatokon kívül esetleges gazdasági (elsősorban kereskedelmi) kapcsolatok alakultak ki a Régió és Dél-Szlovákia között.

Szlovénia és Magyarország közötti együttműködések

Szlovénia, hasonló helyzeténél fogva (noha az egy főre jutó nemzeti termék értéke jóval nagyobb a magyar átlagnál; közel fele az EU átlagnak) **ugyancsak célterülete lesz a közeljövőben az EU felzárkóztatási programjának**, különösen a keleti, Magyarországgal, ezen belül Vas és Zala megyékkel határos határmenti térségeinek egyenlőtlen fejlődése következtében.

A Szlovén–Magyar Határmenti Regionális Tanácsnak tagja: Vas és Zala megye

A szlovén–magyar határmenti megállapodásban rögzített feladatok*: közlekedés, térségi energiaellátás, természet-, környezetvédelem, kultúra és tudomány, oktatás, gazdaság, idegenforgalom, foglalkoztatási és szociális ügyek, egészségügy, közbiztonság, katasztrófa-elhárítás, nemzetiségi politika. Közülük jelenleg legfontosabb a **szlovén-magyar vasút és közútfejlesztés programja**, a határátkelőhelyek bővítése, az árvíz katasztrófa elhárítás és a kerékpárút-hálózat fejlesztése. A Régióban Szentgotthárd a szlovén-magyar együttműködés központja.

A szlovén–magyar határmenti megállapodásban rögzített széleskörű feladatok közül jelenleg legfontosabb a szlovén–magyar vasút és közútfejlesztés programja, a határátkelőhelyek bővítése, az árvíz katasztrófa elhárítás és a kerékpárút-hálózat fejlesztése.

További kistérségi együttműködések:

- Óriszentpéter és Muraszombat között nemzetiségi oktatás és kultúra témában
- Az Őrség-Göcsej-Hetés kistérségi társulás 30 települése és a szlovéniai ugyancsak 30 település között gazdasági témára
- Zala megye, Muraszombat, Lendva, Ljutomer és Gornja Radgona között, térségfejlesztési vállalkozási céllal gazdasági témára

Magyarország–Horvátország közötti kapcsolatok

- Középvárosok együttműködések magyar oldalról Lenti, Letenye, horvát oldalról: Csáktornya között kereskedelmi, szolgáltatási és a Mura mente természetvédelmi feladata témára
- Nagykanizsa és Varasd között a kultúra, a közép- és felsőfokú oktatás együttműködésre.
- A Nagykanizsán létrejött konzulátus további együttműködések bázisát képezi.

(4), (5), (11), (45)

Megoldandó feladatok:

- Az elmúlt évek hazai és nemzetközi-, határmenti együttműködési megállapodásokat, melyeket a Régiót alkotó megyék és a szomszédos országok, tartományok, továbbá városrégiók, kistérségek kötöttek célszerű volna felülvizsgálni és egyetértés esetén **a Régió szintjén is megerősíteni, aktualizálni.**
- A meglévő, gyümölcsöző együttműködések folytatása mellett új együttműködési megállapodásokat is célszerű a Régióknak kezdeményezni:
  - ⇒ az oktatás, képzés, nemzetiségi nyelvi laborok továbbfejlesztése,
  - ⇒ az üdülés, idegenforgalom, termálturizmus együttműködő hálózatának kialakítása,
  - ⇒ a nemzetközi kerékpárút-hálózat csatlakozó pontjainak bővítése,
  - ⇒ a műszaki infrastruktúra hálózati rendszerek továbbfejlesztése.
- Az Ausztriával való együttműködés keretében arra kell törekedni, hogy az uniós határ leomlása után a jelenleg terv szinten meglévő, vagy alacsony hatékonysággal működő közös fejlesztéseket idővesztés nélkül meg lehessen kezdeni.

* Mely létrejött egyrészt szlovén Gornji Petrovci, Hodos-Salovci, Kobilje, Lendava, Moravske Toplice, Murska Sobota Önkormányzatának képviselőjében a polgármester, a Muravidéki Magyar Nemzeti Öngazgatási Közösség képviselőjében az elnök,

másrészt magyar részről a Vas Megyei Közgyűlés képviselőjében az elnök, Körmend, Óriszentpéter, Szentgotthárd Önkormányzatának képviselőjében a polgármester, továbbá a Zala Megyei Közgyűlés képviselőjében az elnök, Csesztreg, Lenti, Rédics Önkormányzata a polgármester, valamint a Magyarországi Szlovének Szövetsége képviselőjében az elnök (a továbbiakban: Partnerek)

- a Területi Önkormányzatok és Közigazgatási Szervek Határmenti Együttműködéséről szóló Európai Keretegyezményben foglalt elvek alapján,
- a regionális és helyi együttműködésből adódó kölcsönös előnyök tudatában,
- azzal a szándékkal, hogy olyan kölcsönösen kidolgozott és összehangolt ajánlásokat alkalmazzanak, amelyek a felmerült problémák megoldását szolgálják, illetve az arra illetékes helyeken megfelelő módon azok valóra váltásáért fáradoznak.

elkötelezik magukat az együttműködésre az I–VII. cikkelyek szerint.

- A Nyugat-Dunántúl célja a Szlovákiával való viszony alakításában az lehet, hogy a jelenlegi körülmények között is fenntartsa a kulturális és gazdasági kapcsolatokat, illetve közép távon felkészüljön arra, hogy híd szerepet tölthessen be a politikai kapcsolatok javulása után Magyarország és északi szomszéda között.
- A szlovén és horvát viszonyban a megkezdett kapcsolatbővítés folytatása a legfontosabb cél.

- **Regionális összefüggések, kapcsolatbővítések északi-északnyugati, nyugati irányban**

A nagytérségi **településhálózati együttműködés, az európai urbanizációs folyamatok hatása**, a hazai speciális fejlődési irányzatok kölcsönhatása jóval **régebbi hagyományokon** alapszik a mai piacorientált értékrendhez képest. Ebbe a térbeli komplex szerkezetbe már az európai kettéosztottság idején és ellenére is beletartoztak az ország és ezen belül a nyugati régió településhálózati értékei, az élet minőségét befolyásoló adottságai és hiányai.

A központrendszer legdinamikusabb elemei a megyeszékhelyek, a megyei jogú városok és a nemzetközi jelentőséggel bíró kulturális és idegenforgalmi központok.

A nyugat-dunántúli régió központrendszere jelenleg csak a Bécs–Budapest közötti urbanizációs tengelyen levő Győr által integrálódik az európai központrendszerbe. A városok a meglévő funkcióik révén alkalmasak arra, hogy előbb a Győr–Sopron, Szombathely, Szentgotthárd, illetve a Győr, Keszthely, Zalaegerszeg, Nagykanizsa, Letenye, Lenti közötti együttműködést létrehozzák, aminek számos hálózatfejlesztési, település rendszerfejlesztési feltétele van még. Jelentősebb fejlesztéseket igényel Nagykanizsa–Letenye és Zalaegerszeg–Lenti, az utóbbiak a Maribor–Ljubljana–Trieste, az előbbieket a Varasd–Zagreb–Rijeka központosor kiegészítéseként. Ezek esetében jelentős közlekedésfejlesztésekre és a két-két város gazdasági-kereskedelmi, üzleti szolgáltató funkciói megerősítésére van szükség.

Magyarországot az európai integrációban nyugat felől megítélve: egy középeurópai piaci transzferábilis szerepében célszerű és szükséges megerősíteni, amelynek első fázisában **„Kelet-kapuja” funkcióját** kell, hogy ellássa, helyet adjon és közvetítsen a nyugatról induló áramlásoknak (tudomány, tőke, kereskedelem, technológia) éppúgy, mint a keleti felzárkózási törekvéseket célzó komplex folyamatoknak (áruforgalom, tranzitkereskedelem, energiagazdálkodás, vállalkozások stb.). Ennek végrehajtó szereplője a Nyugat-Dunántúli Régió már ma is és fokozatosan válik nemcsak felzárkózóvá, hanem segít a szomszédos régiók, megyék felzárkóztatásában is.

- **Határmentiség, új hármas határmenti városrégió-alakulás csírái, nagyobb távú javaslatok**

További ígéretes, koncepcionális javaslatként szerepeltethető a hármas országhatár; az osztrák–magyar–szlovén ill. magyar–szlovén–horvát alkotta szűkebb térségben, a – Graz–Szombathely–Szentgotthárd–Zalalövő–Zalaegerszeg–Lenti–Nagykanizsa–Letenye–Varasd–Csáktornya–Maribor–Lendva–Muraszombat települések területén rajzolódik ki, mintegy 80 km sugarú körrel lehatárolva napjainkban (lásd a 25. ábrát). Ez lehet a társadalmi-gazdasági dinamikus kapcsolati fejlődés jó példája, ahol a gazdasági, a szellemi erőforrások aktív részvétele, működtetése, továbbá a műszaki infrastruktúra rendszerbővítések építési, összehangolási szándéka (út, vasút fejlesztés, határátkelő-, kompátkelőhelyek, tranzit villamos és földgázvezetékek építés, idegenforgalmi összehangolt akcióterületek stb.) és megvalósítása együttesen, összehangolt fejlesztéssel alakíthatják ki egy új „hármashatár menti városrégió” területét, ill. hosszabb távon egy közép-déleurópai **nagyrégiót**.

- A „hármashatár menti régió”-nak ez a tágabb, térségi, együttműködő, de a továbbiakban részleteiben is igazolható kapcsolata csaknem lefedi azt a területet, amely **egy hosszabb távra szóló Phare program akcióterületként is felmerülhet**, kiterjesztve ezzel a bevonandó „részurólók” körét (Szlovénia és Horvátország, Komárom, Veszprém, Somogy, Baranya megyék egy-egy jelentős mikrorégióit), amely terület magába foglalja a jelentősebb üdülőterületeket (a Ke-

leti-Alpokot, az Adriai tengerpart elérését, a Balatont, a Fertő-tó teljes térségét, az érintett 5 ország hévizeire alapozott termálturizmus célpontjait, a nagyobb repülőtereket stb.) is, amelyek közötti ésszerű funkcionális „munkamegosztás” körvonalazása ugyancsak szükségessé válik a területfejlesztési koncepcióban.

- Ezt a nagyrégiót egészítené ki egy szűkebb, **Észak-Dél irányú gazdaságfejlesztési, tengely menti dinamikus zóna**, amely nem csupán a megyék régióvá ötvözését segítené elő, hanem bekapcsolná a térséget és az országot a dinamikusan fejlődő északi városrégiókba, miközben előnyös közvetítő szerepet is ellátna Észak és Dél között, végül nyitna Kelet és Dél-Kelet irányba, egészen a Fekete-tengerig.

Kapcsolat Déli-Délkeleti irányba

A Dél-Dunántúli Régiót alkotó megyék területi szerkezetében – hasonlóan a nyugati régióhoz – a fejlődés generálói a dinamikus településrendszer elemei, a megyeközpontok, a megyei jogú, ill. speciális funkciót betöltő városok, agglomerálódott – főleg üdülőterületi – térségek. Régióvá fejlődésükhöz elengedhetetlen a régiót alkotó kistérségek fejlettségi állapotában és fejlődési lehetőségeiben jelentkező különbségek csökkentése (az elmaradott, a rurális-, az iparilag hanyatló-, a környezetvédelmi szempontból kiemelten védett, rendhagyóan kezelendő térségek által alkotott területi heterogén szöveten belül), továbbá első lépésben **műszaki-infrastrukturális rendszerkapcsolatbővítés** – elsősorban a közlekedés-fejlesztés – segítségével erősíthető „**Dél-Kapuja**” szerep növelése, kiterjesztése, a Dunán átlépve, egész Dél-Magyarországra.

Nagy távon, a Közép-Dél-európai nagyrégióban a Nyugat- és Dél-Dunántúli területen feltehetően a sarokpontokat a fővárosok és a tartományi ill. hazai viszonylatban a regionális központok alkotják (Budapest–Pozsony–Bécs–Graz–Klagenfurt–Ljubljana–Udine–Trieszt–Fiume–Zágráb és a hazai szomszédos regionális központok: Pécs–Szeged, illetve Komárom–Budapest) és generálói lesznek a térség európai szintű felzárkóztatásának egy új európai nagyrégióban (lásd a 26. ábrát).

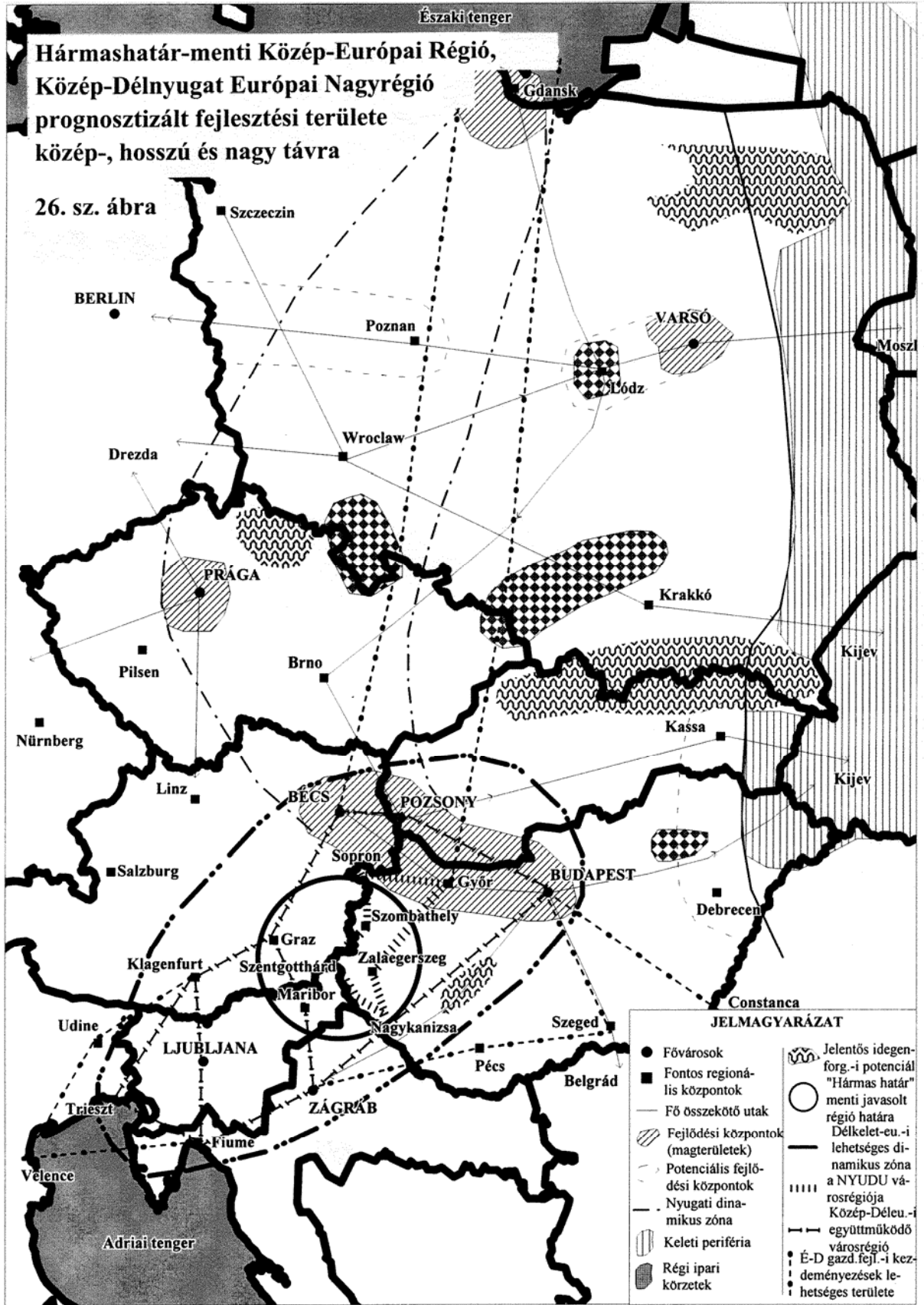
Javaslatok:

Interregionális marketingfejlesztési javaslat

A nemzetközi kapcsolatok fejlesztésének, de általában a gazdasági erőforrások mobilizálásának piaci eszköze a regionális marketing. A magyar régiók és megyék akkor képesek bekapcsolódni a nemzetközi munkamegosztásba és pozíciókat szerezni az európai régiók versenyében, ha termékeik, szolgáltatásaik és természeti értékeik értékesítését megszervezik, támogatják.

A regionális politika jövőbeli irányultságát szélesebb, nemzetközi összefüggéseiben célszerű kialakítani. A régió és a megyék egyrészt az EU-hoz való csatlakozástól, másrészt közvetlen nemzetközi regionális kapcsolataiktól várhatják a térségfejlesztés nemzetközi forrásait. Magyarország 1993-ban ratifikálta az 1980. évi Madridi Egyezményt az interregionális együttműködések támogatásáról, ezért a soronkövetkező javasolt feladatok:

- megfelelő jogositványokhoz juttatni azokat a területi szereplőket (értelemszerűen a megyei önkormányzatokat), amelyek alkalmasak térségük politikai képviselőit, s egyben felelősek is a területfejlesztésért,

- kidolgozni a határmenti együttműködési vegyes bizottságok új működési alapelveit, képviselőket biztosítva a helyi önkormányzatoknak,
- szabályozni a közös határmenti fejlesztések (pl. ipari parkok, határátkelők, Natúr Park), a technikai, technológiai, jogi szabályok harmonizációit,
- szabályozni a multiregionális együttműködési szervezetekben való részvételt,
- támogatni szükséges az együttműködésekhez kapcsolódó fejlesztéseket, az eddigi gyümölcsöző politikai, társadalmi, kulturális és hálózati kapcsolatteremtéseken felül,
- az általános szabályozási és működési feltételrendszer kialakításához fel kell használni az Interreg Phare–CBC együttműködések, az Alpok–Adria munkaközösségek közötti együttműködések tapasztalatait. Célszerű mielőbb indítani az EU csatlakozásra és az intenzívebb nemzetközi területfejlesztési együttműködésre irányuló előkészületi munkákat, megteremtve ennek szervezeti, személyi feltételeit is.

Továbbra is törekedni kell a külföldi működő tőke ésszerű bevonására jogi, gazdasági és műszaki feltételeinek megteremtésére.

Kiemelt feladatok:

a kétoldalú kormányközi és az Európai Unió által támogatott:

- osztrák–magyar határmenti együttműködés folytatása, gazdagítása,
- a szlovén–magyar, az osztrák–szlovén–magyar, az osztrák–szlovák–magyar, a horvát–magyar területfejlesztési együttműködések beindítása, illetve továbbfejlesztése,
- a meglévő regionális együttműködések (Alpok-Adria, Kárpátok Eurorégió) hatékonyabb kihasználása,
- új térségi többoldalú együttműködések (horvát–magyar, olasz–horvát–magyar) kialakításának elősegítése.

Négyes határmenti Eurorégió prognosztizált növekedési fokozatai

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

1. *MTA–RKK Nyugat-Magyarországi Tud. Int. Közleményei. Témavezető Dr. Rechnitzer János: Győr-Moson-Sopron Megye Területfejlesztési Stratégiája II/a. kötet: „A fejlesztés endogén forrásai” I., II. kötet. Győr. 1995. aug. 8. III. kötet: „A fejlesztés meghatározói (a jövőkép scenáriói)”.* Győr, 1995. okt.
2. *MTA–RKK Nyugat-Magyarországi Tud. Int. Vas Megyei Kutatócsoport Közleményei. Témavezető: Dr. Csapó Tamás: Vas Megyei Területfejlesztési Konceptiója. „Prekonceptió-tézisek”.* Szombathely, 1995. nov., „Konceptió” 1996. Szombathely.
3. *KTM–PYLON Kft. Dr. Unk Jánosné és munkacsoportja: „Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója. Összefoglaló 1. kötet. Alapozó tanulmányok 2. kötet.”* 1994. Budapest, Zala Megye Területfejlesztési Konceptiója 1994. évi aktualizált munka összefoglalója. 1997/1. kötet, Alapozó tanulmányok: 1997/2., 3., 4. kötetek.
4. *MTA–RKK Nyugat-Magyarországi Tud. Int. Közleményei. Témavezető: Dr. Rechnitzer János: „Északnyugat-Dunántúl Területfejlesztési Stratégiája” I. kötet: „A régió Európában és a magyar térszerkezetben.” II. kötet „A fejlesztés endogén forrásai”.* Győr, 1995. nov.
5. KTM Környezetvédelmi és Területfejlesztési Minisztérium „Országos Területfejlesztési Konceptió” Budapest, 1997. március
6. Tájékoztató a határon átnyúló együttműködést támogató PHARE CBC programokról 1995-1996,
7. AGENDA 2000-Presse release IP/97/660 Strasbourg/Brussels DOC/97/9
8. *Agrárgazd. Kutató és Informatikai Intézet Dorgai László, Horváth Imre, Kissné Bársony Erzsébet, Tóth Erzsébet: „Agrárgazdasági tanulmányok. Az Európai Unió regionális politikája és hatása az új tagországokra.* 1997. I. szám. október.
9. Egységes programtervezési csomag 1995-1999, 1 Cél Burgenland Ausztria – idézetek
10. *Glatz Ferenc: „Magyarok a Kárpát-medencében”* Pallas Lap és Könyvkiadó 1988 Historia könyvek
11. *Dr. Unk Jánosné: „Az európai városrégiók fejlődése, feltételeinek kutatása”* kézirat (folyamatban 1996–)
12. *KTM: „Nemzeti Környezet és Természetpolitikai Konceptió”* tervezet. 1994.
13. *KTM–MTA Társad. Konfliktusok Kutató Központja Dr. Láng I. és Dr. Bulla M. és kutatói munkacsoportja: „Magyarország környezeti jövőképe”* Bp. 1994.
14. Zala megye környezeti állapotfelvétele és koncepcióterv. Szombathely 1993. 1.1. *Kapolcsi Imre: Összefoglaló, 1.2. Füzi Ferenc, Palkó Sándor: Természetvédelem, tájvédelem, 1.2. Kováts István, Lábdy Miklós, Nádorné Vörös Ibolya, Sasvári Erzsébet, Kövári István, Vizkelety Éva: Vízvédelem, 1.4. Magyarné Kovács Edit, Fülöp István, Salamon Ferenc: Földvédelem, 1.5. Venyegei F., Szalay A., Kováts I., Bálint Cs., Koltai B., Czotter J., Csütörtök Z., Doszpoth A., Paska T.: Hulladékkezelés, elhelyezés, 1.6. Fehér Tibor, Iszák Ferenc, Merklin Zsuzsa, Czeczeliné Homor Rita: Levegőtisztaság-, zaj- és rezgés elleni védelem*
15. *ÖKO Rt: OTK Környezetvédelmi Konceptió* fejezete. Bp. 1996.
16. Economic and Social Committee of the European Communities: „EUROPE 2000 Cooperation for European territorial development” Brussels, 1995.

17. Dr. Hablicsek László (KSH Népeségtudományi Intézet) által készített tanulmány Vas Megye területfejlesztési koncepciójához
18. Az Országos Területfejlesztési Koncepció – demográfiai folyamatok fejezete alapján
19. Megyei statisztikai évkönyvek 1995
20. Megyei Munkaügyi központok 1996 évi és 1997 I. negyedévi jelentése alapján.
21. *Dr. Benedek László*: "Az emberi erőforrások fejlesztésének stratégiája a magyar-osztrák határmenti régióban." tervezet. Bp. 1997.
22. *Müller Imre*: "Eltérő falvaink, elfogyó népünk". "Konferencia az aprófalvas térségekért" bevezető előadása. 1996. ápr. Kiadó: Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés Regionális Szellemi Forrásközpont, Zalai Falvakért Egyesület, Helikon Nyomda Kft.
23. *KSH Dr. Nyitrai Ferencné*: "A felsőoktatás helyzete az ezredfordulóra, tervezett változásai az OECD országokban és Magyarországon. Bp. 1996.
24. Rechnitzer J. szerk.: Az Észak-Nyugat-Dunántúli regionális területfejlesztési stratégia 1995
25. KSH Megyei Statisztikai Évkönyvek 1996.
26. *KSH Budapest*: „A mezőgazdaság 1996. évi fejlődése”. 1997. Bp.
27. *Agrárgazd. Kutató és Informatikai Int. Dorgai László, Hinora Ferenc*: „Magyarország vidékfejlesztési Koncepciója” Bp. 1997. május
28. *Marosi S., Somogyi S.*: „Magyarországi kis Tájak katasztere” MTA-FKI. Budapest, 1990.
29. *FM Vas Megyei Földművelésügyi Hivatala, Tóth Istvánné, Czotter Ferenc*: „A mezőgazdaság és az élelmiszeripar helyzete, különös tekintettel a támogatási feltételek alakulására”. Szombathely 1997. május.
30. *Az FM Zala Megyei Földművelésügyi Hivatala Kiss Bódog Zoltán és a Zala Megyei Agrár Kamara, Thorma Gyula*: „Előterjesztés a Zala Megyei Önkormányzati Közgyűlés 1997. márc. 21-i ülésére: „Az Agrárágazat helyzete, a fejlesztés lehetőségei, különös tekintettel az agrárintegrációs lehetőségekre” c. közös anyaga. 1997. Zalaegerszeg.
31. *A Győr-Moson-Sopron Megyei Agrár Kamara Roszik Péter elnök*: „Javaslat a Törvényjavaslat az agrárgazdaságról” - tervezet egyes paragrafusainak módosítására törvény-szöveg tervezete.” c. anyaga és a személyes interjú elhangzott javaslatai.
32. *Öcsödi Gyula*: „Mezőgazdaság és vidékfejlesztés”. A falu XII. évf. 1997. május.
33. *Szerdahelyi Péter – Elek Sándor*: „A vidék és a mezőgazdaság fejlesztése”. A falu társad. és kult. folyóirat. 1995 tavasz. AGROINFORM Kiadó.
34. *Agrárgazd. Kut. és Inf. Int. Dr. Kissné Bársony Erzsébet*: „Az EU csatlakozás hatása az osztrák mezőgazdaságra” Bp. 1997.
35. *FM AGRÁRPROGRAM Szakmai Füzetek. 13. Vidékfejlesztés*
36. *Ipari és Kereskedelmi Minisztérium*: „A Magyar Energia Politika” Budapest, 1992.
37. *Dr. Fazekas András*: „Az Európai Unió energiastratégiája” EB „Zöld könyve” alapján. Gazdaság és Energia folyóirat, 1996/3. szám Bp.
38. *MOL Rt. - OGIL, Dr. Pápai József*: „Az ország geotermál lehetőségeinek felmérése” MOL Rt. kiadvány. Bp. 1994.
39. *Zsuffa László*: „Biomasszára alapozott energiahasznosítások”. Tanulmány OMF-BPYLON kiadvány, Bp. 1997. június

40. *KTM-PYLON Kft.*: „Zala megye Energiagazdálkodási és energiaellátási Konceptiója” Bp. 1994.
41. *Világ Bank – IKIM – E.K.F.M. – PYLON Kft.*: „Magyarország – Megújuló Energiák Regionális Fejlesztési Projekt. Energetikai főterv és megvalósíthatósági tanulmány. Biomassza alapú távhőellátásra.
42. *Dr. Csaba József*: Környezetkímélő villamosenergia-termelési és településfejlesztési lehetőségek a geotermikus energia hasznosításában a világon, elvi lehetőségek hazánkban." OMIKK Környezetvéd. füzetek. 1994/23. Bp.
43. *KTM-Technithom Kft-PYLON Kft. Dr. Unk Jánosné és munkacsoportja*: „A Dél-Dunántúli Régió földgázellátásának fejlesztése” Bp. 1996. március
44. *IKIM-OMFB-PYLON Kft. Dr. Unk Jánosné és munkacsoportja*: „Megújuló energiaforrások hasznosítását elősegítő Magyarországi rendszerfejl. tanulmány PYLON kiadvány. Bp. 1997. június
45. *Dr. Enyedi György*: „Regionális folyamatok Magyarországon az átmeneti időszakban.”
46. *Dr. Valér Éva*: Térszerkezet, a városok és más központok szerepe a térszerkezetben. PYLON kiadv. Prekonceptió munkafázis. Bp. 1997. július
47. *Csatári Bálint*: „Magyarországi kistérségek néhány jellegzetessége, kistérségi és a területfejlesztési politika térségtípusai Magyarországon”. Kecskemét, 1996. nov.
48. *PYLON Kft. - Dr. Csatári Bálint*: „Kísérlet Zala megye településeinek összehasonlító fejlettségi szintjének meghatározása” c. kutatási munka. Kecskemét, 1997. június
49. *KSH Zala Megyei Igazgatósága*: „Zala megye kistérségei” 204-103/15/1997. sz. kiadvány. Zalaegerszeg 1997. május
50. *Agrárgazd. Kutató és Informatikai Int. Dorgai László, Hinora Ferenc*: „Magyarország vidékfejlesztési Konceptiója” Bp. 1997. május
51. Zala megye északi részén a vasúti közlekedés fejlesztési koncepciója, MÁVTI - 1994.
52. Zalalövő-Zalaegerszeg vasútvonal tanulmányterv, RTE Vas megyei szervezete
53. Szlovénia–Magyarország közötti, új vasúti kapcsolat megvalósíthatósági tanulmányterv, Sir Alexander Gibb és partnerei Ltd. 1995.
54. Országos keresztmetszeti számlálás előzetes adatai, Mérföldkő Kft. 1995.
55. Zala megye - közlekedésfejlesztési koncepció, UVATERV Rt. 1996.
56. Az országos közutak 1995. évre vonatkozó keresztmetszeti forgalma, Állami Közúti Műszaki és Információs Kht. 1996.
57. Tájékoztató a Murán tervezett határátkelőhelyek kialakításának jelenlegi állásáról, 1996.
58. Közúti határátkelőhelyek főbb adatai KTI. 1996
59. Zala megye jelentősebb (regionális) kerékpárútjai, erdei kisvasútvonalai... (Tandem Mérnökiroda)
60. Rédics-Lendava állomások közötti határátmeneti iparvágány tanulmányterve, MTESZ Vas megyei szervezete, 1996.
61. Verkehrsseminar Österreichisch-Ungarische Raumordnungskommission, ÖROK 1992
62. Az országos közúthálózattal kapcsolatos megyei feladatokról, Zala, Vas, Győr-Moson-Sopron megye, UKIG 1997

63. *Csapodi–Szűcs–Zoller*: A svájci összközlekedésfejlesztési modell lehetséges hazai alkalmazása I., II. Közlekedéstudományi Szemle 1997. február, június
64. Az állami tulajdonú magyar pályavasút tízéves fejlesztési programja összhangban a MÁV Rt. fejlődési tendenciáival, KHVM Vasúti Közlekedési Főosztály, 1997. december
65. *Szörényiné Kukorelli I.*: A kistérségek gazdasági és társadalmi jellemzői és trendjei Északnyugat-Dunántúlon, TÉT 1997/1
66. *Rechnitzer J.*: Az Északnyugat-Dunántúl térségének gazdasági adottságai és versenyelőnyei, TÉT 1997/1
67. *Máthé M.*: Északnyugat-Dunántúl gazdasági és ipari szerkezetének átalakulása, TÉT 1997/1
68. Gyakorlati útmutató a határon átnyúló együttműködéshez (LACE kézikönyv), Phare kiadvány 1997
69. Tájékoztatás a határon átnyúló együttműködést támogató Phare CBC programokról, Phare Programirányító Iroda Budapest-Sopron, 1997. április
70. Phare CBC Multiannual Indicative Programme, 1995–1999
71. Burgenland egységes programtervezési csomag 1995–1999
72. A kis és középvállalkozások képzési és tanácsadási igényei, MVA Kutatási Füzetek 14
73. A bankrendszer és a kisvállalkozások, MVA Kutatási Füzetek 10
74. A kis és középvállalkozások külpiacra jutásának helyzete, problémái, a továbblépés feltételei, MVA Kutatási Füzetek 11

MELLÉKLETEK

KAPCSOLÓDÁSI PONTOK AZ EU FELÉ BURGENLANDON KERESZTÜL

A Nyugat Dunántúl számára a közvetlenül szomszédos ausztriai tartomány fejlesztési elképzeléseinek megismerése a határon átnyúló együttműködések sikerre viteléhez kiemelt fontosságú.

Burgenland, mint EU 1 célterület támogatást élvez az EU strukturális alapjaiból. A tartomány jövőképében a Nyugat Dunántúl számára különösen fontos, hogy megtalálja azokat a kapcsolódási pontokat, ahol az osztrák tartománnyal együtt tud működni, hiszen egy jól funkcionáló határmenti együttműködés sok anyagi és erkölcsi előnyt jelenthet a térségnek az EU integráció során. Alábbiakban szó szerinti idézetek találhatóak Burgenland egységes programtervezési dokumentumából (9).

„Burgenland általános céljai a következők:

1. Egy, az ipar, kereskedelem, turizmus és mezőgazdaság terén erős dinamikával rendelkező közép-európai térség létrehozása;
2. A belső gazdasági egyenlenségek csökkentése és egy erősebben homogén életminőség biztosítása egész Burgenlandban

Az általános célok területi vetületei

1. régió: Észak-Burgenland - ipar és vállalkozás

Az észak-burgenlandi régió az A4-es (keleti) autópályától északra kerül el az osztrák-magyar, ill. osztrák-szlovák határig és magában foglalja Kittsee és Parndorf térségét. **Ebben a térségben főként az ipari és vállalkozási körzetek fejlesztését tervezték, a határokon átnyúló kooperációnak jelentős szerepe lesz ennek során.**

2. régió: Fertő-tó turizmus, mező- és erdőgazdaság, természetvédelem

A Fertő-tó környéke egy, a turizmus, valamint a mezőgazdasági termelés számára fontos térséget foglal magába. A természeti erőforrások megtartása és a határon átnyúló fertő-tavi nemzeti park kihasználása áll ezen prioritási tengely központjában. A szálláskínálat mennyiségi és minőségi, valamint a turisztikai hasznosítás szempontjából szükséges infrastruktúra feljavítása áll a környezetjavító intézkedések mellett a program középpontjában.

3. régió: Közép-Burgenland ipar és vállalkozás, kutatás és fejlesztés

A középső régió az Eisenstadt-Siegendorf - határátkelő Sopron irányába - és a Deutsch-kreuz-Weppersdorf térség között helyezkedik el. **Ezen a területen a fejlesztés súlypontja az ipari és vállalkozási körzetek létrehozása a soproni nagytérségben várható fejlődések figyelembevételével.** Ezen fejlesztést támogatják a kutatási és fejlesztési prioritási tengely kezdeményezői; ennek során központi jelentőségű egy eisenstadti technológiával és logisztikával foglalkozó főiskola kiépítése, amelyet egy technológiai és technológia-transzfer központ támogatna.

4. régió: Lutzmannsburg, Bad Tatzmannsdorf Egészségi és termálturizmus

Az egészségi és termálturizmus meglévő intézményei ezen természeti források optimális kihasználása és kiegészítésként a biológiai mezőgazdaság fejlesztése érdekében a szállás-lehetőségek kibővítésének területén igényelnek fejlesztést. A vezető üzemek telepítésének támogatása, a mezőgazdasággal való kooperáció és a képzés területén kiegészítő funkciók létrehozása súlypontos feladat. **A tervezett Írottközi természeti park határokon túlnyúló turisztikai hasznosítása támogatja ezen térség fejlődését.**

5. régió: Pinkafeld, Oberwart ipar és vállalkozás, kutatás és fejlesztés

A már meglévő gazdasági potenciálok új impulzust kell hogy kapjanak a meglévő intézmények által (Pinkafeld-i főiskola) és a pinkafeldi főiskola kiépítésével nemzetközi kooperáció keretében). Egy technológiai és technológia átadási központ feladata a kutatási eredmények gyors átadásának támogatása. **A határon túlnyúló együttműködést ebben a régióban is támogatni kell.**

6. régió: Stegersbach, Jennersdorf egészségi és termálturizmus

Stegersbach térségében a termálforrás hasznosítását főként a fürdő további kiépítésével, a szükséges szálláskapacitások, valamint az ehhez szükséges kiegészítő funkciók megteremtésével, mint fő projekttel kell biztosítani. A Jennersdorfban már meglévő, a steiermarki Therme Loipersdorffal történő együttműködést meg kell erősíteni a szálláshely kínálatának növelésével. Ezt a megcélzott fejlesztést csak a térség ivóvíz-ellátásának biztosításával lehet megvalósítani.

7. régió: Güssing, Heiligenkreuz ipar és kereskedelem

A burgenlandi-magyar határ közelében a legutóbbi időben Magyarországon kialakult egy ipari zóna. **Egy határon átnyúló ipari és vállalkozási zóna kialakításával** Heiligenkreuz környékén ezt a fejlesztést lehet burgenlandi területen hasznosítani. Az ehhez szükséges infrastrukturális feltételek megteremtése szintén a fejlesztés súlyponti feladata ezen a területen.

8. régió: Alsó Pinka-völgy, Strem-völgy turizmus

Ezen térség természeti szépsége eddig csak részben adott alapot turisztikai hasznosításnak. A mezőgazdasági termelés fokozott támogatásával, illetve a helyi termékek (a biológiai mező-gazdaság termékeinek) értékesítésével és az újratermelhető energiahordozók hasznosításával együtt kell ezen térség turisztikai hasznosítását erősíteni. „

Magyarországi kapcsolódási pontok Burgenland helyzetértékelésében

Előnyök és hátrányok burgenlandi megítélése

„Előnyök

... egy koordinált és partneri kapcsolaton alapuló együttműködés mind a határos osztrák tartományokkal, mind pedig a szomszédos kelet- ill. délkelet-európai országokkal lehetővé teszi a gazdasági felemelkedést.

...

Hátrányok

... Az 1:13-as bérarány az egymással határos burgenlandi és magyarországi termelési helyek között eklatáns példája az osztrák terület hátrányának az alacsony bérköltségű termelésben. ...

Ipar és vállalkozás

Előnyök

... A Kelet-Európában bekövetkezett átalakulási folyamattal Burgenland számára újabb piacok nyíltak meg, amelyek középtávon felvevőképesek és dinamikusak lesznek. Azok a piaci potenciálok, amelyek Burgenland körül találhatóak, kiszélesednek (a kelet-európai vonatkozásban erősebben mint a nyugat-európaiban)

... A közép-burgenlandi ipari terület számára, amelybe beleértjük a Siegendorf-Eisenstadt tengelyt is, új fejlődési lehetőségek nyílnak a Magyarország területén lévő soproni övezet figyelembevételével. ...

... A régi Großpetersdorf – Kőszeg ipari tengely új képzési helyek létesítésével (Pinkafeld és Oberwart) új jövőbeli perspektívákat kap....

Hátrányok

... A keleti határok megnyitásával a burgenlandi ipari értékesítés jelentős veszélybe került. Az 1:13-as bérarány az egymással határos burgenlandi és magyarországi termelési helyek között eklatáns példája az osztrák terület hátrányának az alacsony bérköltségű termelésben. A burgenlandi iparban a munkaerő 64 %-át olyan ágazatokban alkalmazzák, amelyek latensen veszélyeztetettek a keleti konkurencia által. Megkérdezések során arra az eredményre jutottak, hogy az osztrák határterületeken a vállalkozóknak majdnem a fele a termelését Kelet-Európába szeretné áttelepíteni (WIFO-felmérés: határterületek: 46,2 %, ausztriai átlag: 33,3%). ... „

Burgenland fejlesztési elképzelései sok kapcsolódási pontot tárnak fel a Nyugat-Dunántúl számára. A közös fejlesztéseknek keretet szolgáltat a Phare CBC program, de az együttműködési lehetőségeket keresni kell ettől függetlenül is.

Magyarországnak és ezen belül a Nyugat Dunántúli Régióknak Ausztria keleti tartománya lehet a példa az EU strukturális alapjainak felhasználásában. Az EU támogatási rendszernek megfelelően célszerű:

- Elérni, hogy országos és regionális szinten, hogy a Nyugat Dunántúl régió 1 célterület kategóriába sorolva maximális – 50%-os –EU támogatást kapjon.
- A régió telje területének vidéki jellegű kistérségeit célszerű az 5a kategóriába tartozónak ítélni, mivel a régió mezőgazdasági válságkezelését, szerkezetátalakítását és a mezőgazdasági integrációt támogatás nélkül képtelen megoldani.
- Elfogadni, hogy a régió az 5b célterületbe tartozzék, kiemelten az OTK szerint rurálisnak minősített kistérségek, továbbá valamennyi kistérség a nagyvárosok kivételével.

AZ OTK IRÁNYELVEI A NYUGAT-DUNÁNTÚLI RÉGIÓRA VONATKOZÓLAG

Gazdaság fejlesztés- gépípar, a járműiparhoz beszállítói hálózatok, üzleti szolgáltatások szervezése.

- **kis és középvállalati** szektor versenyképességének és műszaki-technológiai adaptációs képességének fejlesztése.
- A kis és középvállalkozások számára **inkubátorházak**, technológia transzfer központok, **regionális bankok** hálózatának létrehozása szükséges.
- A KF eredményeket hasznosító **technológiai centrumok** a fejlődő nagyipari központokban
- Győr, Sopron, Szombathely és Mosonmagyaróvár kiemelt fejlesztése szükséges ahhoz, hogy a Nyugat-Dunántúl rendelkezzen **kutatási-oktatási** és vállalalkozási szempontból is elsőrendű centrumokkal.
- Sopronban és Győrött kormányzati támogatással, vállalalkozási formában **logisztikai központok** építhetők ki,
- A régió **idegenforgalmi potenciálja** jelentős, műemlékei, termálfürdői komplex idegenforgalmi kínálattá fejleszthetők. Fejlesztendők a turizmus infrastrukturális feltételei Dél-Zala és a Gőcsej térségében.
- **Vállalkozói övezet** kialakítása indokolt Lenti-Rédics térségében.
- A zalai szénhidrogén-bányászat visszaszorulása miatt **szerkezetváltás** megvalósítása szükséges a zalai térségben.
- Az **országhatár menti együttműködéseknek** számos eredménye van, ám a jövőben új együttműködési formákra van szükség.
- Középtávon ki kell alakítani – éppen az egész térség tartós megújítása miatt – a **Bécs-Pozsony-Győr-Sopron eurorégiót**, előkészíteni és hosszabb távon létrehozni az **osztrák-szlovén-magyar hármás határ együttműködést**.

Középtávon csak az **új határátkelők** megnyitása adhat lendületet ezeknek a fejlesztéseknek.

Műszaki infrastruktúra fejlesztése

Közlekedés

- A Budapest – Hegyeshalmi vasútvonal rekonstrukciójának befejezése.
- Győri közforgalmi kikötő fejlesztése.
- A Győr-Csorna-Szombathely-Zalaegerszeg közötti út autópályává fejlesztése, az M7-es autópályához való csatlakozásig.
- A vasúti fővonalak villamosításának folytatása.

Vízgazdálkodás

- A 2000 fő lakos egyenértékűnél nagyobb települések csatorna és szennyvíztisztító műveinek kiépítése.
- Győr, Sopron, Szombathely valamint Zalaegerszeg szennyvíztisztító telepeinek fejlesztése.
- A Fertő-tó vízszintszabályozásával kapcsolatos problémák megoldása.
- A Kisalföldi terület belvízvédelmi műveinek fejlesztése.
- A Fertőrákosi öblözet komplex fejlesztési tervének megvalósítása.

Energia ellátás

- A Győri 400 kV-os táppont bővítése.
- 400 kV-os alaphálózat kiépítése Győr-Szombathely, Győr-Göd, Hévíz-Szlovénia, Hévíz-Horvátország, Győr-Szombathely-Hévíz, között nagy távon második Győr-Bécs vill. vezeték,
- A földgázellátás kiterjesztése, az É-Dunántúli és a Nyugati határmenti rendszerek összekapcsolása,
- Az országos földgáz-célvezeték szükséges (a Nyugat-Dunántúli és a Dél-Dunántúli rendszer-összeköttetésekhez).

Humán infrastruktúra fejlesztése

- A régióban elsősorban a dinamikus fejlődéssel, bevándorlással együtt járó **ellátási hiányok jelentkeznek, az egészségügyi, oktatási intézményrendszer** nehezen tart lépést a fejlődéssel.
- **Foglalkoztatási** szempontból Zala és Vas megye aprófalvas övezetei igényelnek megkülönböztetett kezelést.
- **Egészségügyi** szempontból a rendelőintézetek ellátás fejlesztése szükséges. **Okotatási** szempontból a gyorsan fejlődő Győr-Moson-Sopron megyei térségben van szükség fejlesztésre.
- **Felsőoktatási** szempontból a Nyugat-Dunántúli régió fejlettsége elmarad az igényektől, ezért a Sopron, Győr, Mosonmagyaróvár, Szombathely település-együttes fejlesztése, valamint Szombathely, Keszthely és Zalaegerszeg felsőoktatási és kutatási alközponttá történő fejlesztése a feladat.

Szociálpolitikai szempontból akcióterületnek tekinthető a Rába-mente, Vas és Zala megye aprófalvas övezete.

3. sz. melléklet

1. sz. táblázat

Gazdasági fejlettség az egy főre jutó GDP alapján (7)

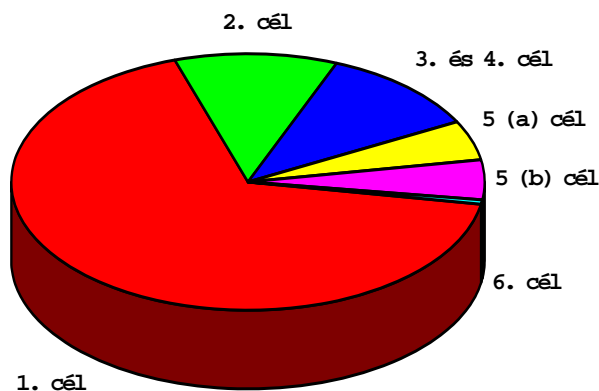
Me: ECU/fő

Megnevezés	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
Ausztria	13 405	14 126	15 050	16 216	17 184	18 302	19 541	20 861	22 369
Finnország	15 510	17 797	20 811	21 351	19 624	16 325	14 243	16 227	18 749
NDK*			2 286		6 317	8 258	10 078	11 442	13 397
Németország**	15 732	16 443	17 313	18 690	17 397	18 889	20 096	21 200	23 039
Svédország	16 702	18 291	20 523	21 203	22 524	22 143	18 189	18 948	19 760
EU együtt	11 327	12 282	13 346	14 278	15 444	16 025	15 994	16 735	17 346
Magyarország	2 460	2 462	2 541	2 502	2 405	2 734	3 201	3 432	3 297

Forrás: European Economy No. 59., 60., Eurostat Yearbook 96', KSH Statisztikai Évkönyvek

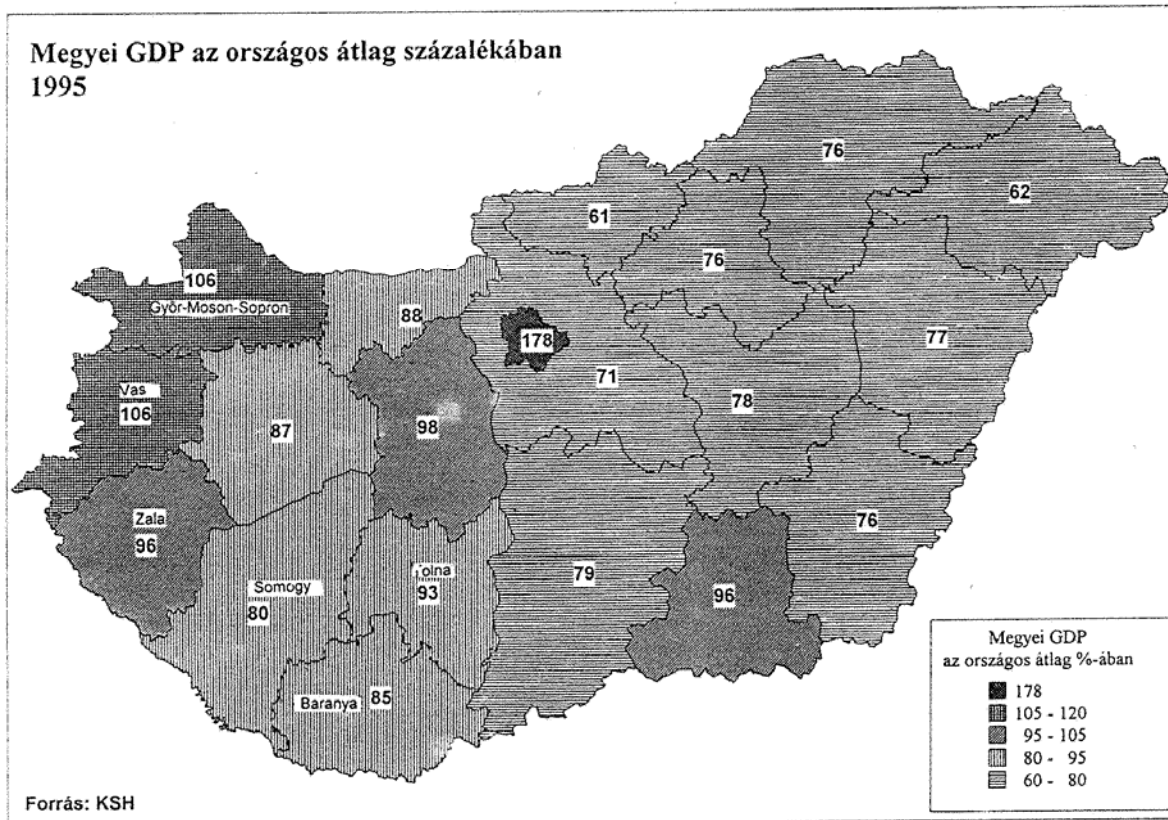
* Az NDK, valamint 1991-től a keleti tartományok adatai

** A Német Szövetségi Köztársaság és az egyesült Németország adatai

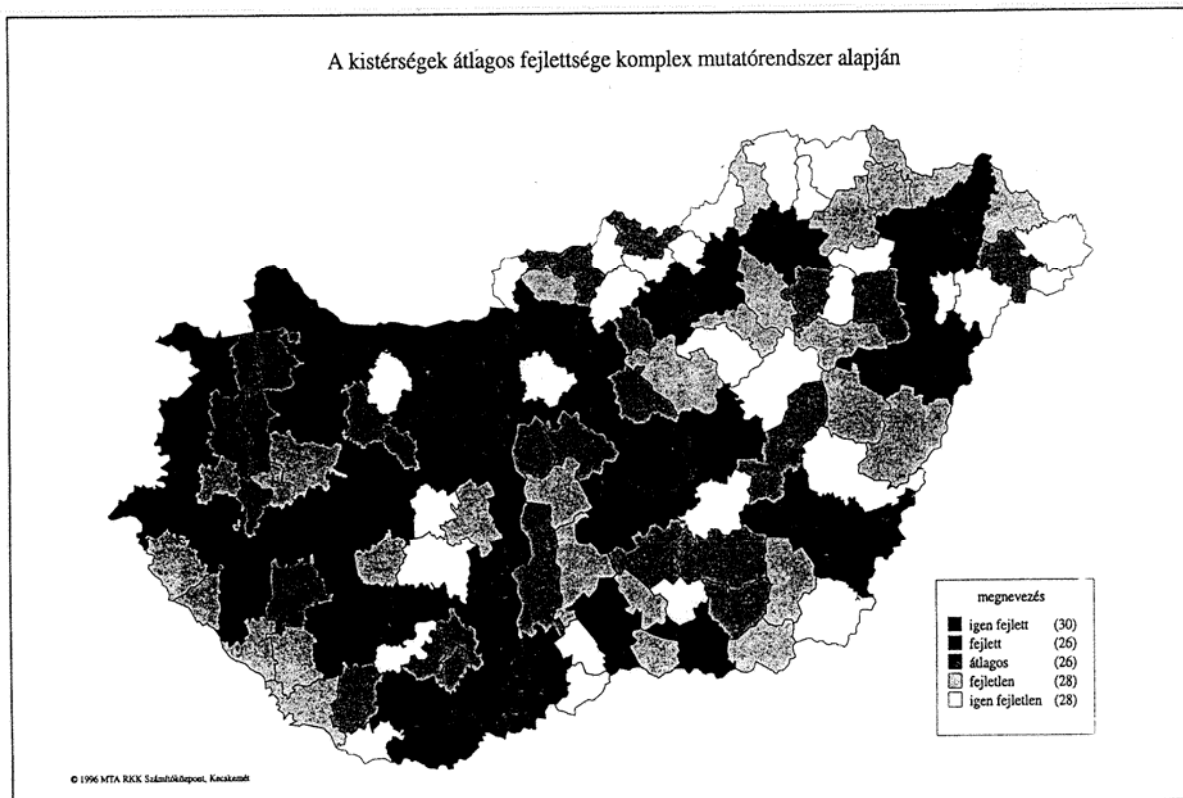

1. cél:	a kevésbé fejlett régiók gazd.fejl.	66,6%
2. cél:	hanyagló ipari térségek szerkezetátalakítására	11,1%
3. és 4. cél:	tartós munkanélküliség felszámolása ipari szerkezet átalakítása	10,9%
5 (a) cél:	mezőgazdaság és halászat szerkezet alkalmazkodásra	5,0%
5 (b) cél:	vidékfejlesztésre	4,9%
6. cél:	kis népsűrűségű régiók fejlesztésére	0,5%

1. sz. ábra: Az Európai Közösségben a Strukturális Alapok felhasználása célkitűzések szerint

2. sz. ábra: Megyei GDP az országos átlag százalékában (1995) (1)

3. sz. ábra: A kistérségek átlagos fejlettsége (Budapest nélkül) (1995) (1)

RÉGIÓT ALKOTÓ MEGYÉK RANGSOROLT TERÜLETFEJLESZTÉSI CÉLJAI

Győr-Moson-Sopron Megye fejlesztési prioritásai

- A humán erőforrások diverzifikált fejlesztése
- A gazdaság szerkezetének és feltételeinek javítása
- A multi- és interregionális kapcsolatok tereinek szélesítése
- A megye szervező és térségfejlesztő szerepének erősítése
- A településrendszer és az infrastrukturális rendszerek adottságainak bővítése
- A környezet minőségének javítása

Vas megye területfejlesztési koncepciójának tézisei

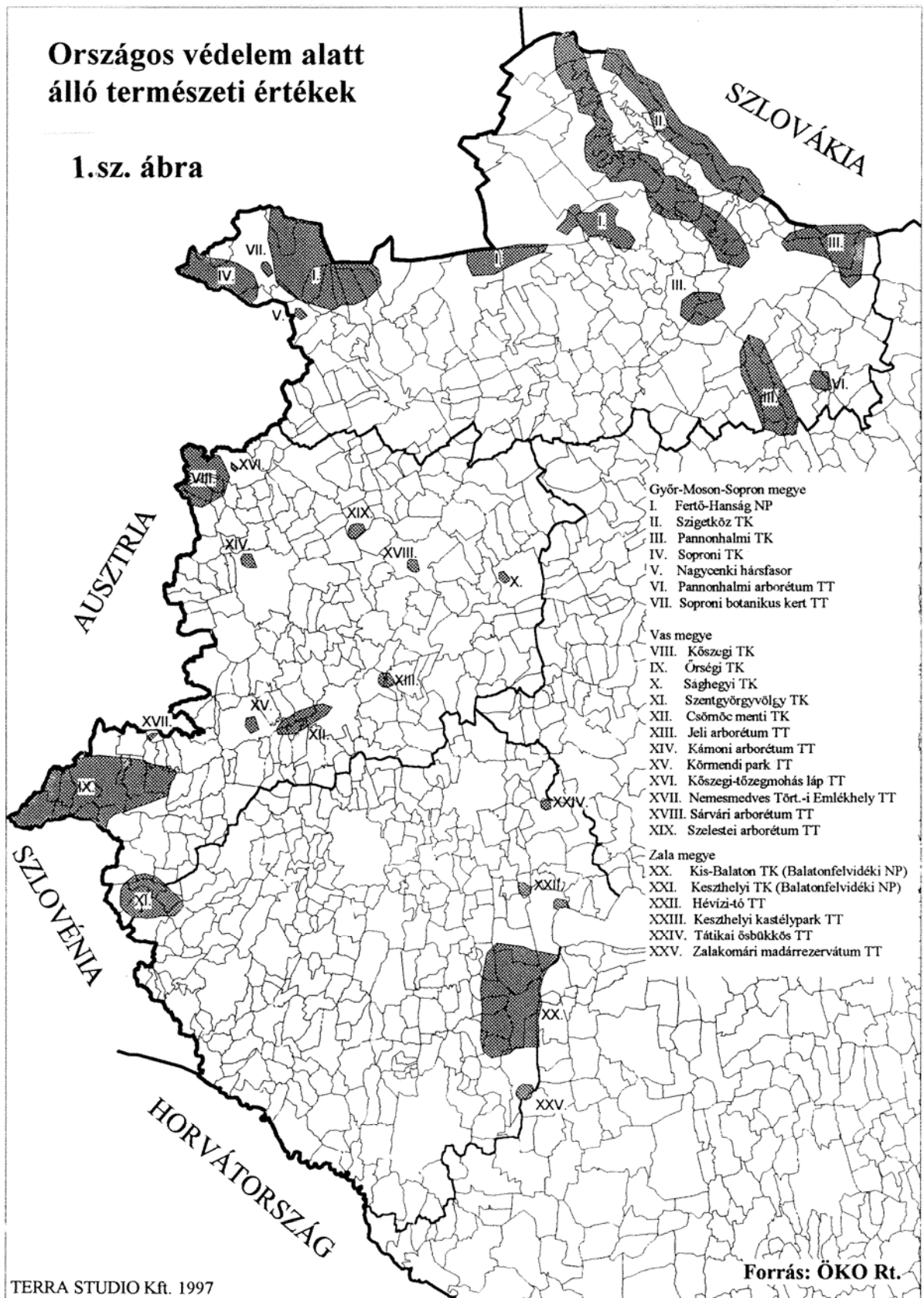
- Humán erőforrások összehangolt fejlesztése
- Szocio – kulturális környezet szintentartása és emelése
- A gazdaság szerkezetének és feltételeinek javítása
- A megye multi- és interregionális kapcsolatrendszerének bővítése
- A megye szervező és térségfejlesztő szerepének erősítése
- Településrendszer és infrastruktúra fejlesztése
- Ökológiai szemlélet kialakítása

Zala megye hosszú távra rangsorolt területfejlesztési céljai

- A természet védelme, a természeti kincsek környezetbarát hasznosítása.
- Az emberi erőforrások hatékonyabb hasznosítása és fejlesztése.
- A megye gazdaságának korszerűsítése, ipari szerkezetváltás, új környezetbarát profilok, technológiák meghonosítására, vállalkozási övezet, ipari parkok kialakítása, külső kapcsolatok bővítése.
- Az idegenforgalom fejlesztése.
- A mező- és erdőgazdaság válságos helyzetének soron kívüli kezelésére megyei agrárgazdaság-fejlesztési program készítése.
- Az országos és nemzetközi – tranzit – műszaki infrastruktúra rendszer egyeztetést követő befogadása és beépítése a területi szerkezetbe, belső infrastruktúra fejlesztés
- A vidékfejlesztésben a kistérségek öntevékeny erejére támaszkodva, elsősorban az elmaradott térségek felkarolása, a településrendszer fejlesztésével összehangolva.
- Az önszerveződés után megerősödött kistérségi, területfejlesztési társulások fejlesztési koncepcióinak koordinálása, beépítése a megyei koncepcióba és későbbi programjába.
- A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének kialakítása.

A területfejlesztés-tervezés a prekonceptióban rögzített és rangsorolt fejlesztési szándékok alapján, **elfogadásra javasolja azokat a fejlesztéseket, amelyek mindhárom megye érdekeit egyaránt szolgálják**, s általa a régió helyzete javul. Ilyenek:

1. Oktatás, képzés, átképzés és annak intézményfejlesztése (regionális egyetemek),
2. A természeti-táji és épített környezet értékeinek megőrzése, a védettségi szintek fenntartása,
3. A közlekedési hálózatfejlesztés
  - nemzetközi: É-D irányú, DNY irányú, Ny-i irányú kapcsolatok fejlesztése
  - országos: Bp. elérhetőségére (Zalaegerszeg, Szombathely)
  - regionális: szomszédos, határmenti és szomszédos megyék, D-Dunántúl között
  - régió belüli kapcsolati hiányok felszámolására
4. Gazdaságfejlesztés
  - ipari parkok, vállalkozói övezet létesítése, koordinált gazdaságpolitika és marketing kialakítása
  - a beszállítói tevékenységek terjedése és terítése a régió belül és folytatva az országban
  - a turizmus, az idegenforgalom és a termálturizmus összehangolt fejlesztése
  - a mezőgazdaság fenntartása, hazai értékek specialitások védelme és illesztése az EU feltételekhez
5. Víz- és energiagazdálkodás fejlesztés
  - nemzetközi kapcsolatbővítés (tranzit kőolaj, gáz, villamos rendszer-fejlesztés, a Duna hasznosítása)
  - országos: hiányzó rendszerkapcsolatok,
  - regionális: szennyvíztisztítás, csatornázás
  - helyi: szennyvíz kezelés, ártalmatlanítás, földgáz bekötés, megújuló energia hasznosítás
6. Településrendszer fejlesztés
  - nemzetközi szinten: városségió, eurorégió kapcsolatbővítés (hároms-négyes határmenti, DNY-i háromszög, DNY-i sokszög)
  - országos: városhálózat fenntartása, bővítése (megyei jogú város szerepe, innováció bázis kitüntetett megkülönböztetése, városhiányos térségek fejlesztése)
  - regionális: új dinamikus pólusok
  - helyi: aprófalvas település-felzárkóztatás
7. Vidékfejlesztés: kistérségi önszerveződések, területfejlesztési komplex program készítek és végrehajtások szervezése (pályázati rendszerben)
8. Távlati területfejlesztés: a területfejlesztés folyamatában a régió és a régió településegyüttesei mindig olyan regionális nemzetközi együttműködésben vegyenek részt, amelyekben lehetőleg egyenrangú és nem alárendelt szerepet játszanak.
9. Eszközök, szervezetfejlesztés:
  - a területfejlesztésre szolgáló pénzeszközök megnyerésére, használatára és optimális hasznosítására a Regionális Területfejlesztési Tanács alárendelt külön gazdasági szervezet (néhány éve indítva) szükséges (külön séma készült erre)
  - magasabb szintű szervezetfejlesztést igényel a határmenti és az interregionális kapcsolattartás és fejlesztés regionális szintű ellátása.

PROGRAMJAVASLATOK AZ IDEGENFORGALOM FEJLESZTÉSÉRE

1. program: Az idegenforgalmi marketing infrastruktúra fejlesztése

A rendszerváltás eddigi folyamatában egyértelműen megállapítható, hogy az egész ország ill. azon belül a Régió idegenforgalma nem a nyugati idegenforgalmi piacok feltételei, szabályai és gyakorlata alapján működik. Ebből következnek az idegenforgalom jelenlegi problémái és a számos területen tapasztalható forgalom visszaesések.

Különösen nagy változások az idegenforgalmi marketing infrastruktúra terén következtek be: a régi intézmények, vállalkozások, kapcsolatok leépültek, az újak még nem alakultak ki.

A Régió idegenforgalmi marketing infrastruktúra fejlesztésének legfontosabb összetevői (1998–2000):

- ◇ A Magyar Turizmus Rt. Régió irodájának létesítése és működtetése. A központi támogatások helyi döntéshozatali mechanizmusa.
- ◇ A megyei, települési (kistérségi) önkormányzatok idegenforgalmi előadóinak, irodáinak létesítése, működtetése, a piaci promóciós tevékenység kiterjesztése.
- ◇ A Régióban vendégfogadással foglalkozó utazási irodák létesítésének, működésének és tevékenységének a támogatása.
- ◇ A Régió belföldi és külföldi (Burgerland, Szlovákia, Szlovénia, Horvátország) szomszédaival együttműködés, közös piaci fellépés stb. kialakítása.
- ◇ Intenzív idegenforgalmi piacismereti és idegenforgalmi oktatás megszervezése. Átképzés szervezése az ágazatban tevékenykedő szakemberek számára a piaccal összhangban lévő ismeretek megszerzésére.
- ◇ A bel- és külföldi piaci kapcsolatok széleskörű kibővítése.

Az idegenforgalmi marketing infrastruktúra piackonform fejlesztése nélkül lehetetlen a meglévő lehetőségeket jobban, profítképebben kihasználni. Az új vállalkozók érdeklődésének felkeltéséhez ez alapvető követelmény.

2. A Régió új idegenforgalmi kínálati kapacitásának fejlesztése (1998–2010)

A meglévő vonzerő és szolgáltatói kapacitások mennyiségi és minőségi továbbfejlesztése számos szempontból indokolt. Az idegenforgalom jelentős mértékben járulhat hozzá a teljes és részidős foglalkoztatottsághoz, a kiegészítő jövedelemszerzéshez; a lakosság vállalkozási lehetőségeihez és külső, tőkeképebb vállalkozók megjelenéséhez.

A Régió új, kínálati fejlesztésének **legfontosabb céljai és feladatai:**

- ◇ 30.000 ágyas 4-5 csillagos szállodai férőhely létesítése.
- ◇ A kistérségek területén új fizetővendég, falusi turizmus jellegű, üdülőfalu és panzió férőhelyek létesítése, mozgósítása kb. 30–40.000 nagyságrendű összférőhellyel.
- ◇ Kiegészítő kínálat fejlesztése: A Régió fő kínálata az üdülés. Ezt a terméket sokoldalúan lehet piacra vinni különböző hobby, kulturális, sport, szabadidős és egyéb kiegészítő kínálattal.
- ◇ Régiós rendezvényiroda létesítése a sport, a kulturális, szabadidő és egyéb események szervezésre és összehangolásra.
- ◇ A rendezvény-idegenforgalom fejlesztése (kongresszusok, incentív tanácskozások stb.).
- ◇ A Régió megyéinek idegenforgalmi fejlesztési koncepciója adja a regionális fejlesztések alapját. A Régió együttes lehetőségei és a közös összefogás azonban az egyes megyéknek is bővebb lehetőséget biztosíthat (pl. piaci kereslet, közös beruházás stb.).

Megvalósítás:

- ◇ Az önkormányzatok, érdekképviseltek, Kamarák stb. széleskörű tájékoztatás alapján határozzák meg, hogy miben, milyen mértékben érdekeltek és mit tehetnek a fejlesztési program megvalósításának sikere érdekében.
- ◇ A Megyei Vállalkozásfejlesztési Irodák feladata legyen a fejlesztési programok megvalósításának összehangolása, összefogása és felügyelete.

7. sz. melléklet

PROGRAMJAVASLATOK AZ ENERGIARENDSZER FEJLESZTÉSÉRE

Országos és regionális hálózatbővítések kiépítése (ágazati szintű feladatok a régió területén):

- régióval szomszédos megyék és a régió belül hiányzó villamos és gázhálózati csomóponti összeköttetések, a településhálózati rendszer alátámasztására,
- a földgázzal optimálisan ellátható térségekre, határmenti kooperációra.

Megyei és helyi kistérségi energiaellátási rendszerfejlesztések (ágazati és regionális szolgáltatói feladatok).

Földgáz elosztóhálózati bővítések:

A régió földgázellátottságának „felzárkóztatása” érdekében számos kistérség tervezi a vezetékes rendszerbe történő csatlakoztatását, ezek:

- Zala megyében az Őrség–Göcsej–Hetés kistérség, a Kisbalaton-, a Principálistmenti, Nagykanizsai, Becsvölgyei és a Közép- és Észak-Zalai térségekben,
- folytatják a kistérségi ellátás bővítéseket, Vas megyében, az Őrségi térségben, a Vasvár Pókaszeptki gázátadó megépülése újabb lehetőséget biztosít erre, majd
- Ják térségében, a Jánosháza környéki 12 település ellátása folytatódik,
- összeköttetést terveznek hosszabb távon az európai **WEG nagynyomású földgázrendszerrel**, Szentgotthárdon keresztül bonyolítható exportra,
- jelenleg folyik Mosonmagyaróvár, Csorna, Kapuvár gázellátási programjainak ütemezett megvalósítása,
- az eddig be nem kötött települések vezetékes PB elosztóhálózatának kiépítési gyakorlata itt is terjed,
- földgáz és helyi megújuló energiaforrás bázisú hőellátások (napenergia, geotermikus és biológiai eredetű energiák) versenyeztetése
- helyi, védett körzetekben, Natúr Parkok területi objektumok fotoelektromos és szélenergia bázisú ellátási javaslata.

A villamos főosztóhálózat bővítési és rekonstrukciós ágazati programjai harmonizálnak a területfejlesztés komplex igényeivel, ezek:

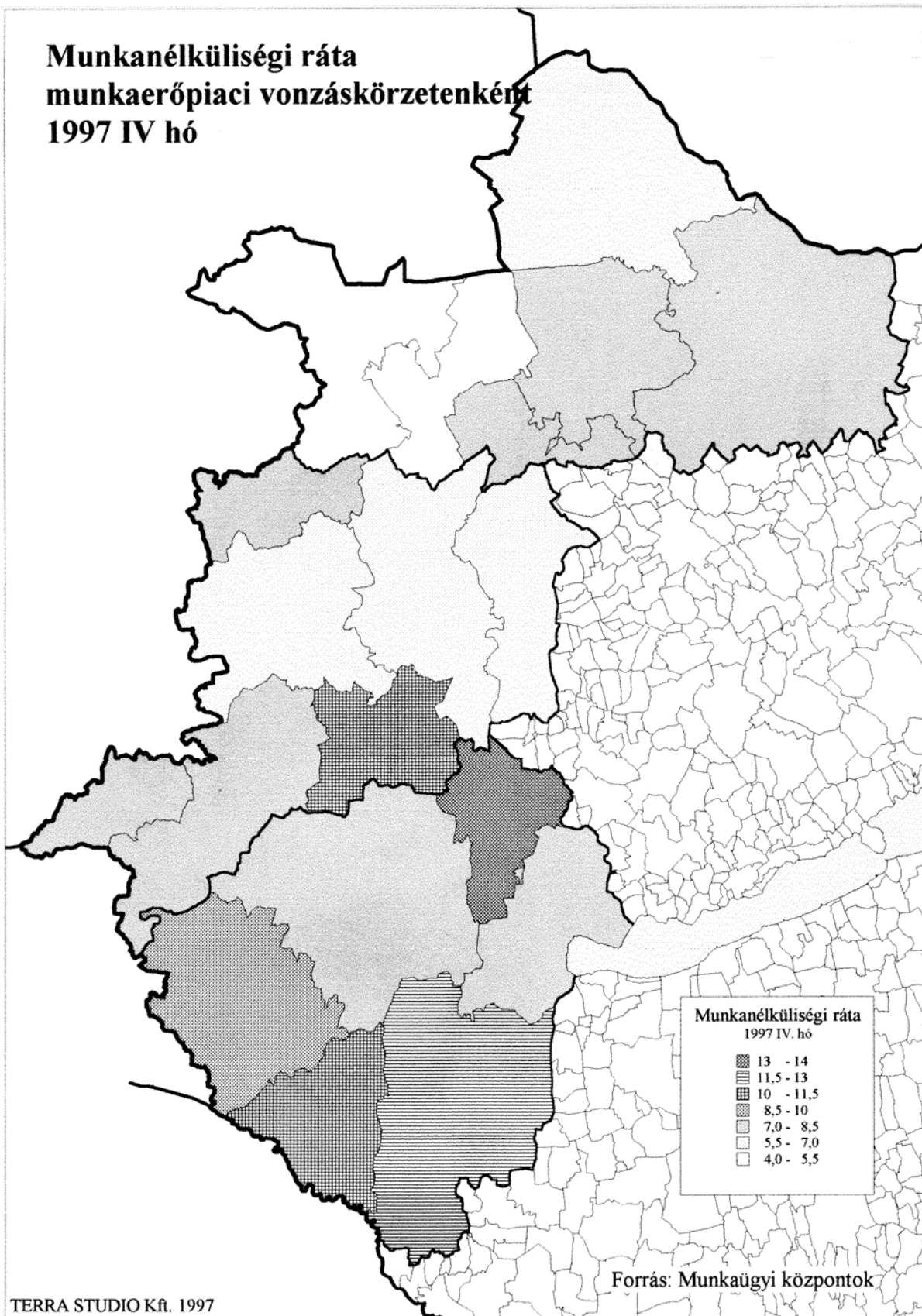
- A tervezett 120/középfeszültségű transzformátorállomások:
- Győr Ipari 120/20 kV-os tr. állomás építése
- A Répcelak 35/20 kV-os tr. állomás 120 kV-os bővítése
- A Kőszeg 35/20 kV-os tr. állomás 120 kV-os bővítése
- Szombathely Derkovics 120/10 kV-os tr. állomás építése
- Celldömölk 120/525/20 kV-os, közös ÉDÁSZ-MÁV tr. állomás építése
- Zalaszentiván 120/25/20 kV-os, közös ÉDÁSZ-MÁV tr. állomás építése
- Lenti 35/20 kV-os tr. állomás 120 kV-os bővítése
- Szombathely Vépi úti 120/35/20 kV-os tr. állomás 25 kV-os bővítése.

A tervezett 120 kV-os távvezetékek nyomvonaljavaslatai:

- Győr Vagongyár kétrendszerű távvezeték folytatásának kiépítése keleti irányban az Ipari 120/20 kV-os tr. állomásig.
- Répcelak 120/20 kV-os tr. állomás ellátásához kétrendszerű távvezeték építése, a Csorna–Sopronkövesd vezeték felhasításával.
- A Sopronkövesd–Szombathely vezetékről felhasítással leágaztatott, a Kőszeg 120/20 kV-os tr. állomásig tartó távvezeték építése.
- A Sopronkövesd–Szombathely vezetékről felhasítással leágaztatott, a Szombathely Derkovics 120/20/10 kV-os tr. állomásig tartó távvezeték építése.
- Szentgotthárd–Lenti 120/20 kV-os tr. állomások között, 120 kV-os vezeték építése, a meglévő 20 kV-os nyomvonal felhasználásával, két feszültségintéző oszlopsoron.
- Lenti–Söjtör irányú vezeték építése, vagy a söjtöri tr. állomásból történő kicsatlakozással, vagy a Nedeljanec távvezetékre történő felhasítással.
- Celldömölk 120/25/20 kV-os tr. állomás kétrendszerű csatlakozó-vezetékének kiépítése.
- Ajka–Ikervár–Szombathely 120 kV-os vezeték felújítása, vagy kétrendszerűre történő átépítése.

Az ágazati fejlesztéseknek abban az esetben ad helyet és engedélyt a helyi önkormányzat, amennyiben azokat szabályosan egyeztetették és jóváhagyták.

A hagyományos **ágazati terveken felül** jelentkező, a vállalkozási és iparfejlesztési, mező- és erdőgazdasági, feldolgozóipari stb. új létesítmények energiaellátási igényeit és ellátását a kistérségi és vidékfejlesztési programokba kell beépíteni és azokra támogatást nyerni.

KONCEPCIÓ MELLÉKLET**TERVVÉLEMÉNYEZTETÉS****BEVEZETÉS**

A **területfejlesztési koncepciók és programok településszintű** véleményeztetését a 184/1996. (XII. 11.) sz. Kormányrendelet írja elő. A Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács Munkaszervezete a 3 megye valamennyi önkormányzatának megküldte 1998. márciusában e tervanyagot, azzal a felkéréssel, hogy arra 1998. május 15-ig tegyék meg észrevételeiket.

A beérkezett észrevételek és vélemények, s az arra adott tervezői válaszok összefoglalását tartalmazza jelen melléklet azzal, hogy az ebben foglaltak szerves részét képezik a főanyag-nak, amelyet a továbbtervezés ill. hasznosítás során indokolt esetben fel lehet használni, mégha azok esetenként eltérnek a koncepció részanyagiban foglaltaktól. Természetesen célszerű a felhasználónak az aktualizálás érdekében a mindenkor többoldalú egyeztetést elvégezni, amire ezúton is felhívjuk a figyelmüket.

Külön csoportba kerültek a továbbiakban az észrevételezett:

- Megállapítások
- Véleményeltérések
- Hiányok
- Javaslatok

MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. NAGYKANIZSA MJ Város megállapításai

- 1.1. „1.6.4. fejezetében az észak: tudásigényes, innovatív képességeinek szembeállítása a dél: csak fejlődő gazdasági megítélésével félreérthető megfogalmazás.
16. oldal: 4. pont mondat „megyének” helyett régiónak”
A teljes mondat feltehetőleg eloszlatja ezt a félreértést.
- 1.2. "48. oldal. A logisztikai „szolgáltató” (!) központok közül sok a tervezői bizonytalanság. A központok hierarchiája is ismert (intermodális, interregionális stb.) és a helyszínek többségében is van döntés."
62. oldal. logisztikai központ helyett logisztikai szolgáltató központ szerepeljen.
*A logisztikai központok kérdésében a tervezői javaslat határozott: " megoldandó feladat a logisztikai központok helyszíneinek megválasztása és regionális egyeztetése a közlekedési csomópontokban (Győr, Szombathely, Sopron, Nagykanizsa, Zalaegerszeg). A mellékelt ábra: " logisztikai központok vasúti kapcsolata " („szolgáltató” jelző nélkül, mint ágazati hivatalos definíció) valóban kategorizál.
Nagykanizsa meghatározó, "interregionális" szerepét egyetlen területfejlesztési koncepció sem vitatja, de mindegyik számol "regionális" központokkal (pl. Szombathely, Zalaegerszeg), amelyek a kiépítettség ütemétől függően, esetenként hamarabb tölthetik be szerepüket. Így pl. Rédics határátkelő térsége, ahol az "ipari park" kijelöléssel egyidőben a logisztikai kp. funkciót is megkapták 1998 évben.*
- 1.3. "51. oldal: A vízellátásnál a minőségjavítást is meg kell jelölni* célként (vastalanítás, fertőtlenítés "kímélő" technológiája stb.).
A felszíni vizekről a Nyugat-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság most kiadott megyei tájékoztatói adnak lényeges információkat (további tározókról is)."
Egyetértünk. A hivatkozott tájékoztató 1998. áprilisi keltezésű.
- 1.4. "54. oldal: Ár és belvízvédekezésnél a kisebb kiterjedésű problémás térségeket is meg kell jelölni* (pl. Nagykanizsa nyugati mélyfekvésű belvizes területei)."
Válasz: Nem regionális léptékű az igény és a javaslat szerinti tartalom.
- 1.5. "9. sz. ábra: Nagykanizsa már az 1997. november 13-i véleményezésében is jelezte a meddő szénhidrogén kutak hasznosítási szándékát. Ezt a 9. sz. ábrán jelölni kell.
Válasz: A 9. ábrán a társadalmi-gazdasági elmaradottságot csökkentő szempontok szerint történt a preferált kutak szerepeltetése, Zala megye elfogadott Területfejlesztési Koncepciójában.
- 1.6. "55. oldal. Nagykanizsán veszélyes hulladékégető mű létesül. elsősorban a kórházi veszélyes hulladékok térségi befogadására."
Tudomásunk szerint óvatosabb megfogalmazás szerencsésebb lenne.
- 1.7. "Összefoglalva:
- A koncepció "tervezői változat" összefoglalója a korábbi munkaközi anyagokhoz képest tovább fejlődött.
Egyes nevesített célokat általánossá tett, vagy a település megnevezését elhagyta, lehetőséget adva a további tervezések során történő mérlegelésre.
  - A koncepció egyes fejezetei nem azonos mélységűek, feldolgozottsági szintűek. Helyenként példákat, szubjektív elemeket is tartalmaz.

---

* Az imperativus használata helyett szerencsésebb és demokratikusabb az egyenjogúságot tisztelő igealak, esetleg az „óhajtó mód” használata.

1.8. "A Nagykanizsai és Környező Települések Területfejlesztési Társulása kistérségi önkormányzati fórum keretében véleményezte a Koncepciót.
Az előzőekben foglaltakkal egyetértve a következők hangsúlyozását, kiemelését tartotta szükségesnek

- a kistérség hangsúlyos céljai:
  - infrastruktúra fejlesztés
  - termál lehetőségek megjelölése
  - munkahelyteremtés eszközrendszerének szerepeltetése
  - speciális adottságként (húzóágazat) az erdőgazdaság és feldolgozó háttere, a mezőgazdaság."

Mind a négy cél hasonló megfogalmazással szerepel a 2. sz. táblázatban, kivéve a "termál lehetőségek megjelölése"-t, amit viszont az 54. oldalon lévő ábra és a 20. ábra támaszt alá.

2. SZOMBATHELY MJ. Város megállapításai

2.1. "Egy koncepció készítésénél természetesen léteznek egymással ütköző szempontok. Ilyen esetben a két szempontrendszer (pl. gazdaságfejlesztés - környezet) optimalizációja alapján kell a javaslatokat megfogalmazni. Így megkérdőjelezhető az az alapelv, hogy prioritást élvez a környezeti értékek védelme.

A tervpályázaton elnyert munka ajánlatában már szerepelt ez az alapállás, mely a tervezői munkacsoport "ars poetikája", tervezői állásfoglalása, a pillanatnyilag gazdasági optimummal szemben. Pl. az atomerőművek telepítése, nem gazdasági kérdés, noha az ágazat még 2 éve is ezzel érvelt.

2.2. "Egy régió területfejlesztési koncepciója kialakításakor nem mellőzhetők a hosszú távú stratégiai jellegű - szempontok. Így nem lehet eltekinteni attól a várható helyzettől, hogy Magyarország Európa-uniós tagsága esetén a határok politikai szerepe mellett a gazdasági folyamatokra gyakorolt hatása - figyelembe véve az euro, mint fizetőeszköz bevezetését is - jelentéktelenné válik."

Ha azt kell érteni ezalatt, hogy gazdasági fejlettség szerinti lehatárolások alakulnak ki, akkor a hátrányos helyzetű térségek "felzárkóztatása" feltehetőleg nehézségekbe ütközik, pedig a támogatást, határokkal és határok nélkül, éppen a felzárkóztatás érdekében kapják a régiók.

2.3. „Az előbbi megfontolásból következik, hogy a statisztikai-politikai régió határai - gazdaságföldrajzi sajátosságok miatt - nem fognak egybeesni a gazdasági működésében megnyilvánuló tényleges régió határaival."

Egyetértünk, azzal a megjegyzéssel, hogy a valóságos régiók komplex tartalommal és célokkal bírnak, nem csupán gazdaságiakkal, beleértve a kultúrát is. Ebben is egyetértünk Nagykanizsa város Közgyűlésével, melynek 154/1998. számú határozatában áll:

2.4. „1. Az emberi erőforrások fejezetnél az anyag részletesen foglalkozik a szakképzéssel, az átképzés a továbbképzés egész rendszerével, ugyanakkor az iskolán kívüli művelődés egyéb formáit a kultúra egészét megkerüli. A közművelődési intézményhálózatokban és a kulturális civil szervezetekben lévő érték közvetítést, a szabadidő értelmes eltöltését, az egyéni és a közösségi művelődés különböző formáit meg kell fogalmazni. Nagykanizsa is kapcsolódott a tavaszi fesztiválsorozathoz a Dunántúlon kialakult négy várost magába foglaló kulturális tengely elemeként. A kulturális résznél ennek szerepelnie kell."

2.5. SZOMBATHELY MJ Város véleménye homlokegyenesen más Nagykanizsáéval az oktatás kérdésében, így:

„6. Nem kap elegendő hangsúlyt és megfelelő megoldást az oktatás, képzés ügye sem. E kérdések megoldása nélkül ugyanakkor nem lehet számítani arra, hogy a jelenleg "szigetszerűen működő, magas színvonalú technológiát reprezentáló szupraracionális nagyvállalatok körül egészséges gazdasági szövetet képező beszállítói gyűrű alakul ki. (Bár ez csak szükséges, de nem elégséges feltétel.)”

Válasz: A II. fejezet „szakképzés, átképzés” programjavaslatai összhangban vannak a III. sz. gazdaságfejlesztés fejezet céljaival és javaslataival, konkrétan a „beszállítói program” (a 27. oldalon) igényeivel.

- 2.6. „3. A koncepció nem vette figyelembe a Szombathely MJ Város képviselői által korábban tett észrevételeket. Az észrevételeket megemlítik ugyan, de a koncepcióba nem kerültek bedolgozásra.”

Válasz: Valamennyi konkrét észrevétel megválaszolására készséggel állunk rendelkezésre. Elvünk, hogy valamennyi javaslattal foglalkozunk, mivel ezek a feladat megoldását szolgálják.

- 2.7. „A fenti szempontokon túl általános észrevételek is megfogalmazhatók:

- A Regionális Fejlesztési Koncepció kialakításánál indokolt egy újabb keletű és komplex (demográfia, termelési struktúra, meglévő infrastruktúra) helyzetelemzésből kiindulni. A korábbi jórészt egymástól függetlenül készített szakági koncepciók az új koncepció készítésénél figyelembe vehetők és veendők, de az összefüggésekre tekintettel szükséges azok kritikai vizsgálata is.
- Korábban az egyes megyék, megyei jogú városok elkészítették saját fejlesztési koncepcióikat, valamint Burgenlandban is készült egy ennek megfelelő középtávú terv. A regionális koncepciónak fel kellene tárnia a megyei, burgenlandi koncepciók ütközéseit, javaslatot kellene tartalmaznia az ütközések feloldására, s végül biztosítani kellene a javaslatok koherenciáját.”

Válasz: Az általános észrevétellel egyet lehet érteni. Jelen konkrét munkára vonatkozóan megjegyezzük, hogy a szakértői team naprakész mind a műszaki infrastruktúrárendszer jelenlegi és közép-, hosszú és nagytávú fejlesztési koncepcióiban és a gazdaságfejlesztés, településhálózat és nemzetközi kooperáció kérdéskörében (az OTK háttéranyagiban való közvetlen tervezői részvétel miatt). A korábban készült és előírtan figyelembe veendő alapozó munkákat mindhárom megye a tervezői team rendelkezésére bocsátotta, külön megkért jegyzékben foglaltak szerint, ezek között a burgenlandi koncepció anyagát is. Ütköztetési feladatra egy közeljövőben meghirdetésre kerülő pályázat elnyerői vállalkoznak tudomásunk szerint.

3. A PYLON Kft. által készített Regionális fejlesztési tervet a Szigetközi Önkormányzatok Szövetsége Önkormányzatai megtárgyalták. Kéri, hogy a SWOT analízis gyengeségek, veszélyek rovatában Szigetköz szerepeljen. A tervet jónak tartják és elfogadták.

VÉLEMÉNYELTÉRÉSEK

1. NAGYKANIZSA MJ. Város véleménye

- 1.1. „1.5. megemlíti szomszédos országgént Horvátországot, de az anyag további részeiben a határos térségnek ebbéli lehetőségeit nem bontja ki.”

A koncepció végső szintetizáló javaslata (a 8. fejezet) és a hármas és négyes határmenti EURORÉGIÓ-t prognosztizáló ábrái éppen a Horvátországot is "felkaroló " DNY irányú együttműködést szorgalmazzák, szemben a "Budapest centrikus " Felső-Pannon Régió korábbi gondolatával.

A koncepciónak ezt az újszerű javaslatát egy másik észrevételező: Győr Megyei Jogú Város külön méltányolja, így:

Nagyon szimpatikus a nem Budapestre "húzó" régiótengely gondolata nemcsak a magyar vidék-fejlesztés gyakorlata, hanem a magyar regionalizmus, a vidék önértéktudata szempontjából is. E tengely az egykori Borostyán út reinkarnációjaként a Bécs-Pozsony térség és a Zágráb 1,6 milliós agglomeráció közötti tengelyként is funkcionál, igen fontos leágazásokkal (Ljubljana-Trieszteni át az olasz térségek felé). Ezt győri polgárként a vidéki polgárosodás érdekében akkor is támogatjuk, ha ennek a tengelynek csak egy oldalága érinti Győrt."

Egyebekben a Horvátország-Magyarország közötti kapcsolat leírása és " kibontása ", beleértve a nagykanizsai konzulátus méltatását is, a 76. oldal 5. bekezdésében található.

1.2. Nagykanizsa MJ Város véleménye és kérdése:

"Miért nem megyei szintű program ebben a térségben:

- a határmenti együttműködés bővítése (ld. konzulátus Nagykanizsa)
- kommunális. műszaki infrastruktúra fejlesztés (ld. V. korridor stb.)
- térségi vízellátás
- vízbázis védelem (regionális VÍZMŰ)
- természetvédelem"

*Válasz: Értelmezésbeli eltérések okozzák a kérdést. A 2. sz. táblázat, címével is igazolva ("Zala megye potenciális kistérségeihez rendelt fejlesztési programok") a **kistérségek törekvéseit** foglalja össze, így a kistérségi természetvédelmi, vízbázisvédelmi, vízellátási kommunális műszaki infrastrukturális és kistérségi határmenti együttműködési programjait. Ez az egyetlen fejezet, amelyik külön a kistérségekkel akart foglalkozni, nem a műszaki infrastrukturális nagyrendszerekkel, mint az V. sz. közlekedési korridor, a regionális vízművek és a nemzetközi kapcsolatokat intézményei (konzulátus). Ezekkel külön regionális és megyei koncepcionális programjavaslatok foglalkoznak (az I., II., V fejezetben).*

- 1.3. "65. oldal 2. bek.

A szomszédos EU régióval Burgenlanddal való viszonyt kritikával említi.

Ez év V. 11-én Eisenstadtban szervezték meg a burgenlandiak az I. polgármester konferenciát. A tartományfőnök Karl Stix részvételével eurégiót kezdeményező tanácskozás és a további munkaprogram jelzi az érzékenységet."

Válasz: Az első mondatban foglaltak helyesek és célszerű, ha valóságtartalmát elfogadjuk, egy félmondat elhagyásával, így: "A szomszédos EU régióval Burgenlanddal való viszonyt sok területen érdekellentét jellemzi. " (A többi rész törlendő.)

A második mondat jó (?) példa arra, hogy egy hosszú távú koncepcióban pillanatnyi események szerepeltetése nem való, ill. nem ajánlatos.

- 1.4. "70. oldal 3. bekezdés megyére vonatkozó megállapítása nem ennek a tervezési formának a tartalmi követelménye. A probléma jelzésén túl ilyen határozott álláspont rögzítése elkerülhető." *A kistérségekkel közvetlen kapcsolatot tartó tervezői munkacsoportnak meggyőződése és tapasztalata mondatta ki a hivatkozott megállapítást és javaslatot.*

- 1.5. "71. oldal 2. bekezdés az agglomerálódás jeleit túlértékeli.

Nem tesz említést egy, megyehatáron (régió) túlnyúló fórumrendszerrel. (Pl. Nagykanizsa-Zalakaros-Letenye-Csurgó (!) megállapodása)

3. bekezdés tévesen úgy fogalmaz, mintha a nem városhiányos térségben a központi település beárnyékolná" az együttműködést."

Válasz:

- az agglomerálódás tényét avatott kutatói team bizonyítja (Dr. Valér vezetésével)
- megyehatáron túlnyúló fórumrendszerrel, főleg települési megállapodásról részben azért nem foglalkozik az anyag, mivel arról írásos tájékoztatást és kérelmet – javaslatot nem kapott a tervezői team, részben ez ugyancsak 1998. március után történt, tudomásunk szerint
- az idézett mondat nincs az anyagban.

1.6. "Nagyobb hangsúlyt kell hogy kapjon a koncepcióban is a fenntarthatóság fogalma, és a minőség kérdése, a környezetközpontú irányítás."

Válasz: konkrét javaslatra készséggel állunk rendelkezésre. A környezetkimélő technológiák szorgalmazásával, az I. fejezet I-IV. céljaival a két téma kellő hangsúlyt kapott az anyagban.

2. SZOMBATHELY MJ Város véleménye:

"A koncepciónak legalább a becslés szintjén foglalkoznia kell a várható költségekkel, s a rendelkezésre álló, vagy bevonható források kérdésével is. Így a dinamizáló hatást is figyelembe véve a javaslatok véglegesítése előtt elvégezhető az egyes tevékenységek cost-benefit analízise. A komplex területfejlesztési koncepció előírt relatíve maximalista tartalmi követelményeiben programszintű igény nem szerepelt, ezt a téma folytatásaként várható következő „program” pályázat írja majd elő, helyesen.

3. A KÖZLEKEDÉSI KONCEPCIÓRA vonatkozó vélemények:

3.1. „5. Az M9-es nyomvonalával kapcsolatban a 47. oldal A ábrája és a 46. oldalon szereplő szövegrész legyen az irányadó.

Egyetértünk (más javaslat nem is szerepel).

3.2. "4. A 47. oldalon szereplő Budapest-Murakeresztúri vasútvonalnál fel kell tüntetni a kettős vágány kiépítését. (A felüljáró hídépítésnél ennek figyelembevételével a MÁV előírta.)"

Tudomásul vettük.

3.3. „Az anyag Nagykanizsa térségét érintőlegesen kezeli. Olyan ellentmondásokat tartalmaz, mely a közúti és a vasúti közlekedés fejlesztésével is mellékesen foglalkozik. A városok között erős versenyhelyzet alakult ki, melyre válaszolni kell, ennek a pozitív vonásait kiemelve.

A közlekedés külön nem foglalkozik a városok térségével, sokkal inkább regionális és interregionális kapcsolatok koncepciójával, megadva az egyenlő esély lehetőségét.

3.4. „5. Ugyancsak elfogadhatatlan a korábbi közlekedésfejlesztési koncepció mechanikus átvétele. Mind a közút, mind a vasút vonatkozásában Szombathely s ezen keresztül a megye közlekedési kapcsolatait magasabb szintre kell fejleszteni, ami Szombathely megfelelő színvonalú bekapcsolása útján lehetséges.

Egyetértünk Szombathely jelentőségével, támogatjuk fejlesztési igényeit az anyagban, azonban számukra is nehezen fogadható el a hivatkozott adaptációnak még a feltételezése is (lásd az OTK bázismunkát).

3.5. „Nem szerepel a Zákány, Gyékényes határátkelő szorgalmazása."

Valóban, a többi Dél-Dunántúli, régió kívüli határátkelővel egyetemben nem szerepel külön megnevezve az ábrákon.

3.6. „Az idegenforgalom fejezet nem nevesíti a kerékpáros turizmus országos, regionális, kistérségi helyszíneit, ugyanakkor a közlekedési koncepció már kiemelésekkel él. Az egységes megjeleni-

tés mellett fontos, hogy a korábban is igényelt lehetőség: országhatár - Letenye - Balaton kerékpárút összeköttetése feltüntetésével kapjon helyet az anyagban."

Az országos és regionális tervek a nemzetközi és országos kerékpárút összeköttetéseket hivatottak befolyásolni, a többi, a megyei és helyi igények és lehetőségek szerint épül meg, saját döntés szerint, a beruházás adott időpontjában.

3.7. „A 7. sz. ábrán jobb helyzetet tüntet fel a tervező a térségben a valóságnál (AK/Ha).”

Válasz: Az adat és ábra az OTK háttéranyagaiból származik.

3.8. **„Meg kell* jelölni az ésszerűtlen élelmiszeripari koncentrációt, a térségben is vannak hasonló lehetőségek (pl. növényolaj, feldolgozás).”**

Válasz: a térség alatt a nagykanizsai értendő. Az egyes ágazati koncentrációkat manapság nem egy terv, hanem a piac szabályozza, ha egyébként környezeti értékeket nem sért.

HIÁNYOK

1. NAGYKANIZSA MJ Város észrevétele

1.1. **„1.3. „a perifériális régiók elszigetelődésének elkerüléséről” szól a koncepció, ugyanakkor a határmenti régió**

perifériális Dél, Dél-Kelet Zalát elkerülő Phare programjairól (a 2. ábra szerint) nem tartalmaz utalást (okok).,,

Indoklás: mivel a Phare CBC által kapott, ábrázolt 1997 évi kimutatásban még nem szerepelhetett elnyert Dél-Zalai pályázati munka.

1.2. "A forrásmunkák köréből változatlanul hiányzik Nagykanizsa Megyei Jogú Város (Területfejlesztési Tanács által is véleményezett) Középtávú Társadalmi-Gazdasági Programja."

Jogos kérés

Hasonló igényüket Zala megye Területfejlesztési Koncepciójának jegyzékében pótoltuk, sajnálatos módon itt elmaradt. Egyebekben e program időtávlata az 1994–99-es időszakra vonatkozik.

JAVASLATOK

1. **Nagykanizsa Megyei Jogú Város javaslatát**, miszerint az 1.1. pontban az OTK, Országos Területfejlesztési Konceptió még mint kormányelőterjesztési anyag szerepel, mint elsődleges tervi alap, **elfogadjuk**, hogy szerepeltetése további megerősítést nyert azáltal, hogy az országgyűlés azóta: a 35/1998. OGY sz. határozatával 1998. III. 16-án elfogadta. További **utalásukkal**, miszerint az OTK háttéranyagait is célszerű "alap"-nak tekinteni, ugyancsak **egyetértünk** (a TERRA és a PYLON Kft. és az ÖKO Rt. is részt vett a háttér tanulmányok készítésében). Itt pótoljuk azt a jogos igényt, miszerint: **a Dél-Dunántúli Területfejlesztési Konceptió** és annak Zala megyét és a Nagykanizsa és térségét érintő információi **is alapját képezi jelen munkának** (biztosíték erre, hogy "Zala Megye Területfejlesztési Konceptióját"-t a PYLON Kft. készítette, amelyben ez a két Nagyrégióhoz való kötődés részletes kifejtésre került), továbbá a Balaton-Régióhoz való kapcsolódások is.
2. **Nagykanizsa MJ Város javaslata:**
„1. sz. táblázat (39. o.) Nagykanizsa és Környező Települések TFT: kiegészítendő a mezőgazdasági kistermelés, kertészet, nagybani piac, mezőgazdasági árutózsde céljaival.
Elfogadást nyert.
3. A 2. sz. (42. o.) táblázat javasol kiegészítést a Zala megyei: "KÖZÉP-ZALAAPÁTI-HÁTI Önkormányzatok Területfejlesztési Társulása" kistérség, miszerint szerepeljen abban a kistérség három további programjavaslata:
  - az egészségügyi, szociális rendszer színvonalának emelése,
  - a turizmus adottságainak kiszélesítése a fogadóképesség növelése
  - településhálózat fejlesztése"*Elfogadást nyert.*
4. Ugyanabba a 2. sz. (42. o.) táblázatban kiegészítést javasol Nagykanizsa MJ Város 2. sz. táblázat (42. o.)
  - a) **„Graz-Maribor-Zalaegerszeg-Szombathely új eurorégió célkitűzése az 1998. május 11-i Burgenlandi I. polgármester-konferencia ajánlása szerint kiegészítendő (Eisenstadt) Nagykanizsa megalapozottan vesz részt ebben az együttműködésben és partnervárosa révén egyik kezdeményező is."**
  - b) "A táblázatban kérjük a Nagykanizsa és Környező Települések oszlopában jelezni
    - népességmegtartó képesség fokozása
    - egészségügy, szociális rendszer színvonal emelés
    - turizmus kiszélesítése
    - eurorégió (!)"*ad a) A partnervárosi kapcsolatok állandó mozgásban vannak. Nagykanizsa részvétele és szerepeltetése jogos igény. Az anyag lezárása és sajtó alá rendezése 1998. március közepén történt.*
ad b) Elfogadást nyert.
5. **Nagykanizsa MJ Város javaslatai:**
  - 5.1. "Térszerkezeti változások, jövőkép prognózis utolsó pont a felsorolásban bővíthető, hiszen vannak olyan funkcionális - térbeli csomópont- ok, melyek régiókapuk is (ld. Nagykanizsa)"
Egyetértünk.

- 5.2. „72. oldal. A szerkezet "erővonalai", a Ny-i, D-i, Balatoni régiók mellett megjelennek az V. korridor mentén határon túlnyúlóan is. (Horvátország, és más térségek esetében Ausztria, Szlovénia, Szlovákia).”
Egyetértünk a megállapítással a 24. sz. ábra éppen ezt szemlélteti és igazolja.
- 5.3. „25. sz. ábra. Miért nem „veszi célba” a 10. "hármashatár" helyett a lehetséges "négyeshatár” régiót”? (Ausztria-Szlovénia-Horvátország-Magyarország). Hasonlóan a 26. sz. ábrán is.
A négyeshatár régió ábrája a 80. oldalon látható „Négyeshatármenti EURORÉGIÓ prognosztizált növekedési fokozatai” címmel (ábraszám nélkül). A 26. ábrán pedig már az ötöshatármenti régió szerepel.
- 5.4. „76. oldal. A térség a közelség és a leendő M70-es út miatt szervesen kapcsolódhat a Szlovén–Magyar együttműködéshez is, így a Határmenti Regionális Tanácsban a megyék mellett azok kiemelt települései is helyet kell* hogy kapjanak.
Egyetértünk.
- 5.5. 80. oldal négyes határmenti Eurorégió: Bécs-Budapest-Zágráb-Ljubljana kör "középpontjában" Szombathely-Zalaegerszeg-Nagykanizsa, illetve Graz-Maribor városok vannak. Ez is lehet egy régióban az erővonalak alakító a.
Igen.
- 5.6. 8. sz. melléklet: A térkép szerint a város és tágabb környezete az országos és megyei átlag felett van. Ennek alapján javasolni kell* a társadalmi-gazdasági szempontból preferált térségek közé.
Feltehetőleg Nagykanizsa városának és körzetének munkanélküliségi szintjére vonatkozik a megállapítás és javaslat, amivel egyetértünk, ezért szerepel az anyagban, hogy jelezze a régióban ma még fennálló aránytalanságokat. Ez a válasz vonatkozik a Szombathely MJ Város véleményére is, mely szerint:
6. "2. A koncepcióban tárgyalt anyag jelentős területi aránytalanságokat mutat. Az egyes megyék között a részletezésben megnyilvánuló és Szombathely ill. Vas megye számára megmagyarázhatatlan és eltagadhatatlan súlyozási különbségek vannak."
Válasz: A meglehetősen általános megállapítás ellenére mind a 8. sz. melléklet, mind a 3. sz. melléklet 2. és 3. ábrájával igazolható, hogy Vas megye, ill. Vas megye kistérségeinek 60%-a az „igen fejlett” besorolást kapta az OTK, ill. az MTA RRK – Kecskemét, ill. az EU normák szerint.
7. **Nagykanizsa MJ Város Közgyűlésének javaslatai:**
„3. A veszélyek között szerepel a 13. oldalon a régió termőföldjeinek, erdeinek kiárusítása külföldiek részére. A szakmai anyagban ne szerepeljen olyan megítélés, mely politikai tartalmú. (Ezt más szövegrészekből is ki kell hagyni, pl. 11. old.)
A tervezői munkacsoport szakmai-szakági munkát végez, objektív „kíván” maradni, még olyan kérdésben is, mint a föld, mint „nemzeti kincs” megítélése.
8. **SZOMBATHELY MJ Város** a történelmi vonatkozások hangsúlyozását kéri számon a tervezőktől, noha ez, mint a "régió történelmi identitástudatának megőrzése" tartalmi követelménnyel szerepelt a pályázati feltételek között, nevezetesen:
- 8.1. "1. Az anyag bevezető részében viszonylag nagy hangsúlyt kapnak általános történelmi vonatkozások, ugyanakkor nem tárgyalja az anyag azokat a közelmúltban lezajlott gazdaság- szerkezeti folyamatokat, amelyek a régió, s ezen belül a megye mai arculatának kialakulásához vezettek. Ezek a folyamatok alakították ki a jelenlegi adottságokat, melyeknek közös jellemzői mindhárom megyében az egyes kistérségek közötti jelentős belső fejlődési egyenlőtlenségek. Ugyanakkor az anyag e kérdés megoldásával, vagy kezelésével nem foglalkozik.
A válasz erre a 6. pontban foglaltak igazolják, s azt is, hogy az anyag több helyen foglalkozik a területi aránytalanságok és kiegyenlítési javaslatok problematikájával.

- 8.2. "4. A város és a megye nem fogadja el, hogy az egészségüggyel, a kórházi ellátással kapcsolatos részt a koncepció néhány sorban elintézi. A Markusovszky kórháznak nagyon jelentős szervező és ellátó regionális szerepe van. Együttműködik az osztrák egészségügyi intézményekkel is egészen Stájerországig.

Válasz: Hasonló érdemeket lehet felsorakoztatni a régió többi megyei jogú városaiban működő intézmények esetében. Egyebekben a Nyugat-Dunántúli Regionális Fejlesztési Tanács Egészségügyi Munkabizottsága 1998. január 9-én a Markusovszky kórházban tartott ülésén a koncepciót különböző kiegészítési igényekkel (a készülő egészségterv figyelembevételét, intézményi kooperációikat) elfogadta.

- 8.3. "A régió területfejlesztési koncepciójának időtávja szükségszerűen olyan, hogy az említett fejlődési irányt nem lehet figyelmen kívül hagyni. Ez a gyakorlatban azt a követelményt veti fel, hogy a vonalas műszaki infrastruktúra elemeit össze kell kapcsolni. A koncepciónak tehát be kell mutatni a távlatilag kialakítandó hálózatokat. tekintet nélkül arra, hogy melyik ország területét érintik. Csak ennek alapján ítélné meg az egyes alrendszerek (pl. közlekedés) optimalizációja.

Válasz: Az alap gondolattal egyet lehet érteni, a gyakorlati megvalósítása úgy történik az anyagban, hogy az egyes alrendszerek nyomvonalainak ábrázolását külön-külön elvégezve, bemutatva, az értékelés és az összevonás a „tér szerkezet”-ben teljesül (a 24. ábrában).

- 8.4. "A koncepciónak rangsorolni kell az egyes javasolt fejlesztési tevékenységeket azok dinamizáló hatása szerint."

Válasz: A közép és hosszú távú rangsorolást a 3. sz. ábra szemlélteti, melyeket az „értékeik” szerint lehetett kialakítani. A „dinamizáló hatás” fogalma nehezen értelmezhető, pl. a környezetvédelemre, a településrendszer struktúrájára stb.

9. **Kiegészítő programjavaslatok** Somfai András közlekedési felkért szakértőtől, amelyek ki-munkálása a további tervezési fázisban indokolt:

"A hangsúly a **kiegészítő**n van, amelyek az alapkoncepciót nem módosítják, legfeljebb hang-súlyeltolódást hozhatnak, erősíthetik a régiót. ezek:

- A Budapest-elkerülő vasúti kapcsolat Győr-Kisbér-Székesfehérvár-Dunaújváros-Cegléd vonalú biztosításának komplex vizsgálata.

- A kishajózás és vízi rakodók lehetősége a Rábán, a Rábcán, a Mosoni-Dunán és a Marcalon
- Bécs, Zágráb és Pozsony várható szerepe a Ny-Dunántúli Régióban.
- Rendszeregyeztetés a készülő szlovák úthálózat-fejlesztési tervvel.
- A "Borostyán-folyosó" iránti igény felmérése az érintett országokban.
- A települési és közlekedési hálózati rendszerek kompatibilitási kísérlete (III. rendű utak).
- Nagy- és világvárosok építési kavicsellátási koncepciója.
- Komplex szabadidős-, öntözési- és árvízvisszatartó tavak rendszerkoncepciója.
- Energiafelhasználás-csökkentési koncepció (ne csak az igény-kielégítésre legyen terv!)

A regionális tudat, interregionális szervezeti kapcsolatrendszerek fejlesztési lehetőségei:

- Alpokaljai Szövetségek (Szervezetek) Rendezvények (Versenyek) Kiadványok
- Felsőpannon Régészeti - Történelmi Vándorkongresszus
- A Kárpátmedencei Régiók Vándorgyűlése
- Borostyán Szövetség
- Idegennyelv-tudás fejlesztési koncepciója. A programfázisban célszerű ezeket projektszerűen megjelentetni.

10. Győr MJ Város Önkormányzata Idegenforgalmi Bizottságának észrevételei és javaslatai A Bizottság a szakanyag előkészítő fázisában több konzultáción is részt vett. véleményét akkor szóban. majd írásban az érintettek tudomására hozta.

Ezzel együtt. a koncepció fontosságára való tekintettel. a megkapott tervezői változatot a PRO URBE Egyesület szakértői által véleményeztette és álláspontját ezek felhasználásával állította össze, ezek:

- 10.1. „A koncepció 3. sz. ábrája 8 csoportba sorolta a fejlesztési értékeket és célokat. Az ábrához fűzött magyarázat és a logikai kapcsolódások arra készítetnek bennünket, hogy a középtávú rangsorban a prioritásokat a következőképpen javasoljuk:

	eredeti a 3. ábrán	Egészségügyi Mubi. javaslata
1. Környezeti értékek	1.	2.
2. Intézmény és szervezetfejlesztés	6.	
3. Emberi erőforrás	2.	1.
4. Műszaki infrastruktúra	5.	
5. Gazdaságfejlesztés, vállalkozás		
6. Vidékfejlesztés	4.	
7. Telep.rendszer és ter.szerk. fejl.	7.	
8. EU csatlakozás, regionális kapcsolatok	8.	

„**Indokaink a következők:**

Jól működő intézmények nélkül nem lehet a koncepció végrehajtása eredményes, ezt az anyag 16. oldalának 1. bekezdése is leszögezi. Ezért soroltuk ezt a feladatot a 2. helyre.

A műszaki infrastruktúra hiánya pedig akadályozza a gazdasági fejlődést és a területfejlesztést, ezért soroltuk azt is előre a 4. helyre."

Válasz: Fontosabb a szellemi erő, mint annak eszközének, az intézménynek a fejlesztése, ugyanígy egyetértve a műszaki infrastruktúra jelentőségével, az mégiscsak szolgálja a gazdaságot.

„Álláspontunkat e rangsor szerint az alábbiakban foglaljuk össze:

1. **Környezeti értékek**

A környezeti értékek mindent előző prioritása evidencia, teljes mértékben egyetértünk a megállapítással, miszerint: valamennyi ágazati fejlesztés csak a természet- és környezetvédelem szűrőjén átengedve valósulhat meg.

Csak a komplex környezetvédelem nyújthat garanciákat a sikerre. A tiltás, autark szabályozás helyett a Nemzeti Lakó Parkok, azaz az értékekkel való együttélés területi feltételeit kell megteremteni. Ehhez nem lenne felesleges egy három országot és az érintett régiókat képviselő szervezet felállítása, amely közös fellépéssel és programalkotással jelöli ki a védelem szintjeit."

- 10.2 "A fejezetben hangsúlyosabban javasoljuk megjeleníteni a műemlékek védelmét, mint környezeti értékeink részét."

- 10.3. „A gazdaságilag és kulturálisan is ismert progresszív védelem Európában elfogadott és támogatott. Ez egyaránt lehetséges az épített környezetre tett átalakítási, kiegészítési javaslatok indikálásával és a társadalmi igény és igényesség újrafogalmazásával."

10.4. "2. **Intézményi és szervezetfejlesztés**

Igen nagy jelentőséget tulajdonítunk a regionális érdekeket képviselő, összehangoltan kialakított szervezeti rendszer mielőbbi kiépítésének. A koncepció megállapításain túl arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a szervezetépítésben nem a központi akaratnak, hanem a regionális érdekeknek kell érvényesülni. Már ma is az látszik, hogy sok a felülről vezényelt regionális szervezet egymás mellett, ezeket célirányosan össze kell hangolni, hatékonyra és nem pedig megosztottá kell tenni. Fontos minden megállapítás, ami a fejezetben olvasható, mi azzal egészítenénk ki, hogy a Regionális Idegenforgalmi Bizottságokat (RIB) e szervezeti rendszerbe be kell építeni. hiszen e szervezet tevékenysége a régióban szerves része a koncepcióban rögzítetteknek."

10.5. "3. **Emberi erőforrás**

Az emberi erőforrás a régió kimagaslóan kezelendő értéke, fejlesztése létkérdés. Minden szakértő ezt kiemeli. Kiemelik, az igényekhez igazított át- és továbbképzés hatékonysága érdekében, az érintettek (kamarák, munkaügyi központok, szakiskolák, önkormányzatok, foglalkoztatók, érdekképviselők) szoros és intézményes együttműködésének fontosságát. A képzés minden szintjén be kell vonni és érdekeltté kell tenni a munkáltatókat a képzési folyamat támogatásába.

Kiemelt a régióban, így Győrben is az egyetem, méghozzá a fejlesztő típusú egyetem az innovációs központok, kutatóhelyek, a ma még ipari, de remélhetőleg a későbbiekben technológiai parkká váló övezetek közötti szakmai hálózatok kialakításának fontosságát. (Innoparkok létrehozása, egyetemi szintű felsőoktatás Győrben is, posztgraduális képzés támogatása és fejlesztése, a képzett fiatalok és vállalkozók pályára állítása, pályán tartása.)"

10.6. „4. Műszaki infrastruktúra

E témakör kapcsán a közlekedést és az energiagazdálkodást emelték ki szakértőink. Megjegyzik, hogy Győr esetében (tudomásul véve a kialakított régiót) **vonzáskörzete délen és keleten messze átnyúlik az Észak-Dunántúli Régióba**. Egy példa: a Győr-Pér-Kisbér vasútvonal kiépítése, amelynek helyi, regionális kapcsolatok és a fővárost elkerülő mozgási lehetőségek szempontjából is kiemelt a jelentősége. Ezért erre szenteljen a koncepció nagyobb figyelmet.

10.7. "E mellett a Gy-M-S megyei közúti közlekedési fejezetbe az alábbiakat kérjük megjeleníteni:

- 82. sz. főút megyei szakaszának korszerűsítése, települések elkerülése,
- 81. sz. főút kapacitásbővítő és biztonságnövelő fejlesztése,
- Településközi utak építése, ehhez forrásbiztosítás.
- A szintbeli közúti-vasúti átjárók vizsgálata, a fejlesztések meghatározása.

A Győr-Gönyű kikötő érdekében az anyagban indokolt lenne a dunai hajózás feltételeinek javításával behatóbban foglalkozni. Célszerű lenne az ÉD-i Vízügyi Igazgatóság ásványrárói üzemi kikötőjét fejleszteni és bekapcsolni a közcélú hajózási forgalomba (**turizmus!**).

A Péren lévő repülőtér forgalomba kapcsolása a térség gazdasági érdeke, amit a Győrbe települt cégek is támogatnak, ezért **ezzel az anyagban sokkal hangsúlyosabban kell foglalkozni**.

A logisztikai központok térségfejlesztő jelentősége és fontossága mellett felhívjuk a figyelmet a létrehozásukhoz szükséges járulékos fejlesztésekre, amelyekkel már most foglalkozni kell, mert így elkerülhetők azok az anomáliák, amelyek a Sopron RO-LA terminált terhelik. Kiemelt fejlesztéseket igényel. elsősorban Gy-M-S. megyében, az igen jelentős átutazó forgalom miatt a **határátkelők korszerűsítése-bővítése**, az ehhez kapcsolódó úthálózat, valamint az átkelőket kiszolgáló pihenő és várakozó terminálok fejlesztése.

A KHVM az EU csatlakozás anyagaiban részletesen kidolgozta a tennivalókat, azok forrásigényét. A régióra vonatkozó ezen adatokat célszerű a koncepcióba is átvenni."

10.8. "Az **energiagazdálkodás** terén a megoldandó feladatok rangsorában az alábbi változtatást javasoljuk:

Első feladat a fogyasztás csökkentése, ennek érdekében a hatékonyabb energia-felhasználás támogatása, ehhez a jogi és pénzügyi háttér biztosítása. Ezt szorosan követi a megyék hosszú távú energiaellátási koncepciójának kidolgozása, amelyben külön ki kell térni a környezetterhelésre és ehhez igazítottan kell az egyes energiatípusok felhasználhatóságát szabályozni. A megújuló, alternatív energiaforrásoknak teret kell adni és nemcsak a világbanki támogatásra kellene szorítani, hanem ezen fejlesztések költségvetési támogatását is emeltetni kell. Jó példa erre az ausztriai, hasonló témájú fejlesztések támogatási rendszere. Nem lenne eretnek lépés az sem, ha helyi adókedvezmény adásával kapnának az ilyen kezdeményezések ösztönzést."

10.9. „5. Gazdaságfejlesztés, vállalkozás

E fejezetben kiemelten a kis- és középvállalkozások fejlesztésével értünk egyet, hiszen ezek mind a foglalkoztatás, mind a népességmegtartás terén igen jelentősek (dinasztiák alakulnak ki). A figyelmet elsősorban azon erőforrások hatékony kihasználására kell fordítani, amelyek a régióban jelen vannak. Ilyenek: az emberi erőforrások, a termálvagyon és a föld.

Az **idegenforgalom, gyógyturizmus**, vízi turizmus, mint stratégiai tendenciák kezelendők, amelyek a meglévő adottságokra kiépítendő következő szintű gazdasági réteget is indikálják. Az itt rejlő adottságokat úgy kell feltárni és a gazdaságba bevonni, hogy annak üteme és léptéke összhangban legyen a reális igényekkel. Az összehangoltan, aránytalan helyi túlfejlesztéstől mentes helyi fürdőközpontok és a nemzetközi idegenforgalmi rendszerek összehangolhatók.

Azzal együtt, hogy a **mezőgazdasággal és élelmiszeriparral foglalkozó** fejezet tételeivel egyetértünk arra felhívánk a figyelmet, hogy a városok - és így Győr város - ellátáskörzetének fejlesztési lehetőségeivel nem kellően foglalkozik az anyag. Arra gondolunk, hogy Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Hollandiában a nagyvárosok körül olyan tömbösített mezőgazdasági körzeteket alakítottak ki, amelyek képesek a város és városkörnyék napi élelmiszer-szükségletének ellátására. E körzetekben piaci alapon kialakultak az élelmiszeripari üzemek, a nagykereskedelmi bázisok (gyümölcs, zöldség, virág, hús stb.). Ugyancsak kialakítást nyertek a nagybani piacok is. Kérjük e kérdésnek a koncepcióban való szerepteltetését."

10.10. "6. Vidékfejlesztés

A nyomkövethető decentralizáció természetesen hozza létre a különböző központokat, amelyek rendszerbe hangolása és aktivitása adja meg a berögzült rendszerek lebontását, kelti fel a reményt a fenntartható fejlesztések irányába. Megoldásra vár a helyi foglalkoztatottság megoldása, amelynek eszköze a digitalizált városok felépítése a meglévő földrajzi falvak pilléreire. Ily módon feloldható a területi elszigeteltségből adódó hátrány, hiszen a digitalizált város egy olyan Internet hálózat, amely a hozzáférés teljes esélyegyenlőségével közvetít információt anélkül, hogy földrajzi helyzetet kellene változtatni. Megteremthetők így az otthoni munkavégzés feltételei, így az új digitalizált urbanizáció egy ZÖLD falu, kertváros, tanya képében fellépő óriásház analógia szerint definiálható. Ez a hálózat láthatatlan, így a tájba nem okoz változást, a ZÖLD-FALU létfeltételeit azonban urbanizálja a szó progresszív értelmében."

10.11. „EU csatlakozás, regionális kapcsolatok

Arra szeretnénk itt felhívni a figyelmet, hogy az EU csatlakozási előkészületekhez a fontossági sorrendet is meghatározó koncepció kell, hogy rendelkezésre álljon a STRUKTURÁLIS ALAPOK forrásából származó támogatások megszerzésére. A belépő országok között kialakuló - sajnos nem elkerülhető - versenyben csak a jól előkészített és tisztán feltárt, lakossági egyeztetéseken átszűrt koncepció ütőképes."

10.12. "Fejezethez nem kötöttek szakértőink nagy figyelmet szenteltek a program végrehajtásához nélkülözhetetlen tájékoztatásnak. Úgy ítélik meg, hogy a hirtelen felduzzadt információs forgalomban a helyi hír értéke a globális hírözönben csekély. Ezért az egyik fejlesztendő ágazat az alternatív, regionális hírközlő csatornák kiépítése és fenntartása. Ezen eszközrendszer ad lehetőséget arra, hogy a programok és a tervek ismertté váljanak és a polgárok azt magukénak érezzék. Erre különösen szeretnénk a tervezők figyelmét felhívni."

A 10.2.-10.12. pontokban foglalt gondolatokat és javaslatokat a tervezői csoport elfogadja.

Budapest, 1998. szeptember 28.